BÜTÜN ESERLERİ

VLADIMIR NABOKOV

CİNNET

TÜRKÇESİ NAZIM DİKBAŞ

TKG
0729255
CAP

İLETİŞİM

Yazma gücümden ve fikirleri en yüksek zerafet ve canlılıkla ifade etmekteki harikulade yeteneğimden kesinkes emin olmasam – hikâyeme, aşağı yukarı, böyle başlamayı kararlaştırmıştım. Dahası, okuyucunun dikkatini şu gerçeğe çekmeliydim; eğer bu güçten, bu yetenekten, vesaire, yoksun olsa idim, sadece kısa süre önce olup biten kimi olayları anlatmamış olmazdım, anlatacak bir şey de olmamış olurdu, çünkü, mülayim okuyucu, zaten hiçbir şey olmamış olurdu...

CİNNET, SAYFA 7

DESPAIR / EINE REISE INS LICHT / YÖN: R.W. FASSBINDER

"Cinnet, cinayet ve delilik hakkındadır; sarsan, **kahkaha**lar attıran inanılmaz cüretkâr bir roman."

MARTIN AMIS

"Nabokov'un köksüzlüğü, Hermann Karloviç'inki gibi, mutlaktır. O, karşı çıkmak için bile olsa, herhangi bir t ilgilenmez, çünkü herhangi bir topluma ait değildir."

JEAN-PAUL SARTRE

İLETİŞİM 896
ÇAĞDAŞ DÜNYA EDEBİYATI 179

9 789750 50

Kelebek: Orange-Barred Giant Sulphur
Fotoğraf: Nabokov, Mentone'deki evlerinin önünde, Aralık 1937

Despair
© 1965, 1966 Vladimir Nabokov
Bu kitabın yayın hakları The Wylie Agency'den alınmıştır.

İletişim Yayınları 896 • Çağdaş Dünya Edebiyatı 179
ISBN-13: 978-975-05-0143-2
© 2003 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1-4. BASKI 2003-2012, İstanbul
5. BASKI 2014, İstanbul

DİZİ EDİTÖRÜ Fatih Özgüven
DİZİ KAPAK TASARIMI Bülent Erkmen
KAPAK UYGULAMA Zeynep Arman
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Serap Yeğen
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

İletişim Yayınları SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih, 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

VLADIMIR NABOKOV

Cinnet

Despair

ÇEVİREN *Nazım Dikbaş*

iletişim

VLADIMIR NABOKOV 1899'da St. Petersburg'da doğdu. Varlıklı, liberal bir ailenin en büyük oğluydu. Bolşevikler iktidara geldiğinde aile Rusya'dan ayrılarak önce Londra'ya, sonra Berlin'e gitti. Nabokov, öğrenimini Cambridge, Trinity College'da tamamladı. 1923 ile 1940 arasında anadilinde romanlar, hikâyeler, oyunlar, şiirler yazdı ve kuşağının seçkin Rus göçmen yazarlarından biri olarak ün kazandı. 1940 yılında karısı ve oğluyla ABD'ye göç etti ve 1941'den 1948'e kadar Wellesley College'da dersler verdi. 1955'te yayımlanan *Lolita*'nın (İletişim, 1999) dünya çapındaki başarısından sonra, 1959'da Cornell Üniversitesi Rus Edebiyatı profesörlüğünden emekli olarak İsviçre'ye yerleşti. Nabokov, İngilizce yazdığı ilk romanı *Sebastian Knight'ın Gerçek Yaşamı*'nı (İletişim, 2003) 1941'de yayımladı ve ondan sonra bu dili şaşırtıcı bir yaratıcılıkla kullanarak eserlerini İngilizce yazmaya devam etti. Vladimir Nabokov 1977'de, İsviçre'nin Montreux kentinde öldü. *Lolita* dışında, önemli romanları arasında, fantastik bir aile romanı parodisi olan *Ada ya da Arzu* (İletişim, 2002) ve *Solgun Ateş* (İletişim, 2013) sayılmalıdır. İletişim Yayınları ndan çıkan diğer kitapları: *Karanlıkta Kahkaha* (1993); *Pnin* (1999); *Bir Günbatımının Ayrıntıları* (1999); *Rua, Dam, Vale* (2000); *Lujin Savunması* (2001); *Cinnet* (2003); *Göz* (2005); *İnfaza Çağrı* (2007); *Saydam Şeyler* (2010); *Konuş, Hafıza* (2011); *Nikolay Gogol* (2012); *Maşenka* (2012); *Laura'nın Aslı* (2012); *Rus Edebiyatı Dersleri* (2013), *Edebiyat Dersleri* (2014).

Véra'ya

Despair/Cinnet'in Rusça metni (*Oçayaniye* - son derece hoş tınılı bir çığlık) 1932'de Berlin'de yazılmıştı. Paris'te yayımlanan *Sovremenye Zapiski* adlı göçmen dergisi onu 1934 boyunca tefrika etti ve göçmen yayınevi Petropolis kitabı 1936'da Berlin'de yayımladı. Diğer bütün eserlerim gibi *Oçayaniye* de (Hermann'ın tahmininin aksine) o polis devletlerinin en güzel örneğinde yasak.

1936'nın sonunda, hâlâ -başka bir canavarlığın borusunu öttürmekte olduğu -Berlin'de yaşarken *Oçayaniye*'yi bir Londra yayınevi için çevirdim. Bütün edebiyat hayatım boyunca Rusça yazılarımın sayfa kenarlarına İngilizce birşeyler karalamış olmama rağmen, bu benim İngilizce'yi aşağı yukarı sanatsal denebilecek bir amaçla kullanma yolunda ilk teşebbüsümdü (Cambridge Üniversitesi'nin dergisinde 1920 civarında yayımlanan sefil bir şiiri saymazsak). Sonuç bana üslup açısından hantal gelmişti, bunun üzerine Berlin'de bir acente vasıtasıyla yardımını edindiğim oldukça somurtkan bir İngiliz'den okumasını istedim metni; ilk bölümde birkaç hata buldu, ama sonra kitabı tasvip etmediği-

ni söyleyerek devam etmeyi reddetti; zannediyorum, gerçek bir itiraf olabileceğinden şüphelendi.

1937'de Londra'da John Long Limited *Cinnet'i*, uygun bir baskı ve arkasında kendi yayınlarının bir *catalogue raisonne*'siyle yayımladı. Bu ilaveye rağmen kitap kötü sattı ve birkaç yıl sonra bir Alman bombası bütün nüshaları yok etti. Geriye kalan tek örnek bildiğim kadarıyla bendeki - ama iki üç tanesi hâlâ Bournemouth'la Tweedmouth arası sahil pansiyonlarının karanlık raflarında terk edilmiş matbua arasında gizleniyor olabilir.

Bu baskı için otuz yıllık çevirimi yenilemekten fazlasını yaptım. *Oçayaniye*'nin kendisini elden geçirdim. Üç metni de karşılaştırma şansına sahip öğrenciler, daha ürkek zamanlarda sersemce dışta bırakılmış önemli bir pasajın eklendiğini fark edecekler. Bir akademisyenin gözüyle bakınca adil mi bu, akıllıca mı? Puşkin'in korkudan titreyen yorumcularına ne demiş olabileceğini kolaylıkla hayal edebiliyorum; ama 1935'te bu 1965 metnini okuyabilsem ne kadar mutlu olacağımı ve heyecan duyacağımı da. Genç bir yazarın bir gün dönüşeceği yaşlı yazara duyduğu coşkulu aşk, ihtirasın en takdire şayan biçimidir. Daha büyük kütüphanesindeki yaşça büyük adam bu aşka karşılık vermez, çünkü taze bir damak ve perde düşmemiş bir gözü esefle hatırlasa da, gençliğinin acemi çaylağına sabırsız bir omuz silkmeden başka sunacağı bir şey yoktur.

Cinnet diğer kitaplarımın akrabasıdır ve onlar gibi ne bir toplumsal eleştiri içerir, ne de koşa koşa getirdiği ağzına sıkıştırılmış bir mesajı vardır. Ne insanın ruhsal organını uyandırır, ne de insanlığa doğru çıkış kapısını gösterir. Heyecanlı propagandayla yuhalanma arasındaki kısa yankı koridorunda öylesine kendinden geçerek alkışlanan ağır, kaba romanlardan çok daha az "fikir" içerir. Hevesli Freudyenin artıklarımın ıssızlığında bulup çıkardığını zannettiği çekici

biçimli nesne veya Wiener şnitzel rüyasına yakından bakıldığında ajanlarım tarafından düzenlenmiş alaycı bir serap olduğu anlaşılacaktır. Her ihtimale karşın, edebiyat "okulları" uzmanlarının bu sefer "Alman İzlenimcileri Etkisi"ni rastgele işe karıştırmaktan geri durmaları gerektiğini ekleyeyim: Almanca bilmiyorum ve İzlenimcileri hiç okumadım - her kimseler. Öte yandan, Fransızca biliyorum ve birileri çıkıp da benim Hermann'a "varoluşçuluğun babası" diyecek mi diye merakla bekliyorum.

Bu kitap öteki göçmen romanlarına göre daha az Beyaz Rus havası taşır;* dolayısıyla otuzların solcu propagandasıyla büyütülmüş okuyuculara daha az şaşırtıcı ve sinir bozucu gelecektir. Öte yandan sıradan okuyucular, sade yapısını ve cana yakın sonunu memnuniyetle karşılayacaklardır - bu son Onbirinci Bölüm'deki kaba mektubun yazarının zannettiği kadar bildik olmasa da.

Kitapta birçok eğlendirici karşılıklı konuşma var ve Felix'i bir kış ormanında bulduğumuz son sahne elbette pek neşe verici.

Cinnet'in imbiklerinde çok sonraki bir romanın anlatıcısının sesine zerk ettiğim üslupsal zehirden bir iz bulma uğruna yapılacak kaçınılmaz girişimleri önceden sezmek ve başımdan savmak elimde değil. Hermann ve Humbert ancak aynı sanatçının hayatının değişik dönemlerinde çizdiği iki ejderhanın birbirine benzediği manada benziyorlar birbirlerine. İkisi de nevrotik birer madrabaz, ancak Cennette Humbert'in senede bir kez alacakaranlıkta dolaşmasına izin verilen yeşil bir yol var; oysa Cehennem Hermann'ı asla dışarı iznine bırakmayacak.

(*) Bu durum 1939'da *Cinnet*'in Fransızca çevirisi hakkında dikkate değer ölçüde ahmakça bir makale kaleme alan komünist bir eleştirmenin (J.P. Sartre) "hem yazar hem de baş kahraman savaşın ve göçün kurbanı" demesini engellemedi.

Hermann'ın dördüncü bölümde mırıldandığı mısra ve mısra parçaları Puşkin'in 1830'larda karısına yazdığı kısa bir şiirden alınma. Burada onun tamamını kendi tercümemle, vezin ve kafiyesini koruyarak veriyorum, bu nadiren uygun düşecek -yoo, göz yumulacak- bir yaklaşım, ancak burada olduğu üzre, yıldızlar şiir semalarında çok özel bir konumdayken hoşgörülebilir.

Vakit erişti, sevgilim, vakit erişti... Kalbim istirahat istiyor.
Günler günleri kovalıyor ve her saatle beraber
Biraz da hayat geçiyor; ama bu arada sen ve ben
Beraber yaşamak istiyoruz ... heyhat! Ancak öldüğümüzde.
Saadet olmayacak yeryüzünde: ama huzur ve hürriyet olacak.
Çok zamandır kader şöyle bir gülsün istedim yüzüme:
Ben bitap köle, çok zaman düşündüm bir yolculuğa çıkmayı
İş ve saf mutlulukla dolu uzaklardaki bir yuvaya.

Çılgın Hermann'ın sonunda kuyruğunu toparlayıp kaçtığı "uzaklardaki yuva" ekonomik bir seçimle üç yıl önce satranç romanım *Lujin Savunması*'nı yazmaya başladığım Roussillon yakınlarına yerleştirildi. Hermann'ı orada, bozgununun gülünç zirvesinde bırakıyoruz. Ona sonunda ne olduğunu hatırlamıyorum. Ne de olsa on beş başka kitap ve onun iki katı kadar yıl girdi araya. Yönetmeye niyetlendiği filmi sonunda çekti mi çekmedi mi onu bile hatırlamıyorum.

VLADIMIR NABOKOV,
Montreux, 1 Mart 1965

BİRİNCİ BÖLÜM

Yazma gücümden ve fikirleri en yüksek zarafet ve canlılıkla ifade etmedeki harikulade yeteneğimden kesinkes emin olmasam... Hikâyeme, aşağı yukarı, böyle başlamayı kararlaştırmıştım. Dahası, okuyucunun dikkatini şu gerçeğe çekmeliydim, eğer bu güçten, bu yetenekten ve saireden yoksun olsa idim, sadece kısa süre önce olup biten kimi olayları anlatmamış olmazdım, anlatacak bir şey de olmamış olurdu, çünkü, mülayim okuyucum, zaten hiçbir şey olmamış olurdu. Aptalca belki, ama en azından anlaşılır. Sırf hayatın işleyişlerine nüfuz etmedeki Tanrı vergisi becerim, yaratıcılığımı aralıksız çalıştırmaktaki doğuştan gelen eğilimim bile... Bu noktada, dökülen azıcık kan uğruna gereksiz yaygara koparan yasaları ihlal edeni bir şairle veya bir sahne sanatçısıyla karşılaştırmalıydım. Ama zavallı solak arkadaşımın bir zamanlar dediği gibi: felsefi mütalaa zengin icadıdır. Kahrolsun o.

Giriş yapmayı bilmiyormuşum gibi gelebilir size. Gülünç bir sahnedir, sarkık yanaklarını löpürdete löpürdete, hantalca koşan yaşını başını almış bir bey, son otobüsün peşin-

den kahramanca bir hamle yapar, sonunda ona yetişir ve geçer, ama hareket halindeki araca atlamaya korkmaktadır, bön bir sırıtmayla yavaşlar, tırıs tırıs yürümeye devam eder. O sıçramayı yapmaya cesaretim yok da ondan mı? Otobüs, motorbüs, hikâyemin kudretli montibüsü böğürüyor, ivme kazanıyor, bir daha geri dönmemek üzere şimdi köşeyi dönecek. Oldukça iri, köşeli benzetmeler bunlar. Hâlâ koşmaktayım.

Babam, Reval'li Rusça konuşan bir Alman'dı, orada ünlü bir ziraat yüksekokuluna gitmiş. Safkan bir Rus olan annem, eski bir prens soyundandı. Sıcak yaz günlerinde, bu ağırkanlı kadın leylak rengi ipekler içerisinde, sallanan sandalyesinde arkasına yaslanır, yelpazesiyle serinleyerek çikolata yer dururdu, bütün jaluziler inik olur, yeni biçilmiş bir tarladan esen rüzgâr onları mor yelkenler gibi dalgalandırırdı.

Alman uyruklu olduğumdan savaş sırasında gözaltına alındım... büyük talihsizlik, St Petersburg Üniversitesi'ne daha yeni girdiğim düşünülürse. 1914'ün sonundan 1919'un ortasına kadar tam bin on sekiz kitap okudum... hesabını tutuyordum. Almanya'ya dönerken Moskova'dan üç ay ayrılamadım ve orada evlendim. 1920'den beri Berlin'de yaşıyordum. 1930 Mayıs'ının dokuzuncu günü, otuz beş yaşımı doldurmuş...

Küçük bir sapma: annem hakkındaki o kısım kasten söylenmiş bir yalandı. Aslında halktan bir kadındı, sade ve bayağı, üzerinde belden sarkan bir çeşit bluz, sefil giyimli. Elbette, demin yazdıklarımın üzerini karalayabilirdim, ama onu asli özelliklerimden birinin numunesi olarak bilerek ellemiyorum: havai, ilham dolu yalancılığımın.

Neyse, dediğim gibi, 1930 Mayıs'ının dokuzuncu günü Prag'da bir iş gezisindeydim. Çikolata işindeydim. Çikolata iyi bir şeydir. Sadece bitter çikolatadan hoşlanan küçükha-

nımlar vardır... müşkülpesent ukalacıklar. (Niye bu üslupla yazdığımdan ben de emin değilim.)

Ellerim titriyor, çığlık atmak veya bir şeyi büyük bir gürültüyle kırıp parçalamak istiyorum... Bu ruh durumunun hafif bir hikâyenin yavan anlatımına uygun olduğunu söylemek mümkün değil. Kalbim kaşınıyor, iğrenç bir duygu. Sakin olmalıyım, soğukkanlılığımı muhafaza etmeliyim. Yoksa devam etmenin anlamı yok. İyice sakinleş. Çikolata, herkesin bildiği gibi... (okuyucu burada çikolata yapımına ilişkin kafasına göre bir tasvir uydursun). Ambalajın üzerindeki markamızda leylak rengi bir elbise giymiş, elinde yelpaze tutan bir kadın vardı. İflasın eşiğindeki yabancı bir şirketi, Çekoslovakya'ya satış yapabilmemiz için fabrikalarındaki üretim işlemlerini bizimkine dönüştürmelerine ikna etmeye çalışıyorduk, Prag'a yolum bu sebeple düşmüştü. Dokuz Mayıs sabahı otelimden bir taksiye bindim ve... Bütün bunları kâğıda dökmek sıkıcı. Beni ölümüne sıkıyor. Fakat can alıcı noktaya bir an önce ulaşmayı ne kadar arzulasam da, ön hazırlık mahiyetinde birkaç açıklama gerekli. Öyleyse onları aradan çıkaralım: şirketin ofisi şehrin en dış mahallelerinden birindeydi ve aradığım adamı bulamamıştım. Bana onun bir saate kadar döneceğini söylediler...

Okuyucuya demin tam burada araya uzunca bir boşluk girdiğini söylemeliyim galiba. Güneş batacak zaman buldu ve batarken Fujiyama'yı fazlasıyla andıran bir Pirene zirvesinin üzerindeki bulutları kan kırmızısına boyadı. Yadırgatıcı bir tükenmişlik hissi içerisinde oturuyorum, bir rüzgârın uğultusuna ve kükremesine kulak vererek, bir sayfa kenarlarına burunlar çizerek, belli belirsiz bir uykuya dalıp sonra titreyerek uyanıp yeniden başlayarak. Sonra yine içimdeki o karıncalanma büyüyüveriyordu, o dayanılmaz çarpıntı... iradem ise boş bir dünyada öyle sönük yatıyor... ışığı açmak ve kalemime yeni uç takabilmek için büyük bir

çaba göstermem gerekti. Eskisi, çentilmiş ve bükülmüştü ve artık yırtıcı bir kuşun gagasına benziyor. Hayır, bunlar yaratıcı çırpınışlar değil... bambaşka birşeyler.

Neyse, dediğim gibi, adam yoktu, bir saat sonra dönecekti. Yapacak başka işim olmadığından gezintiye çıktım. Canlı, taze, mavisi nokta nokta bir gündü; rüzgâr, buradakinin uzak bir akrabası, dar sokaklarda kanatlanarak yolunu buluyor, arada bir, bir bulut güneşi sanki eliyle örtüyor sonra güneş bir sihirbazın elinde beliren bozuk para gibi tekrar ortaya çıkıyordu. Yatalakların tekerlekli sandalyelerde arşınladığı park kabarmış leylakçalılarıyla dolup taşan bir tufandı. Dükkân tabelalarına baktım; artık başka anlamların altında gömülü kalmış ama tanıdığım Slavca kökenli bir kelime gördüm. Ellerimde yeni sarı eldivenler vardı ve amaçsızca ilerlerken kollarımı sallayıp duruyordum. Sonra birden ev sırası sona erdi ve karşımda ilk bakışta oldukça kırsal ve çekici görünen geniş bir arazi çıktı.

Bir askerin beyaz bir ata talim yaptırdığı birkaç barakanın önünden geçtikten sonra, ayağımın altında yumuşak yapışkan toprağı hissettim; hindibalar rüzgârda titriyor, tabanı delik bir ayakkabı bir çitin altında güneşin tadını çıkarıyordu. Daha ileride, fevkalâde dik bir tepe, gökyüzüne doğru meylediyordu. Tırmanmaya karar verdim. Fevkalâdeliğinin bir yanılsama olduğu anlaşıldı. Bodur kalmış kayın ağaçları ve mürver çalıları arasında basamak basamak oyulmuş zikzak bir yol çıktıkça çıkıyordu. Önceleri, hemen bir sonraki dönemeçte karşıma vahşi ve harikulade güzel bir manzara çıkacağını hayal ediyordum, ama maalesef çıkmadı. O süklüm püklüm bitkiler beni tatmin etmeyecekti. Çalılar çıplak toprakta cılız cılız direniyordu, her yana kâğıt parçaları, paçavralar, eski tenekeler atılmıştı. Patikanın basamaklarını terk etmek mümkün olmuyordu, çünkü yamaca iyice gömülmüşlerdi; iki yanda ağaç kökleri

ve çürümüş yosun parçaları, bir delinin korkunç ölümüne sahne olmuş bir evin kullanılmaz hale gelmiş mobilyalarının kırık yayları gibi toprak yüzeyden fırlıyorlardı. Sonunda zirveye ulaştığımda, birkaç derme çatma kulübe, bir çamaşır ipi ve rüzgârın görünmez gövdesiyle şişmiş bir çift donla karşılaştım.

İki dirseğimi de budaklı ahşap parmaklığa dayadım ve aşağılara doğru bakınca, ta uzakta hafifçe sisle perdelenmiş Prag şehrini gördüm; ışıkta titreyen çatılar, tüten bacalar, biraz önce yanından geçtiğim barakalar, ufacık beyaz bir at.

Başka bir taraftan inmeye karar verip, kulübelerin ilerisinde bulduğum yola çıktım. Manzaradaki tek güzel şey, bir tepenin üzerindeki gaz deposunun kubbesiydi: mavi gökyüzünün önünde, kırmızı ve yuvarlak, dev bir futbol topuna benziyordu. Yoldan ayrılıp yine tırmanmaya başladım, bu sefer seyrek çimenlerle kaplı bir yokuştan. İç karartıcı, çorak kırlar. Yoldan bir kamyon tangırtısı duyuldu, sonra aksi yöne doğru bir at arabası geçti, sonra bir bisikletli, sonra iğrenç tonlarda gökkuşağı renklerine boyanmış, bir cila firmasının minibüsü. Namussuzların renk tayfında yeşil şeritle kırmızı yan yana düşmüştü.

Bir müddet durup yamaçtan yolu seyrettim; sonra döndüm, ilerledim, iki çıplak toprak tümseğin arasından geçen belirsiz bir patika buldum, sonra da, dinlenebileceğim bir yer arandım. Biraz ötemde, dikenli bir çalının altında, yüzünde bir kasket, adamın biri sırtüstü yayılmış yatıyordu. Tam yanından geçecektim, halinde tavrındaki birşeyler beni tuhaf bir şekilde büyüledi: o hareketsizlikteki vurgu, iki yana açık bacaklardaki o cansızlık, o yarı bükük koldaki tutukluk. Üzerinde koyu renk bir palto ve eprimiş fitilli kadife bir pantolon vardı.

"Saçmalık," dedim kendi kendime. "Uyuyor, sadece uyuyor. Rahatsız etmem için hiçbir sebep yok." Ama yine de

ona yaklaştım ve şık ayakkabımın ucuyla yüzündeki şapkayı kaldırıp atıverdim.

Borazanlar, lütfen! Ya da daha iyisi, nefes kesen akrobatik hareketlere eşlik eden trampet solosu! İnanılmaz! Gördüğüm şeyin gerçekliğinden şüphe ettim, aklımı yitirdiğimi sandım, midem bulandı, başım döndü -inanın bana, dizlerim o kadar titriyordu ki oturmak zorunda kaldım.

Bakın, şimdi yerimde bir başkası olsa ve benim gördüğümü görse, belki kahkahalarla gülmeye başlardı. Ama gördüğüm şeyin ima ettiği muammadan gözlerim kamaşmıştı. Ona baktıkça, içimdeki her şey parçalara ayrılıyor ve parçalar bir binanın onuncu katından hızla aşağı savruluyordu sanki. Bir mucizeye bakıyordum. Mükemmelliği, sebepsizliği ve hedefsizliği, içimi garip bir hayranlıkla dolduruyordu.

Bu noktada, madem ki artık en önemli kısma vardım ve o kaşıntının ateşini söndürdüm, herhalde kelimelerime "rahat!" komutu vermekliğim ve adımlarımı sessizce geriye doğru takip ederek o sabahki ruh halimi tam olarak tanımlamaya çalışmaklığım uygun düşer. Düşüncelerim nasıl bir rota çizmişti, firma yetkilisini bulamadıktan sonra o yürüyüşe çıkmış, o tepeyi tırmanmış, rüzgârlı bir mayıs gününün mavi fonu önündeki o gaz deposunun kırmızı kubbesine bakakalmıştım. Evet, o meseleyi muhakkak çözelim. Öyleyse karşılaşmadan önceki halime bir kere daha bakalım, parlak renkli eldivenlerim var ancak şapkasızım, hâlâ başıboş gezinmekteyim. Aklımdan ne mi geçiyordu? Hiç, işin tuhafı. Tamamıyla boştum, dolayısıyla henüz tanımlanmamış içeriklerle doldurulmaya mahkûm yarı şeffaf bir kaba benzetilebilirdim. Aklımın dış sınırlarında kovaladığım şu önümdeki işe, yeni aldığım arabaya, etrafımdaki kırların şusuna busuna dair düşünceler uçuşuyordu ve eğer aklımın engin iç ıssızlığında bir şey yankılanıyordu ise, bu rastgele

bir kuvvetin beni peşi sıra sürüklediğine dair belli belirsiz bir histi.

1919'da Moskova'da tanıdığım zeki bir Letonyalı bir keresinde sık sık sebepsizce tepemde beliren sıkıntı bulutlarının benim için son durağın tımarhane olacağının kesin işareti olduğunu söylemişti bana. Abartıyordu elbette; şu son bir sene boyunca, ileri derecede gelişmiş ancak her bakımdan normal zihnimin kendini kollarına bırakmaktan hoşlandığı mantıki mimarinin sergilediği açıklık ve tutarlılığı her yönüyle sınadım. Sezginin cilveleri, sanatçı uzgörüsü, ilham, hayatıma onca güzellik katmış bütün bu yüce şeylerin, zeki de olsa, sıradan bir insana, orta şiddette bir deliliğin peşrevi gibi gelmesini anlayabilirim. Ama sizler meraklanmayın; sağlığım mükemmeldir, vücudumun içi de dışı da tertemizdir, yürüyüşüm rahvandır; ne içkide ne sigarada ifrata kaçarım, ne de günlerim şamatayla geçer. İşte böyle, yanaklarından adeta kan damlayan, iyi giyimli ve yakışıklı ben, yukarıda tasvir ettiğim kırlarda dolaşıyordum; o gizli ilham gelmekte gecikmedi. Buldum bilinçsizce izini sürdüğüm şeyi. Tekrar ediyorum - inanılmaz! Bir mucizeye bakıyordum ve mükemmelliği, sebepsizliği ve hedefsizliği, içimi garip bir hayranlıkla dolduruyordu. Ama belki de daha o an, ona bakarken, aklım o mükemmelliği sorgulamaya, sebebini aramaya, amacını tahmin etmeye başlamıştı.

Sertçe burnunu çekerek soluk aldı; yüzüne dalga dalga hayat geldi - mucizeyi biraz zedeledi bu, ama mucize hâlâ yerli yerindeydi. Sonra gözlerini açtı, bana bakarak hoşnutsuzlukla gözlerini kırpıştırdı, kaykıldı ve bitmek bilmeyen esnemeler -doymak bilmiyordu- eşliğinde her iki elini yağlı kahverengi saçlarına daldırarak kafa derisini kaşımaya başladı.

Ben yaşlarda bir adamdı, uzun boylu, zayıf, pis, çenesinde üç günlük sakal; yakasının (yumuşaktı ve namevcut bir yaka iğnesi için iki iliği bulunuyordu) alt kenarıyla gömle-

ğinin üst kısmı arasında ince bir çizgi halinde teni görünüyordu. İnce, örgü kravatı yana sarkmıştı ve gömleğinin önünde tek bir düğme yoktu. Düğme iliğinde ölgün birkaç menekşe solmaktaydılar; biri ilikten kurtulmuş, boynunu bükmüştü. Yanı başında eski püskü bir sırt çantası duruyordu; çantanın açık ağzından bir bretzel ve zamanlaması bozuk nefis düşkünlüğü ve kol bacak koparma çağrışımlarıyla yüklü birazı yenmiş bir sosis görünüyordu. Şaşkınlıkla bu berduşu incelemeye koyuldum; bu sallapati kıyafete eski moda, tak-takıştır bir kıyafet balosu için bürünmüş gibiydi.

"Bir sigaraya hayır demezdim," dedi Çekçe. Sesi ummadığım kadar pes, hatta sakin çıkıyordu ve iki parmağıyla makas gibi sigara tutma hareketi yaptı. Büyük sigara tabakamı ona doğru fırlattım; gözlerimi bir an olsun yüzünden ayırmadan. Eliyle yerden destek alarak biraz daha yaklaştı, ben de fırsattan istifade kulağını ve çukur şakağını yakından inceledim.

"Alman sigarası," dedi ve gülümsedi - dişetlerini göstererek. Bu beni hayalkırıklığına uğrattı, fakat Allahtan gülümsemesi anında yüzünden silindi. (Artık bu aşamada isteksizce de olsa mucizeden vazgeçmeyi kabullenmiştim.)

"Alman mısın?" diye sordu o dilde, sigarayı parmaklarının arasında döndürüyor ve sıkıştırıyordu. Evet dedim ve çakmağımı burnunun dibinde çaktım. Elleriyle titreyen alevi açgözlülükle esirgedi. Mavi-siyah, küt tırnaklar.

"Ben de Alman'ım," dedi, dumanını üfleyerek. "Yani babam Alman'dı, ama annem Çek'ti, Pilsen'li."

Ondan beni birdenbire şaşırtmasını, ne bileyim, bir kahkaha patlatmasını bekliyordum, ama hiçbir şey yapmadı. Ancak o zaman onun nasıl da sersemin teki olduğunu anladım.

"Kütük gibi uyumuşum," dedi kendi kendine ahmakça bir hoşnutlukla ve fiyakalı bir biçimde tükürdü.

"İşsiz misin?" diye sordum.

Başını kederli kederli birkaç kere sallayarak beni onayladı, yine tükürdü. Sıradan insanların nasıl olup da bu kadar tükürük biriktirdikleri beni hep şaşırtmıştır.

"Bu çizmeler ayağımda paralanacak," dedi ayaklarına bakarak. Gerçekten de ayağındakiler acınacak haldeydi.

Yavaşça göbeğinin üstünde yuvarlanarak döndü, sonra uzaktaki gaz işletmesini ve otların arasından sıçrayan tarlakuşunu süzerek dalgın devam etti:

"Geçen sene Saksonya'da iyi bir işim vardı, cepheye oldukça yakındı. Bahçıvanlık. Dünyanın en iyi şeyi! Sonra bir pastanede çalıştım. Her akşam işten sonra bir arkadaşımla, bir kupa bira için sınırı geçerdik. Yedi mil gidiş, yedi mil dönüş. Çek birası bizimkinden ucuz, orospular da daha şişmandı. Bir ara flüt çalıp, beyaz fare beslediğim de oldu."

Şimdi, profilden şöyle bir göz gezdirelim, yanından geçiyormuşçasına, fizyonomisinin ayrıntılarına inmeden; lütfen beyler, fazla yaklaşmayalım, yoksa hayatınızın şokuna uğrayabilirsiniz. Belki de yanılıyorum. Heyhat, tüm bu olup bitenler bana insan gözünün ne denli tarafgir, ne denli yanıltıcı olduğunu öğretti. Her neyse, işte manzara: bakımsız bir çimen adacığına serilmiş iki adam, biri, şık giyimli bir beyefendi, sarı eldiveniyle dizine şaplaklar atıyor; öteki, gözleri boş boş bakan bir serseri, boylu boyunca uzanmış, hayata dair şikâyetlerini sıralıyor. Etrafta dikenli çalıların gevrek hışırtısı. Havada bulutlar. Bir atın derisindeki ürpermeler gibi titremelerle dolu rüzgârlı bir mayıs günü. Yoldan geçen bir kamyonun tangırtısı. Gökyüzünde bir tarlakuşunun küçük küçük ötüşü.

Berduş sessizliğe gömülmüştü; derken yine konuşmaya başladı, arada balgam çıkarmak için duraklayarak. Bu konudan o konuya. Hiç ara vermeden. Mahzun, içini çekti. Yüzükoyun uzandı, baldırları kıçına değene kadar bacaklarını geriye büktü, sonra gene uzattı.

"Buraya baksana," diye birden patladım. "Gerçekten hiçbir şey *görmüyor musun*?"

Yuvarlanarak yüzünü döndü, doğrulup oturdu.

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu, şüpheyle çatılan kaşları yüzünü karartıyordu.

"Körsün herhalde." dedim.

Bir on saniye kadar birbirimizin gözlerinin içine bakakaldık. Yavaşça sağ kolumu kaldırdım, ama onun sol kolu kalkmadı, oysa böyle olacağından neredeyse emindim. Sol gözümü kapadım, ama onun iki gözü de açık kaldı. Dil çıkardım. Yine homurdandı:

"N'oluyor? N'oluyor?"

Bir cep aynası çıkardım. Daha aynayı elimden alırken, elini yüzüne götürdü, sonra avucunun içine baktı, ama ne kan ne de kuş pisliği bulabildi. Gök mavisi camda kendine baktı. Omzunu silkerek aynayı bana geri verdi.

"Sersem," diye bağırdım. "İkimizin - görmüyor musun, sersem, biz - Şimdi dinle beni - bana iyi bir bak bakalım..."

Kafasını, şakaklarımız birbirine değecek şekilde kafamın yanına çektim; aynada iki çift göz dans ediyor, yüzüyordu.

Konuştuğunda sesinin tonu küçümseyiciydi:

"Zengin adam fakire asla tam olarak benzemez, ama senden çok bildiğimi iddia edecek değilim. Şimdi, 1926'nın Ağustos'unda bir panayırda bir çift ikiz gördüğümü hatırlıyorum - yoksa eylül müydü? Dur bir düşüneyim. Hayır. ağustos. Eh, onlarınkine benzerlik denir doğrusu. Hiç kimse birini ötekinden ayıramıyordu. En ufak bir fark bulana yüz mark vaat ediyorlardı. 'Tamam,' dedi Fritz de (Koca Havuç derdik ona) ve ikizlerden birinin kulak tozuna bir tane oturttu. 'İşte,' dedi, 'birinin kırmızı bir kulağı var, ötekinin yok, hadi paraları sökülün bir zahmet.' Amma gülmüştük!"

Gözleri takım elbisemin kumru grisi kumaşında hızla do-

laştı; kolumdan aşağı kaydı, orada takıldı ve bileğimdeki altın saatte park etti.

"Bana iş bulamaz mısın?" diye sordu, başını yana eğerek.

Not: Benzerliğimizden kaynaklanan masonik bağın farkına ilk varan ben değil o olmuştu; benzerliğin kendisini saptayan da ben olduğuma göre, -onun bilinçaltı hesabına göre- ben alttan alta ona tâbi oluyordum, sanki ben kopyaymışım da o asıl örnekmiş gibi. Şüphesiz, insan başkalarının hep: "O sana benziyor," demelerini ister, tersini değil. Bu alçak namussuz, benden yardım isteyerek aslında ileride talep edeceklerini göz önünde bulunduruyor, havayı kokluyordu. Belki de sulanmış beyninin derinliklerinde, sırf varolmakla bana cömertçe bahşetmiş olduğu, onu andırmamdan ötürü ona borçlu olmam icap ettiği fikri yatıyordu. Benzerliğimiz bana neredeyse mucize kabilinden bir garabet gibi geliyordu. Onu ilgilendiren ise, benim hiç yoktan bir benzerlik görmek istemiş olmamdı. Benim gözümde o benim çiftimdi, yani bedenen tıpatıp aynım olan bir yaratık. Beni öylesine yırtıcı bir hevesle dolduran da bu aynılıktı. O ise kendi payına beni kuşkulu bir taklitçi olarak görüyordu. Bununla beraber, onun bu fikirlerin bilincinde olmadığını vurgulamak isterim. Zannetmem ki bu salak, benim onlar hakkında yorumlarımı anlatsam da anlasın.

"Korkarım senin için şu an yapabileceğim pek bir şey yok," diye soğukça cevapladım. "Ama bana yine de adresini ver."

Not defterimi ve gümüş kalemimi çıkardım.

Pişmanlıkla güldü: "Köşkte yaşıyorum desem yalan olur; samanlıkta uyumak ormanda yosunların üstünde uyumaya yeğdir, ama yosunu da sert bir park sırasına tercih ederim."

"Olsun, yine de seni nerede bulacağımı bilmek isterim."

Dediğimi bir düşündü ve sonra: "Bu sonbahar geçen yıl

çalıştığım köyde olacağım kesin. Ora postanesine bir telgraf çekebilirsin. Tarnitz'e oldukça yakın. Dur sana şunu yazıvereyim," dedi.

İsmi Felix'miş. Lakabıysa "neşeli". Soyadının ne olduğuysa, mülayim okuyucu, seni hiç ilgilendirmez. Elyazısı acemiceydi ve her kıvrımda gıcırdıyordu sanki. Solaktı. Gitme zamanı gelmişti. Kaskete on kron bıraktım. Küçümseyici bir sırıtışla, neredeyse yerinden bile kalkmaya tenezzül etmeden elini uzattı. Elini sıktım ama sadece, bana Narcissus, görüntüsünü ırmaktan çekip çıkararak Nemesis kazık atıyormuş gibi garip bir his verdiği için.

Sonra geldiğim yoldan neredeyse koşar adım geri döndüm. Omzumun üstünden şöyle bir geri bakınca çalıların arasından onun karanlık, uzun ve zayıf siluetini gördüm. Bir bacağını ötekinin üstüne atmış, kolları başının altında, sırtüstü uzanmış yatıyordu.

Birden, elim ayağım boşalmış gibi, uzun, iğrenç bir orjiden yeni kalkmışçasına, ölesiye yorgun hissettim kendimi, gözüm karardı. Damağımdaki bu kusturucu-tatlı lezzetin sebebi, soğukkanlı bir dalgınlık numarasıyla gümüş kalemimi yürütmüş olmasıydı. Bir gümüş kalem alayı sonsuz bir namussuzluk tünelinden aşağı uygun adım yürüdü. Yolun kenarından yürüyordum arada bir gözlerimi kapayarak, az kaldı şarampole yuvarlanıverecektim. Daha sonra ofiste, bir iş görüşmesi sırasında karşımdakine şunları söylemek için can attım: "Biraz önce tuhaf bir şey geldi başıma! Bakın kesinlikle inanmayacaksınız ama..." Ama hiçbir şey demedim, böylece gizliliğe ilk adımımı atmış oldum.

Sonunda otel odama geri döndüğümde, civamsı gölgeler arasında, yalazlı bronz bir çerçeve içinde Felix'i beni beklerken buldum. Soluk yüzlü, ağırbaşlıydı, yavaşça yaklaştı. Şimdi tıraşı yerindeydi; saçı düzgünce geriye taranmıştı. Kumru grisi birtakım elbise giymiş, leylak rengi bir kravat

takmıştı. Mendilimi çıkardım; o da mendilini çıkardı. Nihayet ateşkes, müzakereler devam ediyor.

Burun deliklerim kırlardan kalkan tozlarla dolmuştu. Burnumu sildim ve yatağın kenarına oturdum, bir yandan da hâlâ aynaya göz atıyordum. Burnumun içindeki toz, ayakkabılarımdan birinin topuğuyla burnu arasındaki siyah kir lekesi, açlık ve hemen ardından lokantada yenen büyük ve düz bir süt danası bifteğinin hafif limonlu, pürtüklü, koyu lezzeti gibi bilinçli varoluşun küçük işaretlerinin garip bir şekilde dikkatimi zaptettiklerini hatırlıyorum; sanki benim ben olduğuma ve bu benin (kendine özgü fikirleri olan ikinci sınıf bir işadamı) gerçekten bir otelde yemek yiyor, iş düşünüyor olduğuna, üstüne üstlük, şu an bir çalının altında tembellik eden berduşun tekiyle arasında hiçbir ortak nokta olmadığına dair kanıtlar arıyor (hâlâ biraz olsun şüphe ederek) ve buluyordum. Ama sonra yine o muammanın heyecanı, kalbimi yerinden oynatmaya yetiyordu. O adam, bilhassa uyurken, yüz hatları hareketsizken, bana kendi yüzümü gösteriyordu, maskemi, cesedimin kusursuz suretini -ceset kelimesini konuyu bütün açıklığıyla belirtmek için kullanıyorum- neyi belirtmek? Adını koyalım: dış görünüşümüz tıpatıp aynıydı ve tam bir dinginlik halinde bu benzerlik tam anlamıyla ortaya çıkıyordu, peki ya, huzura ermiş bir yüz -o yüzün estetik mükemmelliği- değil de nedir ölüm? Canlanmak ikizimi sadece bozuyordu; çıkan bir esinti de Narcissus'un neşesini böyle bozar işte; ressamın yokluğunda maalesef talebesi meydana çıkıyor ve davetsiz renklerin lüzumsuz taşkınlığıyla ustanın elinden çıkan portreyi berbat ediyor.

Bi de şunu düşündüm, ben ki, kendi yüzümü tanıyor ve seviyorum, ikizimi fark etmek konusunda başkalarından daha üstün konumda değil miyim, çünkü herkes o denli gözlemci olmayı başaramaz; insanlar sık sık iki insan ara-

sındaki benzerlikten dem vururlar, ki tanışmalarına rağmen, aralarındaki benzerliğe uyanmamışlardır (ve bu kendilerine söylendi mi de, hararetle inkâr etmeye koyulurlar). Mamafih, daha önce asla Felix'le benim aramdaki kadar mükemmel bir benzerliğin imkân dahilinde olduğunu aklıma getirmezdim. Birbirine benzeyen kardeşler, ikizler gördüm. Beyazperdede bir adamın çiftiyle karşılaştığına tanık oldum; daha doğrusu, aynı bizim durumumuzda olduğu gibi, toplumsal konumlarındaki farklılığın safiyane biçimde vurgulandığı durumlar -biri yapışkan bir hırpani, diğeri ise ağırbaşlı bir *bourgeois*, otomobilde gidiyor, iki rolü birden tek bir aktör oynar- bir çift birbirinin eşi berduşlar ya da birbirinin tıpkısı centilmenler olsa daha az eğlenceli olurmuş gibi. Evet, bütün bunları gördüm, ama ikiz kardeşler arasındaki benzerlik, kanbağının damgasını yiyince, eş köklü bir kafiye gibi bozuluverir, sinema oyuncusu ise çifte bir rolde istese de pek kimseyi kandıramaz, bir planda iki rolü birden canlandırsa bile, göz, karenin iki yarısının yapıştırıldığı ek yerini bulup seçmekten kendini alamayacaktır.

Ancak bizimkisi, ne bir (aynı kanı paylaşan) tek yumurta ikizleri vakası, ne de bir sihirbazın son numarasıydı.

Nasıl da yanıyorum sizi ikna etmeye! Edeceğim de, edeceğim görürsünüz! Sizi gidi serseriler, hepinizi zorlayacağım inanmaya... ancak korkarım kelimeler tek başlarına, kendilerine has doğalarından ötürü, bu tür bir benzerliği iletecek güce sahip değiller: iki yüz, kelimelerle değil, gerçek renklerle yan yana resmedilmeli, ancak ve ancak o zaman seyirci ne dediğimi anlayabilir. Bir yazarın en tatlı rüyası, okuyucuyu seyirciye dönüştürmektir; bu bir kez olsun gerçekleşmiş midir? Yazarın nezaretinde okuyucunun kanıyla ve canıyla beslenen edebi kahramanların beti benzi atmış organizmaları içten içe yavaşça şişer; bir yazarın dehası da o kahramanlara bu -pek de iştah açıcı olmayan- besine

uyum gösterme ve ondan, bazen yüzyıllarca, kuvvet bularak büyüme yeteneğini verebilmekten geçer. Ama benim halihazırda ihtiyaç duyduğum edebi yöntem değil, fakat ressamın sanatının süssüz, ham aşikârlığı.

Bakın, bu benim burnum; kuzeylilere özgü büyük bir burun, kemiği biraz kemerli, etli kısmınınsa ucu kalkık ve neredeyse köşeli. Ve işte onun burnu, benimkinin kusursuz bir kopyası. İşte, yalana yalana inceltilmiş denecek kadar ince dudaklarımın çevrelediği ağzımın iki yanındaki iki derin çizgi. Onda da var aynısından. İşte elmacık kemikleri - fakat bu, tarifi insana bir şey demeyen bir yüz hatları listesi, bir pasaport fotoğrafı; saçmasapan bir alışkanlık. Bir seferinde biri bana kutup kâşifi Amundsen'e benzediğimi söylemişti. Eh, Felix de Amundsen'e benziyordu. Ama herkes Amundsen'in yüzünü gözünde canlandıramaz. Ben de ancak hayal meyal canlandırabiliyorum, acaba Nansen'le karıştırıyor olmasınlar. Hayır, hiçbir şeyi açıklayamıyorum.

Ne miyim, sırıtkanın teki. Diyeceğimi kanıtladığımdan gayet eminim. Her şey fevkalâde gidiyor. Şimdi ikimizi de görüyorsun, okuyucum. İkiyiz, fakat tek bir yüzümüz var. Tabiatın kitabında karşıma çıkması muhtemel birkaç sürçme veya dizgi hatasından utanacağımı da zannetmeyin. Yakından bakın: Benim büyük, sararmış dişlerim var, onunkiler daha beyaz ve bitişik, ama bu gerçekten önemli mi? Alnımda çalakalem çizilmiş büyük M harfi gibi kabarmış bir damar var, ama uyurken alnım ikiziminki kadar pürüzsüz. Ya o kulaklar... onun girinti çıkıntıları benimkilerden çok az da olsa farklı: bir yanı daha sıkışık, diğeri daha düz. Gözlerimizin biçimi aynı, iyice kısık, seyrek kirpikli, ama onun gözbebeği benimkinden daha açık renkli.

O ilk buluşmamızda gözüme çarpan özellikler bundan ibaretti. Ertesi gece boyunca hafızamın rasyonel tarafı durmaksızın bunun gibi ince kusurları tarayıp durdu, duyula-

rımın rasyonel olmayan hafızası ise her şeye rağmen beni, kendimi bana bir berduşun acınacak kisvesi içinde gösteriyordu, yüzü hareketsiz, çenesi ve yanakları diken diken kıl gölgesiyle örtülmüş, aynen ölü bir adamın geceden sabaha sakallarının uzaması gibi.

Prag'da niye oyalandım? İşimi bitirmiştim. Berlin'e dönebilirdim. Niye ertesi sabah o yamaçlara, o yola geri döndüm? Onun önceki gün uzanmış yattığı yeri tamı tamına bulmam zor olmadı. Orada altın renkli bir sigara izmariti, solmuş bir menekşe ve Çekçe bir gazeteden yırtılmış bir sayfa ve görgüsüz bir gezginin bir çalı dibine bıraktığı malum, kimliksizliği içinde dokunaklı kalıntı vardı: bir adet büyük, uzun, erkekçe lök, bir de onun üstüne kıvrılmış daha ince bir tane. Bu tabloyu birkaç tane zümrüt yeşili sinek tamamlıyordu. Nerelere gitmişti? Geceyi nerede geçirmişti? Beyhude bilmeceler. Nedense kendimi korkunç rahatsız hissettim, muğlak, ağır bir histi bu, tüm bu başıma gelen kendi ettiğim kötü bir halttı sanki.

Bavulumu almak için otele döndüm ve hemen istasyona yollandım. Orada, peronun girişinde, sırtları insan omurgasına kusursuz uyum gösterecek biçimde oyulmuş ve kavis verilmiş iki dizi güzel, alçak bank vardı. Üzerlerinde birkaç kişi oturuyordu; kimileri uyukluyordu. Birden onu orada, derin uykuda, elleri iki yana açık, düğme iliğinde son bir menekşeyle görür müyüm diye geçti aklımdan. İnsanlar ikimizi yan yana görünce anlayacaklardı; ayağa fırlayacaklar, etrafımızı sarıp, bizi karakola sürükleyecekler... neden? Bunu neden yazıyorum? Kalemimin her zamanki akışı mı bu? Yoksa iki insanın birbirine iki kan damlası kadar benzemesi gerçekten de başlı başına bir suç mu teşkil ediyor?

İKİNCİ BÖLÜM

Kendimi dışarıdan görmeye, hem ressam hem model olmaya fazlasıyla alıştım, dolayısıyla üslubumda spontaneliğin kutlu zarafetinden eser olmamasına şaşmamak lazım. Ne kadar uğraşsam da, bırakın eski benliğimde rahat edebilmeyi, eski kalıbıma bile sığamıyorum; orada düzensizlik haddini fazlasıyla aştı; mobilyalar yer değiştirdi; lamba kapkara ve sönük, geçmişimin parçaları yerlere saçılmış.

Oldukça mutlu bir geçmişti, onu da ekleyeyim. Berlin'de küçük ama cazip bir dairem vardı, üç buçuk oda, güneş alan bir balkon, sıcak su, merkezi ısıtma; otuz yaşındaki karım Lydia ve on yedi yaşındaki hizmetçimiz Elsie. O şirin küçük araba -koyu-maviydi, iki kişilik, taksitle almıştım- da kolayca erişebileceğim bir garajdaydı. Balkonda, şişman, yuvarlak tepeli, tüylerine ak düşmüş bir kaktüs cesurca fakat aheste aheste büyüyordu. Tütünümü her zaman aynı yerden alıyor ve orada ışıl ışıl bir gülümsemeyle selamlanıyordum. Yumurta ve tereyağı aldığımız dükkânda da karım benzer bir güleryüzlülükle karşılanıyordu. Cumartesi geceleri bir kafeye veya sinemaya gidiyorduk. Kendinden fazla-

ca mutlu orta sınıfın kaymak tabakasına aittik veya öyle görünüyordu. Ama ben, ofisten eve döndüğümde akşam gazetesini alıp kanepeye uzanmak üzere ayakkabılarımı çıkarıyor muydum, hayır. Karımla konuştuğumuz da ufak tefek rakamlar değildi. Ne de düşüncelerim her daim, imal ettiğim çikolatanın maceralarına yapışıp kalıyordu. Belli bohem zevklerin tabiatıma tamamen yabancı olmadıklarını bile itiraf edebilirim.

Yeni Rusya konusundaki tavrıma gelince, karımın fikirlerini paylaşmadığımı hemen beyan edeyim. "Bolşevik" kelimesi alışkanlık haline gelmiş, önemsemediği bir nefret vurgusuyla dökülüyordu onun rujlu dudaklarından - yo, korkarım "nefret" burada fazlasıyla kuvvetli bir kelime. Evcil, temel, kadınca bir şeydi onunkisi, çünkü Bolşeviklerden, yağmurdan (özellikle pazar günleri) veya pirelerden (özellikle yeni taşınılmış kiralık evlerde) nasıl hoşlanılmazsa öyle hoşlanmıyordu, Bolşevizm nezle cinsinden bir başbelası demekti onun için. Olup bitenin onun kanaatini desteklediğinden hiç şüphesi yoktu; onların hakikati tartışma götürmeyecek kadar ortadaydı. Bolşeviklerin Tanrı'ya inanmaması münasebetsizlikti, ama sadistlerden ve sokak serserilerinden daha ne beklenirdi ki?

Ben, komünizmin uzun vadede yüce ve gerekli bir şey olduğunu; genç, yeni Rusya'nın, Batılı zihinlerce anlaşılamayacak, mahrum ve küskün sürgünlerce kabul edilemeyecek, ama yine de harikulade değerler ortaya koyduğunu; tarihin böylesi şevk, çilecilik ve cömertlik, ufukta yaklaşan birörnekliğimize duyulan böylesi bir iman görmemiş olduğunu söylediğimde - bu minval üzre konuştuğumda, karım sakince cevaplardı beni: "Beni kızdırmak için söylüyor gibisin bunları, hiç de hoş değil." Aslında son derece ciddiydim, çünkü ben hep ele gelmez hayatlarımızın oluşturduğu rengârenk arapsaçının böylesi köklü bir değişime ihtiyaç

duyduğuna, komünizmin, birbirinin kopyası, adaleli, geniş omuzlu ve minik beyinli adamlarla dolu nefis sıkıcılıkta bir dünyayı mutlaka kuracağına, ona yönelik düşmanca tavrın hem çocukça hem de peşin hükümlü olduğuna inanmışımdır; bu bana karımın yaptığı bir suratı hatırlatır - gözü kendi görüntüsüne her iliştiğinde, (çocukça ve hazırlop bir vamp fikrine istinaden) burun delikleri açılır, bir kaş havaya kalkar aynada.

Nefret ettiğim bir kelime varsa odur, o dehşet şey! Tıraş olmayı bıraktığımdan beri yanına yaklaşmadım. Her neyse, şimdi bahsinin geçmiş olması bile bana pis bir şok yaşattı, hikâyemin akışı zedelendi (lütfen burayı siz aklınızdan doldurun - aynaların tarihçesi); bir de dalgalı olanları vardır, aynaların canavarları; ne kadar az görünürse görünsün, çıplak bir boyun, birden aşağı doğru esneyen bir et alanına açılır; kemer altından yükselen acıbadem pembeliğinde bir başka çıplaklıkla buluşur ve kaynaşır; dalgalı bir ayna adamı ya soyar ya da ezmeye girişir, buyrun bakalım! Sayısız cam atmosferin basıncı altında bir insan-boğa ortaya çıkar ya da bir insan-kurbağa; ya da insan hamur gibi yoğrulur ve sonra ortadan ikiye bölünür.

Yeter -devam edelim- kahkaha tufanlarından hoşlanmam! Yeter, her şey senin düşündüğün kadar basit değil, domuz seni! Ah, evet, sana küfredeceğim, kimse küfretmemi yasaklayamaz. Odamda ayna bulundurmama gelince - buna da hakkım var! Doğru, bir aynayla burun buruna gelsem bile (Tanrı aşkına, neden korkacakmışım ki?) sakallı bir yabancıyı gösterirdi bana - çünkü sakalım, hem de pek kısa zamanda, epeyce ilerleme kaydetti! Beni kendime karşı bile görünmez kılacak öyle mükemmel bir maskem var ki. Her gözeneğimden kıl fışkırıyor. İçimde ne heybetli bir kıl deposu varmış meğerse. Bağrımdan kopup serpilen doğal ormanda yaşıyorum. Korkacak hiçbir şey yok. Ahmakça hurafeler!

Bakın, o kelimeyi bir kez daha yazacağım işte. Ayna. Ayna. Eee, ne oldu? Ayna, ayna, ayna. Kaç kere isterseniz - hiçbir şeyden korkmuyorum. Bir ayna. Aynada kendi kendinin gözüne ilişivermek. Buraya nasıl geldi konu, karımdan bahsediyordum ayna derken. İkide bir sözüm kesilince konuşmak pek zorlaşıyor.

Bu arada onun da batıl inançları vardı. Şu, "tahtaya vur" hikâyesi. Aceleci, kararlı bir edayla, dudakları sımsıkı, etrafında açık, cilasız bir ahşap yüzey aranırdı, bula bula masanın altını bulur, boğumlu parmaklarıyla (küçük küçük et yastıkçıkları parlak çilek rengi tırnaklarla sona eren, tırnaklar da ojeli olmalarına rağmen, asla tam anlamıyla temiz olmazlardı; çocuk tırnakları) oraya vururdu - hızla, mutluluk bahsi hâlâ ılık ılık havada süzülürken. Rüyalara inanırdı: bir dişinin düştüğünü görmek, bir tanıdığın ölümünü haber veriyordu; eğer dişle birlikte kan da gelirse, bu bir akrabanın ölümü demekti. Papatya tarlası, insanın ilk aşkını yeniden göreceği anlamına gelirdi. İnci görmek gözyaşıydı. Kendini beyazlar içerisinde masanın başında otururken görmek çok kötüydü. Çamur, para; kedi, ihanet; deniz, ruhla ilgili bir dert yolda demekti. Rüyalarını anlatmaktan hoşlanırdı, bütün teferruatıyla, uzun uzun. Heyhat! Ondan geçmiş zamanda bahsediyorum. Hikâyemin kemerini bir delik daha bir sıkayım.

Lloyd George'dan nefret ediyor; o olmasaymış Rus İmparatorluğu çökmezmiş; dahası - genel olarak: "O İngilizleri ellerimle boğabilirim." Almanlar da Bolşevizmi konserve yapıp Lenin'le beraber Rusya'ya ihraç ettikleri o mühürlü trenden ötürü ağızlarının payını alıyorlar. Fransızlardan ise şöyle bahseder: "Biliyo musunuz, Ardalion'un (Beyaz Ordu'da savaşmış olan kuzeni) dediğine göre Odessa boşaltılırken basbayağı alçakça davranmışlar." Aynı zamanda tipik İngiliz yüzünün (benden sonra) dünyanın en yakışıklı yü-

zü olduğunu düşünüyor; Almanlara müziksever ve dengeli oldukları için saygı besliyor; bir zamanlar birkaç gün geçirmiş olduğumuz Paris'e ise taptığını söylüyor. Bu fikirleri pencere girintilerine oturtulmuş heykeller kadar sabit. Buna karşın Rus halkına dair fikri, tüm boyutlarıyla, belirgin bir evrim geçirdi: 1920'de hâlâ "Gerçek Rus köylüsü monarşisttir" diyordu; şimdi "Gerçek Rus köylüsünün soyu tükendi." diyor.

Eğitimi yetersiz, gözlem gücü sınırlı. Bir gün "mistik" kelimesinin her nedense belli belirsiz "mis", "sis" ve "silik" kelimeleriyle bağlantılı olduğunu, ama mistiğin aslında ne olduğu hakkında en ufak bir fikre sahip olmadığını keşfettik. Tanıdığı tek ağaç kayın, ona memleketinin ormanlarını hatırlattığını söylüyor.

Yutarcasına okumakta üstüne yok, ama sadece süprüntü okuyor, hiçbir şeyi aklında tutamıyor, uzun tasvirleri atlıyor. Kitaplarını bir Rus kütüphanesinden alıyor; orada kitap seçmeye oturmayagörsün kalkmak bilmiyor, masada kitapları elinde evirip çeviriyor; yem aranan bir tavuk gibi birini alıyor, sayfalarını çevirip, şöyle yandan bir bakıyor, sonra geri koyuyor, başka birini alıyor, açıyor -ki bütün bunları masanın üstünde tek elle yapıyor; kitabı ters açtığını fark edip, bir 90 derece kadar çeviriyor- daha fazla değil, çünkü onu elinden atıp kütüphanecinin başka bir kadına vermek üzere olduğu bir cilde hamle ediyor; bütün bu işlem bir saatten fazla sürüyor, son seçimini ise neyin belirlediğini bilmiyorum. Kitabın adı belki de.

Bir defasında bir tren yolculuğundan dönerken, yanımda kapağında siyah bir ağın ortasında koyu kırmızı bir örümcek olan berbat bir cinayet romanı getirmiştim. Bir gözden geçirdi ve kitabı müthiş heyecan verici buldu - sonuna bir göz atmadan duramayacağını anladı, ama bu her şeyi berbat edeceğinden, gözlerini sımsıkı kapayıp kitabı ortadan

yırtarak ikiye ayırdı ve ikinci, sonuç bölümünü sakladı; sonra nereye sakladığını unuttu ve uzun, upuzun bir süre evin içinde, kendi gizlediği suçluyu ararken bir yandan da alçak sesle kendi kendine mırıldandı durdu: "O kadar, o kadar müthiş heyecan vericiydi ki, sonunu öğrenmezsem öleceğim, biliyorum-"

Artık öğrendi. Her şeyi açıklayan o sayfalar emniyetteydi; yine de bulundular - hepsi, belki biri hariç. Gerçekten birçok şey olup bitti; artık şimdi sırasıyla açıklanmış durumda bunlar. En korktuğu şey başına geldi. Kehanetlerin en tekinsizi. Paramparça olmuş bir ayna. Evet, oldu bitti, ama pek de sıradan bir yolla değil. Zavallı ölü kadın.

Tam-ta-tam. Ve bir kez daha -TA-TAMM! Hayır, delirmedim. Yaptığım topu topu küçük, neşeli sesler çıkarmak. Birine 1 Nisan şakası yaptıktan sonra hissedilen türden bir neşe. Ve ben birini *basbayağı da* oyuna getirdim. Peki kim o? Mülayim okuyucum, kendine aynada bir bak, madem bu kadar çok seviyorsun aynaları.

Şu anda, birdenbire üzgün hissediyorum kendimi - bu sefer gerçekten. Tam şimdi, çarpıcı bir canlılıkla, balkondaki o kaktüsü, o mavi odaları, modern, kutu gibi, alandan kazanmak için her numaraya başvuran, biz-palavraya-pabuç-bırakmayız üslubunda inşa edilmiş o yeni moda apartmandaki dairemizi gözümün önüne getirdim. Orada, benim tertip ve temizlik dolu dünyamda Lydia'nın yaydığı düzensizlik parfümünün tatlı, bayağı kokusu. Ancak kusurları, masum sıkıcılığı, bir yatakhane alışkanlığı olan yatakta kıkırdama krizlerine yakalanması, sinirlerimi gerçekten bozmuyordu. Asla tartışmadık, bir kez olsun ondan şikâyetçi olmadım, herkesin önünde ne herzeler yumurtlamış olursa olsun, ne denli zevksizce giyinirse giyinsin. Renk tonlarını ayırt etmekte pek de başarısızdı, zavallıcık. Ana renkler tutuyorsa tamam, diye düşünürdü, bu onun

ton anlayışını tatmin etmeye fazlasıyla yeterdi, dolayısıya çimen yeşili keçe bir şapka ve zeytin yeşili veya Nil yeşili bir elbiseyle arz-ı endam edebilirdi. Her şeyin birbirini "yankılamasından" hoşlanırdı. Eğer mesela, kuşağı siyahsa, yakasında küçük siyah bir püskül veya küçük siyah bir fırfır kesinlikle olmak zorundaydı. Evliliğimizin ilk yıllarında İsviçre işi nakışlı keten çamaşırlar giyerdi. İncecik bir elbiseyi kalın sonbaharlık ayakkabılarla giymek onu asla rahatsız etmezdi; hayır; armoninin gizleri konusunda en ufak bir fikri yoktu, bunun da onun perişanlık derecesinde dağınık olmasıyla ilgisi vardı. Pasaklılığı yürüyüşünde bile kendini ortaya koyuyordu, ne yapar eder sol ayakkabısının topuğunu aşındırırdı.

Çekmecelerine bakınca tüylerim ürperirdi; çaputlar, kurdeleler ve ipek parçalarından bir karmaşa, pasaportu, solmuş bir lale, güve yeniği kürk parçaları, türlü türlü anakronizmalar (kızların asırlar evvel giydiği tozluklar mesela) ve buna benzer bir sürü olmayacak süprüntü. Üstüne üstlük gayet sıklıkla, minnacık, leş gibi bir dantel mendil veya yırtık bir çorap teki bir yolunu bilir, benim fevkalâde düzenlenmiş eşyalarımın evrenine sızardı. O çevik baldırlar çorap öğütüyordu sanki.

Ev işlerinden zerrece anlamazdı. Düzenlediği davetler korkunçtu. Küçük bir tabakta, aynı fakir taşra ailelerinin sunduklarından, kırık sütlü çikolata parçaları mutlaka olurdu. Bazen kendi kendime sorardım, neyini sevdim diye. Belki süzgün gözlerinin sıcak ela gözbebeklerini, belki ne olursa olsun yaptırmaktan geri durmadığı kumral saçlarındaki kendiliğinden yana giden dalgayı ya da dolgun omuzlarının o kendine özgü hareketini. Ama zannederim işin doğrusu, beni sevdiği için seviyordum onu. Onun için ben ideal erkektim: akıllı, tuttuğunu koparan. Ve benden iyi giyineni yoktu. Hatırlarım bir keresinde, o kocaman pantalonlu yeni

smokini ilk kez giydiğimde, ellerini birleştirip bir koltuğa gömüldü ve mırıldandıydı: "Oh, Hermann..." İlahi azap gibi bir şeye yaklaşan bir kendinden geçmeydi bu.

Sevdiği adamın suretini daha da süsleyerek yolun bir yarısını da kendim katettiğim ve böylece ona ve mutluluğuna yardımcı olduğuma ilişkin belli belirsiz bir hisle, bana duyduğu güveni kötüye kullandım ve beraber yaşadığımız on yıl boyunca ona kendim, geçmişim, maceralarım hakkında öyle çok yalan söyledim ki hepsini her an hatırlayacak biçimde aklımda tutmaya çalışmak beni aşardı. Ama o her şeyi unuturdu. Şemsiyesi bütün tanıdıklarımızda sırayla yatıya kalırdı; ruju kuzeninin gömlek cebi gibi en olmadık yerlerden çıkardı; sabah gazetesinde okumuş olduğu şeyi akşam bana aşağı yukarı şöyle anlatırdı: "Dur bakayım, nerede okudum, *neydi* tam olarak?.. Dilimin ucunda - ay, lütfen, yardım etsene!" Postalaması için ona bir mektup vermek mektubu nehre atmak, işin gerisini akıntının dirayetine ve alıcının balık tutma keyfine bırakmakla eşanlamlıydı.

Tarihleri, isimleri, yüzleri karıştırırdı. Bir şey uydurur, sonra hikâyenin devamını getiremezdi; pek çabuk unuturdu, hikâye bilincin dibine çöker, ama mazbut bir "neydi?"nin ilelebet genişleyen dalgacıkları yüzeyde kalırdı. Aşkı neredeyse diğer tüm duygularını sınırlayan engeli aşıyordu. Aylardan haziranın mehtapla buluştuğu gecelerde, en sarsılmaz kanaatleri parmaklarının ucuna basa basa göçerlerdi. Uzun sürmezdi, pek uzağa da gitmezlerdi, dünyası yine kilit altına alınırdı; ki bu son derece basit bir dünyaydı, en büyük zorluk, kütüphaneden aldığı bir kitabın sayfasına çiziktirmiş olduğu bir telefon numarasını aramaktı; oysa kitabı telefon etmek istediği kişiye ödünç vermiş olurdu.

Tombul, kısa boylu, oldukça şekilsizdi, ama yalnızca tıknaz kadınlar tahrik eder beni. Uzun boylu genç kadınlarla, sıska yosmayla, bağcıklarını sımsıkı bağladığı parlak çizme-

leriyle Tauentzien Caddesi'nde bir aşağı bir yukarı çalımlı çalımlı gezinen gururlu şık orospuyla hiç işim olmaz. Uysal yatak arkadaşımdan ve onun melaike havalarından her zaman fazlasıyla memnun kalmıştım, bir de son zamanlarda, doğaya şükran hisleriyle dolarak, bir sürpriz heyecanıyla şunu fark etmiştim; anladığım kadarıyla, otuzlarını yarılamış hassas bünyeli erkeklerde zannettiğim kadar da ender rastlanmayan özel bir durum sayesinde, gece zevklerimin şiddeti ve tatlılığı harikulade bir doruğa taşınıyordu. Oldukça iyi bilinen bir tür "kişilik ayrışması"ndan bahsediyorum. Bu bende bölük pörçük, Prag yolculuğumdan birkaç ay önce başladı. Mesela, Lydia'yla yataktayken, hakkı olduğunu varsaydığımız kısa bir ön okşamalar dizisinin tam sonuna yaklaşırken, birdenbire o Bölünme Cininin beni ele geçirdiğini fark ediyordum. Yüzüm boynunun katlarına gömülmüş, bacakları gövdemi mengene gibi sıkmaya başlamış olurdu, kültablası komodinin üzerinden yere devrilir, peşinden de kâinat, derken - o anda, anlaşılmaz, harikulade bir biçimde, odanın ortasında, çırılçıplak ayakta durur buluyordum kendimi, bir elim çoraplarını ve külodunu koymuş olduğu sandalyenin arkasında. Aynı anda iki yerde birden bulunma hissi bana olağanüstü bir haz verirdi; ama bu sonraki gelişmelerin yanında hiç kalıyordu. Bir an önce bölünme sabırsızlığı içinde, akşam yemeği biter bitmez Lydia'yı yatağa atıyordum. Ayrışma artık en mükemmel aşamasına ulaşmıştı. Lydia'nın uygun biçimde yerleştirilmiş ve yayılmış olduğu yataktan altı adım uzaklıkta bir koltuğa oturuyordum. Büyülü gözlemci pozisyonumdan kaslı sırtımda koşuşan, dalıp çıkan dalgalanmaları seyrediyordum, dizlerinin pembeliğinde bir sedef parlaklığı, yastığa yayılmış saçlarında bronz bir parıltı yakalayan güçlü bir başucu lambasının laboratuar atmosferi yaratan ışığında - koca sırtımın örtmediği tek yerleri oralarıydı, sonra bu sırt üzerin-

den sıyrılır döner ön tarafını nefes nefese seyirciye gösterirdi. Bir sonraki aşama, iki ben arasındaki aralık ne kadar genişse o kadar haz aldığımı fark etmem oldu; bu yüzden her gece yataktan biraz daha uzağa oturmaya başladım, çok geçmeden koltuğumun arka ayakları açık kapının eşiğine varmışlardı. Sonunda kendimi salonda oturur buldum - bir yandan da yatak odasında sevişiyordum. Yetmiyordu. Kendimi rolümü canlandırdığım aydınlatılmış sahneden en az yüz metre uzağa taşımanın bir yolunu bulmalıydım; o yatak odası manzarasını yıldızlı gökkubbede süzülen burçlar altında mavi bir sisle kaplı, yükseklere tünemiş hayali bir balkondan seyretmek istiyordum; küçük ama apaçık belirgin ve son derece faal bu çifti opera dürbününden, arazi dürbününden, muazzam bir teleskoptan veya aldığım hazza oranla büyüyecek, henüz meçhul kuvvetlerde optik aletlerden izlemek istiyordum. Aslında salondaki konsoldan geriye hiç gidemedim, o zaman bile yatak odasındaki gardırobun kapısını, yatağı yanal bir açıdan gösterecek veya *spiegel*'den yansıtacak şekilde açık bırakmazsam kapı sövesinin yatağı görmemi engellediğini fark ettim. Heyhat, bir nisan gecesi, yağmurun arpları orkestrada şehvet kamçılayıcı mırıldanmalar çıkarır, ben azami uzaklığım olan on beş koltuk sırası mesafede oturur ve çarpıcı güzellikte bir gösteriye hazırlanırken -perde açılmıştı aslında, faal bedeniz muazzam formda, en yaratıcı halimdeydim- içinde olduğumu zannettiğim uzaktaki yataktan Lydia'nın esnemesi geldi ve aptalca bir sesle, daha yatağa gelmiyorsam salonda unuttuğu kırmızı kitabı kendisine getirivermemi söyledi. Tam da sandalyemin yanındaki konsolda duruyordu kitap ve ona götüreceğime, sayfaları bir yel değirmeninin kolları gibi uçuşarak yatağa doğru fırlattım. Bu tuhaf ve korkunç sıçrama büyüyü bozdu. Havalanabilme alışkanlığını yitirmiş, tecrit edilmiş bir kuş türü, ancak rüyasında uçabilen bir penguen gi-

biydim. Bölünme yeteneğimi tekrar kazanabilmek için çok çabaladım, eğer yeni ve harikulade bir saplantı, o eğlenceli ama oldukça bayağı deneylere devam etme yolundaki tüm isteğimi silip götürmemiş olmasa belki sonunda başaracaktım da.

Bunun dışında, evliliğimin bana sunduğu mutluluk eksiksizdi. Lydia beni kayıtsız şartsız, dönüp geçmişi düşünmeden seviyordu; bağlılığı tabiatının bir parçası gibiydi. Neden yine geçmiş zamana kaydığımı bilmiyorum; aman boşver, kalemim böylesine daha yatkın. Evet, seviyordu beni, sadakatle seviyordu. Yüzümü bir o yandan, bir bu yandan incelemeyi severdi; parmak ve başparmağıyla, pusula kullanır gibi, yüz hatlarımı ölçer biçerdi: ortasında uzunca bir yarık bulunan, üst dudağımın üzerindeki o hayli dikenli bölgeyi; şakakların üzerine gelen yerde ikiz şişkinlikler bulunan geniş alnımı; işaret parmağının tırnağı, hep sımsıkı kapalı olan ve gıdıklanmayan ağzımın iki yanındaki hatları takip ederdi. Hiç de alelade olmayan büyük bir yüz; sipariş üzerine tasarlanmış; elmacık kemiklerinin üstünde bir parlaklık, hemen altında yanaklar az biraz çukur, tıraşsız geçen ikinci günün sonunda yüze bir eşkıya havası veren, bazı ışıklarda kızıla çalan bir tabakayla kaplanırlar - aynı onun sakalı gibi. Sadece gözlerimiz tam birbirinin eşi değildi ama mevcut benzerlik bile başlı başına bir lükstü; çünkü onunkiler o önümde yerde yatarken kapalıydılar ve gözkapaklarımı gözüm kapalıyken hiç görmemiş, sadece hissetmiş olmama rağmen, onun göz sayvanlarından hiçbir farkları olmadığını biliyordum - iyi bir laf buldum! Süslü püslü ama iyi, üslubuma hoşgelmiş bir misafir. Hayır, biraz olsun heyecanlanmıyorum; denetimim yerinde. Eğer arada bir yüzüm, derli toplu okuyucumu gıcık edecek şekilde, bir çitin arkasından fırlar gibi fırlayıverirse, bu berikinin hayrına aslında: benim çehreme alışsın hele; ben de bu sırada o gör-

düğünün benim yüzüm mü yoksa Felix'inki mi olduğundan emin olamayışına kıs kıs gülüyor olurum. Sobe! ama sonra - ebe; belki ben değildim demin sobeleyen! Ancak bu yolla okuyucuya bir ders vermeyi umabilirim, ona bizimkisinin hayali bir benzerlik değil, gerçek bir olabilirlik, hatta fazlası - gerçek bir olgu, evet, ne denli hayali veya saçma gelse de, bir olgu olduğunu göstererek.

Prag'dan Berlin'e döndüğümde, Lydia'yı mutfakta buldum, bardakta yumurta çırpmakla meşguldü - "gugu-mugu" diyorduk buna. "Boğazcığım ağrıyor" dedi çocuk sesiyle; sonra bardağı ocağın kenarına koydu, sarı dudaklarını bileğinin tersiyle sildi ve elimi öpmeye uzandı. Üzerinde pembe bir elbise, pembemsi çoraplar ve partal terlikler vardı. Akşam güneşi mutfağı kare kare bölüyordu. Koyu, yoğun, sarı karışımın içinde kaşığı döndürmeye başladı yeniden, şeker taneleri hafifçe çıtırdıyordu, karışım hâlâ topak topaktı, kaşık istenen kadifemsi, yumuşak oval hareketi yapamıyordu. Ocağın üzerinde yıpranmış bir kitap açık duruyordu. Sayfanın kenarında kimliği belirsiz biri tarafından ucu küt bir kalemle karalanmış bir not vardı: "Üzücü, ama gerçek", devamında da noktaları çizgilerinden gittikçe uzağa sürüklenen üç tane ünlem işareti. Karımın ailesinden birine belli ki çok hitap etmiş cümleyi dikkatle okudum: "Komşunu Sev," demişti Sir Reginald, "insan ilişkileri borsasında para eden bir söz değil günümüzde."

"Eee- yolculuk iyi miydi?" diye sordu, sapı enerjik bir biçimde çevirmeye devam ederken; hazneyi dizlerinin arasına sıkıştırmıştı. Kahve çekirdekleri çatırdadılar, nefis bir koku saldılar; değirmen hâlâ tangır tungur, gacır gucur, bir gayret çalışıyordu; sonra bir rahatlama, bir teslimiyet; tüm direnme kaybolmuştu; boş.

Kafam karıştı her nasılsa. Bir rüyadaymışım gibi. Şu gugu mugu dediğimiz şeyi yapıyordu - kahve çekmiyordu ki.

"Daha beteri de olabilirdi," dedim, yolculuğu kastederek. "Ya sen, senden ne haber?"

Ona inanılmaz maceramdan niye bahsetmedim? Ona milyonlarca mucize uyduruveren ben, o kirlenmiş dudaklarımla, gerçek bir mucizeden bahsetmeye cesaret edemiyordum. Veya belki de başka bir şey durduruyordu beni. Bir yazar ilk müsveddesini ona buna göstermez; ana rahmindeki bir çocuktan Minik Tom veya Belle diye bahsedilmez; bir vahşi, gizemli anlamlar taşıyan, mizacını kestiremediği nesnelere isim vermekten kaçınır; Lydia kendisi de benim onun henüz bitirmediği bir kitabı okumamdan hoşlanmazdı.

Günlerce o karşılaşmanın baskısı beni ezdi. İkizimin tüm bu zaman zarfında benim bilmediğim yollarda düşe kalka gidiyor olması beni tuhaf şekilde rahatsız ediyordu, aç, üşümüş ve ıslanmıştı - belki de şifayı kapmıştı. Onun bir iş bulmasını çok istiyordum: onun sıcak ve rahat olduğunu bilmek içimi rahat ettirecekti - ya da en azından hapishanede güvencede olduğunu. Yine de içinde bulunduğu şartları düzeltecek müdahalelerde bulunmaya niyetim yoktu. Bakımını üstlenmeye hiç mi hiç hevesli değildim, zaten baldırıçıplaklarla dolup taşan Berlin'de ona bir iş bulmak imkânsız olurdu. Hata, açık söyleyeyim, bir bakıma onunla arama belli bir mesafe koymayı tercih ediyordum, herhangi bir fiziki yakınlık benzerliğimizin büyüsünü bozarmış gibi. Arada bir ona biraz para yollayabilirdim, başıboş gezinmeleri sırasında telef olur da, sadık temsilcim, yüzümün canlı kopyası tedavülden kalkıverir korkusundan... Merhametli ama boş düşünceler, çünkü adamın sürekli bir adresi yoktu. Öyleyse (diye düşündüm), Saksonya'da bir yerdeki o köy postanesine uğrayacağı o sonbahar gününe dek oyalanalım.

Mayıs geçti, hafızamda Felix'in anısı kabuk bağladı. Bu cümlenin pürüzsüz akışını keyfimden kaydediyorum: ilk iki kelimedeki bayağı anlatı tonu, devamında gerzekçe bir

memnuniyetin uzun iç çekişi. Bununla beraber, pireyi deve yapma meraklıları, genel anlamda konuşuyorum, "kabuk bağlamak" deyiminin ancak yaralardan bahsederken kullanıldığına dikkatimizi çekmekle ilgilenebilirler. Buna sadece söz arasında değiniyorum; kötü niyetim yok. Kaydetmek isteyeceğim bir şey daha var - o da şu, yazmak bana artık daha kolay geliyor: hikâyem bir ivme kazandı. Artık bindim o otobüse (başta bahsedilen) ve üstüne üstlük, cam kenarında rahat bir koltuğa yerleştim. Arabayı almadan önce de, işte aynen böyle giderdim işe.

O yaz hayli sıkı çalışması gerekti, parlak mavi küçük Icarus'un. Evet, yeni oyuncağıma oldukça düşkündüm. Lydia'yla ben sık sık tüm günümüzü geçirmek üzere basar, sayfiyeye giderdik. Ressam olan Ardalion adındaki kuzenini de her seferinde yanımıza alırdık: neşeli bir arkadaştı ya, berbat bir ressamdı. Nereden baksanız meteliksizin tekiydi. İnsanlar ona portrelerini yaptırdığında bu ya düpedüz hayırseverlikten ya da doğalarındaki zaaftandı (adam çirkin biçimde ısrarcı olabiliyordu). Benden ve tahminim Lydia'dan da, ufak miktarlarda borç para alırdı; yemeğe kalmanın da mutlaka bir yolunu bulurdu. Kirasını her zaman geciktirirdi, ödediğinde de, nakit değil resimle. Tam söylemek gerekirse, natürmort olarak... eğimli bir kumaşın üstüne yerleştirilmiş kare elmalar veya eğik bir vazonun içine konmuş fallik laleler. Bütün bunları ev sahibesi kendi parasıyla çerçeveletir ve asardı, bu da kadının yemek odasının avangard, sanat sevicilerin düzenlediği bir sergiyi andırmasına sebep olurdu. Bir vakitler, "mamur ettiği" (duvarlarını dekore ettiği diye anlayın) bir Rus lokantasında besleniyordu; onun kullandığı deyim bundan bile gösterişliydi, çünkü Moskovalıydı, oralılar da debdebeli ayrıntılarla yüklü nükteli bir argo kullanmaya meraklıdırlar (taklidini yapmaya kalkışmayacağım). İşin komiği, fakirliğine rağmen, bir yolunu bulup Ber-

lin'e arabayla üç saat mesafede bir arazi almayı başarmıştı - almak dediğim, bulup buluşturup yüz marklık kaporayı yatırmış, gerisini boşvermişti; hatta, tek bir kuruş daha uçlanmayı düşünmüyordu, ilk ödemeyle döllediği o toprağın, artık kıyamete kadar kendisine ait olduğunu farz ediyordu. Aşağı yukarı iki buçuk tenis kortu uzunluğundaki bu arazi, oldukça güzel bir gölün kıyısındaydı. Gövdeleri Y-şeklinde birbirine sarılmış bir çift kayın ağacı vardı (veya bir çift çift, yansımalarını da sayarsanız); ayrıca birkaç bodur kara ağaç; biraz ötede beş çam ağacı duruyordu, kıyıdan daha içerilere gidince ise bir süpürge otu fundalığına varılıyordu, etrafı çevreleyen ormanın hediyesi. Arazi çitle çevrili değildi- bu işe para yetişmemişti. Ardalion'un iki yandaki arazilerin çitle çevrilmesini beklediğini çok kuvvetle tahmin ediyordum, o zaman kendi arazisinin sınırları da belirlenmiş ve bedavadan sınırları çizilmiş olacaktı; ama komşu araziler daha satılmamıştı. Nemli, sivrisinek kaynayan ve köyden uzak göl kıyısında işler kesattı; anayola bağlanan bir yolu da yoktu, kimse de bu yolun ne zaman yapılacağını bilmiyordu.

Hatırlıyorum, oraya ilk kez haziran ortalarında bir pazar sabahı, Ardalion'un öve öve bitiremeyerek bizi sürüklemesi sonucu gitmiştik. Yol üstünde onu almak için durduk. Gözlerim penceresine kilitli, uzun uzun korna çaldım. Pencere derin uykusundan uyanmadı. Lydia ellerini ağzına götürdü ve borazan gibi bir sesle: "Ar-delyo-o!" diye seslendi. Daha alçaktaki pencerelerden birinde, bir birahanenin (nedense Ardalion oraya borç takmış gibi bir görünüşü vardı) tabelasının hemen üstünde bir perde hışımla açılıverdi ve kurbağa desenli sabahlığı içinde Bismarck'la aşık atabilecek biri elinde gerçek bir borazanla dışarı baktı.

Lydia'yı, bu arada sarsıntısı kesilmiş olan arabada bırakarak, Ardalion'u kaldırmaya gittim. Onu uyur buldum. Tek parça mayosuyla uyuyordu. Yuvarlanarak yataktan çıktı,

sessiz bir süratle sandaletlerini ayağına geçirdi, mavi bir gömlek, flanel bir pantalon giydi; (yanağında şüpheli bir şişkinlik olan) bir evrak çantası kaptı ve aşağıya indik. Ağırbaşlı ve uykulu ifadesi patates burunlu suratına pek de cazibe katmıyordu doğrusu. Onu arka koltuğa oturttuk.

Yolu bilmiyordum. O ise Pater Noster duası gibi ezbere bildiğini söyledi. Berlin'den daha yeni çıkmıştık ki yolumuzu kaybettik. Yolculuğumuzun geri kalanı yol sormakla geçti.

Öğlene doğru Königsdorf'u geçip, tanıdığı bir düzlükte hızla ilerlerken "Bir arazi sahibi için ne mutlu bir manzara!" diye haykırdı Ardalion. "Nerede döneceğini söyleyeceğim. Selam olsun, selam olsun size, asırlık ağaçlarım!"

"Salak numarası yapma, Ardy hayatım," dedi Lydia sakince.

Yolun iki yanında kum ve fundalıklarla kaplı cinsinden, işlenmemiş bir arazi uzanıyordu, araya taze çamlar serpiştirilmişti. Sonra, daha ileride, bitki örtüsü değişti; artık sağımızda, ileride bir ormanın karanlık gölgesinin sınır çektiği sıradan bir tarla vardı. Ardalion tekrar vızıldanmaya başladı. Ana yolun sağında parlak sarı renkte bir direk yükseliyor ve o noktada dik bir açıyla belli belirsiz bir yol, trafiğe kapalı bir yol hayaleti ayrılıyordu, artık dulavratotlarıyla yabani yulaflar arasında son bulan.

"Buradan dönüyoruz," dedi Ardalion azametle ve sonra, ani bir homurtuyla üstüme yığıldı, çünkü frene basmıştım.

Gülümsüyorsun öyle mi, mülayim okuyucum? Elbette, neden gülümsemeyecek mişsin? Güzel bir yaz günü ve sakin doğa; iyi huylu, sersem bir sanatçı ve yol kenarında bir işaret direği... O sarı direk... Parselleri satan adamın diktiği, şahane bir yalnızlık içerisinde yükselen, Waldau köyüne on yedi kilometre daha yakındaki daha cazip ve pahalı araziler üzerinde nöbet tutan öteki boyalı direklerin yolunu yitirmiş bir kardeşi. O müstesna arazi işareti o andan itibaren

benim için bir fikrisabit haline geldi. Geniş bir arazinin ortasında, sarı fon kâğıdından kesilip çıkarılmış gibi rüyalarımda doğrulup dikiliyordu. Hayallerim onun konumuna göre şekilleniyordu. Tüm düşüncelerim dönüp onda buluşuyordu. Tasavvurlarımın karanlığında, sadık bir yol gösterici gibi parlıyordu. Bugün, onu görür görmez *tanıdığım* hissine sahibim: geleceğe ait bir şey olduğunu tanıdım. Belki de yanılıyorum; belki de ona bakışım son derece kayıtsızdı, tek derdim de dönerken çamurluğumu ona sürtmemekti; ama yine de, bugün geriye baktığımda onunla ilk tanışmamı ilerki gelişmelerden ayrı düşünemiyorum.

Yol, daha evvel bahsi geçti, kendini kaybediyor, silinip gidiyordu; otomobil tümsekli yolda zıplarken huysuzca gacırdadı; durdum, omuzlarımı silktim.

"Ardy hayatım, burdan vazgeçip Waldau'ya kadar devam etmemizi öneriyorum; orada büyük bir göl ve bir kafe mi ne olduğunu söylemiştin," dedi Lydia.

"Söz konusu bile olamaz' diye heyecanla cevapladı Ardalion. 'Niyesi, kafenin planı daha yeni yapılıyor, bir, benim de gölüm var, iki. Haydi, sevgili dostum," diye devam etti, bana dönerek, "yürüt şu takayı, pişman olmayacaksın."

Önümüzde, daha yüksekte, yüz metre kadar mesafede, bir çam ormanı başlıyordu. Oraya baktım ve...nasıl diyeyim, orayı tanıdığımı hissettim, yemin ederim. Evet, işte bu, şimdi daha açıkça hissediyorum - o tuhaf hisse kesinlikle kapıldım, bu sonradan eklenmiş bir rötuş değil. Ve o sarı levha... Geriye bir göz attığımda, bana ne kadar anlamlı bakmıştı - "Buradayım, emrindeyim..." dercesine. Sonra karşıki çamlar, gövdelerine sıkıca geçirilmiş kırmızımsı yılan derisini andıran kabukları, rüzgârın tersine doğru okşadığı yeşil kürkleri; ormanın kenarındaki o çıplak kayın ağacı, (neden "çıplak" yazdım şimdi? Daha kış gelmemişti, kışa henüz çok vardı), hava öylesine latif ve neredeyse hiç

bulutsuz ve küçük kekeleyen çekirgeler canla başla z'yle başlayan bir şey demeye çalışıyorlar... Evet, hepsinin bir anlamı vardı - şüphesiz.

"*Nereye* yürütmemi istiyorsun, sorabilir miyim? Yol mol göremiyorum."

"A, bu kadar mırın kırın etme," dedi Ardalion. "İlerle, azizim. Evet evet, dümdüz ileri. Şuraya, şu açıklığı gördüğün yere. Araba geçer oradan ve bir ormana girdik mi, bir koşuda benim oraya varıveriyoruz."

"İnip yürümek daha akıllıca olmaz mı?" diye teklif etti Lydia.

"Haklısın," diye cevapladım, "kimse buradan terk edilmiş yeni bir otomobili çalmaya kalkışmaz."

"Evet, fazlasıyla riskli," diye kabullendi hemen, "ama siz ikiniz gidemez misiniz" (Ardalion homurdandı), "ben sizi burada beklerken, o sana arazisini gösterir, sonra Waldau'ya devam eder gölde yüzer, kafede otururuz, ha, ne dersiniz?"

"Ne kadar hainsin," dedi Ardalion gayet hisli bir şekilde. "Sizi kendi arazimde ağırlamak istediğimi anlamıyor musun? Size bazı güzel sürprizlerim de olacaktı. Şimdi çok kırıldım."

Arabayı çalıştırdım, "Eğer çarparsak tamir parasını sen ödersin," diye de ekledim.

Sarsıntılar beni koltuğumda yerimden sıçratıyordu, yanımda Lydia sıçrıyor, arkamızda ise Ardalion sıçrıyor ve durmadan konuşuyordu: "Şimdi (güm) ormana gireceğiz (güm) ve fundalıklar (güm-güm) yolu kolaylaştıracak (güm)."

Girdik de. Önce derin bir kuma saplandık, motor kükredi, tekerlekler patinaj yaptı; sonunda çıkıp kurtulduk; sonra dallar arabanın kaportasına sürtünmeye başladılar, boyasını çize çize. En sonunda patika gibi bir şey çıktı karşımı-

za, kuru bir fundalığa dalıyor, sonra sık ağaç gövdelerinin arasından kıvrıla kıvrıla yeniden ortaya çıkıyordu.

"Daha sağa," dedi Ardalion, "biraz daha sağa. Eee, ne diyorsunuz çamların kokusuna? Nefis değil mi? Söylemiştim. Kesinlikle nefis. Siz burada durun, ben bir keşfe çıkayım."

Arabadan indi ve her adımında mabadını ilhamla sallayarak uzaklaştı.

"Hey, ben de geliyorum," diye seslendi Lydia, ama bizimki pupayelken ilerliyordu ve zaten şu an yoğun bitki örtüsünden görünmüyordu.

Motor biraz tıkırdadı ve durdu.

"Amma tekinsiz yer," dedi Lydia. "Doğrusu burada tek başıma kalmaya korkarım. İnsan soyulabilir, cinayete kurban gidebilir, aklına ne gelirse..."

Issız bir yer, evet! Çamlar yumuşak bir şekilde, nazlı nazlı uğulduyorlardı, etrafta kar vardı ve çıplak açıklıklardan kara toprak görünüyordu. Ne saçmalık! Haziranda kar ne arar? Üzerinin karalanması gerekir, silmek şeytani bir iş olmasa; gerçek yazar ben değil, sabırsız hafızam çünkü. Bunu istediğiniz gibi anlayın; *beni* hiç ilgilendirmez. Sarı direğin tepesinde de kardan bir takke vardı. İşte gelecek, geçmişin içinden titrek bir ışık saçarak böyle beliriyor. Yeter ama, o yaz gününe tekrar odaklanalım: benek benek gün ışığı; mavi arabanın üstünde dalların gölgeleri; bir gün en beklenmedik bir nesnenin, bir tıraş fırçasının kendini buluvereceği arabanın ayak konacak yeri üzerinde bir çam kozalağı.

"Salı günü mü geliyorlar?" diye sordu Lydia.

"Hayır, çarşamba gecesi." Diye cevapladım.

Sessizlik.

"Geçen seferki gibi," dedi karım, "şeyi yanlarında getirmezler umarım."

"Getirdiler diyelim... Niye umurunda ki?"

Sessizlik. Kekiklere konan küçük mavi kelebekler.

"Hermann, kuzum, kesinlikle emin misin çarşamba gecesi olduğuna?"

(Burada saklı olan anlam açıklanmaya değer mi? Önemsiz şeylerden bahsediyorduk, tanıdığımız bazı insanlardan, köpeklerinden, küçük vahşi bir şey, partilerde tüm davetlilerin dikkatini çeken; Lydia sadece "safkan, büyük köpeklerle" ilgilenirdi; "safkan" kelimesini telaffuz ederken burun delikleri titrerdi.)

"Niye geri gelmiyor?" dedi. "Yolunu kaybettiğine eminim."

Arabadan indim ve etrafını dolaştım. Her yanı çiziklerle doluydu.

Lydia yapacak başka bir şey bulamadığından Ardalion'un şişkin çantasını aldı eline: yokladı, sonra da açtı. Birkaç adım uzaklaştım (hayır, hayır - o sırada aklımın nerelere kayıp gittiğini hatırlamıyorum); ayağımın dibindeki birkaç kırık küçük dalı inceledim; sonra yine geri döndüm. Lydia ayaklığa oturmuş ıslık öttürüyordu şimdi. İkimiz de birer sigara yaktık. Sessizlik. Ağzını çarpıtarak dumanı kendine özgü bir şekilde kenardan bırakıveriyordu.

Uzaktan Ardalion'un şehvetli gümbürtüsü duyuldu. Bir dakika sonra bir açıklıkta belirdi ve kollarını sallayarak bize gelmemizi işaret etti. Arabayla arkasından yavaşça ilerledik, ağaç gövdelerinin etrafından dolanarak. Ardalion azimli bir işadamı edasıyla geniş adımlar atarak önden ilerliyordu. Bir şey parlayıverdi - göl.

Arazisini anlattım zaten. Bana tam sınırlarını gösteremedi. Koca kaz adımlarıyla metreleri ölçtü, durdu, ağırlığını taşıyan bacağını hafifçe bükerek arkasına baktı; kafasını salladı ve her ne ise birşeylerin işareti olan kesik bir ağaç gövdesini aramaya koyuldu.

Birbirine sarılmış iki kayın ağacı suda kendilerini seyrediyorlardı; suyun yüzeyinde bir yumak tüy yüzüyor, sazlar güneşte parıldıyordu. Ardalion'un bize vaat ettiği sürprizin

bir şişe votka olduğu anlaşıldı, ama Lydia votkayı saklamıştı. Gülüyor, göbeğinden bir çift kırmızı mavi şerit geçen bej mayosu içinde tıpkı bir kroket topu gibi hoplayıp zıplıyordu. Ardalion yavaşça yüzerken onun sırtına çıkmaktan ("Çimdikleme kadın, yoksa fırlatır atarım seni!") hevesini aldıktan ve bir sürü feryat ve su tükürmelerden sonra, sudan çıktı, bacakları oldukça kıllıydı, ama hemen kurudular, geriye hafif parlak bir ayva tüyü tabakası kaldı. Ardalion, suya balıklama dalmadan önce ıstavroz çıkardı; baldırının ön kısmı boyunca uzanan iç savaştan kalma çirkin bir yara vardı; taktığı mujik motifli gümüş haç, dalış yaptığında tiksindirici, pörsük mayosundaki açıklıktan dışarı fırlıyordu.

Lydia uslu uslu makyaj kremini buladı ve sırtüstü uzanarak kendini güneşin kollarına bıraktı. Birkaç adım uzakta, Ardalion ve ben en güzel çam ağacının gölgesinde keyif çattık. Artık maalesef küçülmüş olan çantasından bir eskiz defteri ve kalemler çıkardı; çok geçmeden beni çizdiğini fark ettim.

"Kolay çizilmeyen bir yüzün var," dedi, gözlerini kısarak.

"Ah, n'olur göster bana!" diye ciyakladı Lydia, tek bir uzvunu bile kımıldatmadan.

"Biraz başını kaldır." dedi Ardalion. "Tamam, teşekkür ederim."

"Ah, n'olur göstersene" diye seslendi Lydia bir dakika sonra tekrar.

"Sen önce bana votkamı nereye sakladığını göster," diye mırıldandı Ardalion.

"Katiyen!" diye cevapladı. "Ben varken içmene izin vermeyeceğim."

"Bu kadın deli! Sence gerçekten gömmüş müdür dersin, ahbap? Doğruyu söylemek gerekirse benim niyetim seninle kardeşliğe kadeh kaldırmaktı."

"Sana içkiyi toptan bıraktıracağım", diye haykırdı Lydia, yağlı gözkapaklarını kaldırmadan.

"Kahrolası küstâhe," dedi Ardalion.

"Söyle bakalım," dedim, "sana yüzümü çizmenin kolay olmadığını söyleten ne? Zorluk nerede?"

"Bilmiyorum. Kurşunkalem seni yakalayamıyor. Bir dahaki sefere karakalemle veya yağlıboyayla denemeliyim." Birşeyler sildi; silgi artıklarını parmaklarının eklemleriyle süpürdü; başını yana eğdi.

"Tuhaf, her zaman son derece sıradan bir yüzüm olduğunu düşünmüşümdür. Belki de profilden çizmeyi denemelisin,"

"Evet, profilden!" diye bağırdı Lydia (deminki gibi: kumda kollarını bacaklarını açmış yatıyordu).

"Eh, sıradan demek pek doğru olmaz. Biraz kaldır, lütfen. Hayır, bana sorarsan, son derece sana özgü, zor bir şey var yüzünde. Tüm hatların kalemimin altından kayıveriyor sanki, kayıyor ve kayboluyor."

"Bu tür yüzlere ender mi rastlanır yani, bunu mu demek istiyorsun?"

"Hiçbir yüz birbirine benzemez," buyurdu Ardalion.

"Tanrım, pişiyorum," diye yakındı Lydia, ama kımıldamadı.

"Yani, şimdi, ama - hiçbir yüz mü!.. Bu biraz fazla ileri gitmek olmuyor mu? Herkesin bildiği belli insan tiplerini ele alalım; mesela, zoolojik tipleri. Maymunun yüz hatlarına sahip insanlar vardır, bunun yanı sıra fare tipi, domuz tipi. Sonra ünlülerle benzerliği ele alalım - erkeklerde Napolyon'a benzeyenler, kadınlarda Kraliçe Viktorya'ya. İnsanlar benim Amundsen'i andırdığımı söylediler. Birçok kez *a la* Leo Tolstoy burunlara rastgeldim. Sonra bir de, belli üsluptaki resimleri düşünmemize yol açan surat tipi vardır. İkonlara benzeyen yüzler, madonnalar! Peki ya bir hayat biçiminden ya da meslekten kaynaklanan benzerliğe ne demeli?.."

"Bütün Çinlilerin birbirine benzediğini söyle de bitsin. Dostum, sanatçının algıladığının, esas itibarıyla şeyler arasındaki *fark* olduğunu unutuyorsun. Benzerliği fark edenler

avamdan insanlardır. Lydia'nın sinemada şöyle şeyler haykırdığını duymaz mıyız hep: 'Aa! Hizmetçimize ne kadar da benziyor!'"

"Ardy hayatım, komik olmaya çalışma," dedi Lydia.

"Ama şunu kabul etmelisin," diye devam ettim, 'bazen önemli olan benzerliktir."

"İkinci bir şamdan satın alırken." dedi Ardalion.

Konuşmamızı nakletmeye devam etmeme hiç gerek yok. Ahmağın insanın çiftinden bahsetmeye başlamasını tutkuyla istiyordum, ama resmen etmedi. Bir süre sonra eskiz defterini çantasına kaldırdı. Lydia yaptığını göstermesi konusunda ısrar etti. Votkasını geri verirse göstereceğini söyledi. Lydia reddetti ve eskiz ona gösterilmedi. O günün hatırası, güneş ışıltılı hafif puslu bir havada sona eriyor veya sonraki yolculukların anılarıyla karışıyor. Çünkü o ilk yolculuğu birçok diğeri izledi. O yalnız ormanı ve ortasında parıldayan gölü zamanla endişeli, eziyetli bir keskinlikle sevdim. Ardalion emlakçıyla tanışmam ve yandaki araziyi satın almam konusunda çok üstüme vardı ama kesinlikle reddettim; arazi alma peşinde olsam bile, yine de karar veremezdim, çünkü işlerim kötü gidiyordu o yaz ve her şeyden bıkmıştım: benim pis çikolata iflasıma yol açmaktaydı. Ama size yemin ediyorum beyler, şerefim üzerine; menfaatperest birinin açgözlülüğünden, belimi doğrultma kaygısından ibaret değildi durum... Her neyse, olacakları şimdiden sezdirmenin gereği yok.

Üçüncü Bölüm

Bu bölüme nasıl başlayalım? Birkaç farklı tarz önereceğim, aralarından seçiniz. İşte birincisi (anlatının yazar ya da hayali bir anlatıcı ağzından birinci tekil şahısta yönlendirildiği romanlarda zahmetsizce benimsenen):

Bugün hava güzel, ama soğuk, rüzgâr dizginlenemeyen bir hiddetle esiyor; penceremin altında her dem yeşil yapraklar sağa sola savruluyor, uçuşuyorlar, Pignan yolundaki postacı şapkasına yapışmış, geri geri yürüyor. Huzursuzluğum artıyor...

Bu tarzın ayırt edici özellikleri oldukça belirgin: öncelikle yazanın yazdığı sırada belirli bir yerde olduğu açık; öyle hariçten sayfanın üzerinde gezinen bir hayalet filan değil. İlhama kapılmış yazarken, etrafında olup biten birşeyler var; mesela, şu rüzgâr, penceremden gördüğüm, yolun üzerinde fırıldak gibi dönen toz girdabı (postacı şu anda geriye savruldu, iki büklüm, hâlâ çabalayarak, ileri doğru adım atıyor). Bu birincisi, güzel, ferahlık verici bir tarz; arada bir mola verilip, kişisel bir hava katılabiliyor; bu da hikâyeye canlılık veriyor - özellikle de birinci tekil şahsın da diğerle-

ri kadar hayali olduğu düşünülürse. İşte, sorun da tam burada zaten: bir mesleki hile, edebiyat düşkünü yazarlık meraklılarının giye giye paçavrasını çıkardıkları sefil bir urba bu, bana yakışmıyor, çünkü ben artık kendimi tamamıyla gerçeğe adadım. Öyleyse, özelliği hemen yeni bir karakteri meydana salıvermek olan ikinci tarza geçebiliriz, bölüm şöyle başlayacaktır:

Orlovius hoşnutsuzdu.

Hoşnutsuz veya endişeli olduğunda ya da sadece doğru cevabı bilmediğinde, sol kulağının gri ayva tüyleriyle kaplı uzun memesine asılma âdetindeydi; sonra kıskançlıkları bertaraf etmek için sağ kulağının uzun memesine de asılır, sade, düz gözlüğünün üzerinden ağır ağır bakar, sonunda cevap verirdi: "Diyeceğim biraz ağır kaçacak, ama ben-"

"Ağır" derken "zor" demek istiyordu, Almanca'da olduğu gibi; konuştuğu ağırbaşlı Rusça'da da Tötonik bir koyuluk vardı.

Bir bölüme başlarken kullanılabilecek bu ikinci tarz, popüler ve geçerli bir yöntemdir - ama biraz fazla cilalı bir havası var; ayrıca utangaç, mahzun Orlovius'un yeni bir bölümün kapılarını böylesine çevik bir hamleyle ardına kadar açıvermesini uygun bulmuyorum. Üçüncü tarzımı ilgilerinize sunuyorum:

Bu esnada... (bir, iki, üç noktayla sağlanan o davetkâr jest).

Eskiden bu marifet Kinematograf'ın, *nam-ı diğer* Sinematografın, *nam-ı diğer* Hareketli Görüntülerin favorisiydi. Kahraman birşeyler yaparken görünür ve bu esnada... Üç nokta - ve karşımızda bir taşra görüntüsü buluveririz. Bu sırada... Lütfen, yeni bir paragraf.

... güneşin kavurduğu yolda ağır ağır ilerleyerek, kireç sıvanmış eğri büğrü gövdeleriyle yol kenarında arada bir karşısına çıkan elma ağaçlarının gölgesinde kalmaya çalışarak...

Hayır, saçma bir fikir: her zaman dolaşacak değildi ya. Aşağılık bir çiftlik sahibi fazladan bir eleman arar; suratsız bir değirmenci bir sırta daha ihtiyaç duyabilirdi. Hiç berduş gibi yaşamadığım için, onun hayatını kendi özel ekranımda canlandırmakta başarısız oluyordum - hâlâ da başarısız oluyorum. En çok, Prag yakınlarındaki bakımsız bir çimen adacığında yaşanan o mayıs sabahının onun üzerinde bıraktığı izlenimi hayal edebilmek istiyorum. Uyandı. Yanı başında iyi giyimli bir adam oturuyor ve ona bakıyordu. Güzel bir düşünce: adam belki bir sigara verir. Almanmış. Aşırı bir ısrarla (birkaç tahtası eksik miydi ne?) cep aynasını suratıma dayayıp durdu; bayağı kabalaştı. Israrı benzerliklerle ilgiliymiş meğerse. İyi, dedim, benzerlikse benzerlik. Bana ne yazar. Bana şöyle kolay bir iş ayarlasa. Adresimi sordu. Hiç belli olmaz, bir şey çıkabilir.

Daha sonra: ılık karanlık bir gecede ahırın birinde bir konuşma: "Ha, ne diyordum, tuhaf biriydi, o gün tanıştığım herif. Ben ve o ikizmişiz diye tutturdu."

Karanlıkta bir kahkaha: "Çift gören sendin ihtiyar ayyaş."

Burada başka bir edebi yöntem hissettirmeden devreye giriverdi: kendileri zaten birer taklit olan, yabancı romanların taklidi, neşeli serserilerin, gönlü ferah adamların hayatlarını tasvir eden. (Korkarım yöntemlerim biraz birbirine karıştı.)

Edebiyattan söz açılmışken ekleyeyim, bu konuda bilmediğim yoktur. Hep epey düşkün olduğum bir hobi olmuştur benim için. Çocukken şiir yazardım, özenle işlenmiş hikâyeler yazdım. Asla babamın kâhyalığını yaptığı Kuzey Rusyalı arazi sahibinin serasından şeftali çalmadım. Asla kedileri diri diri gömmedim. Benden daha güçsüz oyun arkadaşlarımın kollarını bükmedim, asla; ama, dediğim gibi, çetrefil şiirler ve korkunç sonları olan ve hiç sebepsiz yere ailemin tanıdıklarıyla dalga geçen özenle işlenmiş hikâyeler

yazdım. Ancak bu hikâyeleri ne kâğıda geçiriyor, ne de onlardan kimseye bahsediyordum. Yalan söylemeden tek günüm geçmiyordu. Bülbül nasıl şakıyorsa, aldığım hazdan çıldırarak, kendimden geçercesine, yarattığım yeni hayat ahenginin içinde zevkle kıvranarak yalan söylüyordum. Bu tatlı yalanlara karşılık annem kulak tozuma bir tokat patlatır, babam eskiden bir boğanın siniri olan binici kamçısıyla kırbaçlardı beni. Bu beni bir nebze olsun yıldırmazdı; hatta aksine, teşvik ederdi peşine düştüğüm hayalleri. Sersemlemiş bir kulak ve yanan kalçalarla, meyve bahçesindeki uzun otların arasında karnımın üstüne uzanır, ıslık çalarak hayaller kurardım.

Okulda, hiç sektirmeden en düşük notu ben alırdım Rusça kompozisyondan, çünkü Rus ve yabancı klasiklere kendime özgü bir yaklaşımım vardı; mesela *Othello*'nun konusunu (ki, izninizle, son derece iyi bildiğim bir hikâyeydi) "kendi kelimelerimizi kullanarak" yazmamız istendiğinde Mağripli'yi bir septik, Desdemona'yı sadakatsiz yapıveriyordum.

Üst sınıflardan bir zamparalık meraklısıyla girmiş olduğum alçakça bir bahis sonucu elime bir revolver geçmişti; bununla ormandaki kavak ağaçlarının gövdelerine tebeşirle çirkin, çığlık atan, beyaz yüzler çizip o lanetlileri birer birer vurmaya koyulurdum.

Kelimelere sıkılgan ve ahmakça bir hava vermeyi severdim, hâlâ da severim, onları bir kelime oyununun kıydığı sahte nikâhla birbirine bağlamayı, tersyüz etmeyi, hissettirmeden arkalarından yaklaşmayı. Majestelerindeki bu jest de ne ola? Teşekkürdeki bu eşek? Rab ile Zebani nasıl olup da bir zebra bina ediveriyorlar?

Yıllarca benzersiz, kötücül bir rüya musallat oldu bana: sonunda bir kapı olan uzun bir koridorun ortasında ayakta duruyorum, tutkuyla istememe rağmen gidip açmaya cesaret edemiyorum kapıyı, sonunda karar verip açmak üzere

uzanıyorum; ama anında inleyerek uyanıyorum, çünkü orada gördüğüm hayal bile edilemeyecek kadar korkunç bir şey; bomboş, yeni badanalanmış bir oda. Hepsi bu kadar, ama o kadar korkunçtu ki hiçbir zaman devamını görecek kadar dayanamıyordum; sonra bir gece, boş odanın ortasında bir sandalye ve onun ince uzun gölgesi belirdi - bir evin ilk mobilyası gibi değil de, birisi onu oraya üzerine çıkıp perde takmak için getirmiş gibi; bir dahaki sefere bir ağızdolusu çivi ve bir çekiçle orada *kimi* göreceğimi bildiğim için, tükürdüm attım onları ağzımdan ve o kapıyı bir daha asla açmadım.

On altı yaşımda, hâlâ okuldayken, hoş ve paspal bir geneleve ziyaretlerimi sıklaştırdım; yedi kızın yedisinin de tadına baktıktan sonra muhabbetimi bir meyva bahçesinde -meyva bahçelerine pek bayılırım- ıslak bir masada beraber köpüklü bira içtiğimiz tombalak Polymnia üzerinde yoğunlaştırdım.

Evvelce bahsetmiş olabilirim, savaşı Astrakhan yakınlarında bir balıkçı köyünde sıkılmakla geçirdim, kitaplar olmasaydı o kasvetli yılları sağ çıkarır mıydım bilmiyorum.

Lydia ile (sivil hayatın lanetli didişmesinden sıyrılıp mucize eseri kendimi atmış olduğum) Moskova'da rastlantı eseri ahbap olduğum bir adamın sahibi olduğu kiralık dairemde tanıştım. Adam Letonyalıydı, sessiz, beyaz yüzlü, kafatası küp şeklinde, alabrus tıraşlıydı, gözleri ölü balık gözüydü. Asıl mesleği Latince öğretmenliğiydi, ama sonradan bir yolunu bulup seçkin bir Sovyet devlet memuru oldu. Kader o dairelere birbirini neredeyse hiç tanımayan bir sürü insanı doluşturmuştu, aralarında Lydia'nın, biz oradan ayrıldıktan kısa süre sonra nedense kurşuna dizilen öteki kuzeni, Ardalion'un ağabeyi Innokenti de vardı. (Açık söylemek gerekirse, bütün bunlar üçüncü değil de birinci bölümün başına çok daha fazla yakışırdı.)

Cesur, müstehzi ama içten içe yanan
(Ruhum, ah, tutuşmayacak mı bağrındaki meşale)
Tanrı'dan ve O'nun meyva bahçesi kucağından
Ayrılıp, niye yollanasın Dünyaya ve geceye?

Vay canına! Sevdiğim anlamsız seslerle giriştiğim gençlik deneyleri, bira kokan metresimin -ve Baltık eyaletlerindeki adıyla "Şvinburne"ün- ilham verdiği ilahiler... Şimdi, bilmek istediğim bir şey var: o günlerde suça eğilim denen şeye sahip miydim? Görünüşte o denli abus ve donuk olan ilk gençliğim bir yerlerinden yasa tanımaz bir dehanın tohumlarını fışkırtıyor muydu? Yoksa, rüyalarıma giren o lalettayin koridor boyunca ilerleyip, odayı her seferinde boş bulup dehşetle çığlık attıktan sonra, akıldan çıkmaz bir gün artık o odanın boş olmadığını mı fark etmiştim? Evet, her şey o zaman açıklığa kavuştu ve her şey o zaman meşru bir zemin buldu - o kapıyı açmayı öylesine istemem, oynadığım tuhaf oyunlar, sahtekârlığa susamışlığım, o zamana kadar bana hep hedefsizmiş gibi gelen o titiz yalancılığıma olan bağımlılığım. Hermann ikinci kişiliğini keşfetmişti. Bütün bunlar, size bildirmekten onur duyarım, Dokuz Mayıs'ta oldu; temmuzda da Orlovius'u ziyaret ettim.

Planını kurmuş, şimdi ise hızla uygulama aşamasına geçmiş olduğum kararımı tamamıyla onayladı, ne de olsa onun eski bir tavsiyesine uyuyordum.

Bir hafta sonra onu yemeğe çağırdım. Peçetesinin ucunu yakasına iliştirdi. Çorbasının hakkından gelirken, siyasetteki gidişattan memnuniyetsizliğini dile getirdi. Lydia havai havai savaş olup olmayacağını, olursa da kimle olacağını sordu. Orlovius gözlüğünün üzerinden, uzun uzun baktı ona, (bu bölümün başında tanık olduğunuz kısa sahne de aşağı yukarı böyle bir şeydi) ve sonunda cevap verdi: "Diyeceğim size ağır gelebilir, ama galiba savaş mümkünsüz.

Gençken, hep ve sadece en güzeli öngörme fikrini benimsemişimdir" (dudak ünsüzleri öyle kabaydı ki "güzel"i neredeyse "küzel" diye söylüyordu). "Bu fikre hep sadık kalmışımdır. Benim için en temel şey optimismus'dur."

"Mesleğin göz önüne alınırsa, bunun senin işine geldiği görülüyor," dedim gülümseyerek.

Bana doğru eğildi ve oldukça ciddi bir edayla cevap verdi:

"Ancak bize müşteri kazandıran pesimismus'dur."

Yemeğin sonu, umulmadık bir biçimde, cam bardaklarda sunulan çayla taçlandırıldı. Lydia, bilmem neden böyle bir finali çok akıllıca ve güzel buluyordu. Her halükârda Orlovius memnun kalmıştı. Dorpat'ta yaşayan annesinden bezdirici ve kasvetli bir üslupla bahsederek, çayının kalanını, dibinde kalan şeker ziyan olmasın diye, Alman usülü -yani, kaşıkla değil, bileğinin dairesel bir hareketiyle- karıştırmaya koyuldu.

Onun şirketiyle imzalamış olduğum anlaşma benim açımdan tuhaf bir şekilde belirsiz ve önemsiz bir girişimdi. Öylesine bunalmam ve sessiz, dalgın bir hale bürünmem tam o aralara rastlar; dikkatsiz karım bile bende bir değişiklik olduğunu fark etti - özellikle de ayrışıp kendimi seyretme döneminin azgınlığını müteakiben sevişmelerim basmakalıp bir angarya olup çıkınca. Bir seferinde gecenin bir yarısı (yatakta uyanık yatıyorduk, pencere ardına kadar açık olmasına rağmen oda tahammül edilmez derecede havasızdı) şöyle dedi:

"Kendini fazla yoruyorsun galiba, Hermann; ağustosta deniz kenarına gidelim."

"Ah," dedim. "sadece o değil, ama şu şehirde yaşamak yok mu, beni ölümüne sıkıyor."

Karanlıkta yüzümü göremiyordu. Bir dakika sonra devam etti:

"Şimdi, Elisa Teyze'yi düşün mesela - Fransa'da, Pignan'da yaşayan teyzem hani. Pignan diye bir şehir *var*, değil mi?"

"Evet."

"Eh işte, artık orada yaşamıyor, evlendiği o yaşlı Fransızla Nice'e gittiler. Oralarda bir çiftlikleri var."

Esnedi.

"Çikolata işi batıyor, kızım," dedim, ben de esnedim.

"Her şey yoluna girecek," diye mırıldandı Lydia. "Biraz dinlenmelisin, hepsi bu."

"Bir hayat değişimi, dinlenme değil," dedim, içimi çeker gibi yaparak.

"Hayat değişimi," dedi Lydia.

"Söylesene," diye sordum, "bir yerlerde sessiz, güneşli, ücra bir köşecikte yaşayıp gidelim istemez miydin, emekli olsam, bu senin için bir keyif olmaz mıydı? Saygıdeğer bir *rantiye* muhabbeti falan, ha?"

"Seninle nerede olursa olsun yaşarım, Hermann. Ardalion da gelirdi bizimle birlikte, bir de koskocaman bir köpek alırdık belki."

Sessizlik.

"Eh, maalesef bir yere gitmiyoruz. Neredeyse meteliksizim. Çikolatayı eritmemiz gerecek sanırım."

Gecikmiş bir yaya geçti yoldan. Tangır! Sonra yine: tangur! Bastonuyla sokak lambalarının direklerine vuruyordu herhalde.

"Bil bakalım: Birinci ipucu o ses, ikinci bir çığlık, üçüncü ben ölüp gittiğimde belirecek; hepsi bir arada ise benim yıkımım olacak." Yoldan geçen bir arabanın yumuşak hışırtısı.

"Eee - bilemedin mi?"

Ama aptal karım çoktan uyumuştu. Gözlerimi kapayıp yan döndüm, ben de uyumaya çalıştım; başaramadım. Karanlığın içinden, üstüme doğru, çenesini ileriye doğru vermiş, gözleri benimkilerin ta içine dikili, Felix yaklaşıyordu. Bana yaklaşırken yaklaşırken dağıldı, gözümün önünde sadece kat'etmiş olduğu uzun, boş yol kaldı. Sonra yine, ta

uzaktan, bir karaltı belirdi, bir adam karaltısı, sopasıyla yol kenarındaki her ağacın gövdesine vuruyor; gittikçe daha üstüme üstüme geliyordu, yüz hatlarını ayırt etmeye çalıştım... Ve işte bakınız, çenesini ileriye vermiş, gözleri benimkilerin ta içine dikili - Ancak yine ilk defasındaki gibi, bana ulaştığı anda veya daha doğrusu, sanki ben bir hayaletmişim gibi, içime girip geçip gidiverdiği anda kayboldu; sonra yine bir şeyi beklermiş gibi, önümde uzanan yol belirdi, sonra yine bir karaltı belirdi, gene o.

Öte yana döndüm, bir süre her şey karanlık ve huzurlu, kırışıksız bir simsiyahlık; sonra, belli belirsiz bir yol görünür oldu: aynı yol, ama bu sefer tersten; birden yüzümün tam önünde, sanki benim içimden çıkıyormuşçasına bir adamın kafasının arkası ve omuzlarında asılı çantası belirdi; yavaş yavaş gövdesi küçüldü, gidiyor, gidiyordu, bir saniye sonra kaybolmuş olacaktı... ama birden durdu, arkasına bir baktı ve yüzü gitgide daha belirginleşecek şekilde gerisin geriye aynı yoldan geldi; yüzü benim yüzümdü.

Yine döndüm, bu sefer sırtüstü yatıyordum, koyu bir camdan bakıyormuşçasına, üzerimde yaldızlı mavi-siyah bir gökyüzü, iki yanımda giderek geriye doğru giden ağaçların simsiyah gövdeleri arasında bir gökyüzü şeridi uzanıyordu; ama yüzüstü uzandığımda, altımdan geçen çakıllı ve çamurlu bir köy yolu, burulmuş saman desteleri, yağmur suyuyla dolup taşan, bir yük arabasına ait tekerlek izi, o rüzgârın dalgalandırdığı su birikintisinde de yüzümün titreyen bir taklidini gördüm ve şok içinde fark ettim, gözleri yoktu.

"Gözleri her zaman en sona bırakırım," dedi Ardalion yaptığını beğenmiş bir edayla.

Önünde, bir kolboyu mesafede yapmaya başladığı karakalem resmimi tutuyor, başını bir o yana bir bu yana eğiyordu. Sık sık gelirdi ve ona çoğunlukla balkonda poz ve-

rirdim. Artık bol bol boş vaktim vardı: kendime küçük bir tatil hakkı tanımaya karar vermiştim.

Lydia da yanımızdaydı, elinde bir kitapla hasır bir sandalyeye kıvrılmıştı; yarı söndürülmüş bir sigara izmariti (onları asla tamamen ezip öldürmezdi) vargücüyle hayata tutunarak kül tablasından ince, düz bir duman huzmesi salıyordu: arada bir hafif bir esinti alçalıp yalpalamasına sebep oluyor, ama o toparlanıp eskisi kadar düz ve ince süzülmeyi başarıyordu.

"Benziyor demeye bin şahit ister," dedi Lydia, fakat bakışlarını kitabından kaldırmamıştı.

"Benzer, benzer," diye karşılık verdi Ardalion. "İşte, bu burun deliğini düzelteceğim ve olacak. Işık biraz ölgün gibi bugün."

"Neymiş ölgün olan?" diye sordu Lydia, bakışlarını kitaptan kaldırıp, bir parmağını yarıda bıraktığı satıra bastırarak.

İzninizle bu kısma da bir müdahalede bulunayım, çünkü o yazki hayatımın ilginize değecek bir bölümü daha var, okuyucu. Hikâyemin karmançormanlığından dolayı özür dilerken, yazmakta olanın ben değil, kendine göre kaprisleri ve kuralları olan hafızam olduğunu tekrar etmeme izin ver. Şu halde, beni bir kere daha, Ardalion'un gölünün yakınındaki ormanda dolaşırken seyreyle; bu sefer arabayla değil yalnız geldim, trenle (Königsdorf'a kadar) ve otobüsle (sarı işaret direğine kadar).

Ardalion'un bir gün bizim balkonda bıraktığı banliyö haritasında çevrenin tüm özellikleri çok açık görülüyor. Haritayı önüme açtığımı farz edelim: bu durumda, sayfanın dışında kalan Berlin şehrinin, sol dirseğimin yakınlarında bir yerde olduğu farz edilebilir. Haritanın güneybatı köşesinde, kuzeye doğru, siyah beyaz bir mezura gibi, en azından metafizik olarak, Berlin'den hareketle, kol yenimin hizasınca demiryolu hattı uzanıyor. Kol saatim küçük Königsdorf ka-

sabası, orayı geçince siyah beyaz kurdele dönüp doğuya yöneliyor, orada bir daire daha (yeleğimin alt düğmesi): Eichenberg.

Ancak henüz bu kadar uzağa gitmemize gerek yok; Königsdorf'ta iniyoruz. Demiryolu hattı doğuya saptıkça, eşlikçisi ana yol onu terk edip kuzeye doğru tek başına yoluna devam ediyor, tam olarak Waldau köyüne (sol başparmağımın tırnağı) doğru. Königsdorf'la Waldau arasında (on yedi kilometre) günde üç sefer yapan bir otobüs var; aynı zamanda arsa satış şirketinin merkezi de burada; üzerinde süslü bir bayrak dalgalanan gösterişli bir bina, etrafta da bir sürü sarı yol işareti: biri mesela, "plaj" işaret ediyor, ama etrafta henüz plaj denecek bir şey yok - sadece Waldau gölünün kıyısında bataklık bir alan; bir başkası "gazino"yu gösteriyor, ama bu sonuncusu da namevcut, yerinde önünde yeni yapıldığı belli bir kahve tezgâhı olan çadır gibi bir şey var; bir başka işaret bizi "spor sahası"na davet ediyor, orada da yeni yapılmış, darağaçlarını andıran, jimnastik amaçlı çapraşık bir hadiseyle karşılaşınca pek de şaşmıyoruz. Etrafta, başaşağı sallanırken kıçındaki yamayı gösteren köyün veletlerinden biri hariç, bunu kullanacak kimse görünmüyor; her yanda, her yönde, parseller; bazılarının satışına başlanmış, pazarları mayoları ve bağa çerçeveli gözlükleriyle birtakım şişman adamların ciddi bir havada bungalovlar inşa etmekte oldukları görülüyor; sağda solda yeni dikilmiş çiçekler veya sarmaşık gülleriyle kaplı pembe bir villa bile görmek mümkün.

Fakat Waldau'ya kadar bile gitmeyeceğiz, sağımızda tek bir sarı direğin dikili olduğu noktada, Königsdorf'a on kilometre kala otobüsten ineceğiz. Harita anayolun doğusunda üzeri nokta nokta işaretlenmiş geniş bir alan gösteriyor: orman bu; orada, tam ortasında, içinde yüzdüğümüz küçük göl var, batı kıyısında ise, yelpaze gibi açılmış oyun kâğıtla-

rı gibi yayılmış, sadece bir tanesi satılmış olan (Ardalion'unki - ona satıldı denirse) bir düzine parsel.

Şimdi heyecanlı kısma yaklaşıyoruz. Doğu'ya doğru yol alırken Königsdorf'tan sonraki istasyon olan Eichenberg'den bahsettim zaten. Şimdi, teknik bir sorun var: Ardalion'un gölü civarından yola çıkan biri, yürüyerek Eichenberg'e varabilir mi? Cevap: evet. Gölün güney sahiline dolanıp orada ormanın içinden doğu yönünde yürümemiz gerekiyor. Ormanın içinden çıkmadan dört kilometre yürüdükten sonra, bir köy yoluna varıyoruz, bir ucu nereyeyse oraya, bizi ilgilendirmeyen bazı küçük köylere götürür bizi, ötekiyse Eichenberg'e.

Hayatım bir harabe, bir keşmekeş, ama ben burada soytarılık peşindeyim, parlak ufak tefek tasvirlerle hokkabazlıklar yapıyorum, şirin "biz" zamiriyle oyunlar oynayıp, turiste, kır evi sahibine, doğa âşıklısına, yeşille mavinin o tablolara layık karışımına göz kırparak. Ama bana biraz sabır göster okuyucu. Şimdi çıkacağımız yürüyüş senin paha biçilmez mükâfatın olacak. Bu okuyucularla konuşmalar da hayli aptalca. İki sahne arası replikleri. O gösterişli tıslama: "Yavaş olun! Biri geliyor..."

O yürüyüş. Otobüs beni sarı direğin orada bıraktı. Otobüs puantiyeli siyah elbiseli üç kadını; kaba kumaşa sarılı bir tırpan taşıyan kadife bir yelek giymiş bir adamı; büyük bir paket taşıyan küçük bir kızı; dizlerinin üzerinde ağırmış izlenimi veren bir seyahat çantası olan ve sıcağa rağmen palto giymiş bir adamı, -herhalde bir veterinerdi- benden uzaklara taşıyarak yoluna devam etti.

Sütleğenler ve ayrık otları arasında tekerlek izleri buldum - yaptığımız yolculuklar sırasında buralarda defalarca zıplayıp hoplamış olan arabamın tekerlekleri. Golf pantolonu veya Almanların verdiği isimle "knickerbocker"lar ("k"nın üzerine basılacak) giymiştim. Ormana girdim. Tam tamına,

hani bir defasında karımla Ardalion'u beklediğimiz noktada durdum. Orada bir sigara içtim. Havada durup yavaşça yanlara doğru esneyen, hayalet parmaklar tarafından katlanıp, sonra eriyip giden küçük duman bulutuna baktım. Boğazımda bir kasılma hissettim. Göl kıyısına gittim ve kumda buruşuk, siyahlı turunculu bir film ambalajı parçası fark ettim (Lydia resimlerimizi çekmişti). Gölün güney kıyısından dolandım ve sık çam ormanına dalarak dümdüz doğu yönünde yollandım.

Bir saatlik bir gezintiden sonra köy yoluna çıktım. Çıktım, bir saat daha geçtiğinde Eichenberg'e varmıştım. Yavaş bir trene bindim. Berlin'e döndüm.

Ormanda tek bir kişiyle karşılaşmadan defalarca yaptım bu sıkıcı yürüyüşü. Kasvet ve derin bir sessizlik. Göl kıyısındaki arazi hiç mi hiç satılmıyordu, doğrusu şirketin durumu hepten kötüydü. Üçümüz oralara yüzmeye gittiğimizde tüm gün boyunca yalnızlığımız o denli mükemmel olurdu ki, insan canı isterse, çırılçıplak suya girebilirdi; bu da bana şunu hatırlattı; bir defasında korku dolu Lydia, benim buyruğum üzerine mayosunu çıkarıp, utancından yüzü tatlı tatlı kızararak ve sıkılganca kıkırdayarak Ardalion'a anadan doğma (şişman kalçalarını o kadar sıkmıştı ki neredeyse ayakta duramıyordu) poz vermiş, Ardalion hiç yoktan birşeylere, herhalde kendi yeteneksizliğine, cellalenip, resim yapmayı birdenbire bırakmış ve yemeklik mantar toplamaya çıkmıştı.

Benim portreme gelince, ta ağustosun ortasına kadar, inatla çalıştı üzerinde, sonra, karakalemin kuvvetli darbeleriyle başa çıkamayınca, pastelin bayağı düzenbazlığını tercih etti. Kendime belli bir zaman sınırı koydum: onun bu şeyi bitireceği gün. Sonunda verniğin armut suyu kokusu geliverdi, portre çerçevelendi ve Lydia Ardalion'a nezaket icabı bir zarfa koyduğu yirmi Alman markı verdi. O

akşam aralarında Orlovius'un da olduğu konuklarımız vardı ve hepimiz durup ağzımız beş karış açık bakakaldık; neye? Al al parlayan dehşet suratıma. Yanaklarıma o meyve parlaklığını niye yakıştırdığını bilmiyorum; bir ölününki kadar solukturlar aslında. Ne kadar bakarsa baksın, kimse en ufak bir benzerlik emaresi göremiyordu! Göz kapaklarımın birleştiği noktadaki o kızıl nokta büsbütün saçmasapandı mesela veya hırlar gibi bükülmüş dudağımın altından görünüveren o köpek dişi. Bütün bunlar - geometrik figürler olduğu kadar darağaçları da olabilecek iddialı fonun önünde...

Miyopluğu bir çeşit aptallığı da beraberinde getiren Orlovius, portreye yaklaşabildiği kadar yaklaşıp, gözlüklerini alnına kaldırdıktan sonra (niye takardı onları? Olsa olsa engel oluşturuyorlardı) ağzı yarı açık, tabloyu her an yiyecekmiş gibi yavaşça kesik kesik nefes alarak olduğu yerde dikildi, hiç kıpırdamadan. "Modern üslup," dedi sonunda tiksintiyle ve yanındaki resmi incelemeye koyuldu; Berlin'de her evde bulunan "Ölüler Adası" resminin alelade bir baskısı olmasına rağmen, son derece titiz bir ilgiyle.

Şimdi, sevgili okuyucu, kişiliksiz bir apartmanın altıncı katında küçük bir ofis odası hayal edelim. Daktilo kız gitmişti; yalnızdım. Pencerede heyula gibi bulutlu bir gökyüzü. Duvardaki takvimde, bir boğanın diline çok benzeyen koskoca siyah bir dokuz vardı: eylülün dokuzu. Masaya günün tasaları yayılmıştı (alacaklılardan gelen mektuplar kılığında) ve aralarında da, üzerinde bana ihanet etmiş leylaklı kadın olan, bomboşluğu simgesel bir çikolata kutusu duruyordu. Kimseler yoktu. Daktilonun kapağını kaldırdım. Etraf son derece sessizdi. Cep ajandamın belirli bir sayfasında (artık imha edilmiş olan) yazısı kötüce bir elin karaladığı belirli bir adres vardı. O titreyen prizmadan bakınca, öne eğik, yağlı bir alın, içi pis bir kulak; yere bakan bir kafa, ce-

ket iliğinde bir menekşe; gümüş kalemime yapışmış kirli tırnaklı bir parmak görebiliyordum.

Hatırlıyorum, uyuşukluğu üzerimden attım, küçük defteri cebime koyup, anahtarlarımı çıkardım, ofisi kilitleyip çıkmak üzereydim - *çıkıyordum*, ama kalbim pat, pat çarparak koridorda durdum... Hayır, gitmek mümkün değildi... Odaya dönüp bir süre pencere kenarında durup karşı apartmandaki eve baktım. Işıkları daha şimdiden yanmıştı, ofis defterlerini aydınlatıyorlardı, bir eli arkasında siyahlar giymiş bir adam, odayı bir ileri bir geri arşınlıyordu, herhalde göremediğim bir sekretere birşeyler dikte ediyordu. Arada bir ortaya çıkıyordu, hatta bir defasında biraz düşünmek için pencerede durdu, sonra yine döndü ve dikte, dikte, etti, etti, etti.

Engellemek mümkün değil! Işığı açtım, oturdum, parmaklarımı şakaklarıma bastırdım. Birden, çılgın bir hiddetle telefon çaldı; ama bir hata olduğu anlaşıldı - yanlış numara. Sonra bir kez daha sessizlik hâkim oldu, gecenin çöküşünü hızlandıran yağmurun hafif tıpırtısı hariç.

Dördüncü Bölüm

"Sevgili Felix, sana bir iş buldum. Öncelikle oturup karşılıklı bir monolog tutturmamız, işleri rayına oturtmamız gerekiyor. İş için Saksonya'ya gitmek üzereyim, bu yüzden Tarnitz'de benimle buluşmanı öneriyorum, bulunduğun yerin fazla uzağına düşmediğini umarım. Planımın sana uyup uymadığı konusunda bir an önce haberdar et beni. Uygunsa, sana buluşacağımız günü, saati ve tam yerini bildirip, gerekli miktarda yol parası göndereceğim. Devamlı seyahatte olduğum için sabit bir adresim yok, dolayısıyla cevabı yollarken zarfın üzerine "Ardalion" kelimesini yazıp postrestant (Berlin'deki bir postanenin adresi yazılı burada) yollarsan iyi olur. Şimdilik görüşmek üzere. Cevabını bekliyorum." (İmzasız.)

1930 Eylül'ünün o dokuzuncu gününde nihayet yazdığım o mektup burada, önümde. "Monolog"un bir dil sürçmesi mi bir şaka mı olduğunu şu anda artık hatırlamıyorum. Filigranında bir fırkateyn olan kaliteli, fildişi rengi mektup kâğıdına daktilo edilmiş; ama maalesef artık buruşuk ve köşeleri kirli; parmaklarının belli belirsiz izleri, bel-

ki de. Buradan benim alıcı olduğum sonucu çıkarılabilir - gönderen değil de. Eh, uzun vadede böyle olması doğal, o ve ben yer değiştirmedik mi?

Benzer bir kâğıda yazılmış iki mektup daha var elimde, ama bütün *cevaplar* imha edilmiş durumda. Eğer hâlâ bende olsalardı - mesela, zamanlaması harika bir serinkanlılıkla Orlovius'a göstermiş (ve sonra diğerleri gibi imha etmiş) olduğum o ahmakça mektup elimde olsaydı, mektuplardan kurulu bir anlatım şekli benimsemek mümkün olabilirdi. Geçmişte büyük başarılar kaydetmiş dolu klasik bir tarz. X'ten Y'ye: "Sevgili Y" - yukarıya da tarih atılmıştır mutlaka. Mektuplar gelir gider - ağ üzerinden gidip gelen bir tenis topunun pat-küt'ü gibi. Bir süre sonra okuyucu tarihlere dikkat etmekten büsbütün vazgeçer; doğrusu da bu ya, bir mektubun eylülün dokuzunda mı yoksa eylülün on altısında mı yazıldığından ona ne? Fakat yine de yanılsamayı devam ettirmek için gereklidir tarihler.

İşte böyle gider de gider, X, Y'ye yazar, Y de X'e, sayfalar boyunca. Bazen bir yabancı, Z araya girer ve mektuplaşmaya kendi küçük katkısını yapar, ama bunu yaparken tek amacı, inandırıcı olsun diye veya onun gibi bir sebepten, ne X ne de Y'nin pek iyi açıklayamayacakları bir olayı okuyucuya açıklamaktır (bunu yaparken de ona bakmaz, arada bir gözlerini kıssa da).

Onlar da ihtiyatla yazarlar: bütün o "hani-bir-seferinde-hatırlıyor musun"lardan (peşinden de ayrıntılı tasvirler) söz edilmesinin nedeni, Y'nin hafızasını tazelemekten çok, okuyucuya gerekli referansı yapabilmektir - bunun sonucunda bütünün oluşturduğu etki oldukça gülünçtür, o özenle atılan son derece gereksiz tarihler, demin de söylediğim üzre, pek de eğlencelidir. Z sonunda kendi mektuplaştığı kişiye (çünkü bu tür romanlar mektuplaşan insanlardan oluşan bir dünya varsayarlar) X veya Y'nin ölümünü veyahut talihli ka-

vuşmalarını haber veren bir mektupla aniden ortalığa dalıverdiğinde, okuyucu vergi memurundan gelecek en sıradan ihtarnameyi bütün bunlara tercih edecek hallere gelmiştir. Eşsiz mizah duygum, istisnasız olarak, hep kayda değer bulunmuştur; müstesna hayalgücümle doğal bir uyum içindedir; yazıklar olsun mizahın eşlik etmediği hayalgücüne.

Bir saniye. O mektubu temize çekiyordum, bir yerlere kayboldu.

Devam edebilirim; masanın altına kaymış.

Bir hafta sonra cevap geldi (Postaneye beş kez gitmiştim ve sinirlerim iyice gerilmişti): Felix önerimi minnetle kabul ettiğini bildiriyordu. Mektubundaki tonu, günlük konuşmasıyla tam bir uyuşmazlık içerisindeydi, eğitimsiz insanlarda sık sık rastlanır bu duruma: mektup sesi, arada etkileyici boğukluklarla bezeli titreşen bir falsettoydu, gerçek hayatta ise didaktik bir bas tonuna dek pesleşen kendinden hoşnut bir bariton.

Bu sefer on marklık bir banknot iliştirip, bir kez daha yazdım ona, ekimin birinde saat 5'te, Tarnitz'de, demiryolu istasyonunun önündeki meydanın solundan başlayan bulvarın ucundaki bronz süvari heykelinin orada benimle buluşmasını istedim. Ne o bronz süvarinin kimliğini (bayağı ve vasat bir *Herzog* olsa gerek), ne de bulvarın ismini hatırlıyorum, ama bir gün, işten bir tanıdığımın arabasıyla Saksonya'dan geçerken, iki saatliğine Tarnitz'de çakılı kalmıştım, yol arkadaşım karmaşık bazı telefon görüşmeleri yapmaya çalışıyordu; her zaman fotografik bir hafızaya sahip olmuşumdur, haliyle o sokağı, o heykeli ve diğer ayrıntıları yakalayıp saptayıverdim - oldukça küçük bir fotoğraf, aslında; bendeki cihaz öyle takdire şayan bir kalitededir ki, büyütmenin bir yolunu bilseydim, dükkân tabelalarının harflerini bile sökmek mümkün olabilirdi.

"16 Eylül" tarihli mektubum elyazısıyla yazılmış: "9"u

tarihli mektubuma cevap almak beni öylesine heyecanlandırmıştı ki, bir daktilo bulana kadar sabredemedim, postanede hızla karalayıp yollayıverdim onu. Hem henüz farklı elyazılarımın herhangi birinin ortaya çıkmasından çekinmem için özel bir sebep yoktu, çünkü eninde sonunda alıcı olduğumun anlaşılacağından emindim. Mektubu postaladıktan sonra, mor kırmızı damarlı kalın bir akçaağaç yaprağı, daldan dereye yavaş yavaş çırpınarak uçarken ne hissediyorsa ben de herhalde onu hissediyordum.

Ekimin birinden kısa bir süre önce karımla Tiergarten'da yürümekteydim; küçük bir köprünün üzerinde durduk, dirseklerimizi korkuluğa dayadık. Suyun durgun yüzeyinde parkın çok renkli yeşilliğinin oluşturduğu sonbahar kanaviçesinin, gökyüzünün camsı mavisinin, istihkâm duvarının ve öne eğilmiş yüzlerimizin koyu sınırlarının tam bir kopyasını hayranlıkla izledik (manzaranın kendisini görmezden gelerek elbette). Bir yaprak yavaşça düştüğünde, suyun gölgeli derinliklerinden, kaçınılmaz ikizi çırpınarak yükseliveriyordu. Buluşmaları sessizdi. Yaprak fırıldayarak aşağı düşerken, tıpatıp aynısı olan o şahane, ölümcül izdüşümü istekle ona doğru yükseliyordu. Bu önüne geçilmez buluşmalardan bakışlarımı söküp alamıyordum. "Haydi gel," dedi Lydia ve içini çekti. "Sonbahar, sonbahar," dedi bir süre, "Sonbahar. Evet, sonbahar geldi." Leopar benekli kürkünü giymişti bile. Ben bastonumla dökülmüş yapraklarda delikler açarak geriden ayak sürüyordum.

"Şimdi Rusya nasıl da güzeldir," dedi (benzeri sözleri bahar başında ve güzel kış günlerinde duyardım ondan: hayalgücü üzerinde bir tek yaz havasının hiçbir etkisi olmuyordu).

"...Saadet yok yeryüzünde... Ama huzur ve hürriyet var... Çok zamandır kader şöyle bir gülsün istedim yüzüme... Ben, bitap köle, çok zamandır-"

"Hadi bakalım, bitap köle. Bugün biraz erken oturacağız yemeğe."

"...yolculuğa çıkma düşünceleri içerisindeyim...Sıkılırsın herhalde, değil mi Lydia - hem Berlin, hem de Ardalion'un bayağı saçmalıkları olmadan?"

"Yoo, hiç de değil. Ben de son derece istiyorum bir yerlere gitmeyi... Güneş, denizin dalgaları. Güzel, rahat bir hayat. Onu neden hep böyle eleştirdiğini anlamıyorum."

"... vakit erişti, hayatım, vakit erişti... Kalbim istirahat diliyor... Ah, hayır, eleştirmiyorum onu. Bu arada, o korkunç portreyi ne yapalım? Tam bir çirkinlik abidesi. Günler gelip geçiyor..."

"Bak, Hermann, ata binmiş insanlar. Eminim şu kadın pek güzel sanıyor kendini. Oo, hadi, yürü. Somurtkan bir çocuk gibi ayak sürüyorsun. Gerçekten, biliyor musun, ona pek bayılıyorum. Uzun zamandır bir İtalya yolculuğu parası vermek istiyorum ona."

"... Kader şöyle bir gülse... istedim çok zamandır... İtalya günümüzde kötü bir ressama yardım edemez artık. Bir zamanlar öyleymiş belki, çok eskiden. Çok zamandır, bitap köle..."

"Neredeyse uyuyorsun, Hermann. Lütfen, canlanalım." Bakın, son derece açıksözlü olmak istiyorum: şiddetli bir tatil isteği duyduğum yoktu, ama son günlerde karımla aramızdaki konuşma mevzuu bu oluvermişti. Baş başa kalır kalmaz pervasız bir dikkafalılıkla konuyu -Puşkin'in şiirinde dendiği gibi- "saf hazzın mekânı"na getiriveriyordum.

Bu arada günleri sabırsızlıkla sayıyordum. Kendime fikrimi değiştirme fırsatı tanımak istediğimden randevuyu ekimin birine ertelemiştim; ve bugün, fikrimi değiştirip Tarnitz'e gitmemiş *olsam*, Felix hâlâ bronz dükün etrafında aylakça dolanıyor veya yakındaki bir bankta dinlenirken, elinde bir değneği ve bol bol boş zamanı (hepimizin içine

hapsolduğu o daireye ebedi boyun eğişimiz!) olan her insanın toprağın üzerine soldan sağa, sağdan sola çizdiği o gökkuşaklarını çiziyor olurdu diye düşünmeden edemiyorum. Evet, o bugüne kadar öylece oturuyor, ben de onu her daim yabani bir ıstırap ve tutkuyla hatırlıyor olurdum; koskoca ağrıyan bir diş ve elimde onu çekecek hiçbir alet yok; sahip olunamayan bir kadın; kâbusların kendilerine özgü topografyası yüzünden hep insanı kıvrandırırcasına ulaşılamayan bir yer.

Yola çıkışımın arifesinde, Ardalion ve Lydia iskambil kâğıtlarıyla fal bakıyorlardı, ben ise odaları arşınlıyor, bütün aynalarda kendimi inceliyordum. O zamanlar aynalarla aram hâlâ pek iyiydi. Son on beş gündür bıyık bırakmıştım. Sayesinde dış görünüşüm gittikçe berbatlaşmıştı. Renksiz ağzımın üstünde, ortasında müstehcen bir çentik bulunan kahverengimsi kırmızı, gayri muntazam fırçamsı bir leke bitiyordu. Onun oraya yapıştırılmış olduğu hissine kapılıyordum; bazen de üst dudağıma küçük dikenli bir hayvan yerleşmiş gibi geliyordu. Geceleri, yarı uykuda, birden elimi yüzüme atıp hafifçe asılıyordum, parmaklarım tanımıyordu onu. Neyse, dediğim gibi, etrafta dört dönüp sigara tüttürüyordum, evdeki her benek benek gölgenin içinden, hem endişeli hem ağırbaşlı gözlerle, parçaları alelacele bir araya getirilmiş birisi bana bakıyordu. Mavi bir gömlek giyip üstüne yalancı ekose bir kravat takmış olan Ardalion, bir meyhane kumarbazı gibi peş peşe indiriyordu oyun kâğıtlarını masaya. Lydia masaya yan oturmuş, bacak bacak üstüne atmış, sigarasının dumanını yukarıya doğru üflüyordu eteği çorabının bittiği yerin üstüne kadar geri çekilmiş, alt dudağı ileri çıkık, gözleriyle masadaki kâğıtları kolluyordu. Karanlık ve fırtınalı bir geceydi; Radyo Kulesi'nin soluk ışınları beş saniyede bir çatıları yalayarak odayı dolduruyorlardı: ışıklı bir seğirme; bir eksen etrafında dönen

bir ışıldağın hafif tertip deliliği. Avlunun öteki tarafındaki bir pencereden gelen bir spikerin bal kıvamındaki sesi, yarı açık banyo penceresinden içeri doluyordu. Salondaki lamba çirkin portremi aydınlatıyordu. Mavi gömlekli Ardalion kâğıtları masaya şaklatıyor; Lydia dirseğini masaya dayamış oturuyor; kültablasından duman yükseliyordu. Balkona çıktım.

"Kapıyı kapat - cereyan yapıyor," diye seslendi Lydia salondan. Keskin bir rüzgâr yıldızları kırpıştırıp titreştirdi. İçeri girdim.

"Güzelimiz nerelere gidiyor?" diye sordu Ardalion ne bana ne Lydia'ya hitap ederek.

"Dresden'e," diye cevapladı Lydia.

Şimdi *duraçki* oynuyorlardı.

"Sistine'e en iyi dileklerimi ilet," dedi Ardalion. "Hayır, korkarım onun üzerini kapayamıyorum. Dur bakalım. Şöyle."

"Yatsa daha iyi olacak, yorgunluktan ölüyor," dedi Lydia. "Buraya baksana sen, desteyle elleşme, dürüst değil bu yaptığın."

"Bilerek olmadı," dedi Ardalion. "Kızma pisi-pisi. Çok mu kalacak?"

"Bunu da, Ardy hayatım, bunu da lütfen, bunu da kapamadın."

Böyle epey bir zaman devam ettiler, bir kâğıtlardan bir benden bahsederek, sanki odada değilmişim veya bir gölge, bir hayalet ya da dilsizin tekiymişim gibi; daha önceleri aldırmadığım o şakacılıkları da şimdi bana anlamlarla yüklüymüş gibi geliyordu, sanki gerçek vücudum çok uzaklardaydı da, buradaki sadece onun bir yansımasıydı.

Ertesi gün öğleden sonra, Tarnitz'de otobüsten indim. Yanımda bir bavul vardı ve bavul hareketlerimi engelliyordu, çünkü ben hiçbir şey taşımaktan hoşlanmayan erkekler sınıfındanım; benim hoşuma giden pahalı ceylan derisi eldi-

venlerle gösteriş yapmak, elimi kolumu sallaya sallaya dolaşıp, şık ayakkabılarımın parıldayan uçlarını gezdirirken, parmaklarımı esnetip kollarımı özgürce sallamaktır; ki ayaklarım boyuma göre küçük ve o sıçan rengi tozluklar içinde son derece şıklar, çünkü tozluk denilen şey, tıpkı bir çift eldiven gibi, birinci sınıf yolculuk araç gereçlerinin kazandırdığı türden hoş bir zarafet kazandırır insana.

Güzel kokan, gıcır gıcır gıcırdayan bavullar satan dükkânlara bayılırım, güzel kokan; koruyucu kumaşın altındaki domuz derisinin eldeğmemişliği; fakat konudan sapıyor da sapıyorum - belki de *istiyorum* konudan sapmayı... boşver, devam edelim, nerede kalmıştım? Evet, çantamı otelde bırakmaya karar verdim. Hangi otel? Meydanı geçtim, etrafıma sadece otel arayarak değil, aynı zamanda bir kez gelip geçtiğim ve ilerideki bulvarını ve postanesini anımsadığım bu yeri yeniden hatırlamaya çalışarak baktım. Hafızamı işletecek zamanım yoktu ama. Birden görüş alanıma bir otelin tabelası, girişi, her iki yanda, büyük yeşil birer saksı içinde bir çift defne ağacı doluştu...ama bu lüks emarelerinin aldatıcı olduğu anlaşıldı, çünkü içeri girer girmez, mutfaktan yayılan ağır koku insanı serseme çeviriyor; saçı sakalına karışmış iki sersem barda bira içiyor, yaşlı garson ise baldırlarının üstüne çökmüş, koltuğunun altına sıkıştırdığı peçetenin ucunu sallayarak, ona karşılık verircesine kuyruğunu sallayan şişman, karnı beyaz bir köpek yavrusunu yerde yuvarlıyordu.

Bir oda istedim (kardeşimin geceyi benimle beraber geçirme ihtimali olduğunu belirterek), bana bir çift yataklı, yuvarlak bir masanın üzerinde, tıpkı bir eczanedeki gibi, bayatlamış suyla dolu bir sürahi olan orta halli bir oda verdiler. Garson gitmiş yalnız kalmıştım, kulaklarım çınlıyordu, bedenimi tuhaf bir sürpriz öncesindeymişim gibi bir his kapladı. İkizim büyük olasılıkla şimdiden benimle aynı ka-

sabadaydı; belki şimdiden o kasabanın bir yerinde beni bekliyordu; dolayısıyla beni canlandıran iki kişi vardı. Bıyığım ve kıyafetim olmasa, otel personeli, belki de - ama belki de (diye devam ettim, düşünceden düşünceye atlayarak) yüzhatları değişmişti, artık benimkilere benzemiyorlardı, boşuna gelmiştim. "Tanrım, n'olur!" dedim bütün gücümle, ama niye böyle dediğimi kendim de anlayamadım; artık hayatımın bütün anlamı canlı kanlı bir yansımaya sahip olmamdan ibaret değil miydi? Öyleyse neden varolmayan bir Tanrının adını anıyordum, neden yansımamın tahrif olmuş olduğuna dair aptalca bir umut çakıvermişti zihnimde?

Pencereye gidip dışarıya baktım: aşağıda kasvetli bir avlu vardı, nakışlı bir bere giymiş kambur bir Tatar, iri göğüslü çıplak ayak bir kadına küçük mavi bir halı gösteriyordu. Bak işte o kadını biliyordum, Tatar'ı da bir yerden tanıyordum, avlunun bir köşesindeki üzerinde otlar bitmiş o toprak parçacığı adacığı, o toz girdabı, Hazar rüzgârının o yumuşak basıncı, dalyanlara bakmaktan bıkmış o soluk gökyüzü.

O anda kapı çalındı, bir hizmetçi elinde ilave yastık ve istemiş olduğum doğru düzgün temizlenmiş oturakla odaya girdi, tekrar pencereye döndüğümde artık bir Tatar değil, pantolon askısı satan yerli bir seyyar satıcı gördüm, kadın da kaybolmuştu. Ama ben bakarken o kaynaşma, o inşa, o kesin bir anıyı oluşturma süreci yeniden başladı; avlunun bir köşesindeki otlar dallanıp budaklanarak yeniden ortaya çıktılar, 1915'te bedenen tanışmış olduğum kızılsaçlı Christina Forsmann, Tatar'ın halısını yokladı, toz kalktı, bütün bunların etrafında şekillendiği cevherin ne olduğunu keşfedemedim, o tohumun, o pınarın -birden bayat suyla dolu sürahiye baktım, "ılık" diyordu- saklı nesnelerin arandığı o oyundaki gibi; büyük olasılıkla, bilinçsizce fark etmiş olduğum, hafızamın motorunu çalıştıran o önemsiz şeyi sonun-

da bulmuş olacaktım, (veya belki de bulamayacaktım, bu işin basit, edebi olmayan açıklaması o Alman taşra otel odasındaki her şeyin, manzaranın bile, yıllar önce Rusya'da görmüş olduğum bir şeyi belli belirsiz, çirkin bir şekilde andırıyor olmasıydı) eğer randevum aklıma gelmeseydi; bu da beni eldivenlerimi giyip, hızla dışarı çıkmaya sevk etti.

Bulvardan aşağı yürüdüm, postaneyi geçtim. Deli gibi bir rüzgâr esiyor, yaprakları -koşuşturun bakalım, sakat sürüsü!- sokakta bir o yana bir bu yana kovalıyordu. Sabırsızlığıma rağmen, her zamanki gözlemciliğimden bir şey kaybetmemiştim, yoldan geçenlerin yüzlerini ve pantolonlarını, Berlin'dekilerle karşılaştırıldığında birer oyuncağı andıran tramvayları, dükkânları, boyası dökülen duvara çizilmiş bir deve ait silindir şapkasının resmini, tabelaları, bir balıkçının ismini kaydediyordum: Carl Spiess'di ismi, geçmişimde kalan o Volga köyünde tanıdığım ve yine yılan balığı satan diğer bir Carl Spiess'i hatırlattı bana.

Nihayet sokağın sonuna vardım ve kuyruğunu bir ağaçkakan gibi destek yaparak şaha kalkmış bronz atı gördüm. Atın üzerindeki dük kolunu biraz daha kuvvetle uzatmış olsa, akşamın puslu ışığının da yardımıyla bu anıt, kurmuş olduğu kentte yükselen Büyük Petro anıtı gibi görünebilirdi göze. Bankın birinde yaşlı bir adam kesekâğıdından üzüm yiyordu; bir diğerinde iki yaşlı bayan oturuyordu; dev cüsseli yaşlı yatalak bir kadın tekerlekli şezlonguna uzanmış, yuvarlak gözleri iri iri açılmış, konuşmaları dinliyordu. İki kere, üç kere heykelin etrafını dolandım, dolanırken de arka toynağının altında kıvrılan yılanı, Latince yazıyı, mahmuzu siyah yıldız şeklinde olan uzun konçlu çizmeyi fark ettim. Özür dilerim, yılan mılan yoktu, hayal gücüm onu Çar Petro'dan ödünç alıvermiş - hem zaten onun heykeli sandaletten bozma bağcıklı bir çizme giyer.

Sonra boş bir banka oturdum (toplam altı tane vardı) ve

saatime baktım. Beşi üç geçiyor. Serçeler çimde oraya buraya sıçrıyorlardı. Manasız bir eğim verilmiş bir çiçek tarhında dünyanın en pis çiçekleri vardı; yıldız çiçekleri. On dakika geçti. Hayır, kıpır kıpır halim yerimde oturmama engel oluyordu. Dahası, sigaram bitmişti ve canım deli gibi sigara içmek istiyordu.

Bir yan sokağa saptım, kendisine çok eski havası veren kapkara bir Protestan kilisesinin önünden geçtim, bir tütüncü dükkânı ilişti gözüme. Otomatik zil, kapıyı kapatmadığım için, ben girdikten sonra da vızıldamaya devam etti. "Kapı lütfen-" dedi tezgâhın arkasındaki gözlüklü kadın, bir adım geri atıp kapıyı sertçe kapattım. Kapının tam üstünde Ardalion'un natürmortlarından biri vardı: yeşil kumaş üzerinde bir pipo ve iki gül.

"Bunu da nereden-?" diye sordum gülerek. Önce beni anlamadı, sonra cevap verdi:

"Yeğenim yaptı- yakınlarda ölen yeğenim."

Üstüme iyilik sağlık! (diye düşündüm) Ardalion'un tabloları arasında haydi tıpatıp aynısı değilse bile, buna çok benzeyen bir şey görmemiş miydim? Üstüme iyilik sağlık!

"A, anlıyorum," dedim yüksek sesle, "sizde-" içtiğim sigaranın markasını söyledim, parasını verip dışarı çıktım.

Beşi yirmi geçiyor.

Kararlaştırdığımız yere geri dönmeye cesaret edemeyip (böylece kadere programını değiştirme fırsatı tanıyarak) ve hâlâ ne rahatsızlık, ne ferahlama, hiçbir şey hissetmeden, beni heykelden uzağa götüren yan sokaktan aşağı epey uzun süre yürüdüm, her iki adımda bir durup, sigaramı yakmaya çalışıyordum, ama rüzgâr ateşimi söndürüp duruyordu, sonunda bir çatı altına sığınıp rüzgârın yumruğuna bir yumruk indirmiş oldum - ne benzetme ama! Durup misket oynayan iki küçük kızı seyrettim; sırayla rengârenk küreyi yuvarlıyor, sırf çifte gövdeli bir kayın ağacının dibin-

de, toprakta açılmış minnacık bir yalağa misketin yavaşça yuvarlanarak girmesi için, kâh parmaklarının arkasıyla hız vermek için eğiliyor, kâh misketi sektirebilmek için ayaklarının arasında sıkıştırıyorlardı; ben o yoğun, sessiz ve küçücük oyunu izlerken, her nasılsa Felix'in, yansımalar, tekrarlar ve maskelerin özlemini çeken hayal gücümün bir ürünü olduğundan, bu basit sebepten ötürü gelemeyeceğini, bu ücra küçük kasabadaki mevcudiyetimin ise saçma hatta korkunç olduğunu düşünürken buldum kendimi.

Oldukça iyi hatırlıyorum o küçük kasabayı ve bu beni tuhaf bir şaşkınlığa sevk ediyor: bana korkunç nahoş bir biçimde çok uzun zaman önce bir yerlerde görmüş olduğum birşeyleri hatırlatan bazı sahneleri aktarmaya devam etmeli mi? Şimdi bana öyle geliyor ki, orası, o kasaba, geçmişimin belli bazı artık parçacıklarından oluşturulmuştu, çünkü orda bana son derece çarpıcı ve son derece tekinsiz bir biçimde tanıdık gelen birşeyler keşfetmiştim: aynısının tıpkısını St. Petersburg'un bir banliyösünde görmüş olduğum alçak, soluk mavi ev; ölü tanıdıklarıma ait takım elbiselerin asılı durduğu eskici dükkânı; Moskova'da kirada oturduğum evin önündekiyle aynı numarayı (sokak lambalarının numaralarına bakmak hep hoşuma gider) taşıyan sokak lambası; hemen yakınında, demirden korsesi içerisinde, aynı çatal gövdeli çıplak kayın ağacı (ah, sokak lambasının numarasına baktıran buydu demek beni). İstesem bunun gibi birçok örnek verebilirim, bazıları son derece alttan alta, son derece - nasıl anlatayım?.. soyut bir kişisellikte, fedakâr bir hemşire gibi özenip pohpohladığım okuyucuma anlaşılmaz gelecek kadar. Bahsettiğim hadiselerin ayrıcalıklı olduğundan da tam olarak emin değilim. Etrafına biraz keskin bir gözle bakan her insan geçmiş hayatına ait bazı olayların özelliksiz biçimde yeniden nakledildiğini bilir: iğrenç bir çalıntı kokusu taşıyan, yalancı bir masumiyetle bitiştirilmiş

ayrıntılar. Bunları kaderin vicdanına bırakalım, içimiz parçalanarak, keyifsizce gönülsüzce, sokağın dibindeki anıta dönelim.

Yaşlı adam üzümlerini bitirip gitmiş; damla illetinden ölmekte olan olan kadın tekerlekli sandalyesinde ittirilerek götürülmüştü, bir süre önce tam benim oturmakta olduğum bankta oturan bir adam hariç, etrafta kimse yoktu. Biraz öne doğru eğilmiş, dizleri ayrık, serçelere ekmek kırıntıları serpiyordu. Varlığını fark ettiğim an, oturduğu sıraya, sol kalçasının yanına dikkatsizce yasladığı değneği, yavaşça hareketlendi; kayıp çakılların üzerine düşüverdi. Serçeler havalandılar, bir kavis çizerek etraftaki çalılara kondular. Adamın bana doğru döndüğünü fark ettim.

Bildin, akıllı okuyucu.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Bakışlarım yere dikili, sol elimle sağ elini sıktım, aynı anda yere düşen değneği kaldırıp yanındaki sıranın üzerine oturdum.

"Geç kaldın," dedim, ona bakmadan. Güldü. Ona bakmamayı sürdürerek, paltomun düğmelerini çözdüm, şapkamı çıkarıp avucumu alnımdan geriye doğru geçirdim. Her yanımı sıcak basmıştı. Rüzgâr tımarhanede, çıldırıp ölüvermişti.

"Seni hemen tanıdım," dedi Felix, yaltakçı, ahmakça, işbirlikçi bir edayla.

Elimdeki değneğe bakıyordum şimdi. Ihlamur ağacından, kalın, güngörmüş bir değnekti, bir yerinden çentikliydi ve sahibinin ismi üzerine özenle nakşedilmişti: "Felix falanca", onun altına tarih atılmıştı, sonra da köyünün ismi. Onu bankın üstüne geri koyarken, bütün yolu yürüyerek geldiği düşüncesi geçiverdi aklımdan, üçkâğıtçı.

Sonunda, kendimi tutarak, ona doğru döndüm. Yine de hemen yüzüne bakmadım, beyazperdede, bir gerilim havası yaratmak için kameramanın yaptığı gibi, ayaklarından başlayıp yukarı doğru çalıştım. Önce koca koca, tozlu ayakka-

bılar, gevşeyip bileklerine düşmüş kalın çoraplar, sonra parlak mavi pantolon (fitilli kadife olanı çürüyüp gitmişti herhalde) ve kuru bir ekmek kabuğu tutan bir el. Sonra koyu gri kazağın üstüne giyilmiş mavi palto. Daha yukarıda tanıdığım o gevşek yaka (şimdi nispeten daha temizdi ama). Orada durdum. Onu kellesiz mi bıraksam yoksa inşa etmeye devam mı? Elimi siper edip parmaklarımın arasından yüzüne baktım.

Bir an için her şeyin bir kuruntu, bir sanrı olduğu izlenimine kapıldım -kalkık kaşlarıyla beklenti içerisinde sırıtan, henüz nasıl bir yüz ifadesi takınacağını kestiremeyen bu salak asla benim ikizim olamazdı- kaşlarını o yüzden kaldırıyordu, görünüşü kurtarmak için. Dediğim gibi, bir an bana, ancak herhangi bir insan kadar benziyormuş gibi geldi. Ama sonra, korkuları geçen serçeler geri döndüler, biri zıplaya zıplaya oldukça yakına geldi, bu onun dikkatini başka yöne çekti; yüz ifadesi eski durumuna geri döndü ve bir kez daha, beş ay evvel beni ele geçiren o mucizeyi gördüm.

Serçelere bir avuç ekmek ufağı savurdu. En yakınındaki telaşla gagaladı kırıntının birini, kırıntı fırladı, bir başkası kaptı onu ve anında uçuverdi. Felix biraz önceki beklenti dolu, yalaka yaltakçılığıyla bana döndü.

"Ona bir şey düşmedi," dedim, ayrı duran ve çaresizce gagasını tıkırdatan ufaklığa işaret ederek.

"Yavru o," dedi Felix. "Bak, neredeyse kuyruğu bile yok henüz. Seviyorum kuşçukları," diye ekledi içlenmiş gibi bir sırıtmayla.

"Savaşa gittin mi?" diye sordum; ve birkaç kez peş peşe boğazımı temizledim, sesim boğuklaşmıştı.

"Evet," diye cevapladı. "İki yıl. Neden sordun?"

"Ah, hiç. Ölmekten fena halde korkuyorsun, di mi?"

Gözlerini kırptı ve konuyu değiştirmek üzere anlaşılmaz bir laf etti:

"Her farenin vardır bir hanesi, ama yoktur bir annanesi."

Almanca'da da kafiyeliydi sonu; yavan deyişlere düşkünlüğünü önceden fark etmiştim; gerçekten ne demek istediğini anlamak için kafa patlatmanın da hiç gereği yoktu.

"Hepsi bu. Daha yok size," dedi bu arada, serçelere laf atarak. "Sincapları da severim" (yine o göz kırpma) "Bir ormanın sincaplarla dolu olması iyidir. Arazi sahiplerine karşı oldukları için severim onları. Köstebekleri de."

"Ya serçeler?" diye sordum, fevkalâde kibarca. "Onlar da, senin dediğin gibi, 'karşı'lar mıdır?"

"Serçe, kuşlar aleminin dilencisidir - gerçek bir sokak dilencisi. Bir dilenci," diye tekrar edip durdu, iki eliyle değneğine dayanmış hafifçe sallanarak. Kendini olağanüstü keskin zekâlı bir tartışmacı olarak gördüğü belliydi. Hayır, sadece bir aptal değil, melankolik bir aptaldı. Gülümsemesi bile suratsızdı - bakmak hasta ediyordu insanı. Oburca bakıyordum yine de. Mimiklerinin, aramızdaki çarpıcı benzerliği nasıl bozup parçaladığını gözlemek müthiş ilgimi çekiyordu. Eğer yaşı kemale erecek olursa, diye düşündüm, bu sırıtmaları ve surat buruşturmaları şimdi yüzü hareketsiz kaldığında bunca mükemmel olan benzerliğimizi tamamiyle aşındırmış olacak.

Hermann (şakacı bir tavırla): "A, demek filozofsunuz, anladım."

Bu laftan alınmıştı sanki. "Felsefe zengin icadıdır," diye karşı çıktı, derin bir inanmışlıkla. "Bütün diğerleri de uydurma zaten: din, şiir... ah, lekesiz bakire, ah, nasıl da acılar içindeyim, zavallı kalbim! Aşka inanmam. Ama arkadaşlık - o başka işte. Arkadaşlık ve müzik."

"Sana bir şey söyleyeyim," diye devam etti, değneğini bir kenara koyup, hararetli bir sesle. "Bir dilim ekmeğini her an benimle paylaşmaya hazır bir arkadaşım olmasını isterdim, bana bir parça toprak bağışlayacak, bir de kulübe.

Evet, gerçek bir arkadaşım olsun isterdim. Onun için bahçıvanlık yapardım, sonra onun bahçesi bana kalırdı ve ben müteveffa gönüldaşımı her zaman minnet gözyaşlarıyla anardım. Beraber keman çalardık ya da diyelim ki o flüt, ben mandolin. Ama kadınlar... şimdi Tanrı aşkına, kocasını aldatmamış tek bir kadın gösterebilir misin bana?"

"Söylediklerin ne kadar da doğru! Gerçekten de çok doğru. Konuşmanı dinlemek bir zevk. Hiç okula gittin mi?"

"Sadece kısa süre. İnsan okulda ne öğrenir ki? Hiçbir şey. Akıllıysan, dersler ne işine yarar? Esas olan Doğa'dır. Politika mesela, beni cezbetmiyor. Genelinde...dünya, bilirsin, *rezil bir yer.*"

"Son derece mantıklı bir sonuç," dedim. "Evet - mantığın kusursuz. Epey şaşırtıcı doğrusu. Şimdi, buraya bak Akıllı, şu kurşun kalemi hemen geri ver bakayım, çabuk."

Bu onun yerinde doğrulmasını ve istediğim ruh haline girmesini sağladı.

"Onu çimenlerin üzerine bırakmıştın," diye mırıldandı, şaşalamıştı. "Seni bir daha görüp görmeyeceğimi bilmiyordum."

"Çaldın ve sattın!" diye haykırdım - hatta ayağımı yere vurdum.

Cevabı çarpıcıydı: önce hırsızlığını reddeder gibi sağa sola, hemen ardından da alışverişin gerçekleşmiş olduğunu kabul edercesine aşağı yukarı salladı başını. Onda insan ahmaklığının eksiksiz bir buket halinde toplanmış olduğu kanaatine vardım.

"Utan," dedim, "bir dahaki sefere aklını başına devşir. Her neyse, olan olmuş - Yak bir sigara."

Öfkemin geçtiğini görünce rahatladı, yüzü aydınlandı; minnet gösterisine girişti: "Teşekkür ederim, ah, teşekkür ederim. Yani, gerçekten de, ne kadar da harikulade biçimde birbirimize benziyoruz! İnsanın aklına babamla annenin zi-

na etmiş olabileceği geliveriyor!" Yaptığı şakadan pek memnun, yaltaklanarak güldü.

"İşimize bakalım," dedim, sesime aniden kuru sıkı bir ciddiyet katarak. "Seni buraya sırf sohbet etmenin havai zevklerine erelim diye davet etmedim. Mektubumda sana yardım edeceğimden, bulduğum işten bahsettim. Yalnız her şeyden önce bir soru sormama izin ver. Cevabın samimi ve kesin olmalı. Söyle bakalım, benim ne olduğumu düşünüyorsun?"

Felix beni inceledi, sonra başka tarafa döndü ve omuz silkti.

"Sana bilmece soruyor değilim," diye sabırla devam ettim. "Benim kim olduğumu bilemeyeceğinin tamamıyla farkındayım. Yine de senin gayet nükteli bir şekilde bahsettiğin ihtimali göz ardı edelim. Kanımız, Felix, aynı kan değil. Hayır, ahbap, aynı değil. Ben senin beşiğinden bin mil uzakta doğdum ve ana babamın onuru -umarım seninkilerin de- lekesizdir. Sen ailenin tek erkek çocuğusun: ben de. Dolayısıyla ne seni ne de beni ziyarete gelemez o gizemli varlık: çingenelerin kaçırdığı, ezel ebed kayıp bir erkek kardeş. Bizi bağlayan hiçbir bağ yok; sana karşı hiçbir yükümlülüğüm yok, bunu iyi belle, hiçbir yükümlülüğüm; eğer sana yardım edeceksem, bu kendi özgür irademden kaynaklanan bir istek. Bunu lütfen aklında tut. Şimdi izninle, tekrar sorayım: sence neyim ben? Nedir hakkımda oluşturmuş olduğun fikir? Mutlaka bir fikir oluşturmuşsundur, değil mi?"

"Bir oyuncusun belki," dedi Felix tereddütle.

"Seni doğru anlıyorsam ahbap, ilk tanışmamızda aklından şunların geçmiş olduğunu söylemek istiyorsun: 'Ah, bu herhalde o tiyatrocu heriflerden biri, fiyakalı cinsinden, gülünç hevesleri, güzel kıyafetleri olan; belki ünlü biri.' Haklı mıyım?"

Felix'in çakılları düzlemekte olan ayakkabısının burnu durdu ve yüzü oldukça gergin bir ifadeye büründü.

"Hiçbir şey düşünmedim," dedi huysuzca. "Sadece senin - eh işte, nasıl desem, beni biraz merak ettiğini gördüm, filan. Siz oyuncular iyi para kazanıyor musunuz?"

Minik bir not: bana verdiği fikir kurnazca geldi; bu fikrin çizdiği kendine özgü dönemeç onu planımın ana kısmıyla ilişkilendiriyordu.

"Doğru tahmin ettin," diye haykırdım, "doğru tahmin ettin. Evet, oyuncuyum. Tamı tamına söylersek, sinema oyuncusu. Evet, öyle. Pek güzel söyledin, harikulade! Hakkımda başka ne düşünüyorsun?"

Burada bir biçimde hevesinin kırıldığını fark ettim. Mesleğim onu hayal kırıklığına uğratmış gibiydi. Kaşlarını çatmış, parmağıyla başparmağı arasında yarı içilmiş sigarasıyla efkârlı efkârlı oturuyordu. Birden başını kaldırdı, gözlerini kırpıştırdı.

"Peki bana önermek istediğin iş nasıl bir şey?" diye sordu, daha önceki sokulgan sevimliliğinden eser kalmamıştı.

"Acele etme, acele etme. Her şeyin zamanı var. Sana hakkımda başka ne düşündüğünü soruyordum. Haydi, cevap ver. Lütfen."

"E, şey... Yolculuk etmeyi sevdiğini biliyorum; galiba hepsi bu."

Bu arada karanlık çöküyordu; serçeler çoktan kaybolmuştu; anıt daha da karanlıklaşmış ve sanki büyümüş gibiydi. Kapkara bir ağacın ardından sessizce loş, etli butlu bir ay belirdi. Bir bulut önünden geçerken ona maske takıyor, ancak tombul çenesi görünür kalıyordu.

"Eh, Felix, hava karardı, buralara bir kasvet çöktü. Eminim açsındır. Gel, yiyecek birşeyler bulup konuşmamızı bir kupa bira eşliğinde sürdürelim. Ne dersin?"

"Olur," dedi Felix, biraz daha canlı bir sesle ve tumturak-

lı bir ifadeyle ekledi: "Aç ayı oynamaz" (bu vecizelerini artık ağzıma nasıl gelirse öyle çeviriyorum; Almanca'da hepsi şıkır şıkır kafiyelerle çınlıyorlardı).

Kalktık ve bulvarın sarı ışıklarına doğru ilerledik. Gecenin karanlığı çöktükçe, benzerliğimizi neredeyse hiç fark edemez oluyordum. Felix yanımda, derin düşüncelere dalmış gibi, omuzları çökmüş, hımbıl hımbıl yürüyordu, yürüyüşü de kendisi kadar sıkıcıydı.

Sordum: "Daha önce Tarnitz'e gelmişliğin var mı?"

"Hayır," diye cevapladı. 'Kasabalar ilgilendirmez beni. Ben ve benim gibiler kasabaları sıkıcı buluruz."

Bir meyhane tabelası. Vitrinde, iki yanındaki pişmiş topraktan birer sakallı içki perisi tarafından korunan bir fıçı. Hepsi birbirinin aynı. İçeri girdik ve uzak bir köşede bir masaya oturduk. Elimden eldiveni sıyırıp çıkarırken, mekânı alıcı gözle bir taradım. İçeride sadece üç kişi vardı, bize dönüp bakmadılar bile. Garson yanaştı, kelebek gözlüklü, solgun, ufak tefek bir adamdı (gördüğüm ilk kelebek gözlüklü garson değildi bu, ama nerede ne zaman görmüş olduğumu çıkartamıyordum). Siparişimizi beklerken önce bana, sonra Felix'e baktı. Tabii, bıyığım yüzünden benzerliğimiz hemen fark edilmiyordu; gerçekten de bıyık bırakmaktaki tek amacım Felix'le birlikteyken gereksiz yere ilgi çekmemekti. Sanırım Pascal'da bir yerde, bilgece bir düşünce vardır: birbirine benzeyen iki insanla tek tek karşılaşmak merak uyandırmaz, ama ikisi bir arada epey heyecan yaratırlar. Pascal'ı hiç okumadım, bu alıntıyı da nereden yürüttüğümü hatırlamıyorum. Ah, nasıl da bayılırdım gençliğimde böyle maymunluklara! Şu ya da bu aşırma vecizeyle gösteriş yapan bir tek ben değildim maalesef. Bir keresinde St. Petersburg'da bir partide şöyle deyivermiştim: "Turgenyev der ki, bazı hisler, ancak müzikle ifade edilebilir." Birkaç dakika sonra başka bir konuk geldi, konuşmanın ortasında

tam da aynı lafı söyleyiverdi, bir konser programından araklamıştı bu lafı, onu o konserde sahne arkasında müzisyenlerin dinlenme odasına giderken görmüştüm. Şüphesiz gülünç duruma düşen ben değil, oydu, yine de bu olay bende rahatsız edici bir his bıraktı (ona sinsice ilahi Viyabranova'yı nasıl bulduğunu sorarak biraz olsun avundumdu) ve böylece bu yüksek entellik taslama işini bir kenara bırakmaya karar verdim. Bütün bunlarla konudan sapıyorum ama kaçmıyorum, katiyetle bir kaçamak değil bütün bunlar; hiçbir şeyden korkmuyorum çünkü ve her şeyi anlatacağım. Kabul etmelisiniz ki, sadece kendi üzerimde değil, üslubum üzerinde de mükemmel bir hâkimiyetim var. Gençken bir sürü roman yazdım - kolayca, zahmetsizce, yayımlamayı aklımdan bile geçirmeden. Başka bir alıntı daha size: yayımlanmış bir müsvedde, der Swift, bir orospuya benzetilebilir. Bir gün (Rusya'da) Lydia'ya bir müsveddemi okuması için verecek oldum, bir arkadaşımın romanı olduğunu söyleyerek; sıkıcı buldu ve sonunu getiremedi. Bugün bile elyazımı tanımaz diyebilirim. Tam tamına yirmi beş çeşit elyazım var, en iyileri (yani, en zahmetsizce yazabildiklerim) şunlar: yuvarlak, ufak harfli bir yazı, her kelime yeni pişmiş süslü bir pastaya benzesin diye, kıvrımlarına tatlı bir tombulluk kattığım; sonra hızlı, bitişik, keskin ve ısırgan, kısaltmalardan yana eksiği olmayan, acelesi olan bir kamburun karalaması; sonra bir intihar notu yazısı, her harfi bir ilmik, her virgül bir tetik; sonra en çok değer verdiğim: büyük, okunaklı, kendinden emin ve tamamıyla kişiliksiz; insanın işaret tabelalarında ve fizik ders kitaplarında karşılaştığı, bunu insanüstü bileğe sahip soyut bir el yazabilir ancak. Şu okuyucuma sunduğum kitabı işte bu elyazısıyla yazmaya başlamıştım; ancak çok geçmeden kalemim rayından çıktı: bu kitap yirmi beş el yazımın tamamımın bir karışımıyla yazıldı, öyle ki dizgici veya tanımadığım bir dakti-

lograf veya yine bu iş için seçmiş olduğum o kişi, zamanı gelince elyazmamı yollayacağım o Rus yazar, kitabımın yazılışına birden fazla kişinin katkıda bulunduğunu düşünebilirler; aynı zamanda fare suratlı, sinsi bir uzman bozuntusunun bu karmakarışık elyazısı orjisinde ruhsal bir bozukluğun su götürmez emarelerini bulma ihtimali de son derecede yüksek. İşime gelir.

İşte... bahsettim senden, ilk okuyucum, sen, tanınmış psikolojik roman yazarı. Okudum onları, pek suni buldum, kurguları fena değil ama. Ne hissedeceksin ey okuyucu-yazar, hikâyeme giriştiğinde? Haz? Haset? Hatta... kim bilir? ...kayıtsız şartsız ortadan kaldırılmış olmamı malzememi kendininmiş gibi sunmak için kullanırsın belki... kendi hünerli... evet bunu itiraf ederim... hünerli ve tecrübeli hayalgücünün bir meyvesi olarak; beni dışarıda bırakarak. Böyle bir küstahlığı engellemek için önceden doğru düzgün tedbirler almam zor olmaz. *Alır mıyım almaz mıyım*, o ayrı mesele. Ya bana ait olanı çalacak olman gururumu okşarsa? Hırsızlık bir şeye yapılabilecek en büyük iltifattır. Peki ya bu işin en eğlenceli tarafı nedir biliyor musun? Bu hoş hırsızlığa kalkışmaya karar verdikten sonra, seni töhmet altında bırakan satırları, şu anda yazdığım satırları örtbas edeceksin sanırım, üstelik belli bazı yerlere kendi zevkine göre (bu insana pek hoş gelen bir düşünce değil tabii) şekillendireceksin, nasıl bir araba hırsızı çaldığı arabayı boyuyorsa öyle. Bu vesileyle, kendime küçük bir hikâye anlatma hakkı tanıyacağım, şüphesiz bildiğim en komik küçük hikâye.

On gün kadar önce, yani 1931 Mart'ının onuncu günü (bir yılın yarısı bir anda geçiverdi - rüyada bir düşüş, zamanın çorabının kaçıvermesi gibi), birinin ya da birilerinin gözüne, anayoldan ya da ormandan geçerken (işin bu kısmı zamanı gelince açıklığa kavuşacak sanırım) yolun kenarında şu-şu marka ve şu kadar beygir gücünde (teknik ayrıntılara

girmiyorum) küçük mavi bir araba ilişti ve ona kanunsuz bir biçimde el koydular. İşte aslında, hikâyenin hepsi bu.

Bu hikâyenin evrensel bir cazibesi olduğunu iddia etmiyorum: anlattığı şey pek açık sayılmaz. *Beni* deliler gibi güldürdü, çünkü işin aslını biliyordum. Bu hikâyeyi bana kimsenin anlatmadığını, bir yerde de okumadığımı ekleyeyim; gerçekte tek yaptığım, gazetelerin son derece yanlış bir şekilde yorumladığı apaçık bir olguyu, arabanın kaybolmuş olduğunu göz önünde bulundurarak giriştiğim sıkı bir akıl yürütme sonucu bu noktaya varmak oldu. Zaman, geri git yeniden!

Hatırladığım kadarıyla Felix'e aniden yönelttiğim soru "Araba kullanmayı biliyor musun?"du, bizde dikkate değer bir şey fark etmeyen garson, benim önüme bir limonata, Felix'e de, uyuşuk ikizimin dolup taşan köpüğüne üst dudağını istekle daldırdığı bir maşrapa bira koyduktan sonra.

"Ne?" dedi, kendinden geçmiş bir homurtuyla.

"Sana araba kullanmayı bilip bilmediğini soruyordum."

"Bilmez miyim! Bir keresinde köyümün yakınındaki bir kalede çalışan bir şoförle ahbap olmuştum. Güzel bir günde dişi bir domuz ezmiştik. Tanrım, nasıl da ciyaklamıştı!"

Garson bize sosa batmış sebze yemeğimsi bir şey getirdi, yanında da yine sosa boğulmuş patates püresi. Daha önce hangi cehennemde görmüştüm burnunun üzerinde kelebek gözlük olan bir garson? Ah - işte şimdi hatırladım (ancak şu anda, bunu yazarken!) - Berlin'de küçük berbat bir Rus lokantasında; o öteki garson da aynı bunun gibiydi - aynı tür, asık suratlı, saman saçlı ufak tefek bir adam, ama daha yontulmuşu.

"İşte bu kadar, Felix. Yedik içtik; şimdi konuşalım. Hakkımda bazı varsayımlarda bulundun, bunlar doğru çıktı. Şimdi elimizdeki meselenin daha derinine inmeden, senin iyiliğin için, kişiliğimin ve hayatımın şöyle genel bir resmi-

ni çizivermek istiyorum, bunun neden gerekli olduğunu açıklamam uzun sürmeyecek. Öncelikle..."

Bir yudum alıp devam ettim:

"Öncelikle, zengin bir ailenin çocuğuydum. Bir evimiz ve bahçemiz -ah, ne bahçe, Felix!- vardı. Gözünün önünde bir canlandır, sadece gül fidanları değil, sık gül çalılıkları, her çeşit gül, her biri çerçeveli birer etiket taşıyan: bilir misin, güllere konan isimler, yarış atlarına verilenler kadar akılda kalıcıdır. Bahçemizde gülün yanı sıra birçok başka çiçek de yetişirdi; ve sabahları, her yan çiyden yansıyan ışıkla parladığında, manzara, Felix, adeta bir rüyaydı. Henüz çocukken, bahçemizin bakımıyla uğraşmaya bayılırdım, iyi de yapardım hani: küçük bir ibriğim vardı, Felix, bir de küçük kazmam, annemle babam büyükbabamın diktiği yaşlı kiraz ağacının gölgesinde oturur, müşfik hislerle beni, küçük dallara benzeyen tırtılları gül dallarından alıp üstlerine basmakla meşgul o küçük gayretkeşi seyrederlerdi. (Hayal et, hayal et o sahneyi!) Bir sürü çiftlik hayvanımız vardı, mesela en yumurta biçimli hayvan olan tavşanlar, anlatabildim mi, yahut kıpkırmızı ibikleri olan aksi hindiler (hindi gibi bir ses çıkardım), sevgili küçük oğlaklar ve birçok, bir sürü başka hayvan.

"Derken ebeveynim tüm paralarını kaybedip öldüler, o nefis bahçe de yok oldu; ve ancak şimdi mutluluk beni tekrar ziyarete gelmiş gibi görünüyor: Yakın zamanda bir göl kıyısında biraz toprak almayı başardım, eskisinden de güzel yeni bir bahçe olacak orada. Acemi ilk gençliğime baştan aşağı bütün o çiçeklerle meyvelerin kokusu sinmişti, oysa yakındaki kocaman, sık orman, ruhuma romantik bir melankolinin gölgesinin düşürdü.

"Hep yalnızdım, Felix, hâlâ da yalnızım. Kadınlar... o vefasız ve şehvani yaratıklardan bahsetmeye gerek yok. Epey yolculuk yaptım; tıpkı senin gibi, ben de omzuma attığım

bir çantayla başı boş dolaşmayı severim, ama gezintilerimin her zaman seninkilerden daha rahat geçmesini sağlayan (tamamen lanetlediğim) kimi nedenler vardı şüphesiz. Gerçekten de ne kadar çarpıcı: hiç şu meseleyi düşündün mü? - iki adam, ikisi de fakir, farklı hayatlar yaşıyorlar, biri diyelim senin gibi, dürüstçe ve umutsuzca, bir dilenci hayatı sürdürüyor, diğeri, daha zengin olmamasına rağmen, pek başka bir tarzda yaşıyor - dertsiz tasasız, iyi yemekler yiyen bir beyefendi, şen zenginler arasında gezinen...

"Niye böyle? Çünkü, Felix, bu ikisi ayrı sınıflara aitler; sınıflardan söz açılmışken, dördüncü sınıf kompartımanda biletsiz yolculuk eden bir adam düşünelim, bir de birinci sınıf yolculuk eden, onun da bileti yok: X, sert bir sırada oturur; Bay Y ise yumuşak bir koltuğa yan gelir; ama ikisinin de cüzdanları boştur - veya, kesin söylemek gerekirse, Bay Y'nin, boş da olsa gösterecek bir cüzdanı vardır, X'te ise bu dahi yoktur, hatta cebinin astarındaki deliklerden başka hiçbir şeyi yoktur göstereceği.

"Böyle konuşarak seninle aramızdaki farkı kavramanı sağlamaya çalışıyorum: Ben bir oyuncuyum, genelde hava civayla beslenen, fakat geleceğe dair hep esnek kalacak umutlarım vardır; bu ümitleri kopmadan sonsuza dek esnetmek mümkündür. Senden bu hak bile esirgenmiş; ve eğer bir mucize gerçekleşmemiş olsaydı, sonsuza dek hep fukara kalacaktın; bu mucize ise benim seninle karşılaşmam.

"İnsanın istismar edemeyeceği hiçbir şey yoktur Felix. Yoo, daha da ötesi: insanın epey uzun süre, yüksek verimle sömüremeyeceği hiçbir şey yoktur. Belki en ateşli rüyalarında iki haneli bir sayı görmüşsündür, elde edebileceğinin azamisi. Oysa şimdi, rüyaların gerçek olmakla kalmıyor, bir anda üç haneli sayılara geçiveriyor. Hayalgücünün bunu kavraması pek de kolay değil, değil mi, öyle ya dokuzdan ona geçtiğinde kavranılması zor bir sonsuzluğa yaklaştığın

hissine kapılmamış mıydın? Şimdi o sonsuzluğun köşesini dönüyoruz ve bir yüzlük omuzunun üzerinden sana doğru gülücükler yolluyor, derken bir daha; ve kim bilir, Felix, belki dördüncü bir rakam olgunlaşıyordur; evet, insanın aklı karışıyor, kalp atışları artıyor, sinirleri karıncalanıyor, ama yine de doğru. Buraya bak: karamsar kaderine o kadar alışmışın ki, anlattığımı kavradığından şüpheliyim, dediklerim sana karanlık, tuhaf geliyor; diyeceklerim ise daha da karanlık ve tuhaf gelecek."

Uzun süre bu minvalde konuşmaya devam ettim. Bana güvensiz bakışlar atıp duruyordu; büyük ihtimalle, yavaş yavaş onunla dalga geçtiğim fikri yerleşmeye başlamıştı onda. Onun gibiler bir yere kadar iyi huyludur. Kendileriyle dalga geçileceğini anladıklarında, tüm iyilikleri silinir gider, gözlerinde cam gibi bir parıltı belirir, kendilerini şiddetli, kesin bir tutku haline kilitlerler.

Anlaşılmaz konuşuyordum, ama amacım onu öfkelendirmek değildi. Aksine ona yaranmak istiyordum; zihnini karıştırmak, ama aynı zamanda cezbetmek; tek kelimeyle ona, onun doğasına ve eğilimlerine sahip birinin imgesini belirsizce ama inandırıcı bir şekilde göstermek. Fakat hayalgücüm ipini koparmış, iyice iğrenç bir biçimde, içkiyi fazlaca kaçırmış, geçkin ama yılışık bir kadının boğucu işveliliğiyle almış başını gidiyordu.

Bıraktığım izlenimi fark edince, onu korkuttuğuma pişman duraladım bir dakika, ama sonra, birdenbire, beni dinleyen birine rahatsızlık duygusu vermenin ne kadar hoş olduğunu hissettim. Bu yüzden güldüm ve söze devam ettim:

"Bütün bu gevezeliklerimden ötürü beni affetmelisin Felix, ama biliyor musun, ruhumu havalandırma fırsatını pek nadiren buluyorum. Üstüne üstlük, kendimi sana her açıdan bir an önce gösterebilmek için çırpınıyorum, sana teşriki mesai yapmak durumunda olacağın adamın etraflı bir

tasvirini sunmak istiyorum, bahsettiğimiz 'mesai' doğrudan benzerliğimizle ilgili olduğundan, bu daha da elzem. Söyle bana, dublör ne demek biliyor musun?"

Kafasını iki yana salladı, alt dudağını sarkıttı; ağzından nefes almayı tercih ettiğini çok önceden fark etmiştim - burnu mu tıkalıydı, neydi.

"Bilmiyorsan, izin ver açıklayayım, farz et bir film şirketinin yöneticisi - sinemaya gittin, değil mi?"

"Evet, yani..."

"İyi. Öyleyse farzet böyle bir yönetici ya da müdür... Afedersin arkadaşım, bir şey söylemek ister gibisin sanki?"

"Yani pek *sık* gitmedim. Para harcamak istersem sinemadan daha iyi bir şey buluyorum."

"Anladım, ama başka türlü düşünen insanlar da var - olmasaydı, benim mesleğim de olmazdı, değil mi? Neyse, dediğim gibi, bir yönetmen, küçük bir ücret karşılığında -on bir dolar civarında bir şey- az bir şey, elbette, fındık fıstık arası, ama bu günlerde fiyatlar düştü - kahramanın bir müzisyen olduğu bir filmde oynamamı teklif etti. Gerçek hayatta da müziği sevdiğim ve birçok müzik aleti çalabildiğim için bu bana fazlasıyla uyuyor. Bazen yaz akşamları kemanımı alır, en yakındaki koruluğa giderim -konuya dönelim- dublör denen kişi, Felix, acil durumlarda oyuncunun yerini alan kişidir.

"Oyuncu kameranın karşısına geçip rolünü yapar; önemsiz küçük bir sahnenin çekimi kalmıştır geriye; kahramanın, diyelim ki, arabayla yoldan geçmesi gerekmektedir; ama bunu yapamaz, çünkü fena halde hastalanmış yatıyordur. Kaybedilecek zaman yoktur, dublörü girer devreye ve arabaya binip soğukkanlılıkla geçer gider (arabalardan anlaman fevkalâde), film gösterildiğinde ise, seyircilerden hiçkimse bu yer değiştirmenin farkına varmaz. Benzerlik ne denli kuvvetliyse, ücret de o denli yüksektir. İşleri sinema

yıldızlarına yıldız hayaletleri bulmak olan özel şirketler bile var. Hayaletin hayatı gayet rahattır, pek sık da olmamak kaydıyla arada bir çalışır, her ay belli bir maaş alır - tüm yaptığı kahramanla tamı tamına aynı kıyafetleri giyip, kahramanın yerine güzel bir arabanın içinde uçar gibi geçip gitmektir, hepsi bu! Haliyle dublör işi konusunda boşboğazlık etmemelidir; muhabirin teki dönen dolaptan haberdar olur da, seyirci sevdiği oyuncunun rolünün bir kısmının sahte olduğunu öğrenirse kıyamet kopar değil mi? Şimdi anlıyorsun seni görüp tam bir kopyamı bulduğumu anladığımda neden bu kadar sevinip heyecanlandığımı. Bu hep en favori rüyalarımdan biriydi. Bir düşün bunun benim için ne kadar çok şey ifade ettiğini - özellikle çekimlerin başladığı ve benim gibi hassas bünyeli birine başrol verilmiş olduğu şu sırada. Bana bir şey olduğu takdirde, hemen seni arıyorlar, sen geliyorsun-"

"Kimse beni aramıyor ve ben hiçbir yere gelmiyorum," diye sözümü kesti Felix.

"Benimle niye böyle konuşuyorsun, sevgili dostum?" dedim, hafif paylar gibi.

"Çünkü," dedi Felix, "zavallı bir adamla dalga geçmen kalpsizlik. Buraya gelmek için uzun, bezdirici, dere tepe yollar teptim. Tabanlarımın haline bak...şimdi de, iş yerine - yok, bana gelmez."

"Korkarım küçük bir yanlış anlama oldu," dedim, teskin edici bir sesle. "Sana önerdiğim şey ne onur kırıcı, ne de aşırı derecede karmaşık. Bir sözleşme imzalayacağız. Benden ayda yüz mark alacaksın. Tekrar edeyim: bu iş gülünç denecek kadar kolay, çocuk oyunu - çocukların asker, hayalet, pilot olmak için nasıl giyinip kuşandığını bilirsin. Bir düşün; benim şimdi giydiğim kıyafetin tıpatıp aynısını giymek için -pek nadiren, belki yılda bir kez- yüz mark alacaksın. Şimdi ne yapmamız gerek biliyor musun? Bir gün ka-

rarlaştıralım, buluşup bir prova yapmak için, sırf nasıl olduğunu bir görelim diye..."

"Bu tip şeyler hakkında hiçbir şey bilmiyorum, bilmek de istemiyorum," diye karşı çıktı Felix, oldukça kaba bir tavırla. "Ama sana bir şey söyleyeyim; teyzemin panayırlarda soytarılık eden bir oğlu vardı, içki içerdi ve kızlara fazlasıyla düşkündü, teyzem de onun için kaygılanır dururdu, ta ki, Tanrıya şükürler olsun, kendisine doğru uçarak gelen bir trapez çubuğunu, dolayısıyla karısının ellerini ıskalayıp beynini patlattığı güne kadar. Bütün o sinema salonları, sirkler-"

Gerçekten böyle mi oldu her şey? Hafızamın izini sadakatle izliyor muyum, yoksa kalemim bir ihtimal, adımlarını karıştırıp şen şakrak dans ederek uzaklaşıvermiş olmasın? Şu konuşmamızda fazlaca edebi bir hava var, Dostoyevski'nin kendini formunda hissettiği o meyhane sahnelerinin işkenceden beter muhabbetlerinin tadında; biraz daha kulak verirsek, sahte alçakgönüllülüğün ıslığı andıran o fısıltısını, nefesin altında gizlenen yalanı, ilahi okur havası veren zarfların peş peşe dizilişini duymamız an meselesi - gerisi de ortalığa dökülüverir, o ünlü Rus polisiye yazarının pek bayıldığı o mistik süs püs.

Bir bakıma bana azap çektiriyor; demek istediğim, azap çektirmekle kalmıyor, zihnimi de epey, epey bulandırıyor, diyebilirim ki, ölümcül bir etkisi var üzerimde - kalemimin gücüne her nasılsa fazlasıyla güvenmiş olduğum düşüncesine kapılıyorum - şu cümle parçasındaki makam değişiklikleri dikkatinizi çekti mi? Evet. Ama ben, o konuşmamızı, mükemmel bir şekilde hatırlıyorum, tüm imaları ve *vşiyu podnogotnuyu*, "tüm tırnakaltı haliyle", tırnağın altındaki sır (tırnakların kaldırılıp söküldüğü işkence odası jargonudur bu, aynı zamanda -italiklerle desteklenmiş haliyle- ruh hummasının ve insanın kendine duyduğu saygıdan sapma-

lar ustası olan milli yazarımızın en sevdiği sözlerdendir). Evet, konuşmayı hatırlıyorum, ama tam tamına tekrar edemiyorum, bir şey tıkanıyor boğazıma, sıcak, iğrenç, oldukça dayanılmaz bir şey; bir türlü kurtulamıyorum ondan, çünkü çırılçıplak girdiğim zifiri karanlık bir odada karşıma çıkan bir sinek kâğıdı kadar yapışkan. Üstelik ışığı da bulamıyorum.

Hayır, konuşmamız burada yazıldığı gibi değildi; yani *kelimeler* tamı tamına söylendiği gibi olabilirler (yine o kısa soluğu kesilme sesi), ama eşlik eden özel sesleri kâğıda geçirmeyi başaramadım ya da buna cesaret edemedim; ses tuhaf biçimde yitip gidiyor ya da tıkanıyordu; sonra yine o pes perdeden mırıldanmalar, o hışırtı, sonra birden, açıkça şu sözleri söyleyen o ruhsuz ses: "Haydi, Felix, bir içki daha."

Kahverengi çiçek motifli duvarkâğıdı; insanı tersler gibi, kayıp eşyaların sorumluluğunun müesseseye ait olmadığını açıklayan levha; maşrapa altlığı görevi gören (birinin üzerinde aceleyle karalanmış bir hesap vardı) yuvarlak karton parçaları; bacaklarını kıvırıp siyah bir top haline getirmiş, dumanla çevrili bir adamın içki içtiği uzaktaki bar; bunların hepsi konuşmamıza düşülmüş notlardı, mamafih Lydia'nın o süprüntü kitaplarının sayfa kenarlarına düştüğü notlar kadar manasızdılar.

Pencerenin kan kırmızısı perdesinin dibinde, bizden uzakta oturan üçlü dönüp bize bakmış olsalar, üç sessiz ve suratsız akşamcı şunu göreceklerdi: talihi yaver gitmiş biraderle ters gitmiş birader, birinin küçük bir bıyığı ve düzgün, parlak saçları var; öteki ise yeni tıraş olmuş, ama saçının (zayıf boynunun ensesinden aşağı uzanan hayaletimsi kısa yelenin) berber yüzü görmesi gerekiyor; yüz yüzeler ve oturuşları birbirine benziyor; dirsekleri masanın üzerinde, yumruklar elmacık kemiklerine dayanmış. Puslu ve nerden bakılırsa bakılsın, hastalıklı, çarpığımsı bir açısı olan, deli

deli dalgalanan aynada böyle görünüyorduk, tek bir gerçek insan yüzünü yansıtma fırsatı bulsa aynanın hemen oracıkta çatlayacağı kesindi.

Öyle oturakaldık ve o tekdüze ikna mırıltısını sürdürdüm; kötü bir konuşmacıyımdır, her kelimenin üstünde dura kalka ilerliyormuş gibi gelişen konuşmam, hiç de kâğıt üzerinde sahip olduğu o kıvrak süzülmeyle akıp gitmiyordu. Doğrusu o tutarsız konuşmamı, kelimelerin paldır küldür yuvarlanışını, efendilerini kaybedip yoldan çıkmış yan cümlelerin terk edilmişliğini, kelimelere bir destek ya da sığınacak bir delik sağlayan lüzumsuz gevezeliği kâğıda dökmek gerçekten de mümkün değil; ama zihnim o kadar ahenkli çalışıyor ve avını öylesine rahat bir hızla kovalıyordu ki, kelimelerimin gidişatının şu anda bende bıraktığı izlenim hiç de dolaşık ya da karışık değil.

Ne var ki henüz hedefime ulaşamamıştım. Bu adamın, kısıtlı bir zekâya ve tırsak bir mizah anlayışına sahip birine özgü direnişini bir yolunu bulup kırmam icap ediyordu. Konunun dümdüz doğallığı beni o kadar cezbetmişti ki, bunun ona nahoş gelmesi ve hatta, benim hayal gücüme hitap eden doğallığın onu korkutması olasılığını göz ardı etmiştim.

Bu arada, ne beyazperdeyle ne de tiyatro sahnesiyle en ufak bir bağlantım olmuştur, söyleyeyim; işin aslı, sadece bir kez, yıllar önce bir oyunda sahne aldım, (babamın çekip çevirdiği) arazinin sahibinin taşradaki konağında, küçük, amatörce bir çalışmada. Sadece birkaç kelime söylemem gerekiyordu: "Prens birazdan burada olacağını bildirmemi emretti. Ah! İşte geliyor", ben ise bunun yerine keskin bir hazla dolu, coşkudan her yanım titreyerek şunları söyleyiverdim: "Prens gelemiyor: boğazını jiletle kesti"; ben konuşurken, prensi oynayan beyefendi, nefis bir makyaj yapılmış yüzü ışıltılar saçan bir gülümsemeyle, yaklaşmaya baş-

lamıştı bile, herkesi saran bir gerilim anı oldu, herkes donup kalmıştı - bugün bile hatırlıyorum, o an içime nasıl korkunç fırtınaların, felaketlerin havasını çekmiştim derin derin. Ancak, asla kelimenin gerçek anlamıyla oyuncu olmadımsa da, yanımda her zaman katlanıp açılan küçük bir tiyatro gezdirdim ve birden fazla rolde oynadım, oyunculuğum her zaman çok, çok incelikli oldu; ve eğer suflörümün adının Kazanç -büyük K'yla, Kabil'in K'sı gibi- olduğunu zannediyorsanız, fena yanıldınız. Sevgili baylar, her şey o kadar basit değil.

Fakat Felix'le yaptığım konuşmaya gelince, çabam sadece zaman kaybı olmuştu, birden şunu anladım çünkü, eğer film çekimleri hakkındaki söylevimi devam ettirirsem, ona yolladığım on markı geri verip kalkıp gidecekti; (hayır, aslına bakarsanız, sanıyorum parayı geri vermezdi - hayır, asla!). "Para"nın Almancası olan o gülle gibi kelimeyi (para Almanca'da altın, Fransızca'da gümüş, Rusça'da bakırdır) tuhaf bir biçimde hayvani bir şehvete dönüşebilecek, olağanüstü bir saygıyla alıyordu ağzına. Ama gideceği kesindi, hem de bir bana-kimse-hakaret-edemez edasıyla!

Apaçık konuşmak gerekirse, tiyatro ve sinemayla ilgili her türlü şeyin ona neden bu denli kesinkes berbat geldiğini anlayamıyordum; garip, yabancı - evet, ama... berbat? Bunu Alman avamının kalın kafalılığıyla açıklamaya çalışalım. Alman köylüsü eski kafalı ve tutucudur: bir gün bir köyün içinden üzerinizde mayodan başka bir şey olmadan geçmeyi deneyin de görün. Ben *denedim*, dolayısıyla neler olduğunu biliyorum; erkekler kımıldamadan öylece duruyorlar, kadınlar yüzlerini saklayarak kıkırdıyorlar, tıpkı eski komedi filmlerindeki oda hizmetçileri gibi.

Sustum. Felix de susmuştu, parmağıyla masaya çizgiler çiziyordu. Herhalde ona bir bahçıvanlık veya şoförlük teklif etmemi beklemiş, bu yüzden de hayal kırıklığına uğramış,

somurtuyordu. Garsonu çağırıp hesabı ödedim. Yeniden sokaklara döküldük. Buz gibi, rüzgârlı bir geceydi. Parlak, düz bir ay, astragan gibi büklüm büklüm küçük bulutların arasından bir görünüp bir kayboluyordu.

"Dinle, Felix. Konuşmamız bitmedi. Bunu böyle bırakamayız. Otelde oda tuttum; haydi gel, geceyi benimle geçirirsin."

Bunu hakettiği bir karşılık olarak kabul etti. Aklı ne kadar ağır çalışsa da, ona ihtiyacım olduğunu, kesin bir sonuca varmadan ilişkimizi kesmemizin akılsızlık olacağını anlıyordu. Bronz Süvari'nin kopyasının yanından bir kez daha geçtik. Bulvarda hiç kimseyle karşılaşmadık. Evlerde tek bir parıltı yoktu; tek bir ışıklı pencere gözüme çarpmış olsaydı, orada birinin kendisini asmış ve ışığı açık bırakmış olduğuna kanaat getirecektim - bir ışığın varlığı o denli alışılmadık ve yersiz kaçacaktı. Hiç konuşmadan otele vardık. Yakasız bir uyurgezer bizi içeri aldı. Odaya girdiğimde yine çok tanıdık bir şeyle karşı karşıya olduğum hissine kapıldım; ama aklımda başka şeyler vardı.

"Otur." Yumrukları dizlerinde; ağzı yarı açık, dediğimi yaptı. Paltomu çıkardım ve iki elimi de pantolon ceplerime daldırarak bozuk paraları şıkırdata şıkırdata bir aşağı bir yukarı yürümeye başladım. Bu arada, topuklarımın üzerinde her döndüğümde havalanan siyah benekli eflatun bir kravat takmıştım. Bir süre daha böyle devam etti; sessizlik, adımlarım, hareketimin rüzgârı.

Felix, birden vurulup ölmüş gibi başını önüne düşürdü ve ayakkabılarının bağcıklarını çözmeye başladı. Korunmasız boynuna, ilk omurunun dalgın duruşuna bir göz attım, ikizimle aynı odada, birbirine oldukça yakın ikiz yataklarda, neredeyse aynı battaniyenin altına girmek üzere olduğumu düşününce kendimi bir tuhaf hissettim. Sonra, peşinden, korkunç bir fikir geldi aklıma birden hüzünlendim;

bir cilt hastalığından ötürü ya da kaba bir dövmenin sonucu olarak her yanı soluk kırmızı lekelerle örtülü olabilirdi; vücudunun benimkine asgari bir benzerlik göstermesini istedim; yüzüyle, bir derdim yoktu neyse ki.

"Evet, devam et, çıkar üstündekileri," dedim, bir yürüyüp, bir dönerek.

Kafasını kaldırdı, elinde sıradan bir ayakkabı vardı.

"Bir yatakta uyumayalı uzun zaman oldu," dedi gülümseyerek (dişetlerini gösterme, ahmak) "gerçek bir yatakta."

"Her şeyini çıkar," dedim sabırsızca. "Mutlaka kir pas içindesin. Sana yatarken giyebileceğin bir gömlek vereceğim. Ama önce yıkan."

Sırıtarak ve homurdanarak, belki biraz da benden utanarak, çıplak kalana dek soyundu, dolaba benzeyen lavabonun leğeni üzerinde koltukaltlarını yıkamaya girişti. Ona bakıp durdum, istekle inceliyordum o çırılçıplak adamı. Sırtı benim kadar kaslıydı, kuyruk sokumu daha pembe, kalçaları daha çirkin. Vücudunu çevirince karşıma çıkan göbeğinin o koskoca yumrusunun görüntüsü karşısında iğrenmemek mümkün değildi - ama benimki de bir güzellik abidesi sayılmaz. Edep yerlerini hayatında yıkamış olduğunu sanmıyorum: ama yakından bir incelemeye davetiye çıkarmasalar da, benzerlerine göre makul görünüyorlardı. Ayak tırnakları düşündüğümden çok daha az iğrençtiler. Zayıf ve beyazdı, yüzünün renginden çok daha beyaz, bu durum, hâlâ yazdan kalma yanıklığını koruyan yüzümün bu soluk gövdenin üsüne oturtulmuş olduğu hissini uyandırıyordu. Boynunun etrafında kafanın yapıştırılmış olduğu çizgiyi ayırt etmek bile mümkündü. Bu incelemeden yoğun bir haz aldım; zihnimi rahatlattı; onu başkalarından ayıran özel bir işaret yoktu.

Ona bavulumdan çıkarıp verdiğim gömleği üzerine geçirip yatağa girdiğinde, ayaklarının dibine oturdum ve içtenlik dolu bir dudak büküşle ona bakmaya başladım. Ne dü-

şündüğünü bilmiyorum, ama o sıradışı temizlik onu yumuşatmıştı, içine sığmayıp taşan mahcupça bir şeyle, bütün tiksindirici duygusallığına rağmen oldukça dokunaklı bir hareketle, elimi okşadı ve -harfi harfine çeviriyorum- "Sen iyi adamsın." dedi.

Sıkılı dişlerimi gevşetmeden, kahkahalarla titremeye başladım, sonra, sanırım, kaşlarının kalkmasına ve başını dikleştirmesine bakılırsa, yüzümdeki ifade ona ters geldi. Bundan böyle neşemi artık zaptetmeyerek ağzına bir sigara sokuşturdum. Neredeyse boğuluyordu.

"Seni dangalak!" diye haykırdım. "Seni buraya getirttiysem, bunun önemli, son derece önemli bir konu için olduğunu gerçekten anlamadın mı?" Cüzdanımdan bin marklık bir banknot çıkarıp, hâlâ keyifle titreyerek, kaldırıp ahmağın gözünün önünde tuttum onu.

"Bana mı?" diye sordu, yanan sigarayı elinden düşürdü; sanki parayı kapmaya hazır parmakları isteği haricinde açılıvermişlerdi.

"Çarşafı yakacaksın," dedim (gülerek, gülerek). "Ya da o değerli postunu! Etkilendin, bakıyorum. Evet, para senin olacak, hatta eğer önereceğim şeyi kabul edersen avans olarak alacaksın bunu. Nasıl oldu da film falan diyerek seni denemek için saçmalayıp durduğumu ve oyuncu filan değil, açıkgöz, kurnaz, kimsenin gözyaşına bakmayan bir işadamı olduğumu anlamadın? Özetle, işte mesele: Belli bir eylem yapmak niyetindeyim, sonrasında ise, ufak bir olasılık ama, beni bulup çıkarabilirler. Her nasılsa, tüm şüpheler, demin bahsettiğim eylem tam yapıldığı sırada, olay yerinden çok uzakta olduğum kanıtlandığında giderilmiş olacak."

"Soygun mu?" diye sordu Felix ve yüzünden garip bir memnuniyet ifadesi kaydı.

"Düşündüğüm kadar aptal olmadığını görüyorum," diye devam ettim, ses tonunu bir mırıltıya indirerek. "Belli ki bir

zamandır bu işte bityeniği olduğuna dair bir önsezin varmış. Şimdi yanılmadığına seviniyorsun, tahmini doğru çıkan her adamın sevindiği gibi. İkimizin de gümüşten yapılma şeylere zaafı var - böyle düşünmüştün, değil mi? Belki de seni gerçekten mutlu eden, sonunda dalgacının teki, biraz kafadan çatlak bir hayalperest değil de, aklı cidden işinde bir adam olduğumun ortaya çıkması?"

"Soygun mu?" diye sordu Felix tekrar, gözlerinde yeni bir merakla.

"Neyse ne, yasadışı bir eylem. Ayrıntıları zamanı gelince öğreneceksin. Önce ne yapmanı istediğimi anlatmama izin ver. Bir arabam var. Benim kıyafetlerimi giyip o arabada oturacak ve belirli bir yol boyunca süreceksin. Hepsi bu. Bin mark -veya tercih edersen, iki yüz elli dolar- alacaksın, bu keyifli gezinti için."

"Bin mi?" diye tekrar etti ardımdan, kur farkının cazibesine kapılmadan. "Peki ya bunu bana ne zaman vereceksin?"

"Her şey son derece doğal olacak dostum. Paltomu giyince cebinde cüzdanımı, cüzdanımda ise parayı bulacaksın."

"Sonra ne yapmam gerekiyor?"

"Söyledim sana. Bir gezintiye çıkacaksın. Ben kaybolacağım; sen görüleceksin, seni ben zannedecekler; geri döneceksin ve... eh, ben de dönmüş olacağım, amacıma ulaşmış bir şekilde. Daha ayrıntılı anlatmamı mı istiyorsun? Peki. Belli bir saatte, benim yüzümün iyi tanındığı bir köyden arabayla geçeceksin; kimseyle konuşman gerekmeyecek; bütün hikâye birkaç dakika sürecek. Ama o birkaç dakika için iyi para vereceğim, sırf harikulade bir şekilde bana aynı anda iki yerde birden bulunma fırsatını verdikleri için."

"Mallarla yakalanacaksın," dedi Felix, "sonra polis peşime düşecek; mahkemede her şey anlaşılacak; öteceksin."

Güldüm: "Biliyor musun dostum, benim dolandırıcı olduğum fikrini anında kabul etme şeklin hoşuma gitti."

Hapishanelerden hoşlanmadığını, hapishanelerin insan kanı emdiğini; özgürlük ve kuş sesleri gibisi olmadığını söyleyerek devam etti. Oldukça sersemce ve içinde en ufak bir düşmanlık olmadan konuşuyordu. Bir süre sonra dirseği yastığa dayalı, hülyalara daldı. Oda kokuyordu ve sessizdi. Yatağını benimkinden olsa olsa birkaç adım ya da bir sıçrama mesafesi ayırıyordu. Esnedim, üstümdekileri çıkarmadan Rus usülü uzandım kuştüyü yatağın üzerine (içine değil). Hoş, küçük bir düşünce gıdıklıyordu beni: gecenin bir saati Felix beni öldürüp paramı çalabilirdi. Ayağımı ileri ve yana doğru esnetip, ayakkabımı duvara sürterek düğmeye ulaşmayı başardım; kaydım, biraz daha esnetip, topuğumla teperek ışığı söndürdüm.

"Ya hepsi yalansa?" diye sessizliği yırtarak yükseldi donuk sesi. "Ya sana inanmazsam?"

Karşılık vermedim.

"Yalansa," diye tekrar etti bir dakika sonra.

Karşılık vermedim, sonra da uykunun sakin ritmiyle nefes alıp vermeye başladım.

Dinliyordu, bu kesin. Beni dinlemesini dinledim. Benim onun beni dinlemesini dinlememi dinledi. Bir şey koptu. Hiç de düşündüğümü zannettiğim şeyi düşünmediğimi fark ettim; bilincimin tökezleyişini yakalamaya kalkıştım, ama yolumu şaşırıverdim.

İğrenç bir rüya, üçlü bir karabasan gördüm. İlk başta küçük bir köpek vardı; ama öylesine bir küçük köpek değil, çok küçük, bir böceğin kurtçuğu gibi minik siyah gözleri vardı; her yanı bembeyazdı ve soğuk gibiydi. Et? Hayır, et değil, daha ziyade yağ veya jöle gibi veya belki beyaz bir solucanın yağı, tereyağından yapılmış bir Rus paskalya kuzusunu hatırlatan yivli, dalga dalga bir yüzeyi vardı - tiksindirici bir tasvir. Doğa'nın, hepsi yerli yerinde, kuyruklu ve bacaklı küçük bir köpeğe dönüştürmüş olduğu, soğukkanlı

bir yaratık. Yoluma çıkıp duruyordu, ondan kurtulamıyordum; bana dokunduğunda, elektrik çarpmış gibi oldum. Uyandım. Yanımdaki yatağın çarşafının üzerinde, kendinden geçmiş beyaz bir kurtçuk gibi, aynısının tıpkısı o berbat küçük sahte köpek kıvrılmış yatıyordu...tiksinerek inledim ve gözlerimi açtım. Her yanda gölgeler dolaşıyordu; nemden dolayı karyolaların kenarlarında yetişen o yayvan yapraklı dulavratotları hariç boştu yanımdaki yatak. O yaprakların üzerinde, sümüksü bir maddenin varlığına işaret eden lekeler görülüyordu; daha yakından baktım; orada, kalın bir sapa yapışmış, küçük, iç yağı beyazlığında, küçük siyah düğmemsi gözleriyle...ama sonra, sonunda, gerçekten uyandım.

Jaluzileri indirmeyi unutmuştuk. Kol saatim durmuştu. Saat beş ya da beş buçuk olmalıydı. Felix kuştüyü yatağın üzerinde örtülere sarılmış, sırtı bana dönük uyuyordu; sadece kafasının koyu renkli tepesi görünüyordu. Acayip bir uyanış, acayip bir şafak. Konuşmamız aklıma geldi, onu ikna edememiş olduğumu hatırladım; yepyeni, son derece çekici bir fikre kapıldım.

Ah, okuyucum, o küçük şekerlemeden sonra kendimi bir çocuk kadar taze hissettim; ruhum pirü pak olmuştu; doğrusu, henüz otuz altı yaşındaydım ve hayatımın geri kalan o cömert kısmını, berbat bir boş hayalden daha iyi bir şeye adayabilirdim. Gerçekten, ne büyüleyici bir düşünce; alınyazımın tavsiyesine uymak ve şimdi hemen odayı terk etmek, sonsuza dek terk etmek ve unutmak ve zavallı ikizimi esirgemek... Kim bilir, belki de sonuçta biraz bile bana benzemiyordu, ancak kafasının tepesini görebiliyordum, sırtı bana dönük, derin bir uykudaydı. Ergenlik çağındaki bir genç, kendi başına o utanç verici zaafa bir kez daha dayanamayıp teslim olduktan sonra, kendi kendine ölçüsüz bir kararlılık ve zihin açıklığıyla şöyle der: "Bu iş buraya kadar,

şu andan itibaren, hayat saf olacak; saflık tek hazzım olacak"; böylece, her şeyi söyleyip, her şeyi önceden bir yaşadıktan ve acıyla hazzı yeterince tattıktan sonra, sanki batıl bir inançtan kaynaklanan bir sevinç hissiyle bu ayartmadan sonsuza dek yüz çevirmek istiyordum.

Her şey son derece basit geliyordu; öteki yatakta şans eseri barınacak bir yer verdiğim berduş uyuyordu; burunları kıvrık sefil, tozlu ayakkabıları yerde duruyordu; sadık değneği, proleter bir derli toplulukla katlanmış elbiselerinin durduğu sandalyenin arkalığına dikkatle yerleştirilmişti. O taşra otel odasında ne yapıyordum Tanrı aşkına? Oyalanmanın ne anlamı vardı? Bir yabancının terinin ayıklaştırıcı, ağır kokusu, penceredeki o donuk gökyüzü, sürahiye konmuş o büyük siyah sinek... hepsi bana, kalk ve git diyordu.

Düğmenin yakınındaki duvara sıvanmış kara, tozlu toprak lekesi bana Prag'da bir bahar gününü hatırlattı. Onu öyle bir kazıyıp sıyırırdım ki; hiç iz kalmazdı, hiç iz, hiç iz! Güzel evimde yapacağım sıcak banyoyu özlüyordum - bu ümidimi, Ardalion'un yokluğumda küveti, nazlı kuzininin çoktan vermiş olduğu izinle, tahminim bir iki kez kullanmış olduğu düşüncesi aklıma gelince istihzayla düzelttim. Ayaklarımı halının kıvrılmış bir kenarının üzerine bastım; gerçek kaplumbağa kabuğundan bir cep tarağıyla -o serserinin kullandığını gördüğüm pis sahte kabukla değil- saçlarımı şakaklarımdan geriye doğru taradım; sessizce paltomu ve şapkamı giymek için odanın öteki tarafına kayıverdim; bavulumu kaldırdım ve kapıyı ses çıkarmadan arkamdan kapatarak dışarıya çıktım. Eğer uyuyan ikizimin yüzüne bir bakış atmış olsaydım yine de gitmekliğim gerekirdi, sanıyorum; ama öyle bir istek hissetmedim, tıpkı yukarıda bahsi geçen delikanlı sabah uyandığında, yataktayken hayran olduğu fotoğrafa bakmaya nasıl tenezzül etmezse.

Hafif bir baş dönmesinin verdiği dalgınlık içinde merdivenlerden indim, tuvaletteki bir havluyla ayakabılarımı parlattım, saçlarımı tekrar taradım, odanın parasını verdim ve gece bekçisinin uykulu bakışları altında sokağa adımımı attım. Yarım saat sonra bir tren kompartımanında oturuyordum; brendi çeşnili bir geğirti eşlik ediyordu bana, ağzımın kenarlarında da istasyon lokantasında yediğim sade ama leziz bir omletin tuzlu kalıntıları dolaşıyordu. İşte böylece, yemek borusunun derinliklerinden yükselen bir sesle sona eriyor bu ne idüğü belirsiz bölüm.

ALTINCI BÖLÜM

Tanrı'nın varolmadığını kanıtlamak kolay iş. Bilge mi bilge, her şeye kadir, ciddi bir Rab bin kuklalarla oynamak gibi boş bir uğraşa zaman ayıracağını kabullenmek imkânsız mesela; hele -işin daha bile tutarsız tarafı- oyununu mekanik, kimya ve matematiğin fena halde basmakalıp kanunlarıyla sınırlandırıp, asla -dikkatinizi çekiyorum, asla!- yüzünü göstermeyip, bir de kaçamak bakışlara, dolambaçlı sözlere başvurup, mülayim bir meczubun arkasına sığınıp, o sığındığı yerden, birtakım tartışmalı doğruları sinsi sinsi fısıldama (vahiy de vahiy ama!) hakkını kendine tanıması.

Bütün bu ilahiyat hikâyesi bence papaz milletinin sorumlu tutulamayacağı koca bir martaval; papazlar kendileri bunun kurbanı. Tanrı fikri tarihin şafağında deha sahibi haylaz bir dâhi icat edilmiş; nedense bu iş, bu fikir yani, semavi kökenini inandırıcı kılmaya yetmeyecek derecede buram buram insanlık kokuyor; bunu derken bu fikir kara cehaletin meyvesidir demek istemiyorum; o benim haylaz, göksel masallarda ustaydı - gerçekten, merak ediyorum Cennet'in hangi çeşitlemesi en iyisidir: kanatlarını havalandıran bin-

gözlü meleklerin göz kamaştırıcılığı mı, yoksa kendini beğenmiş bir profesörün içine çekilip, küçüle küçüle içinde kaybolduğu o kavisli ayna mı? Ne Tanrı'ya inanamamamın, ne de inanmak istememenin bir sebebi daha var: onu anlatan peri masalı aslen bana değil, yabancılara, tüm insanlara ait; güneşin altında bir süre fink atıp infilak etmiş milyonlarca başka ruhun kötülük kokan buğusu içine işlemiş onun; en ilkel korkularla kaynaşıyor; birbirini boğmaya çalışan sayısız sesten oluşan şaşkın bir koro yankılanıyor orada; onda orgun gürleyişini ve solumasını, ortodoks diyakonun kükreyişini, korobaşının mızıltısını, feryat figan zencileri, Protestan vaizin akıcı hitabını, gongları, gökgürültülerini, saralı kadınların ispazmozlarını duyuyorum; tüm felsefelerin silik sayfalarının, çoktan kıyıya vurmuş dalgaların köpükleri gibi, onun içinden geçerken ışıdıklarını görüyorum; yabancı bu bana, iğrenç ve de tamamen işe yaramaz.

Hayatımın efendisi, kendi varlığımın sultanı ben değilsem, ne kimsenin mantığı ne kimsenin vecd nöbetleri beni şu abes, akıl almaz derecede abes durumumu daha az abes bulmaya zorlayabilir: Tanrı'nın kölesi olmamı; hayır, kölesi bile değil, oyuncaklarının korkulu rüyası, muzır bir çocuk tarafından amaçsızca çakılıp sonra söndürülen bir kibritim ancak. Gene de endişeye mahal yok: Tanrı da yok, ölümden sonrası da, bu ikinci hayaleti halletmek de ilki kadar kolay. Olur iş mi, farz edin daha demin ölmüşsünüz - birdenbire gözleriniz ardına kadar açık Cennet'tesiniz, sevgili ölüleriniz karşılıyorlar sizi.

Söyleyin bana, bu sevgili hayaletlerin gerçek olduğuna dair ne kanıt var elinizde; karşınızdakinin gerçekten ölmüş anneniz olduğuna, sizi büyüleyen, annenizin kılığına girmiş, kusursuz bir beceri ve doğallıkla onu taklit eden alçak bir zebani olmadığına? Sinir törpüsü, dehşet burda işte; bu oyun devam ettikçe edeceğinden, sonsuza kadar sürüp gi-

decek de; öteki dünyadaki ruhunuz asla, asla, asla, asla, asla etrafında dolanan tatlı, mülayim ruhların kılık değiştirmiş ifritler olup olmadığından emin olamayacak ve aynı ruh her an berbat bir değişim, üzerinize eğilmiş o sevgili yüzün hatlarına tecavüz edecek şeytanca bir sırıtış beklediğinden, sonsuza, sonsuza ve sonsuza kadar şüphe duyacak.

Karşıma ne çıkarsa çıksan, her şeyi kabullenmeye hazır olmuşum bundan; silindir şapkalı çam yarması bir cellat, ardında bomboş sonsuzluğun kof uğultusu; ama sonsuz yaşamın işkencelerine maruz kalmayı reddediyorum, istemiyorum o soğuk beyaz küçük köpekleri. Bırakın beni, en ufak bir şefkat gösterisine dahi katlanmayacağım, sizi uyarıyorum, her şey aldatmaca, hepsi aşağılık bir el çabukluğu marifeti. Hiçbir şeye, hiç kimseye güvenmiyorum - bu dünyada tanımış olduğum en sevgili varlık ötekinde karşıma çıktığında, o aşina kollar sarmak üzere bana doğru uzandığında, katışıksız dehşetle dolu bir çığlık koparacağım, kıvranarak çökeceğim cennet çimlerine... ah, bilmiyorum ne yapacağımı! Hayır, ne olur yabancılar alınmasın kutsanmışların ülkesine.

Yine de, imansızlığıma rağmen, doğuştan somurtkan ya da kötü değilimdir. Tarnitz'den Berlin'e dönüp, ruh zenginliklerimin bir listesini çıkarınca, bulduğum küçük ama kesin birtakım zenginlikler beni çocuk gibi sevindirdi, yenilenmiş, tazelenmiş ve rahatlamış bir halde, hani derler ya, hayatımın yeni bir döneme girdiği hissine kapıldım. Kuşbeyinli ama çekici, bana tapan bir karım vardı; güzel, küçük bir dairem; sorun çıkarmayan bir midem; mavi bir arabam. İçimde bir şair, bir yazar olduğunu hissediyordum; aynı zamanda geniş bir ticari kapasitem vardı, gerçi işler epey kesat gidiyordu ya. Felix, ikizim, zararsız bir ilgınçlikten öte değilmiş gibi geliyordu, o günlerde büyük ihtimalle arkadaşlarıma bahsetmiş olurdum ondan, arkadaşım olsaydı

eğer. Çikolatacılığı bırakıp başka şeyle, mesela edebiyat, sanat, bilimde cinsel ilişki konusunu sonuna kadar işleyen pahalı *de luxe* kitap yayıncılığıyla uğraşma fikrini zihnimde gezdirdim... kısacası, neye harcayacağımı bilmediğim ateşin bir enerjiyle dolup taşıyordum.

Bir kasım akşamının hafızamda özel bir yeri var: ofisten eve döndüğümde karımı evde bulamadım - bana sinemaya gittiğini söyleyen bir not bırakmıştı. Ne yapacağımı bilemeden odalarda dört dönüp parmak şaklattım; sonra bir parça güzel yazı yazmak niyetiyle masanın başına oturdum, ama ancak dolmakalemimi akıtmayı ve art arda akan burunlar çizmeyi becerdim; derken kalkıp dışarı çıktım, çünkü dünyayla bir tür - ne tür olursa olsun, ilişki kurmaya fena halde ihtiyacım vardı, kendi başıma kalmaya tahammül edemiyordum, dünya beni sebepsiz yere, fazlasıyla coşturuyordu. Ardalion'a yollandım; şarlatan herif, kan kızıl, aşşağılık. Beni nihayet içeri aldığında (alacaklıların korkusundan odasına kapanıyordu) niye zahmet ettim de geldim diye düşünürken buldum kendimi.

"Lydia burada," dedi, ağzında bir şeyi döndürerek (anlaşıldı ki, sakız çiğniyor) "Kadın çok hasta. Keyfine bak."

Ardalion'un yatağının üzerinde, yarı çıplak -yani, ayakkabılarını çıkarmış ve üzerinde sadece yeşil, buruşuk bir kombinezonla- uzanmış, sigara içiyordu Lydia.

"Ah, Hermann," dedi, "gelmeyi akıl etmen ne güzel. Mideme birşeyler oldu. Otur şuraya. Şimdi daha iyi ama, sinemada halim berbattı."

"Hem de kıyak bir filmin ortasında," diye yakındı Ardalion, piposunu karıştırıp siyah artıklarını yere saçarken. "Son yarım saattir öyle serildi yatıyor. Kadın evhamı, hepsi o. Turp gibi."

"Şuna söylesene, çenesini kapasın," dedi Lydia.

Ardalion'a dönüp, "Baksana," dedim, "yanılıyor olamam;

senin şöyle bir tablon yok muydu - hani funda kökünden bir pipoyla iki gül?"

Baştansavma romancıların şöyle kâğıda döktükleri bir ses çıkardı: "Hıı"?

"Bildiğim kadarıyla hayır," diye cevapladı, "fazla çalışıyorsun sen galiba dostum."

"Benim ilki," dedi Lydia, yatakta gözleri kapalı uzanmış, "ilki romantik ateşli bir duygu. İkincisi bir yırtıcı hayvan. Sonuç itibariyle yırtıcı hayvan yine, ille de istiyorsan - aksi takdirde badanacının teki."

"Aldırma ona," dedi Ardalion. "Pipoyla güllere gelince, hayır, öyle bir şey hatırlamıyorum. Ama git kendin bak istiyorsan."

Badanaladıklarının bazıları duvarlara asılmış, masaya şuraya buraya yayılmış, bir köşeye yığılmıştı. Odadaki her şey bir toz tabakasıyla kaplıydı, toz parçacıkları havada uçuşuyordu. Suluboyalarının bulaşık morumsu lekelerini inceledim, sallanan bir sandalyenin üzerine yığılmış birkaç yağlı pastelin üzerinde hafifçe parmaklarımı gezdirdim.

"Önce," dedi bizim gemi aslanı, berbat bir şakacı olan güzel kuzinine, "ismimi doğru söylemeyi öğrenmelisin."

Odadan çıkıp ev sahibesinin yemek odasına yollandım. Fazlasıyla baykuşa benzeyen o pek yaşlı hanımefendi pencerenin yanındaki alçak bir sekinin üzerinde duran Gotik bir koltuğa oturmuş, ahşap bir mantara geçirilmiş bir çorabı yamamaktaydı.

"...Tablolara bakacaktım," dedim.

"Buyurunuz," diye cevapladı kibarca.

Büfenin hemen sağında aradığım şeyi görüverdim; ancak, anlaşıldı ki tam iki gülle tam bir pipo değil de, bir iki iri şeftaliyle camdan bir kül tablasıymış.

Tam bir sinir bozukluğu içinde geri döndüm.

"Eee," diye sordu Ardalion, "buldun mu?"

Başımı iki yana salladım. Lydia elbisesini ve ayakkabılarını giymişti bile, aynanın önünde Ardalion'un saç fırçasıyla saçlarını düzeltmekle meşguldü.

"Tuhaf - yediğim bir şey dokunmuş olmalı," dedi burun kanatlarını kısma numarasına başvurarak.

"Gaz sadece," dedi Ardalion. "Bir saniye bekleyin, millet. Sizinle geliyorum. Göz açıp kapayıncaya kadar giyinmiş olurum. Arkanı dön, Liddi."

Neredeyse topuklarına kadar inen, yamalı, her tarafına boya bulaşmış bir badanacı önlüğü vardı üzerinde. Onu çıkardı. Gümüş haç ve simetrik kıl öbeklerinin altında hiçbir şey yoktu. Pasaklılık ve kirden nefret ederim. Yemin ederim, Felix bile ondan biraz daha temizdi. Lydia çoktan modası geçmiş bir şarkı mırıldanarak pencereden dışarı bakıyordu. (Almanca sözleri ne kadar da kötü telaffuz ediyordu.) Ardalion odada dolanıyor, en beklenmedik yerlerde ne bulursa o sırayla giyiniyordu.

"Ah, zavallı ben!" diye haykırdı birdenbire. "Züğürt bir sanatçıdan daha alelade bir şey olabilir mi? Hayırseverin biri sergi açmama yardımcı olsa, ertesi gün ünlü ve zengin olurdum."

Bizimle akşam yemeği yedi, sonra Lydia'yla iskambil oynadılar, geceyarısını geçe çıktı. Bunu neşeli ve kârlı geçmiş bir akşama örnek diye sunuyorum. Evet, her şey yolundaydı, her şey harikaydı, yeni doğmuş gibiydim, yenilenmiş, tazelenmiş ve rahatlamış (dairem, karım, demir gibi sert Berlin kışının tatlı, her şeye işleyen soğuğu) ve saire. Edebi alıştırmalarımdan da bir örnek vermekten geri durmayacağım - bu hırpalayıcı hikâyeyle boğuşmamı göz önünde tutarak buna bir çeşit bilinçaltı hazırlık da diyebiliriz sanırım. O kış yazdığım küçük şirin parçaları imha ettim, ama biri hâlâ hafızamda yankılanıyor... Turgenyev'ın düzyazı şiirlerini hatırlatanlardan... "Ne güzel, ne tazeydi güller", piyano eşliğinde. Biraz müzikle başınızı ağrıtacağım demek ki.

Bir zamanlar zayıf, tohuma kaçmış, ama oldukça zengin bir adam vardı, Bay X.Y. adında. Büyüleyici bir genç kadına âşıktı, ama heyhat, kadın hiç yüz vermiyordu ona. Bir gün, bu solgun benizli, yavan adamın gözüne, bir yolculuk sırasında, sayfiyede Mario isminde genç bir balıkçı çarptı, bu adam neşeli, yanık tenli ve güçlü olmasına rağmen bu, harikulade bir biçimde, insanı hayrete düşürecek derecede bizimkine benziyordu. Kahramanımızın aklına parlak bir fikir geldi: Genç kadını sayfiyeye davet etti. Ayrı otellerde kaldılar. Genç kadın daha ilk sabah bir yürüyüşe çıktı ve bir kayalığın tepesinden kimi gördü dersiniz? Gerçekten Bay X.Y. miydi bu? Eh, valla pes! O neşeli hali, yanık teniyle, üstünde çizgili mayosu, çıplak güçlü kollarıyla aşağıdaki kumsalda dikiliyordu. (Mario'ydu o ama!) Gençkız heyecandan titreyerek oteline döndü, bekledi, bekledi! O altunî dakikalar kurşuna döndüler...

O esnada, bir defne ağacının ardından, kızın aşağı, Mario'ya, ikizine bakmakta olduğunu (ve kalbine kıvama gelme fırsatı tanıdığını) görmüş olan gerçek Bay X.Y., takım elbisesi ve eflatun kravatıyla köyde gergin bir biçimde gezinmekteydi. Birden bir köy evinin eşiğinden kızıl bir etek giymiş esmer bir balıkçı kızı seslendi, şaşkınlık ifadesi olan Latinlere özgü bir jestle haykırdı: "Ne güzel giyinip kuşanmışsın Mario! Seni hep, bizim delikanlılar gibi, basit, kaba bir balıkçı sanmış da sevmemiştim; ama şimdi, şimdi..." Kız onu barakanın içine çekiverdi. Fısıldaşan dudaklar, balık kokusuyla saç losyonunun karışması, yakıcı okşayışlar. Saatler öylece uçup gitti...

Sonunda Bay X.Y. gözlerini açtı ve kıymetlisinin, tek aşkının ateşler içinde onu beklediği otele döndü. "Ne körmüşüm," diye haykırdı kadın, Bay X.Y. içeri girerken. "Fakat güneşin yaladığı o sahilde çıplak, tunçtan bedeninle görünce seni, açıldı gözlerim. Evet, seni seviyorum. Seni-

nim, al beni." Fısıldaşan dudaklar? Alevli dokunuşlar? Uçup giden saatler? Hayır, heyhat, hayır - kesinlikle hayır. Sadece hafif bir balık kokusu. Zavallı adam, biraz önceki alemde tamamen tüketmişti kendini, somurtkan ve kederli, öylece oturdu kaldı, kendi fevkalâde oyunundan yan çizmekle, o oyuna ihanet etmekle nasıl da büyük bir sersemlik etmişti.

Pek vasat bir hikâye, ben de biliyorum. Yazarken pek zekice ve esprili bir şey ortaya koyduğum izlenimine kapılmıştım; bazen rüyalarda da olur buna benzer bir şey: fevkalâde parlak bir konuşma yaparken görürsünüz kendinizi, ama uyandığınızda hatırladığınız şöyle mantıksız bir şeydir: "Çaydan önce sessiz kalmakla yetinmem, ayineler ve aynalar karşısında da sessizimdir ezelden beri," falan filan.

Halbuki Oscar Wilde üslubunda yazılmış o küçük hikâye, gazetelerin edebiyat sütunlarına gayet de yakışırdı, bu gazetelerin editörleri, özellikle de Alman olanlar, okuyucularına aynı bunun gibi, şirin-mirin ve biraz da muzır, toplam kırk satırı geçmeyen, çıtkırıldım bir anafikri olan ve cahil cühelanın paradoks dediği şeylerle ("sohbeti paradokslarla ışıl ışıldı") bezeli minik hikâyeler sunmaktan hoşlanırlar. Evet, sudan bir şey, dolmakalemimin bir fiskesi, ama size şu salya sümük saçmalığı nasıl bir acı ve dehşet azabı içinde yazdığımı söylesem şaşarsınız; dişlerimi gıcırdatarak, öfkeden kudurmuş gibi içimi dökerek, aynı zamanda bunun derdime hiç derman olmadığını, sadece kendime işkence çektirmemin daha ince bir biçimi olduğunun tamamen bilerek; biliyordum ki tozlu, kasvetli ruhumu bu yolla asla özgür kılamayacak, ancak işleri kötüleştirecektim.

Yeni yıl arifesi gelip çattığında aşağı yukarı böyle bir ruh halindeydim; o gecenin kara leşini hatırlıyorum; yarım akıllı bir kocakarı gibiydi, nefesini tutmuş, kutsal saat gelip çattığında çalacak çanları bekliyordu. Masada oturanları sa-

yıyorum: Lydia, Ardalion, Orlovius ve ben, hiç hareketsiz, bir armanın üzerine oyulmuş yaratık kabartıları gibi kaskatı kesilmiş, oturuyorduk. Lydia'nın dirseği masanın üzerindeydi, işaret parmağını bir şeye dikkat çeker gibi kaldırmıştı, omuzları çıplak, elbisesi bir oyun kâğıdının sırtı kadar alacalıydı; Ardalion bir bornoza (balkon kapısı açık olduğundan) sarınmıştı, şişman, aslana benzeyen yüzünde kırmızı bir pırıltı vardı; Orlovius siyah bir frak giymişti, gözlükleri parlıyordu, aşağı kıvrık yakası minik siyah papyonunun uçlarını yutuyordu; ve ben, İnsan - Şimşek, bu sahneyi aydınlatıyordum.

Tamam, şimdi kıpırdayabilirsiniz, çabuk şişeyi getirin, saat çalmak üzere. Ardalion şampanyayı kadehlere boşalttı, sonra gene ölü gibi kıpırtısız kalakaldık. Yan yan, gözlüklerinin üzerinden, masa örtüsünün üstünde duran eski gümüş köstekli saatine baktı Orlovius; hâlâ iki dakika var. Sokakta birisi kendini daha fazla tutamayarak gürültüyle haykırdı; sonra yeniden o gergin sessizlik. Orlovius saatine dalmış bir şekilde, bir masal ejderinin pençesini andıran yaşlı elini yavaşça bardağa doğru uzattı.

Birden gece pes ediverdi ve yırtılmaya başladı; sokaktan kutlama çığlıkları geldi; biz de elimizde şampanya kadehleri, krallar gibi, balkona çıktık. Havai fişekler vızıldayarak sokaktan gökyüzüne fırladılar; bir patlamayla parlak renkli damlalara dönüştüler; tüm pencerelerde, tüm balkonlarda kutlama ışıklarıyla aydınlanan dilimlerle, karelerle çerçevelenmiş insanlar durmuş, o aynı ahmakça tebrik cümlesini haykırıyorlardı.

Dördümüz kadeh tokuşturduk; benimkinden bir yudum aldım.

"Hermann neyin şerefine içiyor?" diye sordu Lydia Ardalion'a.

"Bilmiyorum, umurumda da değil," diye cevapladı beriki.

"Her ne olursa olsun, başını vuracaklar bu sene onun. Kazandıklarını gizlediği için."

"Ayıp, bu ne çirkin konuşma!" dedi Orlovius. 'Evrensel sağlığın şerefine içiyorum."

"Senden de bu beklenir," diye cevapladım.

Birkaç gün sonra bir pazar sabahı, tam banyoma adımımı atmak üzereyken, hizmetçi kapıyı çaldı; akan suyun sesinden tam anlayamadığım bir şey söyleyip duruyordu. "Ne var?" diye bağırdım. "Ne istiyorsun?" - ama sesim ve suyun gürültüsü Elsie'nin kelimelerini boğuyordu, her konuşmaya başladığında, ben yine bağırıyordum, aynı geniş ve son derece boş kaldırımda, ikisi de kenara çekilen iki kişinin birbirine yol verememesi gibi. Ama sonunda musluğu kapatmayı akıl ettim; sonra kapıya doğru sıçradım, ani sessizliğin içinden Elsie'nin çocukça sesi şöyle dedi:

"Bir adam sizi görmek istiyor efendim."

"Bir adam mı?" diye sordum ve kapıyı açtım.

"Bir adam," diye tekrar etti Elsie, çıplak olduğumu hatırlatırmış gibi.

"Ne istiyor?" diye sordum, terlediğimi hissetmekle kalmadım, baştan aşağı basbayağı damlacıklarla kaplı olduğum canlandı *gözümün önünde.*

"Bir iş konusu olduğunu söylüyor, efendim, siz konuyu zaten gayet iyi biliyormuşsunuz."

"Görünüşü nasıl?" diye sordum bir gayret.

"Holde bekliyor," dedi Elsie, inci damlalarıyla süslü zırhını olanca kayıtsızlığıyla inceleyerek.

"Nasıl bir adam?"

"Fakir gibi, efendim, bir de sırt çantası var."

"Söyle cehenneme gitsin öyleyse!" diye kükredim. "Hemen defolsun, evde değilim, şehirde değilim, bu dünyada değilim."

Kapıyı vurdum, sürgüyü sürdüm. Kalbim ağzımdan fırla-

yacakmış gibi çarpıyordu. Yarım dakika kadar geçti. Sonra ne oldu bana bilmiyorum ama, birdenbire bağırarak, aniden sürgüyü çekip kapıyı açtım, hâlâ çıplak halde, banyodan fırladım. Koridorda mutfağa dönmekte olan Elsie'yle çarpıştım.

"Durdur onu," diye bağırdım. "Nerede o? Durdur onu.'

"Gitti," dedi, kibarca sıyrılıverdi, istemeden sarılıvermiştim ona.

"Sen ne halt etmeye-" diye başladım, ama cümlemi bitirmeden uçarcasına ayakkabılarımı, pantalonumu ve paltomu giydim, merdivenlerden aşağı koşup sokağa fırladım. Kimse yok. Köşeye kadar gittim, etrafıma bakınarak bir süre öylece durdum ve sonunda tekrar içeri girdim. Yalnızdım, Lydia çok erkenden tanıdığı bir kadını görmeye gitmişti, öyle söylemişti. Geri döndüğünde ona kendimi pek iyi hissetmediğimi, daha önce anlaşmış olduğumuz üzere kafeye gelemeyeceğimi söyledim.

"Zavallı şey," dedi. "uzanıp bir şey içmelisin; bir yerlerde aspirin olacak. Tamam. Ben kafeye yalnız giderim."

Gitti. Hizmetçi de dışarı çıkmıştı. Acı içinde kapı zilinin çalmasını bekledim.

"Nasıl da salağım," diye tekrar edip duruyordum, "nasıl inanılmaz bir salak!"

Son derece korkunç, neredeyse ölümcül bir çaresizlik içerisindeydim. Ne yapacağımı bilmiyordum, kapının zili çalsın diye olmayan bir Tanrı'ya dua etmeye hazırdım. Karanlık bastırdığında ışığı açmadım, divanda uzandığım yerde kalakaldım - kulağım kapıda, kulağım kapıda. Ön kapı gece dolayısıyla kilitlenmeden önce mutlaka gelecekti, eğer gelmezse, eh o zaman yarın veya bir sonraki gün kesin, kesinlikle gelecekti. Gelmezse ölürdüm - elbette gelecekti... Sonunda saat sekiz sıraları zil çaldı. Kapıya koştum.

"Pöff, *nasıl* yorgunum!" dedi Lydia teklifsizce, girerken şapkasını çıkarıp saçlarını silkti.

Yanında Ardalion vardı. Karım mutfakta birşeylerle meşgulken, o ve ben salona geçtik.

"Üşümüş hacı, açtır karnı!" dedi Ardalion, kaloriferde avuç içlerini ısıtıp, şair Nekrasov'un şiirinden bir alıntıyı çarpıtarak.

Sessizlik oldu.

"Ne dersen de," diye devam etti portreme bakarak, "bir benzerlik var, oldukça çarpıcı bir benzerlik hatta. Ukalalık ettiğimi biliyorum ama gerçekten şu resmi gördüğüm her kutlu sefer, takdirden başka bir şey gelmiyor elimden. Bir de sevgili dostum, o bıyığı kesip eski halinize dönmekle iyi ettiniz."

"Yemek hazır," diye şakıdı Lydia yemek odasından.

Yemeğime dokunamıyordum. Artık çok geçti ama, ikide bir kulağımın birini oturduğumuz dairenin kapısına yollayıp duruyordum, hemen ardından bir kez daha.

"En sevdiğim iki hayalim," diye söze girdi Ardalion, jambon dilimlerini krep yuvarlar gibi katlayıp iştahla çiğneyerek. "Cennetlik iki hayal: sergi ve İtalya yolculuğu."

"Bu adam bir aydan fazladır bir damla votka içmedi," dedi Lydia, açıklar bir tavırla.

"Votkadan söz açılmışken," dedi Ardalion, "Perebrodov seni görmeye geldi mi?"

Lydia elini ağzına götürdü. "Uçup gitmiş aklımdan," dedi parmaklarının arasından. "Tamamen."

"Böyle kazkafalılık görmedim. İşin aslı ona sana şunu söylemesini... Zavallı bir sanatçı var -ismi Perebrodov- eski bir ahbap, falan filan. Danzig'den buraya yayan gelmiş ya da en azından kendisi öyle diyor. Elle boyanmış sigara tabakaları satıyor, ben de ona senin adresini verdim - Lydia, ona yardım edersin diye düşünmüştüm."

"Ah, evet, uğradı," diye cevapladım, "evet, tabii uğradı. Ben de ona güzelce cehenneme kadar yolu olduğunu söyle-

dim. Bana böyle envai çeşit kan emici serseriyi yollamaktan vazgeçersen pek müteşekkir olurum. Arkadaşına zahmet edip de bir daha gelmemesini söyleyebilirsin. Gerçekten - bu kadarı da fazla. Gören de hayırseverliği meslek edindiğimi sanır. İsmi-her-neyse al da - bu kadarına da..."

"Aman aman, Hermann," dedi Lydia yumuşak bir sesle.

Ardalion dudaklarıyla bir patlama sesi çıkardı. "Fevkalâde üzücü," dedi.

Bir süre daha öfkemi kusmaya devam ettim -tam ne dediğimi hatırlamıyorum- önemli de değil.

"Görünen o ki," dedi Ardalion, Lydia'ya yandan bir bakış fırlatarak, "gerçekten her şeyi yüzüme gözüme bulaştırmışım. Özür dilerim."

Birden sustum ve şekerle yapabileceği ne varsa çoktan yapmış olan çayımı karıştırarak derin düşüncelere daldım; sonra da yüksek sesle şöyle dedim:

"Amma da eşşeğim."

"Haydi, bırak, abartma artık", dedi Ardalion iyi niyetli bir sesle.

Kendi çılgınlığım beni neşelendirdi. Nasıl olup da uyanamamıştım, Felix gerçekten gelmiş olsa, (adımı bile bilmediğini düşünürsek, bu da kendi çapında bir mucize olurdu ya) karşısında mükemmel bir ikizim duruyor olacağından, hizmetçi kız dilini yutardı kuşkusuz!

Şimdi bu ihtimali düşünmüştüm ya, hayalim kızın aniden bir çığlık attığını, üzerime doğru koşup nefes nefese bana bakakalışını, benzerliğimizin mucizesi hakkında birşeyler sayıklayıp bana sımsıkı sarılışını bulup çıkardı birdenbire. O durumda ona bu kişinin Rusya'dan habersiz gelmiş kardeşim olduğunu açıklardım. Zaten uzun, yalnız bir günü saçma ıstıraplarla geçirmiştim, sırf gelmiş olduğuna şaşıracağım yerde bir sonraki aşamada neler olacağını kestirmeye çalışmakla uğraşıp durmuştum - dönmemek üzere

mi gitti, yoksa hâlâ döner mi, nasıl bir oyun oynuyordu, gelmiş olması henüz gerçek olmamış yabani ve harikulade hayalimin gerçekleşmesini imkânsız kılmamış mıydı; yoksa yüzünü tanıyan birtakım insanlar onu sokakta görmüş müydü, ki bu planlarımın sonu anlamına gelirdi.

Mantığımın yetersizlikleri hakkında böyle düşünüp taşındıktan ve tehlikeyi kolayca bertaraf ettikten sonra, demin dediğim gibi bir neşe ve iyi niyet havası sardı beni.

"Bugün sinirliyim. Lütfen beni mazur görün. Doğrusunu söylemek gerekirse, o nazik arkadaşınızı görmedim bile. Yanlış zamanda gelmiş. Banyodaydım, Elsie evde olmadığımı söylemiş. Buyrun: onu gördüğünüzde ona bu üç markı verin -elimden geleni yaparım seve seve- daha fazlasına da gücümün yetmediğini söyleyin, dolayısıyla bir başkasına başvursa daha iyi olur - Vladimir İsakoviç Davidov'a belki."

"Fena fikir değil," dedi Ardalion. "O adresi ben de bir denerim. Aklıma gelmişken, sünger gibi içer bizim yaşlı Perebrodov. Fransız bir çiftçiyle evlenen teyzeme sorun -size ondan bahsetmiştim- pek hayat dolu bir kadındı, ama ölümüne cimriydi. Kırım'da bir arazisi vardı, 1920'de savaş sırasında Perebrodov'la ben onların şarap mahzeninin köküne kibrit suyu ekmiştik."

"İtalya yolculuğuna gelince - eh, bakalım," dedim, gülümseyerek, "evet, bakarız."

"Hermann'ın altın gibi kalbi vardır," dedi Lydia.

"Bana sosisi veriver, hayatım," dedim, deminki gibi gülümseyerek.

O sırada içimde neler olup bittiğini tam olarak kestiremiyordum - ama şimdi ne olduğunu biliyorum. İkizime duyduğum tutku, kısa zamanda tümüyle denetimim dışına çıkan, bastırılmış ama kayda değer bir şiddetle yeniden kabarıyordu. Berlin şehrinde tarif edemediğim bir gücün beni etrafında gittikçe daralan daireler çizmeye zorladığı sabit,

karanlık bir merkez noktasının belirdiğini fark etmemle başladı her şey. Posta kutularının kobalt mavisi ya da parmaklıklı penceresinin altında kara tüylü kartal arması amblemi ve tombul tekerlekleri olan sarı otomobil; çantası göbeğinde sokak aşağı yürüyen bir postacı (tecrübeli işçinin iş adabının belirtisi olan o özel, şafatafatlı yavaşlıkla) veya metro istasyonundaki pul otomatı; hatta dünyanın her yerinden gelme pulların iştah açıcı bir renk cümbüşü içinde pencereli zarflara balık istifi yerleştirilmiş olduğu herhangi bir küçük pulcu dükkânı; kısacası postayla ilgili her şey üzerimde garip bir baskı oluşturmaya, aman vermez bir etki bırakmaya başlamıştı.

Günün birinde uyurgezerliğe pek benzeyen bir şeyin beni iyi tanıdığım belli bir sokağa götürdüğünü hatırlıyorum, işte oradaydım, varlığımın nirengi noktası haline gelmiş o manyetik noktaya gittikçe daha çok yaklaşıyordum; ama bir hamleyle aklımı başıma topladım ve kaçtım; derken -birkaç dakika veya belki de birkaç gün sonra- yine o sokağa girmiş olduğumu fark ettim. Dağıtım saatiydi, acelesiz bir yürüyüşle bir düzine mavi postacı üzerime doğru geldi, aynı acelesizlikle köşede dağılıverdiler. Başparmağımı ısırıp başımı sallayarak geri döndüm, hâlâ direniyordum; ama bütün bunlar olurken, şaşmaz sezgim çılgın bir kalp gibi atıyor, o mektubun orada olduğunu, uğramamı beklediğini ve er geç o ayartılmaya yenik düşeceğimi biliyordum.

YEDİNCİ BÖLÜM

Başlarken, şu sözü şiar edinelim (sadece bu bölüm için değil, genel olarak): Edebiyat Aşktır. Şimdi devam edebiliriz.

Postanenin içi loştu; her gişede iki üç kişi bekleşiyordu, çoğunlukla kadın; ve her gişede, kendi küçük penceresiyle çerçeveli tarazlı bir resim gibi, bir memurun yüzü görünüyordu. Dokuz numarayı aradım... Adımımı atmadan önce tereddüt ettim... Odanın ortasında bir sıra yazı masası vardı, oyalandım biraz, önümde yazılacak bir şey varmış gibi yaparak: cebimde bulduğum eski bir faturanın arkasına aklıma gelen ilk kelimeleri karalamaya başladım. Devletin tedarik ettiği dolmakalem gıcırdayıp takırdadı. Kalemi hokkaya, içindeki salyamsı siyah sıvıya daldırıp duruyordum; dirseğimi yasladığım soluk kurutma kâğıdı okunmaz satırların izleriyle çaprazlama doluydu. Önlerinde birer eksi işareti bulunan o saçmasapan karalamalar bana hep aynaları hatırlatırlar: eksi x eksi = artı. Belki Felix de bir eksi Ben'dir diye düşündüm, ki işte bu, benim adamakıllı araştırmamakla hata, ah, hem de büyük hata ettiğim, pek sersemletici bir düşünce silsilesiydi.

Bu arada elimdeki veremli dolmakalem kelime tükürmeye devam ediyordu: duramıyorum, duramıyorum, durum, dram, omur, kımıl, kamel. Kâğıt parçasını avucumun içinde sıkarak buruşturdum. Sabırsız şişman bir kadın araya girip boşta kalan dolmakalemi kapıverdi, bunu yaparken de ayıbalığı kürküne sarınmış kıçını kıvrakça sallayarak beni kenara itti.

Birden kendimi dokuz numaralı gişenin önünde buldum. Sarımtırak kızıl bıyıklı ablak bir yüz soran gözlerle bana bakıyordu. Parolayı fısıldadım. İşaret parmağına siyah bir sargı sarılı bir el, bana bir değil üç mektup verdi. Şimdi anlatırken her şey bir çakım süresince olup bitivermiş gibi geliyor; bir an sonra elimi kalbime bastırmış sokakta yürüyordum. Bir park sırasına ulaşır ulaşmaz oturdum ve mektupları yırtarcasına açtım.

Bir anıt dikin oraya; mesela sarı bir işaret levhası. Bırakın o zaman parçacığı uzayda da bir iz bıraksın. İşte, oturmuş okuyordum - derken birden beklenmedik, önüne geçilmez kahkahalara boğuldum. Ah, mülayim okuyucu, şantaj mektubu cinsinden mektuplardı bunlar! Belki de kimsenin asla açmayacağı bir şantaj mektubu, üstelik ortak kararlaştırılmış bir rumuza, bir P.K. adresine gönderilmiş, yani gönderenin mektubu yazdığı kişinin ne adını ne de adresini bildiğini açıkça itiraf ettiği bir şantaj mektubu - gerçekten delicesine komik bir paradoks bu!

Üç mektuptan ilkine (kasım ortası) şantaj konusunun gölgesi düşmüştü yalnızca. Bana pek gücenmişti mektup, açıklama istiyordu, aynen yazarı gibi kaşlarını kaldırıyor havasındaydı, her an o çok bilmiş tebessümüyle gülümsemeye hazırdı; anlamadığını söylüyordu, öylesine istiyordu ki anlamayı halbuki, neden böyle gizemli davranmıştım, neden meseleyi kesin bir sonuca bağlamadan gece karanlığında sıvışıp gitmiştim. Belli şüpheleri vardı, evet, ama he-

nüz elini göstermeye niyeti yoktu; ben gerektiği gibi davransam bu şüpheleri dünyadan saklamaya hazırdı; haysiyetle tereddütlerini ifade ediyor ve haysiyetle cevap bekliyordu. Hepsi pek dilbilgisine aykırı, aynı zamanda yapmacıklıydı, bu karışım onun doğal üslubuydu zaten.

Bir sonraki mektupta (aralık sonu. Ne sabır!) o özel konu artık daha belirgindi. Bana yazmaya neden zahmet ettiği belliydi şimdi. O bin-marklık banknotun hatırası, burnunun tam dibinden hızla gelip geçen ve sonra kaybolan o grili mavili hayal bağırsaklarını kemiriyordu; açgözlülüğü zehir gibi içine işliyordu - kavrulmuş dudaklarını yalıyor, gitmeme izin vermiş ve dolayısıyla o pek nefis hışırtıdan mahrum bırakılmış olduğu için kendini affedemiyor, durum parmak uçlarını kaşındırıyordu. Bunun üzerine bana yeni bir görüşme hakkı tanımaya hazır olduğunu yazıyordu; son zamanlarda düşünüp taşınmıştı; ama eğer onu görmeyi reddeder veya onu öylece cevapsız bırakırsam, bu durumda o da - tam burada, beni neyle tehdit edeceği konusunda en ufak bir fikri olmayan serserinin beni korkutmak amacıyla kasten yaptığı pat diye sayfaya dağılmış kocaman bir mürekkep lekesi vardı.

Son olarak üçüncü, ocak tarihli mektup, onun namına gerçek bir şaheserdi. Onu bir süre sakladığım için, diğerlerinden daha ayrıntılı olarak hatırlıyorum:

> İlk mektuplarıma cevap alamadığım için bana öyle gelmeye başladı ki bazı tedbirler alma zamanı geldi buna rağmen sana düşünmen için bir ay daha veriyorum sonra hemen öyle bir yere gideceğim ki hareketlerinin tam anlamıyla tamamıyla yargılanacağı ama orada da alaka göremezsem çünkü bugünlerde kim dürüst o zaman tam nasıl olacağını tamamen senin hayal gücüne bıraktığım eylemlere girişeceğim çünkü bence hükümet istemediği zaman artık yet-

tiyse dolandırıcıları cezalandırmanın her namuslu vatandaşın vazifesi bu istenmedik kişiye yönelik öyle bir gürültü patırtı koparmalıdır ki devlet ister istemez tepki göstermek zorunda kalsın ama senin kişisel durumunu göz önünde bulundurarak ve iyiliğimden ve anlaşmaya açıklığımdan dolayı bu niyetimden vazgeçmeye ve gürültü yapmaktan kaçınmaya hazırım şu halde ki bu ay içerisinde geçirdiğim üzüntülerin bir tazminatı olarak bana lütfen oldukça hatırı sayılır bir miktar yollaman kaydıyla tam miktarı saygıyla senin takdirine bırakıyorum.

İmza: "Serçe", altında da bir taşra postanesinin adresi.

Uzun zaman o son mektubun tadını çıkarttım, oldukça uysal tercümem onun Gotik cazibesinin hakkını vermekte pek yetersiz kalıyor. Bütün özellikleri hoşuma gidiyordu: tek bir noktalama işaretinin önüne set çekemediği o muhteşem kelime ırmağı; fazlasıyla zararsız görünüşlü bir gerzeğin sergilediği zavallıca terbiyesizlik gösterisi; parayı aldığı sürece ne kadar iğrenç olursa olsun her teklifi kabul etmeye hazır olduğunu ima etmesi. Ama bana her şeyden çok haz, katlanılması zor bir güç ve olgunlukta haz veren şey, Felix'in kendiliğinden, benim herhangi bir dürtüklemem söz konusu olmadan yeniden ortaya çıkmış, hizmet sunuyor olmasıydı; yoo, daha fazlası: bana hizmetlerinden faydalanmamı emrediyordu, böylece her istediğimi yapmış oluyor, beni, birbirini takip edecek vahim olaylar zincirinin üzerime yıkabileceği her tür sorumluluktan azlediyordu.

Kahkahalarla sarsıldım o park sırasında otururken. Ah, ne yapıp edip bir anıt (sarı bir levha) dikin oraya! Nasıl inandırmıştı kendini buna - sersem? Mektuplarının adrese varışlarından bir çeşit telepati vasıtasıyla haberdar olacağıma, içeriklerine ne sihirdir ne keramet, bir göz atıştan sonra onun hayalet tehditlerinin kudretine ne sihirdir ne kera-

met inanıvereceğime? Mektupların dokuz numaralı gişede beni beklediğini her nasılsa *hissetmiş*, onlara cevap vermeye *niyetlenmiş* olmam, başka deyimle, onun -o küstah sersemliğiyle- tahmin ettiği şeyin *gerçekleşmesi* ne kadar tuhaf!

O mektupları tutuşan bağrıma sımsıkı bastırmış, park sırasında otururken, birden planımın nihai bir çerçeveye kavuştuğunu ve her şeyin veya neredeyse her şeyin çoktan hallolmuş olduğunu fark ettim; sadece bir iki ayrıntı eksikti şimdi, çözmesi zorluk çıkarmayacak. Zaten zorluk ne demek böyle durumlarda? Felix'i gördüğüm o ilk andan itibaren her şey kendiliğinden ilerliyor, her şey akıyor, kaynaşıyor, pürüzsüzce kaçınılmaz şekillerini alıyordu.

Neden, nedir bu zorluk bahsi - konuyu asıl etkileyen matematiksel sembollerin uyumu, gezegenlerin hareketi, doğa kanunlarının kusursuz işleyişiyken? Muhteşem tasavvurum benim yardımım olmadan büyüyordu; evet, ta baştan beri her şey dileklerime uygun gitmişti; şu anda kendime Felix'e ne yazacağımı sorduğumda, o mektubu beynimin içinde, yeni evli çiftlere belli bir ek ücret karşılığında gönderilebilen kenar süslü tebrik telgrafları kadar hazır bulmak beni pek de şaşırtmıyordu. Geriye sadece basılı formda ayrılmış yere tarih atmak kalıyordu.

Suçtan söz edelim, bir sanat olarak suçtan; iskambil oyunlarından da. Halihazırda epey heyecanlıyım. Ah, Conan Doyle! İki kahramanın seni sıkmaya başladığında, eserini nasıl da harikulade biçimde taçlandırabilirdin! Nasıl bir fırsat, nasıl bir konu kaçırdın! Tüm Sherlock Holmes destanını bağlayan son bir hikâye, diğerlerini göz kamaştırıcı bir biçimde ortaya çıkaracak son bir bölüm yazabilirdin: bu hikâyede katil ne topal muhasebeci, ne Çinli Çing, ne kırmızılı kadın, fakat bu cinayet romanlarını nakledenin ta kendisi, Dr Watson çıkacaktı - Watson ki, nasıl demeli, wat'ını son'unu baştan biliyordu. Okuyucuyu afallatan bir sürpriz.

Ama kimmiş -Doyle, Dostoyevski, Leblanc, Wallace- küçük suçluları konu edinen o bütün büyük romancılar, küçük romancıları asla okumayan büyük suçlular - benimle karşılaştırılınca kimin nesi onlar? Gafil sersemler! Yaratıcı dehalara her zaman ettiği gibi, elbette bana da yardım etti şans (Felix'le karşılaşmam), ama o bir parça şans onun için açtığım yere tıpatıp oturdu; üstüne atladım ve kullandım onu, benim yerimde başkası olsa bunu yapamazdı.

Eserim, kâğıtları önceden dizilmiş bir iskambil falına benziyor; önce, açık kâğıtları falın çıkmasını mutlak bir kesinlik haline getirecek şekilde dağıttım; sonra, onları ters yönde toplayıp hazır desteyi falın çıkacağından kesinkes emin, başkalarına verdim.

Benden önce gelip geçmiş sayısız kimsenin hatası temel vurguyu, eyleme varan en doğal yola değil de, aslında zincirin tek bir parçası, bir ayrıntı olan, kitapta bir satır tutan ve önce olup bitenlerden mantık yoluyla türetilmesi gereken, -ki her sanatın doğasında bu vardır- eylemin kendisine yapmaları ve eylemden sonra izlerin ortadan kaldırılmasına daha büyük önem atfetmeleriydi. Eğer eylem doğru tasarlanır ve uygulanırsa, yaratıcı sanat öyle güçlüdür ki, hemen ertesi sabah suçlu gidip teslim olsa bile, kimse ona inanmaz, sanatın yaratımı hayatın gerçekliğinden çok daha fazla asli hakikat barındırır çünkü.

Bütün bunlar, hatırlıyorum, kucağımda tam o mektuplarla oturduğum sırada aklımdan hızla geçti, derken bir şey daha geliyordu aklıma, hemen sonra bir başkası, *sonra* ifademi biraz değiştirip, (ayaktakımının uzun süre anlamayı, tanımayı reddettiği ve büyüsüne direndiği sanat eserlerinin başına bu hep gelir) mükemmel bir suçtaki dehanın insanlar tarafından kabul edilmediğini, onları hayale ve hayranlığa sevk etmediğini; aksine, onu gagalayıp didik didik edebilecekleri, mümkün olduğunca çok acı vermek amacıyla

yazarı kargışlayabilecek bir şey bulup çıkarmak için ellerinden geleni yaptıklarını ekliyordum. Peşinde oldukları falsoyu hele bir bulduklarını sansınlar, dinleyin kaba gülüşlerini, alaylarını! Ama yanılan onlar, yazar değil; onun uzgörüsü ne gezer onlarda, yazarın bir mucize gördüğü yerde onlar sıradışı hiçbir şey görmezler.

Doyasıya güldükten, sonra da sessiz sakin müteakip hareketleri tasarladıktan sonra, üçüncü ve en hırçın mektubu cep defterimin arasına koydum, diğer ikisini yırtıp, parçacıklarını yakındaki çalılıkların arasına fırlattım (onları kırıntı sanan birkaç serçe hemen üşüştü). Sonra ofisime çıkıp daktiloda Felix'e ne zaman nereye geleceğine dair ayrıntılı bilgi içeren bir mektup yazdım; zarfa yirmi mark koyup tekrar dışarı çıktım.

Posta kutusunun uçurumsu ağzı üzerinde boşlukta duran mektubu sımsıkı kavrayan elimden bırakıvermek bana zor gelmiştir hep. Bu buz gibi suya dalmaya veya yanan bir balkondan enginar göbeği gibi bir şeyin içine atlamaya benzer, üstelik şu anda bu daha da zordu. Yutkundum, midemin dibinde tuhaf bir büzüşme hissettim; mektup hâlâ elimde, sokaktan aşağı yürüdüm, bir sonraki mektup kutusunda durdum, başıma tekrar aynı şey geldi. Mektubun ağırlığı altında ezilerek, bu koca yükün altında adeta iki büklüm, yürümeye devam ettim, bir sıra evi geçince bir kez daha bir posta kutusuna geldim. Kararsızlığım baş belasına dönüşüyordu, niyetimin sağlamlığı göz önünde bulundurulursa oldukça sebepsiz ve mantıksızdı; belki fiziksel, mekanik bir kararsızlık, kasların gevşemek istememesi diye anlaşılıp göz ardı edilebilirdi; veya, daha iyisi, Marksist bir gözlemcinin diyeceği gibi (hep söylerim, mutlak gerçeğe en çok yaklaşan Marksizmdir) - bu, mülkünden (doğası gereği) asla kopmak istemeyen mal sahibinin kararsızlığı olabilirdi; benim durumumda mal fikrinin sadece yolladığım pa-

rayla sınırlı kalmayıp, mektuba kattığım ruhumun bir parçasına da denk düşmesi kayda değerdi. Her ne olursa olsun, dördüncü veya beşinci posta kutusuna vardığımda artık kararsızlığımın üstesinden gelmiştim. Bu cümleyi yazacağımdan nasıl kesinkes eminsem -artık mektubu kutunun ağzından içeri bırakmama da hiçbir şeyin engel olamayacağını biliyordum, hatta hemen sonra yapacağım küçük jest bile gözümün önüne geliverdi- mektuptan eldivenlerime birtakım toz zerrecikleri bulaşmış gibi avuçlarımı birbirine sürtecektim, artık postalanmıştı ya, ne o, ne de sonuçta üzerindeki toz aitti bana. O iş tamam, bitti o iş (hayal ettiğim jestin anlamı buydu).

Ancak mektubu atamadım, önceki gibi yükümün altında iki büklüm, kalakaldım orada, kaşlarımın altından yakınımda kaldırımda oynayan iki küçük kızı izleyerek: sırayla ebemkuşağı ışıltılı bir bilyeyi kaldırımın dibinde toprağa açılmış bir çukura yuvarlıyorlardı.

İkisinin arasından daha küçüğünü seçtim - pek narin küçük bir şeydi, esmer, üzerinde ekose bir elbise (o amansız şubat günü üşümemesi pek tuhaftı), hafifçe başını okşayarak, şöyle dedim: "Bakar mısın canım, gözlerim o kadar zayıf ki kutunun ağzını ıskalamaktan korkuyorum; lütfen, bu mektubu benim için şuradaki kutuya atıver."

Bakışlarını yukarıya, bana çevirdi, çömeldiği yerden kalktı (şeffaf denecek kadar solgun, ender güzelliğe sahip küçük bir yüzü vardı), mektubu aldı, uzun kirpiklerinin hareketinin eşlik ettiği meleksi bir gülümsemeyle mektup kutusuna koştu. Gerisini seyretmek üzere durup beklemedim, gözlerimi sanki gerçekten de iyi görmüyormuşum gibi kısarak (bunu bir kenara not düşmeli) karşı kaldırıma geçtim: sanat için sanat, çünkü etrafta kimse yoktu.

Bir sonraki köşede umumi bir telefonun cam kulübesine sızdım ve Ardalion'u aradım: çok uzun süre önce, bu her

şeye burnunu sokan portre-ressamının sakınmam gereken tek kişi olduğuna karar verdiğimden, çaresine bakmam gerekiyordu. Miyop taklidi yapmış olmanın çağrışımıyla mı, zaten nicedir niyet ettiğim üzere Ardalion konusunda harekete geçtiğim, yoksa aksine, kendime sürekli onun habis gözlerini hatırlattığım için mi miyop taklidi yapma fikrini edindiğim sorusunu bırakın psikologlar çözümlesin.

Ah, aklıma gelmişken, unutmadan, o çocuk büyüyecek, çok güzel ve ihtimal ki mutlu olacak, nasıl tekinsiz bir işe aracılık ettiğini ise asla bilemeyecek.

Bununla beraber, bir olasılık daha var: kader, engin tecrübesi, insanın güvenini kötüye kullanan bir dolu numarası, rekabete duyduğu nefretle kıskanç kader, böylesine kör ve safiyane bir simsarlığa izin vermeyip, işine karıştığı için o el değmemiş küçük kızı zalimce cezalandırabilir, "Acaba," diye soracaktır kendine - "bunca talihsizliği haketmek için ne yaptım?" ve cevabını asla, asla, asla bilemeyecek. Ama *benim* vicdanım rahat. Felix'e ben mi yazdım, hayır, o bana yazdı; cevabı da ona ben değil, meçhul bir çocuk yolladı.

Bir sonraki durağım hoş bir kafeydi, önündeki küçük parkın ortasında yaz akşamları çok renkli bir projektörün alttan akıllıca bir yöntemle aydınlattığı döner renkli bir fıskiye oynaşırdı (ama şu an park boş ve ıssızdı, oynaşan fıskiye de yoktu, kafenin kalın perdeleri salınan hava akımına karşı yürüttükleri sınıf mücadelesini kazanmış... üslubum nasıl da hareketli, üstelik nasıl da serinkanlı, nasıl son derece sakinim); dediğim gibi, oraya vardığımda, Ardalion çoktan gelmiş oturmuştu, beni görünce kolunu Romalı selamıyla kaldırdı. Eldivenlerimi, şapkamı, beyaz ipek atkımı çıkarıp yanına oturdum, masaya pahalı bir sigara fırlattım.

"Hayırdır?" diye sordu, benimle hep yersiz bir üslupla konuşan Ardalion.

Kahve ısmarlayıp aşağı yukarı şöyle söze girdim.

"Haklısın, evet - sana haberlerim *var* gerçekten de. Son zamanlarda senin ziyan olduğunu düşünüyorum da, dostum, cidden üzülüyorum. Bir sanatçı yosmaları ve asmaları olmadan yaşayamaz, Puşkin'in bir yerlerde dediği gibi - demediyse de demeliydi. Çektiğin cefalar ve hayat biçiminin genel berbatlığından ötürü yeteneğin ölüyor, nasıl denir, can çekişiyor; hatta, nasıl şu karşı parktaki renkli fıskiye kışın fışkırmıyorsa, seninki de fışkırmıyor."

"Karşılaştırma için teşekkür ederim," dedi Ardalion, incinmiş görünüyordu. "O dehşet... karamela tarzı aydınlatma. Biliyor musun, yeteneğimi tartışmamayı tercih ederim, çünkü senin *ars pictoris* hakkındaki fikrin epi topu..." (yayımlanması imkânsız bir benzetme).

"Lydia'yla ben sık sık konuşuruz," diye devam ettim, uyduruk Latincesini ve bayağılığını duymazdan gelerek - "senin durumunu. Bence çevre değiştirmelisin, zihin tazelemeli, yeni izlenimlere açılmalısın."

Ardalion yüzünü buruşturdu.

"Çevrenin sanatla ne ilgisi var?" diye mırıldandı.

"Her neyse, şimdiki çevren bir felaket senin için, demek ki anlamı var. Ev sahibenin yemek odasını donattığın o güllerle şeftaliler, bir yolunu bulup evlerine dadandığın saygıdeğer vatandaşların portreleri -"

"Eh yani... yolunu bulup!"

"...Bütün bunlar takdire değer, hatta belki deha örneği olabilir, ama açıksözlülüğümü hoşgör - sana oldukça tekdüze ve zorlama gelmiyor mu? Bol güneşli bir iklimde yaşamalısın: gün ışığı ressamların dostudur. Fakat gördüğüm kadarıyla bu konu seni ilgilendirmiyor. Başka bir şeyden bahsedelim. Mesela söylesene, senin o arazinin son durumu nedir?"

"Biliyorsam ne olayım. Bana Almanca mektuplar gönderip duruyorlar; tercüme etmeni isterdim ama, beni o kadar

sıkıyor ki... Bir de - doğrusu, ya kaybediyorum ya da geldikçe yırtıp parçalara ayırıyorum. Anladığım kadarıyla ek ödemeler peşindeler. Önümüzdeki yaz oraya bir ev dikeceğim, yapacağım bunu. O zaman, altından araziyi çekip alamazlar. Fakat azizim, bir hava değişikliğinden bahsediyordun. Devam et, dinliyorum."

"Ah, ne fayda, ilgilenmiyorsun. Mantıklı şeyler söylüyorum, bu da senin sinirine dokunuyor."

"Tanrı aşkına, niye sinirime dokunacakmış? Aksine -"

"Hayır, faydası yok."

"İtalya'dan bahsetmiştin, azizim. Haydi başla. Konu hoşuma gidiyor."

"Henüz bahsetmemiştim aslında," dedim gülerek. 'Ama madem *sen* o kelimeyi telaffuz ettin... ne dersin, orası pek güzel, pek hoş, değil mi? Senin şeyi bıraktığın dedikoduları var...' - çenemin altına peş peşe fiskeler vurarak içinden içki boşalan bir şişe ağzının çıkardığı sesi çıkardım.

"Evet. İçkiyi tamamen kestim. Ama şu anda bir içkiye hayır demezdim. Dostluğumuza-içelim-bu-şişeyi hikâyesi, anlarsın ya. Ah, tamam, şaka şaka..."

"Doğrusu da bu, bir yere varamazsın çünkü: beni sarhoş etmek neredeyse imkânsızdır. O kadar. Hay yahu, amma da kötü uyumuşum dün gece! Haaay...ah! Uykusuzluk berbat şey," diye devam ettim, gözyaşlarımın arasından ona bakarak. "Ah... gerçekten kusura bakma böyle esnediğim için."

Ardalion, yüzünde hınzır bir gülümseme, kaşığıyla oynuyordu. Tam ortasında bir aslanınki gibi kemerli burnu olan şişman suratını öne eğmişti; göz kapakları -kirpik yerine kızarmış siğiller- iğrenç bir ışıltı saçan gözlerini yarı yarıya perdeliyordu. Birden bana bir bakış fırlatıp şöyle dedi:

"İtalya'ya bir yolculuk yapacak olsam gerçekten nefis şeyler boyardım. Bunları satarak kazanacağım parayı da derhal borcumu ödemek için kullanırdım."

"Borcun? Borçların mı var?" diye sordum alaycı bir ifadeyle.

"Ah, bırak yaa Hermann Karloviç," dedi, ilk defa bana ismim ve soyadımla hitap ediyordu sanırım. "Lafı nereye getirdiğimi pekâlâ anlıyorsun. Bana iki yüz elli mark borç ver ya da şunu dolar yap, bütün Floransa kiliselerinde ruhun için dua edeyim."

"Vize için şimdilik şunu al," dedim cüzdanımı hızlı bir hareketle açıp. "Sende sanırım her nezih insanın sahip olduğu sağlam Alman pasaportundan değil, o Nansen-saçması pasaportlardan vardır. Vizeye hemen başvur, yoksa bu avansı içkiye harcarsın."

"El sıkışalım, azizim," dedi Ardalion.

İkimiz de bir süre sessiz kaldık, o bana çok az şey ifade eden hislerle dolup taştığından, bense konu kapandığından ve söylenecek bir şey kalmadığından.

"Müthiş fikir," diye bağırdı Ardalion birden. "Azizim, bırak Lidilidi de benimle gelsin; burası korkunç sıkıcı; küçükhanımın kendisini eğlendirecek bir şeye ihtiyacı var. Şimdi ben yalnız başıma gidersem... Bilirsin kıskançtır - bir yerlerde sızıp kaldığımı kurup duracaktır. Sahiden, bırak da bir aylığına benimle geliversin, ha?"

"Belki daha sonra gelir. Belki ikimiz de geliriz. Ben bitap köle, çok zamandır sanatın ve güneş ışığıyla dolu üzümlerin vatanı olan o ücra yere kaçmayı planlıyorum. Tamamdır. Maalesef şimdi gitmek zorundayım. İki kahve vardı, değil mi?"

Sekizinci Bölüm

Ertesi sabah erkenden -henüz dokuz olmamıştı- ana metro istasyonlarından birine gittim ve orada, merdivenlerin başında stratejik bir pozisyon aldım. Eşit zaman aralıklarıyla o mağaramsı derinlikten ellerinde evrak çantaları yığınla insan koşarak çıkıyordu - merdivenlerden yukarı, yukarı, ite kaka, birbirlerinin üstüne basa basa, arada bir birinin ayağının ucu, şirketin birinin basamakların ön kısmına taktırmayı uygun gördüğü madeni reklam tabelasına çarpıveriyor, bir tangırtı çıkıyordu. Üstten ikinci basamakta, sırtını duvara yaslamış, şapkası elinde (şapkayı mesleğinin gereklerine ilk uyarlayan dâhi dilenci kimdi acaba?), omuzlarını elinden geldiğince acındırıcı bir biçimde kamburlaştırmış, yaşlı bir zavallı duruyordu. Daha yukarıda, her yanı afişlerle donanmış, örme kasketli bir öbek gazete satıcısı vardı. Karanlık, berbat bir gündü; kısa tozluklarımı giymeme rağmen soğuktan ayaklarımı hissetmiyordum. Siyah ayakkabılarımı şöyle gıcır gıcır cilalamasam ayaklarım daha az üşür mü diye düşündüm: gelip geçen, sonra yeniden geçen bir düşünce. Sonunda, tam tahmin ettiğim gibi, vaktinde, do-

kuza beş kala Orlovius'un karaltısı derinliklerden çıkageldi. Hemen döndüm ve yavaş adımlarla uzaklaştım; Orlovius beni geçti, arkasına baktı ve düzgün ama takma dişlerini gösterdi. Buluşmamız tam aradığım tesadüf kıvamındaydı.

"Evet, ben de o tarafa geliyorum," dedim sorusuna cevaben. "Bankama uğramam gerekiyor."

"Hava berbat," dedi Orlovius, yanı başımda bata çıka yürüyerek. "Eşiniz nasıl? Gayet iyi?"

"Teşekkür ederim, iyi kendisi."

"Ya siz nasılsınız? Yoksa iyi değil misiniz?" diye nazikane hatır sormaya devam etti.

"Hayır, değilim pek. Sinir, uykusuzluk. Eskiden beni eğlendiren şeyler şimdi canımı sıkıyor."

"Limon yeyin," diye araya girdi Orlovius.

"...eğlendiren şeyler şimdi canımı sıkıyor. Bakın, mesela -"

Kesik, homurtulu bir kahkaha attım ve cep defterimi çıkardım. "Ahmakça bir şantaj mektubu yollamışlar da bana, nedense dert oldu. İsterseniz okuyun, matrak bir iş."

Orlovius durup mektubu yakından inceledi. O okurken ben dibinde durduğumuz dükkânın vitrinini inceledim: debdebeli ve anlamsız görünüşleriyle bir çift küvet ve çeşitli banyo aksesuarı bembeyaz parıldıyordu; onun yanındaysa vitrininde tabutlar olan bir dükkân vardı ve orada da her şey debdebeli ve saçma görünüyordu.

"Tçık- tçık," diye bir ses çıkardı Orlovius. "Bunu kimin yazdığını biliyor musunuz?"

Mektubu cüzdanıma geri yerleştirip bıyık altından bir gülümsemeyle cevap verdim:

"Tabii ki biliyorum. Serserinin teki. Bir zamanlar uzak bir akrabamın hizmetindeydi. Anormal bir yaratık, zırdeli hatta. Aklına ailemin onu bir mirastan mı ne yoksun bıraktığını sokmuş; nasıldır bilirsiniz: hiçbir şeyin kıramadığı sabit bir fikir."

Orlovius uzun uzun, ince ince delilerin toplum için oluşturduğu tehlikeyi açıkladı, sonra da polise haber verip vermeyeceğimi sordu.

Omuzlarımı silktim. "Saçma... Sözünü etmeye değmez... Söylesenize, Başbakan'ın konuşması hakkında ne düşünüyorsunuz - okudunuz mu?"

Keyifle dış ve iç politikadan bahsederek yan yana yürümeye devam ettik. Ofisinin kapısına gelince -Rus nezaket kurallarının gerektirdiği üzere- uzatacağım elin eldivenini sıyırmaya davrandım.

"Sinirlerinizin bozuk olmasına üzüldüm," dedi Orlovius. "Çok rica ederim, karınıza, lütfen selamlarımı iletiniz."

"Mutlaka ileteceğim. Sözüm meclisten dışarı, bekârlığınızı epey kıskanıyorum."

"Neden öyle?"

"Şöyle; bundan bahsetmek bana acı veriyor ama, doğrusu mutlu bir evliliğim yok. Karım vefasız ve de - işte, bir başkasına ilgi duyuyor. Evet, soğuk ve hafifmeşrep, ben böyle diyorum ona, başıma günün birinde bir şey gelse çok da ağlayacağını zannetmiyorum... yani, şey... anlıyorsunuz ne demek istediğimi. Böylesi mahrem dertleri ortaya döktüğüm için beni affedin."

"Kimi şeyler uzun zamandır dikkatimden kaçmıyordu," dedi Orlovius başını ileri geri bilgiç ve hüzünlü bir tavırla sallayarak.

Yünlü pençesini sıktım, ayrıldık. Her şey harika gitmişti. Orlovius gibi ihtiyar kuşları gagalarından tutup sürüklemek şaşılacak derecede kolaydır, nezaketle duygusallığın belli bir yekûnu tam tamına aptallık eder çünkü. Herkese anlayış gösterme hevesi yüzünden, örnek bir eş olan karıma iftira ettiğimde, onurlu, sevgi dolu kocanın tarafını tutmakla kalmayıp, bir de kendi kendine "uzun zamandır" (kendi deyimiyle) kimi şeylerin "gözünden kaçmadığı"na karar veriver-

di. O yarı kör kartalın evliliğimizin lekesiz maviliğinde ne kusur bulduğunu bilmek için çok şey verirdim. Evet, her şey harika gitmişti. Memnundum. O İtalyan vizesinin alınışında bir aksilik çıkmasaydı daha bile memnun olurdum.

Ardalion, Lydia'nın yardımıyla başvuru formunu doldurdu, sonra da vize verilinceye kadar en az iki hafta geçeceğini öğrendi (martın dokuzuna kadar aşağı yukarı bir ay vardı önümde; en kötü durumda gene de Felix'e yazıp tarihi değiştirebilirdim). Sonunda, şubat sonuna doğru Ardalion'un vizesi geldi ve biletini satın aldı. Ona ayrıca bin mark verdim - bunun ona iki üç ay yeteceğini umuyordum. Martın birinde yola çıkmayı planlamıştı, ama birden tüm parayı zor durumdaki bir arkadaşına borç vermeyi becerdiği ve şimdi borcun ödenmesini beklemek zorunda olduğu ortaya çıktı. En hafifinden esrarengiz bir hikâye. Ardalion bunun bir "onur meselesi" olduğunda ısrarlıydı. Ben, kendi hesabıma, içine onur karışan böyle müphem konulara hep şüpheyle bakmışımdır - ve, dediğime mim koyun, pejmürde borçlunun kendi onuru değil, hep üçüncü, hatta dördüncü, adı açıklanmayan bir kişinin onurudur bu. Ardalion (hep onun hikâyesi uyarınca) parayı vermek *zorundaydı*, öteki üç gün içinde parayı geri vereceğini söylemişti, derebeyleri soyundan gelen bu herifler hep üç gün mühlet verirler. O mühlet sona erince Ardalion borçlusunu aramaya çıktı ve haliyle hiçbir yerde bulamadı. Buz gibi bir hiddetle ismini sordum. Ardalion soruyu savuşturmaya kalkıştı, sonra da şöyle dedi: "A, hatırlarsın - bir keresinde sana uğrayan adam." Bunun üstüne kendimi tamamen kaybettim.

Sakinleştikten sonra ona yardım edebilirdim, ama benim de ciddi para sıkıntım vardı ve işler iyice çıkmaza girmişti, öte yandan üzerimde mutlaka belli bir miktar para bulunması gerekiyordu. Ona olduğu gibi, cebinde bilet ve birkaç markla yola koyulmasını söyledim. Gerisini arkadan yolla-

rım, dedim. Kabul etti, sadece gidişini parayı kurtarma olasılığını göz önünde bulundurarak iki gün erteledi. Ve gerçekten de martın üçünde beni arayarak, bana kalırsa gayet kayıtsızca, alacağını geri aldığını ve ertesi akşam yola çıkacağını söyledi. Ayın dördünde Ardalion'un, her nedense saklamak üzere biletini emanet etmiş olduğu Lydia'nın bileti nereye koyduğunu hatırlayamadığı anlaşıldı. Endişeli Ardalion holde bir tabureye çökmüştü: 'Yapacak bir şey yok,' diye mırıldanıp duruyordu. 'Kader mani oluyor.' Yan odalardan gürültüyle kapanıp açılan çekmece sesleri ve telaşlı kâğıt hışırtıları geliyordu: Lydia biletin peşindeydi. Bir saat sonra Ardalion umudu kesip eve döndü. Lydia yatağın üzerine oturmuş hüngür hüngür ağlıyordu. Ayın beşinde bileti çamaşırhaneye gidecek kirli çamaşırların arasında buldu; altısında da Ardalion'u uğurlamaya gittik.

Tren 10:10'da kalkacaktı. Yelkovan bir *setter* gibi kasılıp arzuladığı dakikanın üstüne atılıyor, hemen ardından bir sonrakini gözüne kestiriyordu. Ardalion yok. "Milano" tabelalı vagonun yanında durmuş bekliyorduk.

"N'oluyor Allah aşkına," diye telaşlanıp duruyordu Lydia. "Niye gelmiyor? Endişeliyim."

Ardalion'un yola çıkışı çevresinde koparılan gülünç telaş beni o kadar kızdırmıştı ki, istasyon peronunda nöbet filan geçirmeyeyim diye birbirine geçmiş çenelerimi gevşetmeye korkuyordum şimdi. Biri mavi bir yağmurluk, biri güve yeniği astragan yakasıyla Rus malı gibi duran bir palto giymiş iki sefil karakter bize yaklaştılar, beni pas geçerek Lydia'yı coşkuyla selamladılar.

"Niye gelmiyor? N'oldu sizce?" diye sordu Lydia, onlara korku dolu gözlerle bakarken bir yandan da bu ayıya almak zahmetine katlandığı küçük menekşe demetini vücudundan uzakta tutuyordu. Mavi yağmurluk ellerini iki yana açtı, kürk yaka ise davudi bir sesle şunları söyledi:

"*Nescimus*. Bilmiyoruz."

Artık daha fazla kendimi tutamayacağımı hissettim, sert bir dönüş yaparak, emin adımlarla çıkışa doğru yürüdüm. Lydia peşimden koştu, "Nereye gidiyorsun, bekle biraz, mutlaka-"

Tam o anda Ardalion ufukta göründü. Ekşi suratlı çapulcunun teki dirseğinden destekleyerek onu yürütüyor, bavulunu da taşıyordu. Ardalion o kadar sarhoştu ki ayakta zor duruyordu; ekşi surat da alkol kokuyordu.

"Aman Tanrım, bu halde gidemez," diye feryat etti Lydia.

Yüzü kıpkırmızı, terden sırılsıklam, sersem, takatsiz, pardesüsüz (hayal meyal güney memleketlerinin sıcağının hayalini kurduğu için) Ardalion yalpalaya yalpalaya salya sümük bir kucaklaşma turuna girişti. Son anda başardım geri çekilmeyi.

"İsmim Perebrodov, profesyonel sanatçıyım," diye yumurtladı ekşi suratlı refakatçi, esrar dolu bir havada, müstehcen bir kartpostal uzatırmış gibi, sıkılmaz bir el uzattı bana. "Sizinle Kahire'nin kumar cehennemlerinde tanışmak mutluluğuna erişmiştim."

"Hermann, bir şey yap! Bu halde gitmesine izin vermek imkânsız," diye viyakladı Lydia yenimden çekiştirerek.

Bu arada vagon kapıları gürültüyle kapanmaya başlamıştı. Ardalion, sendeleye sendeleye, çığlık çığlığa yalvararak, yuvarlana yuvarlana bir sandviç-ve-brendi satıcısının el arabasının peşinden gidivermiş, ancak dost eller tarafından yakalanmıştı. Sonra birden Lydia'yı kucağına alıverdi ve onu sulu öpücüklere boğdu.

"Ah, seni haylaz kız," diye cıvıldadı, "hoşçakal kız! Teşekkürler sana kız..."

"Buraya bakın beyler," dedim hiç istifimi bozmadan, "onu kaldırıp vagona yerleştirmeme yardım eder misiniz?"

Tren kayarcasına uzaklaştı. Ağzı kulaklarına varan, bas

bas bağıran Ardalion neredeyse pencereden dışarı yuvarlanıyordu. Lydia, leopar postu içinde bir kuzu, vagonun peşi sıra neredeyse İsviçre'ye kadar gitti sendeleye sendeleye. Son vagonun tamponları gözükünce uzaklaşan tekerleklerin altına dikkatle bakıp (milli bir hurafe) haç çıkardı. O küçük menekşe demetini hâlâ yumruk yaptığı elinde tutuyordu.

Aman ne rahatlama... Nefesimi ciğerlerime doldurarak ah çektim, oflayarak bıraktım nefesimi. Lydia bütün gün mırıl mırıl yiyip bitirdi kendini, derken bir telgraf geldi -iki kelime: "Neşeyle yol alıyorum" - bu onu sakinleştirdi. Şimdi işin en can sıkıcı kısmına girişmek zorundaydım: onunla konuşmak, onu hazırlamak.

Nasıl başladığımı hatırlayamıyorum: hafızamın şalteri açıldığında, konuşma çoktan almış yürümüş oluyor. Lydia'yı divana oturmuş suskun bir hayret içerisinde gözlerini bana dikmiş görüyorum. Kendimi ise onun karşısında bir sandalyenin kenarına ilişmiş, arada bir doktor gibi bileğini yoklarken görüyorum. Sakin sesimin durmadan birşeyler söylediğini duyuyorum. Önce ona daha evvel kimseye anlatmadığımı söylediğim bir konudan bahsettim. Erkek kardeşimden bahsettim ona. Savaş çıktığında Almanya'da öğrenciydi; askere alındı ve Ruslara karşı çarpıştı. Onu hep sessiz, karamsar bir delikanlı olarak hatırlardım. Ebeveynim *beni* döver *onu* şımartırlardı; ama her nasılsa o onlara hiç sevgi göstermezdi, bana karşı ise inanılmaz, ağabey-kardeş sevgisinden ileri, taparcasına bir sevgi geliştirmişti, her yere peşimden gelir, gözlerimin içine bakar, benim dokunduğum her şeye bayılır, cebimdeki mendili koklamaktan, üzerimden yeni çıkardığım, hâlâ vücudumun sıcaklığını taşıyan gömleğimi giymekten, dişlerini benim fırçamla fırçalamaktan hoşlanırdı. Önceleri, onun ayak başparmağımı emmeden uykuya dalamadığını keşfedene kadar, iki ucunda birer yastık olan bir yatağı paylaştık, bu ortaya çıkınca

sandık odasında bir şilteye sürgün edildim ama gecenin bir yarısı benimle yer değiştirmekte ısrar ettiğinden ne biz, ne de sevgili anacığım kimin nerede yattığını pek bilemedik. Onunki sapkınlık değildi -hayır, hem de hiç değildi- tarifi imkânsız birliğimizi ifade etmek için yapabileceği tek şeydi, birbirimize o kadar benziyorduk ki en yakın akrabalarımız bizi karıştırırdı, yıllar geçtikçe bu benzerlik giderek mükemmelleşti. Onu Almanya'ya uğurlarken (Princip'in tabancasından çıkan kurşundan kısa süre önceydi) zavallı delikanlının, ne kadar uzun ve iç paralayıcı bir ayrılık olacağını önceden sezmiş gibi büyük bir acıyla hıçkırarak ağladığını hatırlıyorum. Perondaki insanlar bizi seyrediyorlardı, elleri birbirine kenetlenmiş, birbirinin gözlerinin içine bir nevi kederli hazla bakan birbirinin eşi iki genci...

Sonra savaş geldi. Uzaklarda bir yerde, esarette çürüyen kardeşimden hiç haber alamadım, fakat her nasılsa öldürülmüş olduğundan emindim. Buhran yılları, kapkara bir kefenle örtülü yıllar. Onu düşünmemeyi öğrettim kendime; sonraları, evlendikten sonra dahi, Lydia'ya bu konuda tek kelime etmedim - fazlasıyla üzücüydü.

Sonra, karımı Almanya'ya getirmemin hemen ardından, bir kuzen (sırf bu tek cümleyi söylemek için araya girip sırasını savmış bulunuyor) Felix'in yaşadığını ama ruhen çökmüş bir halde olduğunu haber verdi. Ruhunun ne biçimde mahvolduğunu tam manasıyla hiç öğrenemedim... Herhalde hassas ruhsal yapısı savaşın gerginliğine dayanamamış, benim artık hayatta olmadığım, (tuhaftır ki, o da benim gibi, ağabeyinin öldüğünden emindi) hayran olduğu ikizini, daha doğrusu, kendi kişiliğinin en yetkin halini bir daha asla göremeyeceği düşüncesi, bu düşünce aklını ziyan etmiş, hem dayanaktan hem ihtirastan yoksun kaldığını hissetmiş, dolayısıyla hayat öyle de böyle de yaşanabilirmiş artık. Düşüşe geçti. Bir müzik aleti kadar tatlı sesler çıkaran

o adam, bir hırsıza, bir kalpazana dönüştü, uyuşturucuya başladı ve sonunda cinayet işledi: jigolosu olduğu kadını zehirledi. Bu son olayı onun ağzından öğrendim; ondan şüphe bile edilmemişti - bu uğursuz işin izleri öylesine marifetle örtülmüştü. Onunla tekrar görüşmem ise... eh, bu da kaderin bir oyunuydu, Prag'da bir kafede pek beklenmedik ve acılı bir buluşma hem de (sonuçlarından biri bendeki değişiklikti, Lydia'nın bile fark ettiği o depresyon): beni görünce, hatırlıyorum, ayağa kalktı, kollarını iki yana açıp sırtüstü devrildi, on sekiz dakika baygın kaldı.

Evet, çok acı. Dalgın, hülyalı, ince ruhlu o gencin yerine irkilme ve sıçramalarla sarsılan geveze bir deli vardı karşımda. Benimle, üzerinde şık bir gri takım elbiseyle birdenbire mezarından kalkıp gelmiş sevgili Hermann'ıyla tekrar bir araya gelmenin ona yaşattığı mutluluk, vicdanını rahatlatmamış, aksine onu, zihnini kemirip duran bir cinayetle yaşamanın mutlak imkânsızlığına ikna etmişti. Aramızda felaket bir konuşma geçti; ellerimi öpücüklere boğuyor, bana veda edip duruyordu. Garsonlar bile ağladı.

Çok geçmeden, artık dünyadaki hiçbir insani kuvvetin onun kendini öldürme kararını sarsamayacağını anladım; onun üzerinde hep olumlu bir etkisi olan ben bile hiçbir şey yapamazdım. Geçirdiğim, son derece nahoş dakikalardı. Kendimi onun yerine koyduğumda hafızasının ona çektirdiği ince işkenceyi kolayca hayal edebiliyordum; sonuçta, heyhat, onun için yegâne çıkış yolunun ölüm olduğunu anladım. Tanrı kimseyi böylesine çetin bir tecrübeden geçirmesin - kardeşinin mahvını görüp de bu feci akıbetin önüne geçecek manevi gücü bulamamak yani.

Çapanoğlu şimdi çıkıyor karşımıza: gizemci bir tarafı da olan ruhu, biraz kefaret, biraz fedakârlık arzuluyordu: beynine bir kurşun sıkıvermek ona yetmiyordu.

"Ölümüm birisine armağan olsun istiyorum," dedi bir-

den, gözleri çılgınlığının elmas yansımalarıyla dolup taşıyordu. "Ölümümü bir armağan olarak kabul et. Biz ikimiz, eskisinden bile fazla benziyoruz birbirimize. Birörnekliğimizde ilahi bir niyet görüyorum. Ellerini piyanonun üzerine koyuvermek müzik yapmak anlamına gelmiyor, benim istediğim ise müzik. Söylesene, dünya yüzünden silinivermek senin işine yaramaz mı?"

İlk başta sorusuna aldırış etmedim: Felix'in sayıkladığını farz ediyordum, kafenin içindeki bir Çingene orkestrası da konuşmasını kısmen boğuyordu; fakat sonraki sözleri kesin bir planı olduğunu ortaya koydu. İşte! Bir yanda işkence çeken bir ruhun gayya kuyusu, öteki yanda iş imkânları. Acıklı kaderinin ve gecikmiş kahramanlığının alacalı ışığında planının beni, benim çıkarımı, benim refahımı ilgilendiren kısmı, deprem olurken demiryolu açılışı yapmak cinsinden akılsızca bir iş gibi geliyordu kulağa.

Hikâyemin bu kısmına varınca konuşmayı kestim, kollarımı kavuşturdum, sandalyemde arkama yaslanıp bakışlarımı Lydia'ya diktim. Kanepeden yatağa adeta akıverdi, dizlerinin üzerinde sürünerek yanıma geldi, başını kalçama bastırarak yumuşak bir sesle beni teskin etmeye koyuldu: "Ah, zavallıcık, zavallıcık," diye mırıldandı. "O kadar üzgünüm ki senin için, kardeşin için... Tanrım, ne kadar mutsuz insanlar var dünyada! O ölmemeli, bir insanı kurtarmak asla imkânsız değildir."

"O kurtarılamaz," dedim, yüzümde, bildiğim kadarıyla acı bir tebessüm denen şeyle. "Doğum gününde ölmeye kararlı; martın - yani yarın değil öbür gün; Cumhurbaşkanı bile bunun önüne geçemez. İntihar kendine düşkünlüğün en fena biçimi. Yapılacak tek şey şehidin kaprisine boyun eğmek ve ölmekle iyi, yararlı-kaba, cismani bir yarar belki, ama yine de yararlı bir iş yaptığını anladığımızı ona hissettirerek olaya neşeli bir hava katmak."

Lydia bacaklarıma sarıldı, bakışlarını yukarı, bana çevirdi.

"Planı şöyle," diye duygusuz bir sesle devam ettim. "Hayatım yarım milyona sigortalı diyelim. Ormanın birinde, bir yerde cesedim bulunuyor. Dul eşim, yani sen-"

"Ah, böyle dehşetengiz şeyler söylemeyi kes," diye haykırdı Lydia, halıdan hızla toparlanıp kalkarak. "Daha yenilerde böyle bir hikâye okudum. Oh, lütfen kes-"

"...Dul eşim, yani sen, parayı tahsil eder. Sonra yurtdışında kuş uçmaz kervan geçmez bir yere çekilir. Bir süre sonra, takma bir isimle ben ona katılır ve hatta belki onunla evlenirim, uslu durursa. Anlıyorsun ya, gerçek ismim kardeşimle birlikte ölmüş olacak. Birbirimize, sözümü kesme, iki kan damlası kadar benziyoruz, öldüğünde iyice benzeyecek bana."

"N'olur dur, dur n'olur! Onu kurtarmanın bir yolu olmadığına inanamam... Ah, Hermann, ne haince bir plan!.. Nerede şu anda - burada Berlin'de mi?"

"Hayır, ülkenin başka bir yerinde. Ahmak gibi tekrar edip duruyorsun: kurtar onu, onu kurtar... Onun bir katil ve bir gizemci olduğunu unutuyorsun. Bana gelince, ölümünü hafifletip süsleyebilecek en küçük bir şeyi reddetme hakkına sahip değilim. Bu noktada daha yüksek bir ruhani düzlemin eşiğinde bulunduğumuzu anlamalısın. Sana şöyle desem başkaydı: 'Baksana tatlım, işlerim kötü gidiyor, üstüne üstlük her şeyden bıktım ve kendimi tefekküre ve tavukçuluğa adayacağım uzak bir ülkenin özlemini duyuyorum, dolayısıyla bu ender fırsatı kaçırmayalım!' Ama hiç de böyle bir şey söylemiyorum, gerçekten iflasın eşiğinde *olmama* ve nicedir senin de bildiğin gibi doğanın kucağında bir hayat *hayal etmeme* rağmen. Söylediğim şey çok farklı, özetle: ne denli zor, ne denli korkunç olursa olsun, insan kendi öz kardeşinin ölmeden önceki son isteğini yerine getirmezlik edemez, onun bir hayra vesile olmasını engelleyemez - bu hayır ölümünden sonra ortaya çıksa bile."

Lydia'nın gözkapakları titredi -onu oldukça afallatmıştım- ama sert bir sesle konuşmama rağmen, sokuldu ve sıkıca tutundu bana. Şimdi ikimiz de divanın üzerindeydik, devam ettim:

"Böyle bir reddediş günah olur. İstemiyorum o günahı. Bu ağırlıkta bir günah yüklemek istemiyorum vicdanıma. Ona karşı çıkıp ikna etmeye çalışmadım mı sanıyorsun? Teklifini kabul etmek bana kolay mı geldi sanıyorsun? Geceler boyu uyuyabildim mi sanıyorsun? Madem öyle sana söyleyeyim sevgilim, geçen seneden beri korkunç bir azap içindeyim - düşmanıma dilemem bunu. Çok umurumdaydı sigorta parası! Fakat söyle bana, nasıl reddedebilirim, onu son bir sevinçten nasıl mahrum edebilirim - kahrolsun, manası yok konuşmanın!"

Lydia'yı ittim, neredeyse divandan düşüyordu, odada boylu boyunca yürümeye başladım. Yutkundum, hıçkırdım. Kanlı canlı bir melodramın hayaletleri film şeridi gibi geçti gözümün önünden.

"Benden bir milyon kez daha akıllısın," diye yarı fısıldar bir sesle konuştu Lydia, heyecanla ellerini ovuşturarak (evet, okuyucu, *dixi*, ellerini ovuşturarak), "ama bütün bunlar öyle korkunç, öyle beklenmedik ki, böyle şeylerin sadece kitaplarda olduğunu sanırdım... Nasıl, yani... ah, her şey değişecek - tamamıyla. Bütün hayatımız! Nasıl... Mesela, Ardalion n'olacak?"

"Cehennem olsun, cehenneme kadar yolu var! Burada en büyük insani trajediden bahsediyoruz sense kalkmış-"

"Hayır, öylesine sordum. Beni biraz serseme çevirdin, kafam kazan gibi. Sanırım -tam şu anda demiyorum, ama daha sonra- onu görmek, olup bitenleri açıklamak mümkün olur... Hermann, ne dersin?"

"Ivır zıvır şeyleri kafana takmayı bırak. Bütün o işler gelecekte çözülecek. Olur şey değil, olur şey, olur-" (sesim

birdenbire tiz bir çığlığa dönüştü), "amma da budalasın!"

Gözyaşlarına boğuldu ve bir anda göğsüme yapışmış titreyen uysal bir yaratığa dönüştü: "Lütfen," diye kekeledi, "Lütfen affet beni. Ah, budalayım, haklısın, affet beni! Başımıza gelen bu korkunç şey. Daha bu sabah her şey ne kadar hoş, ne kadar açık seçik, ne kadar aleladeydi. Ah, hayatım, senin için nasıl üzgünüm bilsen. Ne istersen yaparım."

"Şimdi bir kahve istiyorum - canım fena halde kahve çekiyor."

"Mutfağa gel," dedi, gözyaşlarını silerek. "Her şeyi yaparım. Ama lütfen, benimle kal, korkuyorum."

Mutfak. Artık yatışmıştı, ama hâlâ burnunu çekmeyi sürdürerek, büyük, kahverengi kahve tanelerini değirmenin açık ağzının içine döktü, dizlerinin arasına sıkıştırıp, kolunu çevirmeye başladı. Değirmen önce zorlandı, epey gacır gucur etti, sonra aniden boşaldı.

"Düşünsene, Lydia," dedim, masanın üzerine oturmuş, bacaklarımı sallayarak, "sana söylediğim her şeyin uydurma olduğunu hayal et. Son derece ciddiyim bak, bunun tamamen benim bir uydurmam veya bir yerde okuduğum bir hikâye olduğuna inandırmaya çalıştım kendimi; dehşetten çıldırmamamın tek yolu buydu. Bak dinle; başrollerde: girişimci bir intihar düşkünü ve sigortalı ikizi. Şimdi, intihar vakalarında sigorta şirketi ödeme yapmakla yükümlü olmadığına göre-"

"Çok koyu yaptım," dedi Lydia. "Beğeneceksin. Evet hayatım, dinliyorum."

"-bu ucuz polisiye hikâyenin kahramanı şu şartları koşuyor: olay basit bir cinayet gibi gözükecek şekilde sahnelenecek. Teknik ayrıntılara girmek istemiyorum ama kısaca şöyle: silah bir ağaç gövdesine bağlanmıştır, tetiğe bir ip bağlıdır, intihar edecek kişi uzaklaşır, ipi çeker ve 'bang!' diye sırtından vurulur. Olay anahatlarıyla böyle."

"Oh, dur biraz," diye bağırdı Lydia, "Bir şey hatırladım: revolveri bir şekilde köprüye tutturmuştu... Yok, yanlış: önce bir taşa ip bağladı... dur bakayım, nasıldı? Hah, buldum: Bir ucuna büyük bir taş bağladı, öteki ucuna da revolveri, sonra kendini vurdu. Sonra taş suya düştü, ip korkuluğu takip etti, sonra da sıra revolvere geldi - sonra hepsi foş diye suyun içine. Tek hatırlayamadığım bunun neden icap ettiği."

"Su yeniden çarşaf gibi, işin özü bu; köprünün üstünde de bir ölü. Kahve ne iyi şey! Başım çatlarcasına ağrıyordu; şimdi çok daha iyi. Her şeyi apaçık anladın değil mi, aşağı yukarı - demek istediğim olayların bu seyri izlemesi gerekiyor."

Ateş gibi kahveyi yudumladım ve düşünceye daldım. Tuhaf, nasıl da hayal gücünden yoksundu. Hayat iki günde değişiveriyor - alt üst oluyor... tam bir deprem... o ise oturmuş benimle kahve içiyor, keyif çatıyor, Sherlock Holmes'un bir macerasını yadediyordu.

Yanılmışım fakat: Lydia birden irkildi ve fincanını yavaşça indirerek şöyle dedi:

"Düşündüm de, Hermann, eğer her şey bu kadar çabuk olacaksa toparlanmaya başlamamız lazım. Aman Tanrım, bir yığın da yıkanacak çamaşır var. Smokinin de kuru temizleyicide."

"Öncelikle hayatım, smokinle yakılmayı dörtgözle beklivor değilim; ikincisi, aklından hemen ve sonsuza dek, ne yapıp edip harekete geçmen, birşeyler hazırlaman filan gerektiği fikrini çıkar. Yapman gereken hiçbir şey yok, bunun sebebi ise basit, sen hiç ama hiçbir şey bilmiyorsun - bunu aklının bir köşesine yaz istersen. Dolayısıyla, ne arkadaşlarının önünde esrarengiz imalar, ne telaş, ne de alışveriş -bunu iyice kafana sok, kızcağızım- aksi takdirde hepimizin başı belaya girer. Tekrar ediyorum: henüz hiçbir şey bilmiyorsun. Yarın değil ertesi gün kocan arabasına binip gidiyor ve geri dönmüyor. İşte o zaman, ancak o zaman,

senin işin başlıyor. Büyük sorumluluk isteyen, ama oldukça basit bir iş. Şimdi olabildiğince dikkatle dinlemeni istiyorum. Onu sabahı Orlovius'u arayarak ona kaybolduğumu, gece evde kalmadığımı ve henüz dönmediğimi söyleyeceksin. Ne yapman gerektiğini soracaksın. Tavsiyelerine uygun biçimde hareket et. Bırak genelde işleri o halletsin, olayı tamamıyla ele alsın, her şeyi yapsın, polisi aramaktı, şuydu buydu. Ceset kısa zamanda ortaya çıkar. Gerçekten öldüğüme kendini inandırmak zorundasın. Aslına bakılırsa bu gerçeğe çok da aykırı olmayacak, ne de olsa kardeşim ruhumun yarısı."

"Her şeyi yapardım," dedi, "onun ve senin için. Fakat müthiş korkuyorum, her şey kafamda birbirine karışıyor."

"İzin verme karışmasına. Esas olan şey yasın doğallığı. Saçlarına ak düşsün demiyorum ama doğal olmalı. İşini kolaylaştırmak için Orlovius'a senin beni seneler önce sevmekten vazgeçtiğin gibisinden birşeyler çıtlattım. Dolayısıyla seninkisi sessiz, kendi halinde üzüntülerden olsun. İç geçir ve sesini çıkarma. Sonra cesedimi, yani, benden ayırt edilmesi imkânsız bir adamın cesedini görünce zaten kesin bir şok geçirirsin."

"Ah! Yapamam, Hermann! Korkudan ölürüm."

"Eğer morgun ortasında burnunu pudralamaya kalkışırsan daha fena tabii. Ne olursa olsun, kendine hâkim ol. Çığlık atma, yoksa çığlıklardan sonra genel üzüntü seviyesini de yükseltmen gerekir, nasıl kötü bir oyuncu olduğunu da pekâlâ biliyorsun. Şimdi devam edelim. Poliçe ve vasiyetim masamın orta çekmecesinde. Vasiyetim doğrultusunda cesedimi yaktırdıktan, tüm formaliteleri yerine getirdikten, Orlovius aracılığıyla payını aldıktan ve parayla onun sana söyleyeceği her şeyi yaptıktan sonra, yurtdışına, Paris'e gideceksin. Paris'te nerede kalacaksın?"

"Bilmiyorum, Hermann."

"Paris'te birlikte nerede konakladığımızı hatırlamaya çalış. Evet?"

"Evet, hatırlıyorum sanki. Otel."

"Ama ne oteli?"

"Hiçbir şey hatırlayamıyorum Hermann, bana öyle bakıp durduğun zaman. Söyledim, hatırlıyorum sanki. Bir şey oteli."

"Sana bir ipucu vereyim: otlu bir şey. Otun Fransızcası nedir?"

"Dur bir saniye - *herbe*. Hah, buldum; Malherbe."

"Tam emin olmak için, bir daha unutursan diye, ne zaman gerekirse siyah bavuluna bakabilirsin. Üzerinde hâlâ otelin etiketi var."

"Aaa Hermann, o kadar da beceriksiz değilim yani. Ama yine de o bavulu götürsem iyi olur. Siyah olanı."

"İşte orada kalacaksın. Sırada son derece önemli bir şey var. Ama, önce, bir zahmet hepsini baştan almanı rica edeceğim."

"Üzgün olacağım. Fazla ağlamamaya çalışacağım. Orlovius. İki siyah elbise, bir de peçe."

"Acele etme. Cesedi görünce ne yapacaksın?"

"Dizlerimin üstüne çökeceğim. Çığlık *atmayacağım*."

"Tamam. Görüyorsun her şey nasıl yerli yerine oturuyor. Peki, sonra ne olacak?"

"Sonra onu defnettireceğim."

"Bir kere o değil, ben. Lütfen bunu karıştırma. İkincisi: defin değil, yakılma. Kimse mezardan çıkartılmak istemez. Orlovius papaza meziyetlerimden bahsedecek; ahlaki, medeni, evlilikle ilgili. Krematoryumdaki papaz içten bir konuşma yapacak. Orgdan yükselen müziğin sesiyle tabutum yavaşça Hades'e inecek. Hepsi bu. Ondan sonra?"

"Sonra - Paris. Yok, dur! Önce, bir sürü parasal formalite. Biliyor musun, Orlovius beni feci sıkacak diye korkuyo-

rum. Sonra Paris'te o otele gideceğim - bak başıma bunun geleceğini biliyordum, demin unutacağımı düşündüm ve unuttum işte. Bana baskı mı yapıyorsun nedir. Otel... Otel... Ah - Malherbe! Emin olmak için - bavul."

"Siyah olanı. Şimdi önemli kısma geliyoruz: Paris'e varır varmaz, bana haber vereceksin. Adresi ezberlemen için hangi yöntemi benimsemeliyim?"

"En iyisi bir yere yaz Hermann. Beynim şu anda çalışmayı kesinlikle reddediyor. Her şeyi yüzüme gözüme bulaştırmaktan öyle korkuyorum ki."

"Hayır, hayatım, hiçbir yere hiçbir şey yazmayacağım. Yazılı herhangi bir şeyi kaybedeceğin en baştan belli. Hoşuna gitse de gitmese de adresi ezberlemek zorundasın. Kesinlikle başka yolu yok. Yazmanı mutlak surette yasaklıyorum. Anlaşıldı?"

"Evet, Hermann, ama ya *hatırlayamazsam*?"

"Saçmalık. Adres gayet kolay. Postrestant, Pignan, Fransa."

"Elisa Teyze'nin eski oturduğu yer değil mi orası? Ah, evet, o kadar zor değilmiş. Ama şimdi Nice yakınlarında yaşıyor. Nice'e gitsene, daha iyi."

"İyi fikir ama gidemeyeceğim. Şimdi sıra isimde. Kolaylık uğruna şöyle yazmanı öneriyorum: Mösyö Malherbe."

"Herhalde her zamanki kadar şişman ve kanlı canlıdır. Ardalion ona mektup yazıp para istemişti biliyor musun, ama tabii ki -"

"Çok ilginç, ama iş konuşuyorduk. Adresin başına ne isim yazacaksın?"

"Daha söylemedin ki Hermann!"

"Evet, söyledim. Ben Mösyö Malherbe'i öneriyorum."

"Ama Hermann... bu otelin ismi değil mi?"

"Kesinlikle. O yüzden. Çağrışımla hatırlamak kolayına gelecek."

"Of Tanrım, kesinlikle unutacağım bu çağrışımı Her-

mann. Umutsuz bir vakayım. Lütfen, çağrışımlı yapmayalım. Üstelik - bayağı geç oluyor, yorgun düştüm."

"O zaman sen bir isim düşün. Neredeyse kesinkes hatırlayacağın bir isim. Acaba Ardalion olur mu?"

"Pekâlâ, Hermann."

"O zaman o iş de tamam. Mösyö Ardalion. Postrestant, Pignan. Şimdi sıra içerikte. Şöyle başlayacaksın: 'Aziz dostum, büyük yasımdan mutlaka haberiniz olmuştur' - bu minvalde devam et. Toplam birkaç satır. Mektubu kendin postaya atacaksın. Mektubu kendin postaya atacaksın. Anladın mı?"

"Pekâlâ, Hermann."

"Şimdi lütfen tekrar eder misin?"

"Bu gerilimin benim için çok fazla olduğunu biliyorsun, yığılıp kalacağım. Tanrım, saat bir buçuk olmuş. Yarına bırakamaz mıyız?"

"Yarın yine aynen tekrar etmek zorunda olacaksın. Haydi, yapalım da bitsin. Dinliyorum..."

"Malherbe Oteli. Varıyorum. Mektubu yolluyorum. Kendim. Ardalion. Postrestant, Pignan, Fransa. Peki, mektuptan sonra?"

"Seni ilgilendirmez. Görürüz. Peki, bunu doğru düzgün halledeceğine güvenebilir miyim?"

"Evet, Hermann. Yalnız bana hepsini baştan tekrar ettirme. Bitap düştüm."

Mutfağın ortasında durup omuzlarını esnetti, başını arkaya atıp şiddetle salladı ve elleriyle saçlarını karıştırarak birkaç defa: "Ah, nasıl yorgunum, ah nasıl-" dedi, o "nasıl" bir esnemeye dönüştü. Sonunda yattık. Elbisesini, çoraplarını, türlü çeşit kadınca pılı pırtısını odanın orasına burasına saçarak soyundu; kendini yatağa attığı gibi uykuya daldı, hemen genizden gelen rahat bir hırıltıyla. Ben de yattım ve ışığı kapattım, ama uyuyamadım. Hatırlıyorum, birdenbire uyandı ve omuzuma dokundu.

"N'istiyorsun?" diye sordum, uyku sersemi pozunda.

"Hermann," diye mırıldandı: "Hermann, söylesene, acaba bu... sence... dolandırıcılık olmasın?"

"Uyu hadi," diye cevapladım. "Aklın yetmez bu işi anlamaya. Derin trajedi... sense kalkmış bu saçmalıklarınla... uyu hadi!"

Rahatlayarak içini çekti, yanına döndü ve hemen tekrar horlamaya başladı.

Tuhaf, kendimi karımın yetenekleri konusunda hiç mi hiç kandırmamama, ne kadar aptal, unutkan ve beceriksiz olduğunu gayet iyi bilmeme rağmen, bana olan derin bağlılığının içgüdüsel olarak ona doğru yolu göstereceğine, herhangi bir tökezlemeden alıkoyacağına ve en önemlisi de, sırrımı saklamaya zorlayacağına o kadar kesinkes inanıyordum ki endişe etmiyordum. Hayalimde Orlovius'un onun o kötü üzüntü pozlarına ne gözle bakacağını, o vakur başını nasıl esefle sallayacağını açıkça görüyordum; kim bilir belki de zavallı kocanın işinin kadının âşığı tarafından bitirildiğini düşünecekti; ama o zaman da o isimsiz manyağın yazdığı tehdit mektubu tam vaktinde aklına geliverecek, bir uyarı olacaktı.

Ertesi günün tamamını evde geçirdik ve bir kez daha, titizce, olanca gayretimle karıma ders vermeye devam ettim, ciğeri yağ bağlasın diye tıkabasa mısırla doldurulan bir kaz gibi onu kendi irademle tıkabasa doldurdum. Akşamüzeri ayakta zor durur hale gelmişti; durumundan memnundum. Benim de hazırlanma zamanım gelmişti. Yanımda ne kadar para götüreceğimi, Lydia'ya ne kadar bırakacağımı hesaplamak için saatlerce nasıl kafa patlattığımı hatırlıyorum; fazla nakit yoktu, hiç de fazla yoktu... değerli bir şey götürmek akıllıca olur diye düşündüm ve Lydia'ya şöyle dedim:

"Baksana, bana Moskova broşunu ver."

"Ah, evet, broş," dedi donuk bir sesle; odadan sürünerek

çıktı ama hemen geri döndü, divana uzandı ve o zamana kadar hiç ağlamadığı gibi ağlamaya başladı.

"Ne var, seni sefil kadın?"

Uzun süre cevap vermedi, sonra bir dolu ahmakça hıçkırığın arasından, başka tarafa bakarak, İmparatoriçe'nin büyük-büyükannesine hediyesi olan elmas broşun, arkadaşı parayı geri vermediğinden, Ardalion'un yolculuk parasını çıkarmak için rehine konduğunu açıkladı.

"Tamam, tamam, kes ulumayı," dedim, rehincinin faturasını cebime atarak. "Bak iblisin kurnazlığına. Çok şükür defoldu gitti ya - önemli olan bu."

Hemen kendini topladı ve hatta kızmadığımı görünce çiy gibi parlak bir gülümseme bile belirdi yüzünde. Sonra yavaşça yatak odasına gitti, uzun süre birşeyleri karıştırdı, sonunda bana küçük ucuz bir yüzük, bir çift damla küpe ve annesine ait olan eski moda bir sigara kutusu getirdi... Bu nesnelerin hiçbirini almadım.

"Dinle," dedim, odada dolanıp başparmağımı ısırarak. "Dinle, Lydia. Sana düşmanım var mıydı diye sorduklarında, beni kimin öldürebileceği konusunda seni sorguladıklarında şöyle cevap ver: 'Bilmiyorum.' Bir şey daha var: Yanıma bir bavul alıyorum, ama bu kesinlikle aramızda kalmalı. Bir yolculuğa hazırlandığım izlenimi oluşmamalı - şüphe çeker. Hatta-"

O noktada aniden durduğumu hatırlıyorum. Her şey bu kadar güzel tasarlanmış ve hesaplanmışken, tıpkı bavul yaparken birden küçük ama havaleli bir şeyi almayı unuttuğunuzu fark eder gibi, ufak bir ayrıntının çıkıntılık yapmaya karar vermesi ne tuhaftı - evet, vardır böyle kendini bilmez nesneler. Şunu da söylemek lazım, kendimi savunmak üzere, bavul meselesi gerçekten de değiştirmeye karar verdiğim tek noktaydı: geri kalan her şey aynen uzun süre önce, belki de çok aylar evvel, belki tam benim cesedime tıpa-

tıp benzeyen bir berduşu çimenlerde uyurken gördüğüm o an tasarladığım gibi gitti. Hayır, diye düşündüm, bavulu götürmesem daha iyi; birinin beni evden elimde bavulla çıkarken görme olasılığı her zaman var.

"Götürmeyeceğim," dedim yüksek sesle ve odayı arşınlamaya devam ettim.

Martın dokuzunun sabahını nasıl unutabilirim? Sabahlardan soluk ve soğuk bir sabahtı; gece biraz kar yağmıştı, şimdi de her kapıcı kendi kapısının önündeki kaldırımı süpürüyordu, kaldırım boyunca alçak bir kar oluğu vardı, asfaltsa şimdiden temiz ve siyahtı - sadece biraz sulu çamurla kaplıydı. Lydia huzur içinde uyuyordu. Her şey sessizdi. Giyinmeye giriştim. Şu sırayı takip ettim: üst üste iki gömlek: dünkünü üste giydim, onu ona verecektim. İç donu - yine iki tane; üstteki yine onun. Sonra içinde bir manikür takımı, bir tıraş takımı ve bir çekecek bulunan küçük bir paket hazırladım. Unutmamak için paketi hemen holde asılı duran paltomun cebine koydum. Sonra iki çift çorap (üste giydiğimde bir delik vardı), bir çift siyah ayakkabı ve sıçan tüyü grisi tozluklar giydim; ve bu şekilde giyinmiş, yani ayaklarım pek şık donanmış fakat üstümde sadece iç çamaşırlarım olarak odanın ortasında durdum ve hareketlerimin plana uyup uymadığını zihnimden geçirerek kontrol ettim. Fazladan bir çift dizbağına ihtiyaç duyacağım aklıma geldi, eskilerden bir çift bulup çıkardım ve onları da pakete ekledim, bu yüzden tekrar hole çıkmam gerekti. Son olarak en sevdiğim leylak rengi kravatımı ve son günlerde sık sık giydiğim kalın kumaştan koyu gri takım elbiseyi seçtim. Şu eşyaları ceplerime bölüştürdüm: cüzdanım (içinde bin beş yüz mark kadar para), pasaportum, üzerlerine adresler ve hesap numaraları yazılı muhtelif kâğıt parçaları.

Dur, bir yanlışlık var, dedim kendi kendime, pasaportumu yanıma *almamaya* karar vermemiş miydim? Pek kur-

nazca hesaplanmış bir hareketti bu: o sıradan kâğıt parçaları kişinin kimliğini çok daha zarafetle ortaya koyuyorlardı. Anahtarlarımı, sigara kutumu ve çakmağımı da aldım. Kol saatimi bileğime taktım. Artık giyiniktim. Ceplerimi hafifçe patpatladım, hafifçe pöfledim. Şimdi geriye en önemli parça kalmıştı. Ne tören ama; ONUN durduğu çekmecenin yavaşça kayışı, dikkatli bir inceleme, şüphesiz ilki değildi bu. Evet, O fevkalâde yağlanmıştı; O, ağzına kadar iyi şeylerle doluydu... Bana 1920'de Reval'de meçhul bir teğmen tarafından verilmişti; veya daha doğrusu, ONU öylece bana bırakmış ve ortadan kaybolmuştu. Sonradan o dostane teğmene ne olduğu hakkında hiçbir fikrim yok.

Ben bunlarla uğraşırken Lydia uyandı. İç bunaltan pembe renkli bir geceliğe sarındı, sabah kahvemizi içmeye oturduk. Hizmetçi odadan çıkınca:

"Eveet," dedim, "o gün geldi! Birazdan çıkıyorum."

Edebi nitelikli, pek hafif bir sapma; şu ritim modern konuşma tarzına aykırı, ama benim epik soğukkanlılığımı ve durumun dramatik gerginliğini oldukça iyi yansıtıyor.

"Hermann, lütfen kal, gitme bir yere..." dedi Lydia alçak bir sesle (hatta ellerini bile kavuşturdu yanılmıyorsam).

"Her şeyi hatırlıyorsun değil mi?" diye devam ettim istifimi bozmadan.

"Hermann," diye tekrar etti, "gitme. Bırak ne istiyorsa yapsın, bu onun kaderi, sen karışmamalısın."

Gözyaşlarına boğuldu. Son bir hönkürtüyle burnunu sildi, bir şey diyecekti, ama yine ağlamaya başladı. Oldukça nazik bir manzaraydı; ben sakince boynuz biçimli bir çöreğe tereyağ sürüyordum, o ise tüm vücudu hıçkırıklarla sarsılarak karşımda oturuyordu. Ağzım dolu, şöyle dedim:

"Boşver, bak, cümle aleme-," (burada lokmamı çiğneyip yuttum) "içime doğmuştu bir felaketin yaklaşmakta olduğu diyebilirsin, gerçi sık sık yolculuğa çıkardım ve nereye gitti-

ğimi söylemezdim ama. 'Peki hamfendi, düşmanı var mıydı, biliyor musunuz?' 'Bilmiyorum, Savcı Bey.'"

"Peki sonra ne olacak?" diye hafifçe inledi Lydia, ellerini yavaşça ve çaresizlik içinde iki yana açarak.

"Yeter, hayatım," dedim, başka bir ses tonuyla. "Şöyle bir ağladın açıldın, artık yeter. Ha, bu arada, bugün Elsie'nin önünde höngürdemek aklının ucundan bile geçmesin."

Gözlerini buruşuk bir mendille, hafifçe bastırarak kuruladı, küçük bir üzüntü hırıltısı çıkardı ve bir kez daha o çaresiz şaşkınlık hareketini yaptı, ama bu kez sessizce ve gözü yaşsız.

"Her şeyi hatırlıyor musun?" diye son kez sordum, onu yakından inceleyerek.

"Evet, Hermann, her şeyi. Ama öyle, öyle korkuyorum ki..."

Ayağa kalktım, o da ayağa kalktı. Şöyle dedim:

"Hoşça kal. Bir gün görüşürüz. Hastama gitme zamanı."

"Hermann, söylesene - orada bulunmayı düşünmüyorsun, değil mi?"

Ne demek istediğini anlayamamıştım.

"Bulunmayı mı? Nerede?"

"Ah, ne düşündüğümü biliyorsun. O - ah, biliyorsun... şu ip hikâyesi."

"Seni kuş beyinli," dedim, "ne zannettin? Sonradan etrafı toparlamak için birinin orada bulunması gerekiyor. Şimdi artık bu konuya kafanı takmamanı rica edeceğim. Sinemaya git bu akşam. Hoşçakal, kuşbeyinlim."

Onu asla ağzından öpmemiştim: Dudaktan öpüşmenin şapırtısından nefret ederim. Eski Slavların da -cinsel heyecan anlarında bile kadınlarını asla öpmezlermiş- insanın kendi çıplak dudaklarını bir başkasını ağzının epitel dokusuyla temas ettirmesini itici, hatta belki biraz tiksindirici buldukları söylenir. O anda ise, nedense, bir kereliğine karımı öyle öpme arzusu duydum; ama o hazırlıksızdı, böyle-

likle ne olduysa maksat hasıl olamadı, sadece dudaklarımı saçlarına sürttüm; bir kere denemeye daha kalkışmadım, onun yerine topuklarımı sert bir hareketle birbirine çarpıp elime bıraktığı elini sıktım. Sonra holde, hemen paltomu giydim, eldivenlerimi kaptım, paketi aldığımdan emin oldum, tam kapıya seyirtirken, yemek odasından bana alçak, sızlanan bir tonda seslendiğini duydum, ama pek umursamadım, korkunç acelem vardı çünkü, çıkmam gerekiyordu.

Arka avluyu geçip arabalarla dolu büyük bir garaja vardım. Beni orada hoş gülümsemeler karşıladı. Bindim, motoru çalıştırdım. Avlunun asfalt yüzeyi sokaktan biraz daha yüksekti, dolayısıyla avluyu sokağa bağlayan dar, eğimli tünele girdiğimde, frenlerin hareket etmekten alıkoyduğu arabamın burnu, hafifçe ve sessizce kalkıp indi.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Doğrusu kendimi oldukça halsiz hissediyorum. Öğleden gün ağarana dek sürekli yazıyorum, günde bir bölüm -veya daha fazla- çıkarıyorum. Sanat ne yüce ve güçlü bir şey! Benim durumumda birisi çırpınır, koşuşturur, nereye gideceğini şaşırırdı... Elbette, halihazırda tehlike söz konusu değil, belki de o tehlike hiç baş göstermeyecek, ama yine de hiç kıpırdamadan oturup yazmak, yazmak, yazma veya aklında uzun uzun evirip çevirmek, ki ikisi aslında aynı şeyler, garip şey. Yazdıkça da, her şeyi oluruna bırakmayıp asıl hedefime ulaşana kadar dayanacağım daha da kesinleşiyor, o zaman eserimi yayımlatma riskini mutlaka göze alacağım - o kadar büyük bir risk de değil, müsveddeyi gönderdikten sonra gözden kaybolacağım çünkü, ne de olsa dünya sakallı sessiz bir adama yataklık edecek kadar büyük.

Daha önce sanırım bahsettiğim, hatta hikâyem vasıtasıyla adını bile andığım o nüfuzlu romancıya eserimi yollamaya kendiliğimden karar vermedim.

Yanılıyorumdur belki de, yazdığımı gözden geçirmekten

çoktandır vazgeçtim çünkü - üzerimdeki mide bulandırıcı etkisi bir yana, zaman kalmıyor okumaya.

Önce bunu doğrudan herhangi bir yayıncıya -Alman, Fransız veya Amerikalı- göndermek fikrini evirip çevirdim kafamda, ama Rusça yazıldı ve her satırı tercümeye gelmez ve - eh, doğrusunu isterseniz, edebi paletim konusunda oldukça titizim ve tek bir rengin tonunda veya tek bir ses perdesinde yapılacak bir oynamanın bütünü geri dönüşsüz biçimde zedeleyeceğine kuvvetle inanıyorum. SSCB'ye göndermeyi de düşündüm, ama elimde gerekli adresler yok ve nasıl gönderileceğini de müsveddemin okunup okunmayacağını da bilmiyorum, çünkü ben alışkanlıktan ötürü Çarlık dönemi imlası kullanıyorum ve baştan yazmak beni gerçekten aşar. 'Baştan yazmak' mı dedim? Valla, ben bir kere bile yazmanın gerginliğine dayanacağımdan pek emin değilim.

En sonunda müsveddeyi onu seveceğinden ve yayımlanması için elinden geleni yapacağından emin olduğum birine vermeyi kararlaştırdım ve bu seçtiğim kişinin (senin, ilk okuyucum) kitaplarının SSCB'de yayımlanması hepten imkânsız bir *emigre* romancı olduğu gerçeğinin tamamıyla farkındayım. Ama belki bu kitap için bir istisna yapılır, gerçekte kitabı senin yazmadığın göz önünde bulundurulursa. Ah, senin (yarı şeffaf sahteliğini kimsenin yutmayacağı) *emigre* imzana rağmen kitabın SSCB'de bir pazar bulabilmesi umudunu nasıl besliyorum kalbimde! Sovyet iktidarının düşmanı olmanın pek uzağında olduğum için, kitabımda farkında olmadan, mevcut anın diyalektik gereklerine tıpatıp denk düşen kimi fikirler ifade ettiğime eminim. Bazen bana esas izleğimin, yani iki kişi arasındaki benzerliğin bile pek derin, alegorik bir anlamı varmış gibi geliyor. Bu çarpıcı fiziksel benzerlik herhalde bana (bilinçaltımda!) insanları geleceğin sınıfsız toplumunda birleştirecek ideal aynılığın

bir vaadi olduğu için çekici geldi; münferit bir vakayı kullanmaya yeltenerek, hâlâ sosyal gerçeklere gözlerim kapalı olmasına rağmen, yine de belli bir sosyal görevi yerine getirmekteyim. Bir şey daha var; benzerliğimizi işe yarar kılmakta tam anlamıyla başarılı olamayışım, tamamıyla sosyoekonomik sebeplerle açıklanabilir, yani Felix'le benim farklı, keskin hatlarla belirlenmiş sınıflara ait olmamızdan ileri geliyor olabilir, hele sınıf çatışmasında uzlaşmanın söz konusu olmadığı aşamaya gelindiği bugünlerde bu sınıfları hiç kimsenin tek başına kaynaştıramayacağı düşünülürse. Evet, annem alt tabakadandı, babamın babası da gençliğinde kaz çobanlığı yapmış, bu da benim kişiliğimde ve alışkanlıklarımda bir adamın Gerçek Bilinçliliğe duyduğu o güçlü ama henüz tam ifadesini bulamamış eğilimi nereden almış olabileceğini pek güzel açıklar. Hayalimde, tüm insanların birbirlerine Hermann'la Felix kadar benzedikleri yeni bir dünya canlandırıyorum; Helixlerin ve Fermannların dünyası; makinasının dibine cansız yığılıp kalan işçinin yerini anında mükemmel sosyalizmin asude gülümsemesini taşıyan mükemmel ikizinin alacağı bir dünya. Bu yüzden günümüz Sovyet gençlerinin, kitabımı içerdiği toplumsal mesajın kemale ermemiş girinti ve çıkıntılarını sayfalar boyunca takip etmelerine yardımcı olacak tecrübeli bir Marksistin nezaretinde etüt etmekten hatırı sayılır fayda göreceklerini düşünüyorum. Hayhay, diğer uluslar da kendi dillerine çevirsinler onu, böylelikle Amerikalı okuyucular süslü kan revana duydukları doymak bilmez iştahı tatmin etsinler; Fransızlar bir Çingeneye düşkünlüğümden oğlancılık serapları çıkartsınlar; Almanlar da yarı-Slav bir ruhun oynaklıklarının tadına varsınlar. Okuyun, okuyun, ne kadar çok kişi okursa o kadar iyi, bayanlar, baylar! Hepiniz okuyucumsunuz, hoşgeldiniz.

Yazması kolay bir kitap değil ama. Şimdi özellikle, tabir

caizse, son darbeden bahsedeceğim kısıma yaklaşırken, işimin zorluğu tüm boyutlarıyla meydana çıkıyor; görüyorsunuz, burada, aslında bir kitabın önsözüne ait olan ve okuyucunun en önemli bölüm farz edebileceği bölümde yersiz düşen meseleler hakkında dönüp dolaşıp gevezelik ediyorum. Ama daha önce de açıklamaya çalıştığım gibi, yaklaşımlar ne kadar isabetli ve ihtiyatlı görünürse görünsün, yazan rasyonel tarafım değil, sadece hafızam, o sapkın hafızam. Çünkü işte, *o zaman*, yani tam hikâyemin akreple yelkovanının durduğu saatte, ben de durmuştum; oyalanıyordum, şimdi oyalandığım gibi; kararlaştırılmış saati emin adımlarla yaklaşan işimle hiç ilgisi olmayan, arapsaçına dönmüş bir muhakeme silsilesiyle meşguldum. Felix'le randevum öğleden sonra beşte olmasına rağmen, sabah başlamıştım işe, ama evde duramamıştım, dolayısıyla şimdi beni randevumdan ayıran bozbulanık zaman yığınıyla ne yapacağımı düşünüyordum. Tek parmakla direksiyon çevirip Berlin'in içinden, sessiz, soğuk, ıslık çalan sokaklardan ağır ağır yolalırken iyice gevşemiştim, hatta neredeyse uyukluyordum; öylece sürüp gitti, bir de baktım Berlin dışına çıkmışım. Günün renklerinden sadece ikisi kalmıştı geriye: siyah (çıplak ağaçların oluşturduğu desen, asfalt) ve beyazımsı (gökyüzü, kar yığınları). Mahmur seyahatim devam etti. Bir süre gözlerimin önünde, uzun ve sivri bir şey taşıyan kamyonların çıkıntı yapan arka uca bağlamak zorunda kaldıkları büyük koca çirkin paçavralardan biri sallanıp durdu; sonra, herhalde bir yerden saptı ki, gözden kayboldu. Yine de hızlanmadım. Taksinin biri bir yan sokaktan önüme fırladı, bir inlemeyle frene asıldı, yol oldukça kaygan olduğu için de gülünç bir biçimde fırdöndü. Akıntıya kapılmış gider gibi sakince yanından süzülüverdim. Daha ileride derin bir üzüntü içerisinde bir kadın sırtı neredeyse tamamen bana dönük, çaprazlamasına karşıdan karşıya ge-

çiyordu; ne korna çaldım, ne de sessiz sakin gidişimi değiştirdim, aksine adeta şapkasının tülünün birkaç santim yakınından sürtünerek geçiverdim; beni fark etmedi bile - sessiz bir hayalet. Her çeşit araç solladı beni; oldukça uzun bir süre ağır ağır ilerleyen bir tramvay benimle aynı hizada yol aldı; göz ucuyla aptal aptal karşılıklı oturmuş yolcuları görebiliyordum. Bir, iki kere yolun bozuk olduğu yerlere denk geldim; şurada burada tavuklar belirmişti; güdük kanatlarını açmış, boyunlarını ileri uzatmış kümes hayvanları yola fırlayıveriyorlardı. Kısa süre sonra kendimi sonsuz bir otoyolda ilerler buldum, orasında burasında parça parça karlar olan hasat sonrası tarlaların yanından geçtim; tamamen ıssız bir yere geldiğimde ise arabam bir uyuklama haline girdi, sanki maviden güvercin-grisine döndü - gitgide yavaşladı, sonra durdu, yüzer gezer bir düşünce seli içinde başımı direksiyona dayadım. Düşüncelerim ne hakkındaydı acaba? Hiç ve hiçler hakkında; her şey pek muğlaktı ve neredeyse uykuya dalmıştım, bir yarı baygınlık halinde kendi kendime aynı saçmalığı kurup duruyordum, bir istasyon peronunda insanın rüyasında güneşi hiç görüp görmediği hakkında yaptığım bir tartışmayı hatırlıyordum, çok geçmeden etrafımda hepsi birbiriyle konuşan, sonra susakalan ve birbirlerine belirsiz angaryalar yükleyip tek bir ses çıkarmadan dağılan bir insan kalabalığı bulunduğu hissi sardı beni. Bir süre sonra yola devam ettim, öğle vakti ağır ağır bir köyün içinden geçerken durmaya karar verdim, bu uyuşuk hızda bile Koenigsdorf'a bir saat civarında varacaktım çünkü ve bu bile fazla erkendi. Bu yüzden loş ve kasvetli bir birahanede oyalandım, arka oda gibi bir yerde büyük bir masada yapayalnız oturdum, duvarda eski bir fotoğraf asılıydı - redingot giymiş, bıyıklarının uçları kıvrılmış bir grup adam, ön sıradakilerin birkaçı tek dizlerini tasasız bir edayla bükmüş, yanlarda duran ikisi ise fok gibi yayılmışlardı,

bu bana benzer Rus öğrenci gruplarını hatırlattı. Orada epey limonata içtim ve yolculuğuma aynı mahmur havada devam ettim, oldukça rahatsız ediciydi bu uykululuk doğrusu. Sonra bir köprüde durduğumu hatırlıyorum: mavi yünlü kumaştan pantolonlu, sırt çantalı yaşlı bir kadın bisikletinin arızasını tamir ediyordu. Arabadan çıkmadan, hepsi de gayet gereksiz ve işe yaramaz bir dolu tavsiyede bulundum ona önce; sonra sustum, yanağımı yumruğuma dayayıp uzun süre ağzım açık bakakaldım: şikâyet edip duruyordu, ama sonunda gözkapaklarım bir seyirdi, baktım, kadın filan yok karşımda: çoktan dingildeyip gitmiş. Bir yandan biri ne kadar aksiyse öbürü de o kadar uygunsuz iki rakamı kafadan çarpmaya çalışarak yoluma devam ettim. Ne anlama geldiklerini, hangi dalganın onları kıyıya savurduğunu bilmiyordum ama madem gelmişlerdi onları birbirine düşürmeyi uygun buluyordum, böylece kapışıp karıştılar. Birden çılgın bir hızla yol aldığımı fark ettim; yolu bir hokkabazın metrelerce kurdeleyi yuttuğu gibi yolu yutuyordu araba; gelgelelim hız göstergesine göz attım, elli kilometrenin hizasında titriyordu; sonra yanımdan, birbirlerini yavaşça takip eden çamlar, çamlar, çamlar geçti. Sonra bir de kitaplarını kayışla birbirine bağlamış soluk yüzlü iki küçük öğrenciyle karşılaştığımı hatırlıyorum; onlarla konuştum. İkisinin de sevimsiz, kuşu andıran yüz hatları vardı, bana toy kargaları hatırlattılar. Benden biraz korkmuş gibiydiler, yola devam ettiğimde, peşimden bakakaldılar, kara ağızlar ardına kadar açık, biri daha uzun, öbürü daha kısa. Sonra birden irkilerek Koenigsdorf'a vardığımı fark ettim, saate bakınca neredeyse beşe geldiğini gördüm. Kırmızı istasyon binasının yanından geçerken, Felix'in belki de geç kaldığını, o alacalı bulacalı çikolata satış yerinin ilerisinde görünen basamaklardan henüz inmediğini, ayrıca o güdük tuğla binanın dış görünüşünden onun henüz ora-

dan geçip geçmediğini anlamanın hiçbir yolu olmadığını düşündüm. Her ne halse, Koenigsdorf'a gelmek üzere binmesi emredilen tren 2:55'te varıyordu ve eğer Felix onu kaçırmadıysa-

Ah, okuyucum! Koenigsdorf'a gelince inmesi ve otoyolu takip ederek kuzeye doğru yürümesi, sarı direğin işaret ettiği onuncu kilometrede durması söylenmişti; ve şimdi ben o yol boyunca hızla ilerliyordum: unutulmaz anlar! Etrafta kimsecikler yok. Kışın otobüs bu yoldan günde epi topu iki kez geçiyordu - sabah, öğle; bütün on kilometrelik yol boyunca bir tek bir at arabasıyla karşılaştım. Sonunda uzakta, sarı bir parmak gibi o tanıdık direk havaya dikildi, büyüdü büyüdü, gerçek boyutuna erişti; tepesinde biraz kar vardı. Kenara çekip etrafa bakındım. Hiç kimse. Sarı direk gerçekten de çok sarıydı. Sağımda orman, tarlanın ötesinde, soluk bir gökyüzünün önünde donuk bir griye boyanmıştı. Hiç kimse. Arabadan indim ve kapıyı arkamdan, silah sesinden daha büyük bir gürültüyle kapattım. Hemen şunu fark ettim, hendekte büyüyen bir çalının birbirine geçmiş ince dalları arasından durmuş bana bakıyordu, balmumu bir figür kadar pembe, gamsız küçük bıyık, gerçekten, ama gerçekten pürneşe-

Bir ayağımı arabanın basamağına koyup, öfkeden kudurmuş bir tenor gibi, elimden çıkarttığım eldiveni elime şaklatarak bakışlarımı Felix'e diktim. Kararsız bir sırıtışla hendekten çıktı.

Dişlerimin arasından "Seni düzenbaz," diyerek fevkalâde operamsı bir güçle saldırdım, "seni düzenbaz, hain," diye tekrar ettim, sesimi dolu dizgin üzerine salarak ve eldivenle kendime daha da kızgınca şaplaklar vurarak (orkestrada sesimin patladığı anların arasını uğultu ve gökgürültüsü dolduruyordu). "Ne cesaretle boşboğazlık ettin, adi köpek? Ne cesaretle başkalarına danıştın, bana istediğini yaptırdığını

söyleyip böbürlenmeye kalkıştın, şu gün, şu yerde buluşacağız diyerekten -Ah, seni şuracıkta vursam yeridir!-" (gürleme artar, çangırdamalar, çıngırdamalar, derken yine benim sesim) - "Başın göğe erdi, ahmak! Oyun bitti, fena çuvalladın, metelik yüzü görmeyeceksin, şebek!" (orkestrada birbirine vuran zillerin tangırtısı).

Böyle küfrettim ona, aynı zamanda soğuk bir hevesle yüzündeki ifadeyi kolladım. Tamamen afallamıştı; gerçekten alınmıştı. Bir elini göğsüne bastırmış, başını iki yana sallayıp duruyordu. Operanın o bölümü sona erdi ve yayın spikeri bildik sesiyle kaldığı yerden devam etti:

"Bırak kalsın - seni böyle azarlamam sırf formalite icabı, ne olur ne olmaz... Aziz dostum, komik görünüyorsun, bu ne bayağı bir makyaj!"

Benim özel emrim üzerine bıyık bırakmıştı; hatta sanırım balmumuyla kıvırmıştı. Bundan da öte, kendi kararıyla yüzünün iki yanına bir çift kıvırcık pirzola da yapıştırıvermişti. Bu cafcaflı eklentileri son derece eğlendirici buldum.

"Sana söylediğim yoldan geldin tabii, değil mi?" diye sordum gülümseyerek.

"Evet," dedi, "Emirlerini uyguladım. Boşboğazlığa gelince - eh, sen de biliyorsun ya, ben yalnız bir adamım, insanlarla konuşmayı beceremem."

"Biliyorum ve sızlanmalarına canı gönülden hak veriyorum. Söylesene, bu yolda kimseyle karşılaştın mı?"

"Bir at arabası mı ne gördüm, hendeğe saklandım, bana söylediğin gibi."

"Mükemmel. Yüz hatların yeterince gizli zaten. Evet, buralarda oyalanmanın manası yok. Arabaya bin. Yoo, onu bırak - çantanı sonra çıkarırsın. Çabuk bin, gitmemiz lazım."

"Nereye?" diye sordu.

"Şu ormana."

"Şuraya mı?" diye sordu değneğiyle işaret ederek.

"Evet, tam oraya. Binecek misin, binmeyecek misin Allahın cezası?"

Arabayı memnuniyetle inceledi. Ağırdan alarak içeri tırmanıp yanıma oturdu.

Arabayı yavaşça hareket ettirerek direksiyonu çevirdim. Ihh. Bir daha: ı-hh. (Yoldan çıkıp tarlaya girdik.) Tekerleklerin altında ince kar ve çürümüş otlar çıtırdadı. Araba toprak tümseklere gelince hopladı, biz de hopladık. O bu arada konuşuyordu:

"Bu arabayı dertsiz tasasız sürerim (güm). Tanrım, nasıl da gezip dolaşacağım (güm). Hiç korkma (güm-güm) bir zarar getirmem!"

"Evet, araba senin olacak. Kısa süreliğine (güm) senin. Şimdi aç gözlerini dostum, etrafa bak. Yolda kimseler yok, değil mi?"

Arkasına baktı, sonra kafasını salladı. Az eğimli ve oldukça muntazam bir yokuştan yukarı çıkarak ormana girdik, daha doğrusu ağır ağır sokulduk. Orada, en ön sıradaki çamların arasında durduk ve indik. Felix fıkaralık oyununu bir kenara bırakmış, bir mal sahibinin sessiz memnuniyetiyle parlak mavi Icarus'u hayranlıkla izlemeye devam ediyordu. Hülyalı bir bakış belirdi gözlerinde. Büyük ihtimalle (lütfen kaydedin, hiçbir şey iddia etmiyorum, sadece "büyük ihtimalle" diyorum) büyük ihtimalle o sırada düşünceleri şu minvalde akıp gidiyordu: "Bu zarif iki koltuklu arabayı alıp sıvışsam n'olur yani? Parayı peşin alıyorum, o iş tamam. İstediğini yapacağıma inanmasını sağlarım, sonra da çekip uzaklara giderim. Polise haber veremez, illaki susacak. Bense, kendi arabamla-"

Onun tatlı düşüncelerinin akışını kestim.

"Eh, Felix, o büyük an geldi. Elbiselerini değiştirecek ve bu ormanda arabanın içinde yapayalnız kalacaksın. Yarım saate kadar karanlık basmaya başlayacak; davetsiz bir misa-

firin gelme olasılığı yok. Geceyi burada geçireceksin - üstünde benim paltom olacak - ne kadar güzel ve kalın olduğunu hisset bir - ah, ben de öyle düşünmüştüm; bunun yanı sıra arabanın içi oldukça sıcak, pek rahat uyuyacaksın; sonra, şafak sökmeye başlar başlamaz - Ama onu sonra konuşuruz; önce seni gerekli dış görünüme sokayım, yoksa karanlık çökmeden hayatta bitiremeyeceğiz işimizi. Her şeyden önce tıraş olman gerekiyor."

"Tıraş mı?" diye budalaca bir hayretle tekrar etti Felix. "Nası yani? Yanımda ustura yok, ormanda da tıraş olmaya yarayacak ne bulunabilir gerçekten bilemiyorum, taş haricinde."

"Niye taş? Senin gibi bir mankafayı baltayla tıraş etmek lazım. Ama ben her şeyi düşündüm. Aleti kendim getirdim, seni kendim tıraş edeceğim."

"Doğrusu bu muazzam komik," diye kıkırdadı. "Neye benzeyecek acaba. Dikkat et, o usturayla boğazımı kesme sakın."

"Korkma, seni ahmak, jilet bu. Evet, lütfen...Otur şöyle bir yere. Buraya, basamağa otur istersen."

Sırt çantasını silkip attı, oturdu. Paketimi çıkardım ve tıraş aletlerini basamağa yerleştirdim. Acele etmek gerekiyordu: gün sıkıntılı ve soluk görünüyor, hava gittikçe ağırlaşıyordu. Ya o sükut... O sessizlik, o kımıltısız dallara, o dümdüz ağaç gövdelerine, orada burada yerleri örten fersiz kar yığınlarına ait, onların ayrılmaz bir parçası gibiydi.

Daha rahat çalışabilmek için paltomu çıkardım. Felix merakla jiletin parlak dişlerini ve gümüşi sapını inceliyordu. Sonra tıraş fırçasını inceledi; yumuşaklığını denemek için yanağına götürdü; gerçekten de tam bir tüy yumağı; on yedi mark elli fenik vermiştim ona. Pahalı tıraş kremi tüpünden de epey etkilenmişti.

"Haydi başlayalım," dedim. "Yavaşla ve tıraşla. Biraz yan otur lütfen, yoksa sana doğru düzgün ulaşamayacağım."

Bir avuç kar aldım, içine bir kıvrım solucanımsı sabun

sıktım, fırçayla köpürttüm ve buzlu köpüğü favorilerine ve bıyığına sürdüm. Yüzünü buruşturdu, sırıttı; bir köpük dantelası burun deliklerinden birinin içine girmişti: burnunu kırıştırdı, gıdıklanıyordu.

"Başını geri at," dedim, "biraz daha."

Dizimi oldukça rahatsız biçimde basamağa dayayarak favorilerini sıyırmaya başladım; kıllar çıtır çıtır ediyordu ve köpükle karışmalarında tiksindirici bir yan vardı; yüzünü biraz kestim, bu da köpüğe kan bulaştırdı. Bıyığına saldırınca gözlerini kırıştırdı, hiç hoş bir his değildi herhalde ama dişini sıktı, ses çıkarmadı: acele çalışıyordum, kılları sertti, jilet takılıyordu.

"Mendilin var mı?" diye sordum.

Cebinden bir paçavra çekip çıkardı. Bunu yüzündeki kan, kar ve köpüğü dikkatle silmekte kullandım. Yanakları parlıyordu şimdi - gıcır gıcır. Tıraşı fevkalâdeydi; sadece kulağa yakın küçük bir yakutken siyaha dönüşmek üzere ince bir kesik vardı. Avucunu tıraşlı yerlerin üzerinde gezdirdi.

"Bekle biraz," dedim, "hepsi bu kadar değil. Kaşlarını düzeltmemiz lazım: benimkilerden biraz daha kalınlar."

Bir makas çıkarıp birkaç kılı muntazaman kırptım.

"Şimdi tam oldu. Saçına gelince, onu gömleğini değiştirdiğin zaman tarayacağım."

"Seninkini mi vereceksin?" diye sordu ve mahsustan gömlek yakamın ipeğini okşadı.

"Dur yahu, tırnakların pek temiz sayılmaz!" diye çıkıştım kayıtsızca.

Lydia'nın ellerini birçok kere yapmıştım - elim yatkındı, dolayısıyla şu anda o on kaba tırnağı toparlamakta fazla zorluk çekmiyordum, bunu yaparken de ellerimizi karşılaştırıp durdum: onunkiler daha büyük ve daha esmerdi; ama boş ver, diye düşündüm, zamanla atacak renkleri ne de olsa. Hiç nişan yüzüğü takmadığımdan eline eklemem gere-

ken tek şey saatimdi. Parmaklarını kımıldattı bileğini bir o yöne bir bu yöne çevirerek, pek memnundu.

"Şimdi, çabuk. Üstümüzü değişelim. Her şeyi çıkar ahbap, donuna kadar."

"Öf," diye homurdandı Felix, "soğuk yaa..."

"Boş ver. Bir dakika sürmez. Lütfen acele et."

Eski kahverengi paltosunu çıkarıp kenara koydu, koyu renk, kaba yünlü kazağı başının üzerinden geçirip çıkardı. Altındaki gömlek çamur yeşiliydi, aynı kumaştan bir de kravat vardı. Sonra biçimi bozulmuş ayakkabılarını çıkardı, çoraplarını (bir erkek eli tarafından yamanmışlardı) ayaklarından sıyırdı ve çıplak ayak başparmağı kış toprağına dokununca kendinden geçercesine hıçkırdı. Sıradan insan çıplak ayakla dolaşmaya bayılır: yazın, şen çimenler üzerinde ilkin ayakkabılarını ve çoraplarını çıkartır; ama kışın da az buz bir keyif değildir bu - insana çocukluğunu hatırlatır herhalde ya da öyle bir şey.

Alarga durdum, kravatımı çözerken bir yandan da dikkatle Felix'i gözledim.

"Devam, devam," diye seslendim, biraz yavaşladığını fark edince.

Pantolonunu beyaz kılsız baldırlarından aşağı kaydırırken mahcupça bir kıvranmadı değil. En son gömleğini çıkardı. Soğuk ormanın ortasında önümde çıplak bir adam duruyordu.

İnanılmaz bir hızla, bir Fregoli'nin el çabukluğuyla soyundum, gömlek ve dondan ibaret dış kılıfımı ona doğru fırlattım, o onları ağırdan ağırdan giyinirken ben çıkarttığım takım elbiseden bazı nesneleri -para, sigara kutusu, broş, silah- beceriyle etrafa yaydım ve bir varyete virtüözü süratiyle giydiğim sıkıca pantolonun ceplerine tıkıştırdım. Kazağı yeterince sıcak tutmasına rağmen, atkımı vermedim ve son zamanlarda kilo verdiğim için paltosu bana neredey-

se mükemmel oturdu. Ona bir sigara ikram etmeli miyim? Hayır, bu zevksizlik olurdu.

Felix bu arada gömleğimi ve donumu giyinmişti; ayakları hâlâ çıplaktı, ona çorap ve dizbağı verdim, ama aynı anda ayak tırnaklarının da biraz kısaltılması gerektiğini fark ettim... Ayağını arabanın basamağına koydu, alelacele bir pedikür giriştik. Gürültüyle çıtırdayıp uzaklara fırladılar o çirkin siyah kırpıntılar, şu son günlerde gördüğüm rüyalarda onların sık sık, iyice göze batacak şekilde dörtbir yanı beneklendirdiklerine tanık oldum. Korkarım üşütecek kadar uzun süre orada öylece gömleğiyle durdu, zavallıcık. Sonra, Maupassant'ın bir hikâyesindeki banyosu olmayan hovardanın yaptığı gibi ayaklarını karda yıkadı, çoraplarını giydi, bir topuktaki deliği fark etmeden.

"Acele et, acele et," diye tekrar edip duruyordum. "Şimdi hava kararacak, yola çıkmam gerekiyor. Bak. Ben çoktan giyindim. Tanrım, ne koca ayakkabılar! Senin şu takke nerede? Hah, buradaymış, teşekkür ederim."

Kemeri pantolona geçirdi. Çekeceğin cömert yardımıyla ayaklarını siyah güderi ayakkabılarıma sığdırmayı başardı. Tozluklarla ve eflatun kravatla başa çıkmasına yardım ettim. Son olarak tarağını dikkatle elime alıp, yağlı saçlarını alnından ve şakaklarından iyice geriye doğru, yatırarak taradım.

Artık hazırdı. Karşımda öylece duruyordu, ikizim, koyu gri sade takım elbisemin içinde. Ahmakça bir gülümsemeyle inceledi kendisini. Ceplerini karıştırdı. Çakmak hoşuna gitti. Ufak tefek birkaç şeyi yerine koydu, ama cüzdanı açtı. Boştu.

"Bana peşin para vereceğini söylemiştin," dedi Felix, kanıma girmeye çalışarak.

"Doğru," diye cevapladım, elimi cebimden çıkartıp bir avuç dolusu banknot gösterdim. "İşte. Senin payını sayıp birazdan sana vereceğim. Ayakkabılardan ne haber, sıkıyorlar mı?"

"Evet," dedi Felix. "Korkunç sıkıyorlar. Ama öyle ya da böyle dayanırım. Geceleyin çıkartırım herhalde. Yarın arabayla nereye gitmem gerekiyor?"

"Acele etme, acele etme... Hepsini açıklayacağım. Bak, etrafı derleyip toparlamak lazım... Paçavralarını saçmışsın... O çantada ne var?"

"Sümüklüböcek gibiyim, evimi sırtımda taşırım," dedi Felix. "Çantayı yanında mı götüreceksin? İçinde yarım sosisim var. Biraz ister misin?"

"Sonra. Bütün o şeyleri içine koy, olur mu? Çekeceği de. Makası da. Aferin. Şimdi paltomu giy de son bir defa benim kılığıma girip giremeyeceğini kontrol edelim."

"Parayı unutmazsın ya?" diye sordu.

"Unutmayacağımı söyledim ya. Eşşeklik etme. İşi yola koymak üzereyiz. Nakit burada, cebimde - düzelteyim, senin eski cebinde. Hadi, canlan bakalım, lütfen."

Şık devetüyü paltomu giydi ve (özel bir dikkatle) zarif şapkamı taktı. Sıra son rötuşa geldi: sarı eldivenler.

"İyi. Şöyle birkaç adım at. Bakalım bütün bunlar sana yakışmış mı."

Bana doğru geldi, ellerini ceplerine bir sokuyor, bir çıkarıyordu.

İyice yaklaşınca, züppece bir havada, caka satar gibi omuzlarını dikleştirdi.

"Hepsi bu mu, hepsi bu mu," diyordum durmadan yüksek sesle. "Dur, baştan aşağı bir - Evet, her şey tamam gibi... Dön şimdi, bir de arkadan görmek istiyorum -"

Döndü ve onu omuzlarının arasından vurdum.

Birçok şey hatırlıyorum: havada asılı kalan, sonra saydam bir kıvrıma dönüşüp yavaşça kaybolan duman parçasını; Felix'in nasıl düştüğünü; çünkü hemen düşmedi; önce hâlâ hayata bağlı bir hareketi bitirdi, ki bu neredeyse bir tam dönüştü; galiba bana doğru, tıpkı bir aynanın karşısındaymış-

çasına bir jestle dönmeye niyetlenmişti; sonra, o kötü numarayı tamamlayıp bitirdiğinde (postu deldirmiş olarak) benle yüz yüze geldi: "Bunun anlamı ne?" diye sorarcasına ellerini yavaşça iki yana açtı - cevap alamayınca yavaşça arkaya doğru yığıldı. Evet, bütün bunları hatırlıyorum; yeni elbiseleri rahatsızlık veriyormuşçasına kasılıp sarsılmaya başladığında karın üzerinde çıkarttığı sürtünme sesini de; çok geçmeden hareketsiz kalakalmıştı, sonra dünyanın dönüşü kendini hissettirdi, sadece şapkası sessizce kımıldadı, başından ayrılıp geriye düştü, ağzı açık, sanki sahibi adına "elveda" der gibi (ya da insanın aklına o bayat cümleyi getirerek: "hazır bulunanlar başlarını açtılar"). Evet, bütün bunları hatırlıyorum, ama hafıza bir şeyi ıskalıyor: kurşunun çıkardığı ses. Doğru, kulağımda ısrarlı bir vınlama kalmıştı. Üzerime yapıştı ve her yanımı sardı, dudaklarımda titreşti. O ses perdesinin içinden cesede doğru yürüdüm ve iştahla baktım.

Esrarengiz anlar vardır, bu da onlardan biriydi. Eserini binlerce kere baştan okuyan, her heceyi yoklayıp deneyen, sonunda da kelimelerden mürekkep bu lekenin iyi mi kötü mü olduğunu kestiremeyen bir yazar gibi hissettim kendimi, aynen öyle - Ama yaratıcının gizliden gizliye kendinden emin oluşu vardır bir de; asla şaşmayan. Bütün gerekli unsurların sabitlendiği ve donduğu o anda benzerliğimiz öylesineydi ki benim mi yoksa onun mu öldürüldüğünü gerçekten bilemedim. Ben ona bakarken yankılarla dolu ormana karanlık çöktü, karşımdaki yüz yavaşça kaybolur ve yaydığı titreşim giderek daha belirsizleşirken, durgun bir havuzda kendi görüntüme bakıyormuş gibi oldum.

Üstüme bir şey bulaşmasından korktuğum için cesedi ellemedim; gerçekten tamamen, tamamen ölmüş müydü emin olamadım; içgüdülerim öyle diyordu, kurşunumun hem iradenin hem de gözün açtığı kısa, havayı delen yiv

boyunca mükemmel bir kesinlikle yol aldığını biliyordum. Acele etmeli, acele etmeli diye bağırdı yaşlı Bay Acele-Ecele, ellerini pantolonuna daldırıp karıştırdı. Ona benzemeyelim. Hızla, keskin gözlerle etrafıma baktım. Felix tabanca hariç her şeyi çantaya kendisi koymuştu; ama bir şey düşürmediğinden emin olmak isteyecek kadar soğukkanlıydım; tırnaklarını kestiğim basamağı fırçalayacak, ayağımla çiğneyerek toprağa gömdüğüm, daha sonra çöpe atmaya karar verdiğim tarağını topraktan çıkaracak kadar ileri gittim. Sonra uzun zaman önce planladığım bir şeyi yerine getirdim: arabanın burnunu çevirip yola doğru hafif eğim yapan, kütüklerle kaplı bir yolda bırakmıştım; şimdi küçük Icarus'umu birkaç metre ileri ittim ki sabah otoyoldan görünsün, bu da cesedimin bulunmasını sağlasın.

Gece hızla çöktü. Kulaklarımdaki vınlama neredeyse kaybolmuştu. Ormana daldım, cesedin biraz yakınından tekrar geçtim; ama artık bir daha durmadım - sadece çantayı kaptım ve sakınmadan, seri bir hamleyle, sanki gerçekte ayağımda o taş gibi ağır ayakkabılar yokmuşçasına ormandan hiç çıkmadan gölün etrafını dolaştım, ilerledikçe ilerledim, hayaletimsi alacakaranlıkta, hayaletimsi karın içinden... Ama ne kadar da güzel biliyordum doğru yolu, nasıl kusursuz, nasıl parlak ezberime almışım hepsini, yazın Eichenberg'e giden yolları öğrenirken!

İstasyona zamanında vardım. On dakika sonra, istediğim tren bir hayaletin güvenilirliğiyle istasyona girdi. Gecenin yarısını takırdayan ve sallanan üçüncü sınıf bir kompartımanda, sert bir sıranın üzerinde geçirdim, yanımda iki yaşlı adam kâğıt oynuyordu, kullandıkları kâğıtlar pek tuhaftı: büyük, yeşil ve kırmızıydılar, üzerlerinde meşe palamutları ve arıkovanları vardı. Gece yarısından sonra aktarma yapmam gerekiyordu; bir iki saat sonra artık batıya doğru ilerliyordum; sonra sabahleyin bir aktarma daha yaptım, bu se-

fer hızlı bir trene bindim. Ancak o zaman, bir tuvaletin tenhalığında, sırt çantasındekileri inceledim. İçine en son sokuşturulmuş şeyler haricinde (kan lekeli mendil dahil), birkaç gömlek, bir parça sosis, iki büyük elma, kösele bir ayakkabı tabanı, bir kadın cüzdanı içinde beş Mark, bir pasaport buldum; bir de Felix'e yazdığım mektupları. Elmalarla sosisi hemen oracıkta, tuvalette yedim; ama mektupları cebime koydum ve pasaportu gerçek bir ilgiyle inceledim. Her şeyi yerli yerindeydi. Mons'a ve Metz'e gitmişti. İşin tuhafı, fotoğraftaki yüzü bana pek benzemiyordu; elbette rahatlıkla benim fotoğrafım yerine geçerdi - ama yine de bende garip bir izlenim bıraktı, benzerliğimizin o denli az farkına varışının gerçek sebebinin bu olduğunu düşündüğümü hatırlıyorum: o kendini aynada görüyordu, yani sağdan sola, gerçekteki gibi dosdoğru güneşe gözlerini dikip bakarak değil. İnsanoğlunun etkafalılığı, umursamazlığı, duyularının laçkalığı, bütün bunlar kısa kişisel özellikler listesindeki resmî tanımlamaların benim kendi pasaportumdaki (evde bırakmıştım) vasıfların bile bana tam uymayışıyla açığa çıkıyordu. Önemsiz bir ayrıntı kuşkusuz, ama durumu anlatıyor. "Meslek" bölümündeyse kemanını şüphesiz Rusya'da yaz akşamları laubali uşakların gitar tıngırdattıkları gibi çalan bu uyuşuk beyinliye "müzisyen" denmişti, bu da bir anda beni de bir müzisyene dönüştürdü. Günün ilerleyen saatlerinde küçük bir sınır kasabasında bavul, palto filan satın aldım, sonra silahtan da kurtuldum - hayır, onları ne yaptığımı söylemeyeceğim: sır vermeyen, Ren nehrinin suları! Çok geçmeden, ucuz siyah bir palto giymiş pek tıraşsız bir beyefendi sınırın nispeten güvenli tarafını tutmuş, güneye doğru yol alıyordu.

ONUNCU BÖLÜM

Çocukluğumdan beri menekşeleri ve müziği sevdim. Zwickau'da doğdum. Babam kunduracı annem temizlikçiydi. Kızdığı zaman bana Çekçe tıslardı. Benimkisi bulutlu ve neşesiz bir çocukluktu. Erkekliğe adım atar atmaz gezintilerime başladım. Keman çalardım. Solağım. Yüz - oval. Evli değilim; bana sadık bir kadın gösterin. Savaş epey berbattı bence; gelip geçti ama, her şey nasıl gelip geçiyorsa... Her sıçanın bir deliği vardır... sincapları ve serçeleri severim. Çek birası daha ucuzdur. Ah, demirci insan da nallayabilse - ne kadar ekonomik olurdu! Bütün bakanlar rüşvet yiyor, şiir denen şey safra. Bir gün bir panayırda ikiz gördüm; hangisinin hangisi olduğunu bilene ödül vaat ediyorlardı, bunun üzerine havuçkafa Fritz ikisinden birine bir tane patlatıp şişiriverdi kulağını - al sana fark! Yaa, amma gülmüştük! Kavga, hırsızlık, katliam, hepsi ya iyi ya kötü, duruma bağlı.

Önüme çıktığında para yürütmekten geri durmadım; aldığın senindir, onun parası bunun parası diye bir şey yok; demir paranın üzerinde şöyle yazdığını gördünüz mü hiç:

bu para Müller'indir. Parayı severim. Hep sadık bir dost bulmayı diledim; beraber müzik yapardık, evini ve bahçesini bana vasiyet ederdi. Para, sevgili para. Sevgili bozuk para. Sevgili kâğıt para. Ötede beride dolaştım; orada burada iş buldum. Bir gün bana benzediğini söyleyip duran şık bir adamla tanıştım. Palavra, bana biraz olsun benzemiyordu. Ama onunla tartışmadım, zengindi ya, zenginle senlibenli olan, bir gün kendi de zengin olabilir. Onun yerine arabasıyla bir yolculuğa çıkmamı istiyordu, uğursuz planını yerine getirebilsin diyerek. Öldürdüm blöfçüyü ve soydum. Ormanda yatıyor, yerde kar var, kargalar gaklıyor, sincaplar sıçrıyor. Sincapları severim. Zavallı beyefendi üzerinde paltosu ölü yatıyor, arabasının yakınında. Araba kullanmayı biliyorum. Menekşeleri ve müziği severim. Zwickau'da doğdum. Babam kel kafalı gözlüklü bir kunduracı, annem kıpkırmızı elli bir temizlikçiydi. Kızdığı zaman-

Hepsi tekrar en baştan, yeni saçmasapan ayrıntılarla... Böylece bir izdüşüm çıktı ortaya ve isteklerini dayattı. Ben aramadım yabancı bir ülkede kendime sığınak, ben bırakmadım sakal, Felix'ti o, katilim. Ah, sıkı fıkı bir dostluğumuz olsaydı, onu iyi tanısaydım, bana miras kalan bu ruha yerleşmek eğlenceli bile gelebilirdi. Her köşe bucağını bilirdim; geçmişinin tüm koridorlarını tanırdım; tüm konforlarının tadını çıkarabilirdim. Ancak Felix'in ruhunu son derece gelişigüzel incelemiştim; dolayısıyla tüm bildiğim kişiliğinin kaba dış hatları ve iki veya üç tane rastlantısal kişilik özelliğinden ibaretti. Sol elimi kullanmayı denemeli miyim?

Ne denli sevimsiz olsalar da, bu duygularla -az çok- başa çıkmak mümkündü. Onu infazına hazırlarken, o içi yumuşakça doldurulmuş yaratığın kendini nasıl tamamen bana teslim ettiğini unutmak epey zordu mesela. O soğuk itaatkâr pençeler! Ne kadar uysal davrandığını hatırlamak beni oldukça hayrete sevk ediyordu. Ayak başparmağının tırnağı

o kadar sertti ki makasım bir seferde nüfuz edemedi, tırnak, sığır eti konservesinin kapağının pürüzlü çentiği nasıl kurma sapının etrafına dolanırsa makasın bir ağzı boyunca kıvrıldı. Bir insanın iradesi gerçekten bir ötekini kuklaya çevirecek kadar güçlü mü? Onu gerçekten tıraş ettim mi? Hayret verici! Evet, olup biteni hatırlarken bana en çok azap çektiren Felix'in itaatiydi, itaatinin saçmalığı, beyinsizliği, otomatikliği. Ama demin dediğim gibi, onu atlattım. Çok daha kötüsü aynalarla başa çıkmaktaki başarısızlığımdı. Hatta bıraktığım sakal beni başkalarından çok kendimden korumak amacı taşıyordu. Korkunç bir şey - patlayacak kadar şişmiş bir hayalgücü. Dolayısıyla benim gibi keskin bir hassasiyet bahşedilmiş bir insanın ayrıntılar yüzünden kendini kaybetmesi kolayca anlaşılır bir durum - karanlık bir aynadaki izdüşümü veya ayaklarının dibine ölü bir şey gibi düşen gölgesi, *und so weiter*. Kısa kesin, millet - bir Alman polisininkine benzeyen dev beyaz avucumu kaldırıyorum size, durun! Merhamet dolu iç geçirmeler falan, katiyen istemiyorum millet. Acıma, dur orda! Şefkatinizi kabul etmiyorum; çünkü eminim aranızda bana acıyacak birkaç can vardır - ben, bir anlaşılmamış şair. "Sis, duman... siste titreşen bir akor." Hayır, şiir değil bu, ihtiyar Dosto'nun dev eseri *Suç ve Balçık*'tan. Özür dilerim: *Schuld und Sühne* (Almanca baskısı). Benden yana en ufak bir pişmanlık söz konusu değil: bir sanatçı pişmanlık hissetmez, eseri anlaşılmadığında, kabul görmediğinde bile. İkramiyesine gelince-

Biliyorum, biliyorum: romancı bakış açısından, hikâyenin akışı boyunca -hatırladığım kadarıyla- başlıca motifimmiş gibi duran konuya, yani kazanma hırsına çok az ağırlık vermem kötü bir hata. Kendime ölü bir ikiz ayarlarken kovaladığım hedef hakkında nasıl bu kadar ketum ve vurdumduymaz olabildim? Ama bu noktada tuhaf şüphelerin hücumuna uğruyorum: yoldan kazanç uğruna mı bu kadar

çok, gerçekten çıkmıştım, o son derece belirsiz miktar mıydı bana gerçekten o kadar cazip gelen (bir insanın maddi değeri; ve ortadan kayboluşuna karşılık makul bir tazminat), yoksa tam tersi miydi ve benim adıma yazan hafızam başka türlü davranamayıp (sonuna kadar gerçeklere bağlı kalarak) Orlovius'un çalışma odasındaki (o odayı tasvir ettim mi?) bir konuşmaya özel bir anlam atfedememişti bir türlü?

Ölüm sonrası ruh hallerim hakkında söylemek istediğim bir şey daha var: ruhumun ta derinliklerinde, eserimin kusursuzluğundan hiçbir şüphe duymamama ve siyah beyaz ormanda bana tıpatıp benzeyen ölü bir adam yattığına inanmama rağmen, dehanın acemisi, şöhretin tadını henüz tanımayan biri olarak, ama ciddiyete eşlik eden gururla dolu, acı verecek kadar güçlü bir istekle şaheserimin (dokuz mart günü loş bir ormanda tamamlanıp imzalanmış) insanlar tarafından takdir edilmesini veya başka türlü söylemek gerekirse, o göz aldanmasının -ne de olsa her sanat eseri bir göz aldanmasıdır- başarı kazanmasını istiyordum; sigorta şirketinin ödediği, tabir caizse, telif ücretine gelince, benim gözümde ikinci derecedeydi. Ah, evet, ben su katılmamış bir romans sanatçısıydım.

Gelip geçenler gün gelir hazine olur, demiş şair. Sonunda Lydia günlerden bir gün yurtdışında buluştu benimle; otelime telefon açtım. "O kadar çabuk değil," dedim ciddiyetle uyararak, kendini kollarıma atmak üzereyken. "Unutma ki benim adım Felix ve sadece senin bir tanıdığınım." Dul elbisesi içinde çok güzel görünüyordu, tıpkı siyah ressam papyonumun ve muntazaman kısaltılmış sakalımın bana yakıştığı gibi. Başladı anlatmaya... evet, her şey tahmin ettiğim gibi gelişmişti, hiç pürüz çıkarmadan. Ölü yakma töreninde, papaz titreyen sesinde profesyonel bir pürüzle hakkımda sözler ettiğinde gayet içten ağladığı anlaşılıyordu, "...

işte *bu* adam, *bu* alicenap adam-" Ona ileriye yönelik planlarımı anlattım ve zaman geçirmeden kur yapmaya başladım.

Şimdi evliyiz, ben ve küçük dulum; sakin, tablo gibi güzel bir yerde, küçük kır evimizde yaşıyoruz. Ta aşağıdaki mavi körfeze bakan küçük, içinde mersin ağaçları olan bahçemizde uzun, tembel saatler geçiriyor, sık sık zavallı müteveffa kardeşimden bahsediyoruz. Ona onun hayatından yeni hikâyeler anlatıp duruyorum. "Kader, kısmet," diyor Lydia içini çekerek. "Hiç olmazsa şu anda ruhu Cennette bizim mutluluğumuzla teselli buluyor."

Evet, Lydia benimle mutlu; başka kimseye ihtiyacı yok. "Ne kadar memnunum," diyor bazen, "Ardalion'dan sonsuza dek kurtulduğumuza. Oncağıza oldukça acırdım, epey zamanımı harcardım, ama doğrusu hiç katlanamazdım herife. Şu anda nerede acaba. Herhalde ölesiye içiyordur, zavallı adam. Bak o da kader!"

Sabahları okuyup yazıyorum; belki yakında yeni ismimle bir iki küçük şey yayımlayacağım; bu mahallede oturan Rus bir yazar üslubumu ve parlak hayal gücümü hararetle övüyor.

Ara sıra bir Orlovius'tan iki satır geliyor Lydia'ya - yeni yıl kutlaması filan. İstisnasız her seferinde tanışma zevkine eremediği kocasına en iyi dileklerini iletmesini rica ediyor ve bir yandan da şöyle düşünüyor herhalde: "Ne de kolay teselli bulan bir dul. Zavallı Herman Karloviç!"

Bu sonsözdeki vurucu çeşniyi fark ettiniz mi? Klasik bir tarife göre hazırladım. Hikâyeyi bağlamak için kitapta yer alan her kişi hakkında bir şey söylenir; böyle yaparak varlıklarının akışının kısa da olsa her birinin kendine mahsus özellikleriyle uyum içerisinde kalması sağlanır; bir de alaycı bir ayrıntı ortaya serilir - hayatın muhafazakârlığıyla sinsice dalga geçmek için.

Lydia her zamanki kadar unutkan ve dağınık...

Sonsözün en sonuna da, *pour la bonne bouche*, büyük ih-

timalle romanın daha önceki bir bölümünde öylece gelip geçmiş önemsiz bir nesne hakkında pek candan bir nükte konulur.

Yatak odalarının duvarında hâlâ o aynı pastel portreyi görebilirsiniz, Hermann, her zamanki gibi, ona her baktığında gülüp küfreder.

Finis. Hoşçakal, Turgi! Sağlıcakla, Dosto!

Rüyalar, rüyalar... üstelik oldukça basmakalıplar. Kimin umurunda ki?..

Hikâyemize dönelim. Kendimize daha bir hâkim olmaya çalışalım. Yolculuğun bazı ayrıntılarını silelim. Hemen hemen İspanya sınırındaki Pignan'a vardığımda, hatırlıyorum, ilk iş Alman gazetesi bulmaya çalışmıştım; birkaç tane buldum, ama henüz bir şey yoktu.

İkinci sınıf bir otelde, yerleri taş, yan odaya açılan koyu kahverengi kapısı üzerine boyanmış gibi duran karton duvarlı ve aynasında yalnızca tek yansıma olan koskoca bir odaya yerleştim. Korkunç soğuktu; ancak akıl almaz irilikte açık şömine ısı vermeye bir sahne dekorundan daha elverişli değildi, hizmetçi kadının getirdiği korlar sönünce oda daha da soğudu. Orada geçirdiğim gece en aşırı ve yorucu hayallerle doluydu; sabaha yakın, her yanım yapış yapış ve kaşıntı içerisinde sokağa attım kendimi, mide bulandırıcı yoğunluktaki kokuları içime çektim ve pazar yerinde birbirini itip kakan güneyli kalabalığı arasında ezildim, o kasabada daha fazla kalamayacağımı açıkça anlamıştım

Omurgamdan aşağı sürekli inen titremelerle, kafam neredeyse çatlayacak halde *syndicat d'initiative*'e gittim, konuşkan birisi çevredeki bir dolu yeri tavsiye etti: ben kuytu ve gözlerden uzak bir yer istiyordum ve akşama doğru aheste aheste yol alan bir otobüs beni seçtiğim adrese bıraktığında burasının tam istediğim yer olduğunu anladım.

Diğerlerinden ayrı, tek başına, mantar meşeleriyle çevrili

makul görünüşlü bir otel vardı, panjurlarının büyük bölümü hâlâ kapalıydı (sezon ancak yaz başı açıldığından). İspanya'dan gelen kuvvetli bir rüzgâr mimozaların üzerindeki hafif civciv tüylerini ürpertiyordu. Şapeli andıran küçük bir yapının içerisinde bir kaynaktan şifa verici su fışkırıyordu, yakut rengi koyu pencerelerinin köşelerinden örümcek ağları sarkmaktaydı.

Az kişi kalıyordu orada. Doktor vardı, otelin sahibi ve masanın hükümdarı: masanın başında oturup, konuşmayı yönetirdi; yakındaki nehirde tuttuğu alabalığı hamarat hizmetçi pıtır pıtır yürüyüşüyle masaya getirdiği zaman homurtu ve hırıltı karışımı sesler çıkaran, alpaka paltolu, papağan gagası burunlu ihtiyar vardı; ta Madagaskar'dan bu sıçan deliğine gelmiş basit bir genç çift; müslin bir *gorgerette* giymiş küçük yaşlı kadın vardı, bir müdüranım; geniş bir ailesi olan kuyumcu; kuruntulu bir genç vardı, unvanı önce vikontes, sonra kontes, son olarak da (ki bu bunu yazdığım an itibariyle demek oluyor) markiz olup çıkan - hepsi de (müessesenin saygınlığını artırmak için elinden geleni yapan) doktor sayesinde. Paris'ten gelen hüzünlü gezici satış görevlisini de unutmayalım, markası tescilli bir jambon türünün temsilcisiydi; sonra yakınlardaki bir manastırın güzelliği hakkında anlattıklarıyla kafa şişirip duran kaba şişman keşişi de; üstüne üstlük, kendini daha iyi ifade etmek için de etli dudaklarıyla kalpçik şeklinde bir öpücük pörtletirdi. Koleksiyonun tamamı buydu galiba. Sarkık kaşlı müdür ellerini arkasında kavuşturup kapının yanında durur, merasimli akşam yemeğini somurtuk bakışlarla izlerdi. Dışarıda yıkıcı bir rüzgâr eser dururdu.

Bu taze izlenimler bende olumlu bir etki bıraktılar. Yemekler güzeldi. Odam güneşliydi ve camdan, rüzgârın şiddetle sarstığı zeytin ağaçlarının iç eteklerini sıra sıra kabaca havalandırışını seyretmek ilginçti. Uzakta, acımasızca mavi

bir gökyüzünün önünde, Fujiyama'yı andıran bir dağın mor gölgeli, şeker kellesine benzeyen konisi yükseliyordu. Pek dışarı çıkmıyordum: kafamın içindeki o gökgürültüsü, o aralıksız kükreme, köredici mart rüzgârı, o öldürücü dağ esintisi beni korkutuyordu. Yine de ikinci gün gazete almak için kasabaya indim, gene bir şey yoktu gazetelerde, bu gerilim beni tarifsiz biçimde çıldırttığından, onları birkaç günlüğüne aklımdan silip atmaya karar verdim.

Bana yöneltilen bütün soruları vargüçle cevaplamaya çalışmama rağmen yemek masasının sakinleri üzerinde bıraktığım izlenim korkarım hırçın bir asosyallikten ibaretti; doktor akşam yemeğinden sonra beni akordu bozuk bir kır evi piyanosu, pelüş koltuklar ve tur broşürleriyle kaplı yuvarlak bir masanın doldurduğu kasvetli küçük bir oda olan *salon*'a geçmeye ikna etmeye çalıştı, ama boşuna. Doktorun keçi sakalı, soluk mavi gözleri ve küçük yuvarlak bir göbeği vardı. İşbilir ve son derece iğrenç bir biçimde yemek yiyordu, pişmiş yumurtayla başa çıkma yöntemi, ekmeğin kenarıyla yumurtanın sarısına elinin tersiyle bir takla attırıp, sulu bir tutam tükürük eşliğinde, yumurta tam dağılmadan ıslak, pembe ağzına yumuşak iniş yaptırmaktı. Sosa banmış parmaklarıyla konukların tabaklarında et yemeğinden artan kemikleri toplar, ganimetini rasgele sarmalar, müsait pozisyondaki paltosunun cebine dolduruverirdi; böyle yaparak belli ki egzantrik bir karakter zannedilmeyi hedefliyordu: "*C'est pour les pauvres chiens*, zavallı köpekler için," derdi (hâlâ diyor), "hayvanlar genellikle insanlardan daha iyidirler" - hararetli tartışmalar yaratan (hâlâ da yaratıyor) bir iddia, özellikle keşiş efendi pek ateşlenirdi. Benim Alman ve müzisyen olduğumu öğrenince oldukça etkilenmiş göründü; ve bana yöneltilen bakışlardan, yüzümden çok (tıraş olmamışlıktan sakallılığa doğru ilerleyen) milliyetimin ve mesleğimin ilgi çektiği sonucuna vardım, doktor her ikisinde de evin prestiji

açısından özellikle hayır umuyordu. Beni merdivenlerde veya uzun beyaz koridorlardan birinde esir alır, bitmek bilmez bir dedikoduyu anlatmaya başlar, jamboncu memurun insan içinde yaptığı gaflardan bahseder, oradan keşişin hoşgörüsüzlüğünden yakınmaya geçerdi. Başka bir açıdan bakınca oyalayıcı da olsa bunlar biraz sinirime dokunuyordu.

Gece olup da avludaki öksüz bir lambanın bir yakalayıp bir kaybettiği dalların siluetleri odama dalıp etrafımı sarınca geniş ve boş ruhumu kısır ve çirkin bir sersemlik dolduruveriyordu. Ah, hayır, ölü gövdelerden asla korkmadım, kırık, paramparça oyuncaklar nasıl korkutmuyorsa beni. Hain bir yansımalar dünyasında yapayalnızken korktuğum, ulaşmak zorunda olduğum harikulade, çılgınca mutlu, her şeyi çözecek o ana; sanatçının zafer anına, onur, kurtuluş, bahtiyarlık anına ulaşana dek tutunamayıp yıkılmak, çökmekti: benimkisi heyecan verici bir başarının mı, yoksa berbat bir iflasın mı tablosuydu?

İkametimin altıncı gününde rüzgâr o kadar şiddetlendi ki otel fırtınalı bir denizdeki bir gemiye benzetilebilirdi: pencere camları uğulduyor; duvarlar çatırdıyordu; sık, herdem yeşil bitki örtüsü bir hışırtıyla geri çekilip sonra ileri doğru hamle ediyor, evi ablukaya alıyordu. Bahçeye çıkmaya kalkıştım, ama anında iki büklüm oldum, şapkamı bir mucize eseri kurtardım ve odama çıktım. Odada, bütün o hengâmenin, çıngırtı çangırtının ortasında pencerenin yanında derin düşüncelere dalmış gitmişken, çanı işitmemişim, bu yüzden yemeğe inip masadaki yerimi aldığımda üçüncü tabak yeniyordu - damakta yosun gibi bir tat bırakan, domates soslu tavuk ciğeri - doktorun en sevdiği yemek. Başlangıçta doktorun maharetle yönettiği genel konuşmaya kulak vermedim, ama birden herkesin bana baktığını fark ettim.

"*Et vous* - ya siz," diyordu doktor bana, "siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?"

"Hangi konuda?" diye sordum.

"Şeyden bahsediyorduk," dedi doktor, "o cinayetten, *chez vous*, sizin ordaki Almanya'daki. Canavar olmak lazım" -diye devam etti, ilginç bir tartışma başlatmayı umarak- "kendi canını sigortalayıp sonra gidip başkasının canını almak-"

İçime ne türlü bir şeytan girdi bilmiyorum ama birden elimi kaldırıp şöyle dedim: "Buraya bakın, susun," ve sıkılmış yumruğumu masaya öyle bir indirdim ki peçete halkası havaya fırladı, ardından tanıyamadığım kendi sesimle şöyle bağırdım: "Susun, susun! Ne cüretle, ne hakla? Bütün bu hakaretler - Hayır, katlanmayacağım! Siz ne cüretle kalkmış - benim ülkeme, halkıma ... susun! Susun," Daha da yüksek sesle bağırdım: "Sen!.. Ne cüretle bana, yüzüme karşı, Almanya'da - Sus!"

Zaten hepsi epeydir sessizdiler - masaya yumruğumu indirmemle yüzüğün yuvarlanmaya başladığı andan beri. Ta masanın en ucuna kadar yuvarlandı; kuyumcunun en küçük oğlu eliyle bastırarak ihtiyatla durdurdu onu. Pek ender rastlanır incelikte bir sessizlik. Sanırım rüzgâr bile ulumayı kesmişti. Doktor elinde çatal bıçağıyla, donakaldı: alnında bir sinek donakaldı. Boğazımda bir kasılma hissettim; peçetemi fırlatıp yemek odasından çıktım, odadaki her yüz adeta kendiliğinden geçişimi izlemek üzere döndü.

Hızımı kesmeden holde bir masanın üzerinde açık duran gazeteyi kaptım ve odama varınca yatağıma gömüldüm. Her yanım titriyordu, genizden yükselen hıçkırıklarla boğuluyordum, hiddetten allak bullaktım; parmak eklemlerim iğrenç domates sosuna bulanmıştı. Gazeteyi tüm dikkatimle incelerken hâlâ kendime tüm bunların saçmalık, topu topu tesadüf olduğunu söyleyecek zamanım oldu - Fransızların olaydan haberdar olmaları beklenemezdi ya, ama birdenbire ismim, eski ismim, gözümün önünde dans etmeye başladı...

O gazeteden tam ne öğrendim hatırlamıyorum: o zamandan beri yığınla gazeteye baktım, kafamda epeyce birbirlerine karıştılar; şimdi bir yerlerde duruyorlar ama onları düzenleyecek vaktim yok. Ama gayet iyi hatırladığım, iki şeyi hemen kavramamdı: birincisi, katilin kimliği biliniyordu, ikincisi, kurbanınki bilinmiyordu. Haberi özel bir muhabir geçmemişti, muhtemelen sadece Alman gazetelerindeki haberin kısa bir özetiydi, sunuluşunda da dikkatsiz ve küstahça bir şey vardı, siyasi sürtüşme haberleriyle papağan humması haberi arasına sıkıştırılmıştı. Haberin üslubu beni anlatılmaz derecede şoka uğratmıştı: benden o kadar yakışıksız, öyle olmayacak bir dille bahsediyordu ki, bir an belki benimle aynı ada sahip birinden bahsettiğini bile düşündüm; çünkü bu ağız olsa olsa tüm aile fertlerini doğrayan bir yarım akıllıdan bahsederken kullanılır. Şimdi anlıyorum. Tahminimce, bu enternasyonal polisin bir oyunuydu; beni korkutmaya, sarsmaya yönelik sersemce bir girişim; başta bunu fark etmedim, bir öfke nöbetine tutuldum, gözümün önünde sütunun bir o satırına bir bu satırına karışan benekler yüzüyordu - tam o anda kapı sertçe çalındı. Gazeteyi yatağımın altına sokuşturup, "Girin," dedim.

Doktordu. Ağzındaki bir şeyi çiğnemeyi bitiriyordu.

"*Ecoutez*," dedi, henüz eşikten adımını bile tam atmamışken - "bir yanlışlık oldu. Demek istediğimi yanlış yorumladınız. İstirham ederim-"

"Dışarı!" -diye gürledim- "çık dışarı!"

Yüzü değişti ve kapıyı kapamadan gitti. Ayağa sıçrayıp inanılmaz bir gürültüyle çarptım kapıyı. Sonra yatağın altından gazeteyi çekip çıkardım, ama şimdi demin okuduğum şeyi bulamıyordum. Baştan sona inceledim: hiçbir şey yok! Rüyamda okumuş olabilir miydim? Sayfalara bir bir yeni baştan bakmaya başladım; bir şeyin kaybolduğu ve sadece bulunamamakla kalmayıp, aranışına belli bir mantık

kazandıracak doğa kanunlarının da ortadan kalktığı, onun yerine her şeyin saçmasapan bir şekilsizlik ve ratsgelelik içinde cereyan ettiği kâbuslardan biri gibiydi. Hayır, gazetede hakkımda hiçbir şey yoktu. Hiç mi hiç. Mutlaka gözü dönmüş bir heyecan içinde olmalıydım, çünkü birkaç saniye sonra gazetenin eski bir Alman paçavrası olduğunu, demin okuduğum Paris gazetesi olmadığını fark ettim. Yatağın altına tekrar dalıp gazeteyi yeniden buldum ve gelişigüzel, hatta hakaretamiz bir ifadeyle yazılmış haberi yeniden okudum. Evet, beni en çok afallatan şey kafama dank etmişti - bana hakaret gibi gelen şey: benzerliğimiz hakkında tek bir kelime yoktu; eleştirilmemekle kalınmamış (mesela en azından şöyle diyebilirlerdi: "Evet, çarpıcı bir benzerlik bulunmakla birlikte şu, şu emareler onun cesedi olmadığını gösteriyor") hiç bahsedilmemişti bile - ki bu da dış görünüşü benimkinden gayet farklı biçarenin tekinden bahsedildiği izlenimini bırakıyordu. Şimdi, tek bir gecede çürüyüp gitmiş olması pek mümkün değil; aksine görünüşü benzerliğimizi çok daha keskin bir heykelsilikle öne çıkaran belli bir mermersi nitelik kazanmış olmalıydı; ama ceset oyunbaz Ölüm'e onu kurcalayacak vakit tanıyacak kadar, yani şöyle birkaç gün sonra bile bulunsa, ne olursa olsun çürümesinin aşamaları benimkine denk düşerdi - Allah kahretsin, üstünkörü bir dille anlatıyorum korkarım ama lafı dolaştıracak havada değilim. Benim için en değerli ve en önemli şey hakkındaki bu bilmezlikten gelme, bana son derece korkakça bir numara olarak göründü, en baştan beri herkesin onun ben olmadığımı gayet iyi bildiği, cesedi benim cesedim zannetmenin kimsenin aklının ucundan bile geçmediği ima ediliyordu burada. Hikâyenin anlatılışındaki yarım yamalaklık ise benim asla, asla işlemeyeceğim bir terbiyesizliğe işaret ediyor gibiydi; işte hâlâ oradaydılar, ağızları görünmeyen, domuz burunları başka yöne çevrili, ses-

siz, ama titreyen, neşeyle tir tir titreyen alçakları, evet, şeytani, muzaffer bir neşeyle; evet, muzaffer, müstehzi, katlanılmaz-

Kapı yeniden çalındı; nefesim kesilerek ayağa fırladım. Doktor ve müdür karşımdaydılar. "*Voila*," dedi doktor müdüre, derinden incinmiş bir sesle ve beni gösterdi. "İşte - bu beyefendi asla demediğim bir şeye alınmakla kalmadı, aynı zamanda bana hakaret etti, beni dinlemeyi reddedip son derece terbiyesizce davrandı. Lütfen onunla konuşur musunuz. Böyle davranışlara alışık değilim."

"*Il faut s'expliquer* - konuşarak halletmelisiniz," dedi müdür, bana dövecekmiş gibi kötü kötü bakarak. "Eminim mösyö kendisi-"

"Defolun!" diye bağırdım, ayağımı vurarak. "Bana yaptıklarınız - havsalam almıyor - ne cesaretle beni küçük düşürerek intikam almaya - Talep ediyorum, duyuyor musunuz, talep ediyorum-" Doktorla müdür, ikisi de elleri havada, gergin bacaklarının altında zemberekler varmış gibi zıplayarak anlaşılmaz bir dilde konuşmaya başladılar benimle, babahindiler gibi gittikçe yaklaşıyorlardı; daha fazla dayanamadım, öfke nöbetim geçti, ama onun yerini gözyaşlarının basıncı aldı ve birden (zaferi kim istiyorsa onun olsundu) yatağıma yıkılarak şiddetli hıçkırıklara boğuldum.

"Asabi, sadece asabi," dedi doktor, büyü yapılmış gibi yumuşayarak.

Müdür gülümsedi ve kapıyı büyük bir dikkatle kapayarak odadan çıktı. Doktor bana bir bardak su koydu, sakinleştirici bir ilaç getirmeyi teklif etti, omzumu okşadı; bense hıçkıra hıçkıra ağlamaya devam ettim, halimin tamamıyla farkındaydım, hatta soğuk, alaycı bir berraklıkla ne kadar utanç verici olduğunu da görüyordum, aynı zamanda buhranın bütün o Dostomsu-Mostomsu tılsımını da hissediyor, belli belirsiz çıkarıma olan yanını da fark ediyordum, bu

yüzden doktorun bana verdiği et kokan pis mendile yanaklarımı silerken sarsılarak derin derin iç çekmeye devam ettim, o da sırtımı patpatlayıp teskin edici bir havada şöyle mırıldandı:

"Sadece bir yanlış anlama! *Moi, qui dis toujours...* Hep derim, yeterince savaş gördük diye... Sizin de noksanlarınız var, bizim de. Politikayı unutmak lazım. Neyden bahsettiğimizi anlamadınız, hepsi bu. Sadece o cinayet hakkında ne düşündüğünüzü soruyordum."

"Hangi cinayet?" diye sordum hıçkırıklarımın arasından.

"Ah, *une sale affaire* - tam bir canilik: bir adamla elbiselerini değiştokuş etmiş ve onu öldürmüş. Aman kendinizi üzmeyin, sadece Almanya'da yok bu caniler, bizim de Landru'larımız var çok şükür, yani yalnız değilsiniz. *Calmez-vous*, bütün bunlar asabi, buranın suyu sinirlere çok iyi geliyor - daha doğrusu mideye, *ce qui revient au meme, d'ailleurs*."

Bu gevezeliğe kısa bir süre daha devam etti, sonra ayaklandı. Teşekkür ederek mendili geri verdim.

"Biliyor musunuz?" dedi, kapının eşiğinde. "Küçük kontes size basbayağı yanık. O yüzden bize bu akşam piyanoda birşeyler çalmalısınız" (parmaklarını piyano tuşlarında gezdirir gibi oynattı) "inanın bana onu yatacığa atıverirsiniz."

Neredeyse koridordaydı artık, ama birden fikrini değiştirdi ve geri geldi.

"Benim gençlik ve çılgınlık günlerimde," dedi, "öğrenciler bir keresinde alem yaparken, aramızdan en dinsiz imansızımız zilzurna sarhoş oldu, iflah olmaz raddeye varınca da ona bir cüppe giydirdik, kellesini yuvarlak bir kabak bırakacak biçimde tıraş ettik ve gecenin bir vakti bir manastırın kapısını çaldık, kapıya bir rahibe çıktı, içimizden biri ona şöyle dedi: '*Ah, ma soeur, voyez dans quel triste etat s'est mis ce pauvre abbe* - bu zavallı rahibin acınacak haline bir bakın! İçeri alın da onu, sizin hücrelerden birinde uyusun

kendine gelsin.' İnanır mısınız, rahibeler içeri aldı onu. Amma gülmüştük!" Doktor bacaklarını hafifçe büktü, avuçlarıyla hafifçe birer şaplak attı. Birden, kim bilir belki de bütün bunları (kimliğini gizliyor... bir başkası olabilir mi) belli, gizli bir planın parçası olarak söylüyordur gibilerinden bir fikir geçti aklımdan, belki casusluk için gönderilmiştir... yine öfke doldu içime, ama ahmakça gülümseyen gamzelerine bakınca kendimi tuttum, gülermiş gibi yaptım; son derece halinden memnun ellerini salladı ve nihayet, en nihayet beni rahat bıraktı.

Raskolnikov'la aradaki gülünç benzerliğe rağmen - Hayır, bu doğru değil. İptal edildi. Sonra ne vardı? Evet, ilk iş mümkün olduğunca çok gazete edinmeye karar verdim. Aşağı koştum. Sahanlıklardan birinde şişman papazla karşılaştım, bana acıyarak baktı: yıvışık tebessümünden doktorun çoktan cümle aleme barışmamızdan bahsettiği sonucunu çıkarttım.

Avluya çıkınca rüzgâr beni bir anda şöyle bir afallattı; teslim olmadım, kendimi vargücümle avlu kapısına yapıştırdım, sonra otobüs gözüktü, işaret ettim, içeri tırmandım, dışarıda beyaz toz çılgın girdaplar meydana getirirken yokuş aşağı yol aldık. Kasabada birçok Alman günlük gazetesi aldım ve fırsattan istifade postaneye de uğradım. Bana mektup yoktu, öte yandan gazeteler haber doluydu, hatta fazlasıyla, heyhat... Bugün, bütün gücümü emen bir haftalık edebi çalışmadan sonra iyileştim ve sadece bir tiksinme hissediyorum, ama o gün basının soğuk ve alaycı üslubu beni neredeyse çıldırtıyordu.

İşte sonunda ortaya çıkardığım genel manzara: Pazar öğlen, martın onunda, bir ormanda Koenigsdorflu bir kuaför bir ceset bulur. Yazın bile kimsenin uğramadığı o ormanda ne işi vardı, keşfini neden ancak akşamleyin açıkladı, bunlar henüz çözülmemiş sırlar. Sonra, sanırım daha önce bah-

settiğim o korkunç komik hikâye: ormanın kenarında kasten bıraktığım araba gitmişti. İzi, yani bir sıra T, tekerleklerin markasını ele vermiş, muazzam birer hafızaya sahip kimi Koenigsdorf sakinleri mavi bir Icarus'un geçtiğini gördüklerini hatırlamışlar, küçük bir model, tekerlekleri tel parmaklıklı, bunlara benim sokağımdaki garajdaki akıllı ve neşeli adamlar beygir gücü ve silindir sayısıyla ilgili bilgileri de eklemişler ve sadece arabanın polis kayıt numarasını değil, motor ve şasi numaralarını da içeren fabrika numarasını da vermişler.

Genel kanı halihazırda o Icarus'a binmiş bir yerlere doğru basıp gitmekte olduğum - iştah uyandıracak gülünçlükte bir fikir. Şu an açıkça anlıyorum ki, birisi otoyoldan arabamı gördü, uzun uzadıya soruşturmadan etmeden arabaya el koydu, o aceleyle de yakında yatan cesedi gözden kaçırdı.

Olaya tersinden bakarsak, cesedi fark eden kuaför etrafta araba filan olmadığını belirtiyor. Şüpheli bir şahıs, o adam! Polisin onun üstüne çullanması dünyanın en doğal şeyi gibi geliyor insana; daha azını işleyenlerin kelleleri uçuruldu, ama ona hiçbir şey olmadığına emin olabilirsiniz, onun katil adayı olabileceğini akıllarına bile getirmiyorlar, hayır, suç hemen, kayıtsız şartsız, soğuk ve hissiz bir dakiklikle benim üzerime atıldı, beni suçlamak için yanıp tutuşuyorlar, intikam peşindeler, uzun zamandır onları rahatsız ediyormuşum da beni cezalandırmaya susamışlar sanki. Sadece, tuhaf bir peşin hükümle, ölü adamın ben olamayacağımı kabul etmekle kalmadılar; benzerliğimizi görmeyi başaramamakla kalmadılar; hayrettir, ama gerçek, bu olasılığı *a priori* tamamen dışlayarak (çünkü insanlar görmek istemedikleri şeyleri görmezler), polis mükemmel bir mantık yürütme örneği ortaya koydu ve benim bana hiç mi hiç benzemeyen birine kendi kıyafetlerimi giydirivererek dünyayı aldatmayı umduğumu, bu olay karşısında şaşkına döndüklerini ifade etti

Böyle bir akıl yürütmenin budalalığı ve bariz insafsızlığı son derece komik. Bir sonraki mantık basamağı beni zihinsel özürlü yapmaktı; aklımın pek yerinde olmadığını farz edecek kadar ileri gittiler, beni tanıyan kimi kişiler de bunu doğruladılar - o sersem Orlovius da aralarında (ötekiler kimdi acaba), bulduğu hikâye de benim kendi kendime mektuplar yazdığım (oldukça beklenmedik).

Polisi tamamıyla şaşkına döndüren, kurbanın (basın "kurban" kelimesinden özellikle hoşlandı) benim giysilerimi nasıl olup da giydiği sorusuydu veya daha doğrusu şöyle, canlı bir adamı sadece takım elbisemi değil, çoraplarımı ve ayakkabılarımı da, ki ona küçük geldiğinden, ayağını acıtması da gerekirdi, giymeye zorlamayı nasıl başarmıştım - (eh, ayakkabıları giydirmeye gelince, onu post-factum da yapabilirdim, çok bilmişler!)

Kafalarına cesedin benim cesedim olmadığı fikrini sokarak, tıpkı sevmediği bir yazarın kitabı hakkında peşinen değersiz yargısında bulunan ve oradan hareketle, o desteksiz varsayımın üstüne her ne kuracaksa kuran edebiyat eleştirmeni gibi davrandılar. Böylece, Felix'le aramdaki mucizevi benzerlikle yüz yüze gelince, eğer şaheserime daha derin ve ince bir yaklaşımları olsa, nasıl bir tashih veya bir kalem sürçmesi güzel bir kitaba nasıl en ufak bir zarar vermiyorsa, aynı şekilde fark bile edilmeden geçilebilecek ufak ve son derece önemsiz kusurlara adadılar kendilerini. Ellerin kabalığından bahsettiler, bir de son derece önemsiz nasırlaşmış bir şişkinlik bulup çıkardılar, ne olursa olsun her dört uzuvdaki tırnakların düzgünlüğünü es geçmediler ve birisi -yanılmıyorsam cesedi bulan kuaför- dedektiflerin dikkatini, ancak bir profesyonelin fark edeceği belli ayrıntıların ışığında (burası bir harika) tırnakların bir uzman tarafından kesildiği olgusuna çekmiş, bu apaçıkmış - bu *onu* suçlu duruma düşürmeliydi, beni değil!

Ne kadar denedimse de, tahkikat sırasında Lydia'nın ruh halinin nasıl olduğunu öğrenemedim. Kimse öldürülen adamı ben zannetmediğine göre, mutlaka onun da suça iştirak ettiğinden şüphe edilmiştir veya hâlâ ediliyordur: kuşkusuz kendi suçu - sigorta parasının uçup gittiğini anlamalıydı, dul kadın hüngürdemeleriyle olaya maydanoz olmanın manası yok. Uzun vadede dökülecektir ve masumiyetimi asla sorgulamadan ama kellemi kurtarmaya da çabalayarak kardeşimin trajik hikâyesini anlatacaktır; maalesef boşuna, fazla zorlanmadan kardeşim olmadığını bulup çıkarabilirler çünkü; intihar teorisine gelince, eh, resmi hayal gücünün o ipe-bağlanmış-tetik hikâyesini yutması pek imkân dahilinde değil.

Halihazırda, güvenliğim açısından en önemli şey öldürülen adamın kimliğinin bilinmemesi ve *bilinememesi*. Bu arada onun adı altında yaşıyorum, orada burada çoktan izlerini de bıraktım, yani uygun deyimi kullanarak söylersem, *kimi* zımbaladığım ortaya çıkarsa zaman geçmeden izimi bulurlar. Fakat bunu ortaya çıkarmanın hiçbir yolu yok, bu da benim fevkalâde işime geliyor, sil baştan plan yapmak için fazlasıyla yorgunum çünkü. Hem doğrusu bunca maharetle kendimin kıldığım bir isimden nasıl mahrum bırakabilirim kendimi? Çünkü beyler, ismime benziyorum ve isim ona nasıl uyuyorduysa bana da aynen öyle uyuyor. Anlamamak için ahmak olmalısınız.

O arabaya gelince, er ya da geç bulunmalı - onlara pek bir yardımı dokunacağından değil; bulunmasını *istemiştim* zaten. Ne eğlence! Benim halim selim direksiyonda oturduğumu sanıyorlar, oysa gerçekte son derece sıradan ve son derece korkmuş bir hırsız bulacaklar yerimde.

Kan dökülmüş yere tezgâh açan o sorumsuz kalemşörlerin, o heyecan tüccarlarının, o rezil şarlatanların bana yakıştırmayı uygun buldukları çarpık sıfatlardan bahsetmiyo-

rum burada; kâtip bozmalarının haz aldığı psikanalitik cinsinden ağırbaşlı iddialar üzerinde durmayacağım. İlk başta bütün o salya ve pislik öfkelendirdi beni, özellikle vaktiyle satış rakamlarını yükseltmeye katkıda bulunmuş, vampirce bir damak zevkine sahip şu veya bu beceriksizle aynı nefeste anılmam. Mesela kurbanının cesedi içindeyken arabasını yakan adam vardı, ceset araba sahibinden, yani kendisinden uzun boylu çıkınca bilgece davranarak cesedin ayaklarını testereyle kesmiş. Cehenneme kadar yolları var! Benim onlarla hiçbir ortak noktam yok. Beni çıldırtan bir başka nokta gazetelerin başkasını değil de pasaport fotoğrafımı (onda gerçekten bir suçluya benziyorum, kendime ise hiç benzemiyorum, o kadar haince rötuşlamışlar) basmalarıydı, mesela bir kitabın sayfalarını karıştırdığım fotoğrafımı basabilirlerdi - taze sütlü çikolata tonlarında pahalı bir baskı; aynı fotoğrafçı beni başka bir pozda da çekti, parmağım şakağımda, çatık kaşların altından ciddi gözler size bakıyor: Alman romancılar sever bu pozu. Gerçekten, çok vardı seçebilecekleri. Birkaç iyi enstantane de var - mesela mayolu resmim, Ardalion'un arazisindeki.

Ha, bu arada - neredeyse unuttum, polis, her çalıyı inceleyip hatta toprağı bile kazarak dikkatle araştırırken hiçbir şey bulamadı; hiçbir şey, bir tek dikkate değer nesne hariç, o da: bir şişe -*o* şişe- ev yapımı votka. Hazirandan beri orada yatıyordu. Hatırladığım kadarıyla Lydia'nın onu saklayışını tasvir ettim... Yazık ki bir yere bir balalayka gömmemişim, Slav kökenli bir cinayetin hayalini kurma zevkini tattırabilirdim onlara, kadeh şıkırtıları ve "*Pajalay jemenay, dara-guy-ah*..." "Merhamet et bana, sevgilim..." eşliğinde.

Fakat yeter, yeter. Tüm bu iğrenç karışıklığın sebebi cesede bakıp kusursuz ikizimi tanıyamayan insanların ataleti, dikkafalılığı, önyargıları. İçimde kalan bir ukde ve tiksintiyle, anlaşılmadığım gerçeğini (var mıdır bu yüzden ustaca

eserine gölge düşmeyen?) bütün çıplaklığıyla kabul ediyorum ama ikizimin mükemmelliğine kuvvetle inanmaya devam ediyorum. Kendimi suçlamamı gerektirecek hiçbir şey yok. Eleştirmenlerim geçmişimden hatalar -uydurma hatalar- bulup üstüme yıktılar, fikrimin ta kökünden yanlış olduğu sonucuna vardılar, buradan hareketle o önemsiz çelişkileri bulup çıkardılar, ben kendim de farkındayım onların, bir sanatçının toplam başarısında hiçbir ağırlıkları yok. Bütün olayın planlanış ve uygulanışında maharetin sınırına erişildiğine; mükemmel sonunun, bir anlamda, kaçınılmaz olduğuna; her şeyin, benim irademden bağımsız, yaratıcı sezgi aracılığıyla bir araya geldiğinde ısrarlıyım. Bu yüzden, itibar görmek, beynimin zürriyetine meşruiyet kazandırmak ve onu kurtarmak, dünyaya şaheserimi tüm derinliğiyle açıklamak üzere de hikâyeyi yazmaya karar verdim.

Çünkü son bir gazeteyi buruşturup kenara attıktan, onu son damlasına kadar emip her şeyi öğrendikten sonra; her yanımı kaplayan bir yanma, kaşınma hissiyle ve hemen o anda, ancak benim takdir edebileceğim belli tedbirler almaya yönelik yoğun bir arzuyla; o an, o haletiruhiye içinde masama oturdum ve yazmaya başladım. Edebi güçlerimden, şayanı dikkat maharetimden mutlak biçimde emin olmasam - başta zorlu, zahmetli işti. Nefes nefese kaldım, durdum, sonra yine devam ettim. Beni son derece yıpratan yüküm bana tuhaf bir zevk de veriyordu. Evet, keskin bir ilaç, insanlık dışı, ortaçağa layık bir şeytan çıkarma; ama işe yaradığı görüldü.

Başladığım günden beri tam bir hafta geçti; şimdi eserimin sonuna yaklaşıyorum. Sakinim. Oteldeki herkes son derece iyi bana karşı; şuruplu bir nezaketle dolulular. Halihazırda yemeklerimi ayrı yiyorum, pencereye yakın küçük bir masada. Doktor ayrı oturmamı onaylıyor, kulak eriminde bulunmama aldırış etmeden de asabi bir insanın huzura ih-

tiyaçı olduğunu ve genelde müzisyenlerin asabi olduğunu açıklıyor. Yemek sırasında masanın başından sık sık ya bir yemeği tavsiye etmek ya da şaka yollu bir tek bu günlüğüne genel taama katılmayı arzu edip etmeyeceğimi sormak üzere sesleniyor, sonra hepsi birden bana son derece iyi huylu bir havada bakıyorlar.

Fakat nasıl yorgunum, nasıl ölümüne yorgun. Öyle günler geçirdim ki, önceki gün mesela - iki kısa aralık hariç, on dokuz saat aralıksız yazdım; ya ondan sonra uyudum mu sanıyorsunuz? Hayır, uyuyamadım ve tüm vücudum işkence çarkında kırılıyormuşçasına kasıldı ve gerildi. Şu anda, her nasılsa, bitirirken ve hikâyeme ekleyecek neredeyse hiçbir şeyim kalmamışken, bütün bu harcanmış kâğıttan ayrılmak oldukça acıklı geliyor; ama ayrılmak zorundayım; ve eserimi bir kez daha baştan okuyup, düzeltip, zarfa koyup olanca cesaretimi toplayıp postaladıktan sonra sanırım daha uzağa gitmem gerekecek, Afrika'ya, Asya'ya -nereye olsa fark etmiyor- oysa harekete geçmeye o kadar isteksizim, nasıl da sessizliği, huzuru özlüyorum. Gerçekten, okuyucu bir hayal etsin başka isim altında yaşayan adamın durumunu, yoksa alamayacağından değil, alabilir gerekirse başka bir pasap-

ONBİRİNCİ BÖLÜM

Biraz daha yüksek bir rakıma taşındım: felaket, üssümü başka yere kaydırmamı gerektirdi.

Toplam on bölüm olacak sanıyordum - yanılmışım! Onuncunun sonunu her şeye rağmen ne kadar sağlam, nasıl kararlı biçimde bağlamak üzere olduğumu hatırlamak tuhaf; pek beceremedim zaten - son paragrafımı 'asap'la kafiye yapacak şekilde kesiverdim. Temizlikçi kadın odamı toplamak üzere içeri daldı, yapacak başka işim yoktu, ben de bahçeye indim; orada ilahi, yumuşak bir durgunluk sardı beni. Önce ne olduğunu fark etmedim bile, ama silkindim ve birden anladım, son günlerde kudurmuş gibi esen kasırga dinmişti.

Hava harikaydı, bodur söğütlerin ipeksi koza kabukları uçuşuyordu etrafta; dağılmış yaprak örtüsünün yeşilliği bile yenilenmiş görünmeye çalışıyordu; mantar meşelerinin yarı çıplak, atletik gövdeleriyse parlak bir kırmızılıkla parıldıyorlardı.

Ana yol boyunca yürüdüm; sağımda esmer üzüm bağları eğimle uzanıyordu, henüz yeşillenmemiş sürgünleri munta-

zaman havaya dikiliyor, çömelmiş, çarpık mezarlık haçlarına benziyorlardı. Sonra çimenlerin üzerine oturdum ve üzüm bağlarının ötesindeki omuzlarına kadar sık söğüt ağaçlarına batmış tepenin altın rengi karaçalılarla kaplı zirvesine ve derin-derin mavi-mavi gökyüzüne bakarken, içimi eriten bir tür hassasiyetle (çünkü belki de ruhumun saklı ama esas niteliği hassasiyettir) yorucu hayallerin yükünü geride bırakan yeni, basit bir hayatın başladığını düşündüm. Sonra uzakta, otelimin yönünden otobüs göründü ve Berlin gazetelerini okuyarak en son bir kez eğlenmeye karar verdim. Otobüse binip yolcuların arasında gezgin jambon tüccarını fark edince uyuyormuş numarası yaptım (ve oyunculuğu rüyamda gülüyormuş gibi yapacak kadar ileri götürdüm); ama kısa süre sonra gerçekten uyuyakaldım.

Kasabadan istediğimi almıştım, gazeteyi ancak dönünce açtım ve gözatmak için memnuniyetle kıkırdayarak yerime oturdum. O an kahkahalarla güldüm: araba bulunmuştu.

Arabanın yokoluşuna şu açıklama getirilmişti: On mart sabahı, otoyol boyunca yürüyen üç alemci kafadar -işsiz bir tamirci, tanışımız olan kuaför ve kuaförün kardeşi, belli bir işi olmayan bir genç- ormanın bitiminde araba radyatörünün parıltısını fark edip derhal ona doğru ilerlediler. Ağırbaşlı, kanunlara saygılı bir vatandaş olan kuaför, aralarından birinin arabanın sahibini beklemesi gerektiğini, ortaya çıkmazsa da, arabayı Koenigsdorf polis karakoluna götürmesi gerektiğini söyledi, ama ikisi de biraz eğlence meraklısı olan kardeşiyle tamircinin başka bir önerisi vardı. Ancak kuaför böyle bir şeye izin vermeyeceğini söyleyerek tersledi onları; ve etrafına bakınarak ormanın içlerine doğru yollandı. Çok geçmeden cesetle karşılaştı. Hızla geri döndü, beraberindekilere seslendi ama ne onları ne de arabayı bulamayınca dehşete düştü. Bir süre belki dönerler diye düşünerek oyalandı. Dönmediler. Sonunda akşama doğru "ürpertici

keşfini" polise bildirmeye karar verdi, ama müşfik bir ağabey olarak araba hakkında hiçbir şey söylemedi.

Anlaşılan o iki işe yaramaz Icarus'uma hasar vermekte gecikmemişlerdi, sonra da arabayı saklamışlar, kendileri de gizlenmeye karar vermişler ama sonra fikir değiştirip teslim olmuşlardı. "Arabanın içinde" -deniyordu haberde ilaveten- "katledilenin kimliğini ortaya koyan bir eşya bulundu."

Önce, gözüm aldandı ve 'katilin kimliği' diye okudum yazanı ve bu da neşemi artırdı, baştan beri bilinmiyor muydu arabanın bana ait olduğu? Ama ikinci bir okuma beni düşüncelere sevk etti.

Laf sinirime dokunmuştu. Sersemce bir gizli-saklılık vardı havasında. Elbette, hemen kendi kendime bu ya yeni bir tuzaktır ya da o gülünç votka gibilerinden önemsiz bir şey bulmuşlardır dedim. Ne olursa olsun, beni kaygılandırıyordu - işi yaparken kullandığım bütün nesneleri aklımdan geçirecek kadar endişelendim (mendil niyetine kullandığı paçavrayı ve o iğrenç tarağı bile hatırladım) ve zamanında uyanık ve güvenli bir kesinlikle hareket ettiğimden, şimdi hareketlerimi geriye doğru takip etmekte hiçbir zorluk çekmedim, her şeyi yerli yerinde bulmaktan memnundum. Sağlama tamamdı.

Fayda etmedi: huzurum kaçmıştı... O son bölümü bitirmenin zamanı gelmişti, ama yazmak yerine yine dışarı çıktım, geç saate kadar dolaştım, geri döndüğümde o kadar yorgundum ki aklımın şaşkın rahatsızlığına rağmen anında uykuya yenik düştüm. Rüyamda, usandırıcı bir arayıştan sonra (arayış kısmı sahne gerisindeydi - rüyamda gösterilmiyordu) sonunda Lydia'yı buldum, benden saklanıyordu ve şimdi de soğuk bir ses tonuyla her şeyin yolunda olduğunu, sorun çıkmadan ona kalan parayı aldığını ve başka bir adamla evleneceğini açıklıyordu, "çünkü, şundan" diyordu, "sen ölüsün ya". Korkunç bir öfkeyle uyandım, kal-

bim deli gibi çarpıyordu: kandırılmış! çaresiz! -öyle ya, ölü bir adam yaşayanları nasıl dava edebilir- evet, çaresizdim - ve o bunu biliyordu! Sonra aklım başıma geldi, güldüm - rüyalar ne kadar da trışkadan olabiliyorlar. Ama birden ne kahkahalar atarsam atayım bertaraf edemeyeceğim son derece aksi bir şeyin *varlığını* ve önemli olanın rüyam olmadığını hissettim - önemli olan dünkü haberdeki gizemdi: arabada bulunan eşya ... eğer gerçekten, diye düşündüm, bir cinfikirlinin tuzağı ya da asparagas değilse bu haber; eğer gerçekten de öldürülenin adını saptamayı mümkün kıldıysa ve bu ad doğruysa. Yoo, çok fazla eğer vardı; kullandığım her nesnenin çizdiği, gezegenlerin güzergâhı kadar zarif ve düzenli virajları gözden geçirmekle geçen dünkü sağlamanın ihtimamını hatırladım - ah, nokta nokta çizebilirdim o yörüngeleri! Ama yine de içim rahat etmedi.

Kendimi bir yolunu bulup o tahammül edilmez vehimden kurtarmak amacıyla, elyazmamın sayfalarını topladım, hepsini avucumda şöyle bir tartıp, alaycı bir sesle 'hele, hele!' diye mırıldandım hatta ve son iki üç cümleyi kaleme almadan hepsini baştan sona bir okumaya karar verdim.

Beni büyük bir ziyafetin beklediğini anladım. Yazı masasının yanında geceliğimle ayakta durup yazıyla dolu hışırtılı sayfa yığınını sevgiyle salladım. Bu iş bitince, bir kez daha yatağıma girdim; yastığı kürek kemiklerimin altına düzgünce yerleştirdim; sonra elyazmasını masanın üzerinde bıraktığımı fark ettim, oysa başından beri elimde tuttuğuma yemin edebilirdim. Sakince, lanet okumadan kalktım ve onu beraberimde yatağa getirdim, yastığı bir daha düzeltttim, kapıya baktım, kilitli olup olmadığını kendime sordum (hizmetçi dokuzda kahvaltımı getirdiğinde onu içeri almak için okumamı kesme fikrinden hoşlanmıyordum); bir daha kalktım - yine gayet sakince; kapının kilitli olduğundan emin oldum, zahmet etmesem de olurmuş yani, boğazımı

temizledim, dağılmış yatağıma döndüm, rahatça yerleştim, okumaya başlayacaktım, ama şimdi de sigaram sönmüştü. Alman markalarının aksine Fransız sigaraları sürekli dikkat istiyor. Kibritler nereye kaybolmuştu? Demin elimdeydiler! Üçüncü defa kalktım, biraz ellerim titriyordu bu kez; kibritleri mürekkep hokkasının arkasında buldum - ama yatağa dönünce çarşafların arasına gizlenmiş bir başka kutuyu kalçamla ezdim, bu da demekti ki kalkma zahmetine katlanmasam da olurmuş. Hiddetlendim; müsveddenin sağa sola saçılmış sayfalarını topladım, daha biraz önce içime doğan o lezzetli bir işe başlama heyecanı artık yerini acıya benzer bir şeye bırakmıştı - sanki kötü bir cin bana daha da daha da fazla falso, sadece ve sadece falso yaptırmaya söz veriyormuş gibisinden tüyler ürpertici bir uyanışa. Her nasılsa, sigaramı yeniden yakmış ve o şirret yastığa yumruklarımla boyun eğdirmiştim, okumama başlayabilirdim. İlk sayfada başlık olmayışı beni şaşkınlığa sevk etti: çünkü mutlaka bir ara başlık icat *etmiştim*, "Bir -'in Hatıraları" gibi bir şey, ama neyin? Hatırlayamıyordum; her halükârda "Hatıralar" son derece sıkıcı ve sıradan geliyordu kulağa. Peki o zaman kitabıma ne isim koymalıydım? "Öteki"? Ama Rus edebiyatında bir tane vardı zaten. "Suç ve Eza"? Fena değil - yine de biraz çiğ. "Ayna"? "Sanatçının Bir Aynadaki Portresi"? Fazla yavan, fazla *a la mode*... peki ya "Benzerlik"e ne dersiniz? "Fark Edilmeyen Benzerlik"? "Bir Benzerliğin Hakkının Teslimi"? Hayır - kuru biraz, felsefi bir havası da var. "Sadece Körler Öldürmez" gibisinden bir şey? Fazla uzun. Belki: "Eleştirmenlere Bir Cevap" ya da "Şair ve Ayaktakımı" Düşünüp karar vermeli... ama önce kitabı bir okuyalım, dedim yüksek sesle, isim arkadan gelir.

Okumaya başladım - ve anında yazılı satırları mı okuyorum yoksa hayal mi görüyorum diye hayretler içinde kaldığımı gördüm. Hatta daha fazlası: altüst olmuş hafızam, san-

ki, içine çifte doz oksijen çekti; odam artık daha aydınlıktı çünkü pencereler silinmişti; geçmişim de daha da canlıydı çünkü sanat onu bir kez daha aydınlatmıştı. Bir kez daha tırmanıyordum Prag yakınlarındaki tepeye - gökyüzündeki tarlakuşunu duyuyor, gazhanenin kırmızı kubbesini görüyordum; bir kez daha hudutsuz bir duygu selinin pençesinde, uyumakta olan berduşun başucunda duruyordum, o bir kere daha gerindi kollarıyla bacaklarını açarak, esnedi, işte yine yakasının iliğinden boynu bükük küçük bir menekşe sarkıyordu. Okumaya devam ettim, teker teker belirdiler: gül pembesi karım, Ardalion, Orlovius; hepsi canlıydılar, ama bir anlamda elimde tutuyordum hayatlarını. Bir kez daha baktım sarı yol levhasına ve ormanın içinden hemen o an aklımdan kumpaslar kurarak geçtim; yine bir sonbahar günü karım ve ben bir yaprağın sudaki yansımasına kavuşmak üzere düşmesini izledik; ve işte ben, tuhaf yinelemelerle dolu bir Saksonya kasabasına yumuşak adımlarla dalıyordum ve işte ikizim beni karşılamak üzere usulca ayaklanıyordu. Bir kez daha sihrimle kuşattım onu, ağıma düşmüştü ama sıyrılıverdi, planımdan vazgeçmiş gibi yaptım ama beklenmedik bir kudretle hikâye bir kez daha alevlendi, yaratıcısından devamını ve sonunu talep etti. İşte bir kez daha bir mart öğleden sonrası otoyolda ilerliyorum ve o orada, hendekte, direğin yanında, beni bekliyordu:

"Çabuk bin, gitmemiz lazım."

"Nereye?" diye sual etti.

"Şu ormana."

"Şuraya mı?" diye sordu, işaret ederek-

Değneğiyle, okuyucu, değneğiyle. D - E - Ğ - N - E - K, mülayim okuyucu. Üzerine sahibinin ismi kazınmış, kabaca yontulmuş bir değnek. Zwickau'lu Felix Wohlfahrt. Değnewckiauyle işaret etti Zwickaulu, mülayim veya alçak okuyucu, değneğiyle! Değnek nedir biliyorsun, değil mi? E,

onunla işaret etti işte -değnekle- ve arabaya bindi, değneğini de inerken orada bıraktı haliyle - araba geçici olarak ona aitti çünkü. Halinde "sessiz bir memnuniyet" bile kaydettim. Sanatçı hafızası - ne tuhaf şey! Başka hafızalara beş basar herhalde. "Şuraya mı?" - diye sordu ve değneğiyle işaret etti. Hayatımda hiç bu kadar şaşırmamıştım.

Yatakta oturdum, gözlerim yuvalarından fırlamış halde sayfaya, kendi yazdığım satıra bakakaldım -özür dilerim, benim yazdığım değil- o eşi benzeri görülmemiş ortağımın yazdığı: hafıza; ve açıkça gördüm ne denli tamiri imkânsız olduğunu. Artık kaçınılmaz biçimde yakalanmama yol açacak değneği bulmuş ve dolayısıyla ortak ismimizi keşfetmiş olmaları değil -ah hayır, bana koyan *bu* değildi- en ince ayrıntısına kadar dikkatle tasarlayıp biçim verdiğim şaheserin işlediğim hata yüzünden bir bütün olarak içten içe yok edildiği, küçük bir küf yığınına dönüştüğü fikriydi. Dinleyin, dinleyin! Cesedi ben *sanmış olsalar* bile yine de değneği bulacak, sonra beni yakalayacaklardı, onu enselediklerini zannederek - en büyük yüzkarası buydu işte! Çünkü bütün planım tam da bir falsonun imkânsızlığı üzerine kurulmuştu, şimdiyse görülüyordu ki ortada bir falso vardı - hem de en kaba, en gülünç, en basmakalıp cinsinden. Dinleyin, dinleyin! Muazzam şeyimin parçalanmış kalıntıları üzerine eğildim ve lanetli bir ses acı acı kulağıma beni ciddiye almayı reddeden haşaratın belki de haklı olduğunu haykırdı... Evet, her şeyden kuşkulanmaya başladım, temel şeylerden kuşkulanmaya ve geriye kalan az biraz hayatımın tamamının bu kuşkuyu dağıtmak üzere beyhude bir mücadeleyle geçeceğini anladım; lanetlenmişlerin acı tebessümüyle gülümsedim ve acıyla çığlık atan küt bir kalemle hızla ve koca harflerle eserimin ilk sayfasına "Cinnet" yazdım; daha iyi bir başlık aramaya gerek yok.

Hizmetçi kahvemi getirdi; içtim, kızarmış ekmeğe do-

kunmadım. Sonra aceleyle giyindim, toparlandım ve çantamı aşağıya kendim taşıdım. Şansa doktor beni görmedi. Müdür ani ayrılışımı şaşkınlıkla karşıladı ve fahiş bir hesap ödetti; ama bunun artık önemi yoktu benim için: ancak böyle durumlarda *de rigueur* sayıldığı için ayrılıyordum. Belli bir geleneği takip ediyordum. Ayriyeten Fransız polisinin çoktan kokumu aldığını düşünmek için yeterli sebebim vardı.

Kasabaya giderken bindiğim otobüsten bir değirmencinin sırtı kadar beyaz hızlı bir arabanın içinde iki polis memuru gördüm: ters yöne doğru hızla geçip bir toz bulutu içinde kayboluverdiler; ama gerçekten de beni tutuklamak amacıyla mı geliyorlardı bilemiyordum - üstelik polis bile olmayabilirlerdi - hayır, bilemiyordum - çok hızlı geçtiler. Pignan'a varınca postaneye uğradım, şimdi pişmanım uğradığıma, orada elime geçen mektup hiçbir işime yaramayacaktı çünkü. Aynı gün süslü bir broşürden rasgele bir manzara seçip akşamın geç saatlerinde buraya, bu dağ köyüne vardım. Mektuba gelince... aslına bakarsanız, bir suretini çıkarsam iyi olacak, beşeri habasetin eşsiz bir örneği çünkü.

"Buraya bak, sana üç sebepten yazıyorum sayın bay: (1) o yazmamı istedi; (2) sana senin hakkında tam olarak ne düşündüğümü söylemek yolundaki kuvvetli niyetim; (3) masum ve dehşet içerisindeki karına elbette en büyük acıya malolan bu kanlı belayı, bu iğrenç muammayı açıklığa kavuşturmak üzere, kanuna teslim olman yolundaki samimi arzum. Seni uyarayım: ona anlatmak zahmetine katlandığın bütün o karanlık Dostoyevskisel saçmalıklara hatırı sayılır bir şüpheyle bakıyorum. Kibarcası, baştan aşağı yalan, bana sorarsan. Kahrolası korkakça bir yalan aynı zamanda, onun hisleriyle nasıl oynadığın göz önüne alındığında.

'Senin hâlâ bir şey bilmiyor olabileceğini düşündüğünden yazmamı istedi; aklı başından iyiden iyiye gitti ve sana

mektup yazarsa kızacağını söylüyor. Şu anda senin kızdığını görmeyi ne kadar da isterdim: müthiş komik olmalı.

' ... Halihazırda durum bu işte! Adamın birini öldürüp uygun şekilde giydirmek yetmiyor. Ek bir ayrıntı daha gerekiyor, o da şu: ikisi arasındaki benzerlik; ancak şu koca dünyada birbirinin eşi iki adam yoktur ve olamaz, ne kadar iyi süslersen süsle. Doğru, böyle inceliklerden bahsetmeye sıra bile gelmedi, polisin ona söylediği en birinci şey, üzerinden kocasının belgeleri çıkan ölü bir adamın bulunduğu, ama bunun kocası olmadığıydı çünkü. Şimdi sıra korkunç kısımda: adi bir alçak tarafından eğitildiğinden, zavallıcık daha cesedi görmeden (daha görmeden - bu sana bir şey diyor mu?) her şey aksini göstermesine rağmen cesedin başkası değil, kocası olduğunda ısrar etti. Ortak hiçbir yönünüz olmayan, ki hâlâ öyle, bir kadına nasıl olup da bu kadar derin bir korku telkin ettiğini kavramaktan acizim. Bunu başarabilmek için insanın gerçekten sıradışı bir canavar olması icap eder. Tanrı bilir onu daha ne gibi çetin tecrübeler bekliyor! Buna izin verilmemeli. Sana düşen apaçık onun üzerinden suç ortaklığı şaibesini kaldırmaktır. Evet, olay herkesin görebileceği biçimde ortada! Hayat sigortalarıyla yapılan o küçük hileler, sayın bay, asırlardır biliniyor. Seninkinin hepsinin en bayağısı ve beyliği olduğunu da eklemeliyim.

'Gelelim bir sonraki konuya: hakkında ne düşündüğüm. İlk haber bana bazı sanatçı dostlarımla karşılaşınca takılıp kaldığım bir kasabada ulaştı. Anladın ya, İtalya'ya hiç varamadım - şükrediyorum buna. Eh, haberi okuyunca ne hissettim biliyor musun? Hiç ama hiç şaşırmadım! Senin küstahın, zorbanın teki olduğunu hep biliyordum zaten ve inan bana soruşturma sırasında da şahit olduğum şeyleri kendime saklamadım. Bu yüzden ona nasıl davrandığını uzun uzadıya tasvir ettim - dudak bükmelerin, alayların, kibirli aşağılamaların ve dırdırcı zulmün ve hepimizin fazla-

sıyla baskıcı bulduğu, sırf varlığından kaynaklanan o ürperti. Nasıl da pis dişli, kocaman dehşet verici bir yabandomuzuna benziyorsun - o takım elbisenin içine kızarmışından bir tane sokmayı akıl edememen yazık doğrusu. Bir konuda daha söyleyeceğimi söyleyip kurtulmak istiyorum: ben neysem neyim -zayıf iradeli bir sarhoş veya sanatı uğruna her an onurunu satmaya hazır biri- ama sana şu kadarını söyleyeyim, bana fırlattığın o metelikleri kabul etmiş olmaktan dolayı utanç duyuyorum, utancımı seve seve uluorta söylemekten, sokaklarda haykırmaktan da memnuniyet duyarım - bu yükten kurtulmama faydası dokunacaksa.

'Buraya bak, yaban domuzu! Bu böyle sürüp gidemez. Senin yokolmanı katil olmandan ötürü değil, alçak hainlerin en alçağı olduğun, on yılını senin özel cehenneminde geçirmekten harap olmuş saf bir genç kadının masumiyetini kendi alçakça amaçların uğruna kullandığın için istiyorum. Eğer her şeye rağmen karanlığında bir aydınlık sızıntısı varsa: teslim ol!"

Bu mektuba yorum getirmiyorum. Önceki bölümlerimin insaflı okuyucusu Ardalion'a yönelik dostane üslubumu, yaklaşımımın kibarlığını fark etmemiş olamaz; işte bana borcunu böyle ödüyordu. Aman boşver, boşver gitsin... O iğrenç mektubu sarhoşken yazdığını düşünmek daha hayırlı, öbür türlü gerçekten de fazla tutarsız, gerçeklerden fazla kopuk, iftira dolu iddialarla dolup taşıyor, aynı dikkatli okuyucu bunların saçmalığını da kolayca görecektir. Benim şen, boş kafalı ve pek de zeki olmayan Lydia'ma "aklını kaçıracak kadar korkmuş bir kadın" veya -neydi öteki ifade?- "harap olmuş" demek; işi, onunla aramızda neredeyse tokat atmaya varmış varacak bir anlaşmazlıktan bahsetmeye vardırmak, o olaya gönderme yapmak; gerçekten, gerçekten yani, bu kadarı da fazla - nasıl tarif edeceğimi bilmiyorum

hani. Bu duruma uygun kelime bulamıyorum. Mektubu yazan çoktan kullanmış hepsini - ancak, elbette, başka bir bağlamda. Tam da son günlerde mümkün olan acı, incinme ve zihinsel kaygının üst sınırını aştığımı düşünüp sevinirken, tam da bu sırada mektubu okurken o kadar berbat hissettim ki kendimi, öyle bir titreme nöbetine yakalandım ki etrafımdaki her şey sallanmaya başladı: masa, masadaki bardak, hatta yeni odamın köşesindeki fare kapanı.

Ama birden alnıma bir şaplak indirdim ve kahkahalara boğuldum. Her şey ne kadar basitti! O mektuptaki anlaşılmaz gözüdönmüşlük nasıl da kolayca çözülüverdi şimdi dedim kendi kendime. Bir arazi sahibinin gözü dönmüşlüğü! Ardalion şifre olarak *onun* ismini seçmiş ve cinayeti *onun* arazisinde sahnelemiş olmamı affedemiyor. Yanılıyor; hepsi çok uzun zaman önce iflas etti; kimse bu toprak parçasının gerçekte kime ait olduğunu bilmiyor - ve... Ah, yeter, benim ahmak Ardalion'um hakkında bu kadarı yeter! Portresine son fırça darbesi vuruldu. Fırçayı son bir kez gezdirdim tuvalde, köşeye imzamı atıverdim. O soytarının boyadığı, güya yüzüm olacan pis renkli ölüm maskesinden daha iyi. Yeter! Benzerlik pek zarif, beyler.

Ama gene de ... Ne cüretle? ... Ah, cehenneme, cehenneme kadar yolun var, hepinizin cehenneme kadar yolu var!

31 Mart. Gece.

Heyhat, hikâyem yozlaşıp günlüğe dönüştü. Maalesef yapacak şey yok; yazmaya o kadar alıştım ki artık bırakamıyorum. Günlük, kabul ediyorum, edebiyatın en aşağılık biçimi. Meraklıları o harika, rahatsız, güya manalı "Gece" kelimesini (okuyucunun uyku tutmayan cinsinden, pek soluk benizli, pek çekici bir edebi şahsiyeti hayal etmeleri gerektiğini ima eden) takdir edeceklerdir. Ama işin doğrusu, şu anda *gerçekten* de gece.

Oyalandığım bu küçük köy, yüksek, birbirine yakın dağların arasında, bir vadinin beşiğinde yatıyor. Alt katta bakkal dükkânı işleten esmer, yaşlı bir kadının evinin büyük, ahır gibi bir odasını kiraladım. Köy tek bir sokaktan oluşuyor. Uzun uzun buranın cazibesinden bahsedebilirim, bir dizi pencereden sıkış tıkış evin içine girip, sürünerek geçtikten sonra yine sürüne sürüne karşı pencere dizisinden dışarı çıkan bulutları tasvir edebilirim mesela - ama böyle şeyleri tasvir etmekle uğraşmak yavan meşgale. Benim hoşuma giden buradaki tek turist olmam; üstelik yabancıyım ve buranın ahalisi her nasılsa (ah, tamam, ev sahibine kendim söyledim galiba) ta Almanya'dan geldiğimi öğrenmeyi başarmışlar, dolayısıyla alışılmışın dışında bir merak uyandırıyorum. İki sezon önce bir film şirketinin *Les Contrebandiers*'de oynayan bir yıldız adayının resmini çekmek üzere gelişinden beri bu en büyük heyecan kaynağı. Elbette, kendimi gizlemeliyim, onun yerine kalkmış en göze çarpacağım yere geliyorum; niyet bu olsa daha parlak bir ışıldak bulmak zor olurdu çünkü. Ama ölümüne yorgunum; ne kadar çabuk biterse her şey, o kadar iyi.

Bugün, üstüne üstlük, buranın jandarmasıyla tanıştım - tam bir maskara! Tombul pembe suratlı, paytak, kara bıyıklı bir adam hayal edin. Sokağın sonunda bir bankta oturuyordum, dört bir yanımda köylüler işleriyle meşguldüler; daha doğrusu: meşgulmüş gibi yapıyorlardı; gerçekte yakıcı bir merakla, ne şekilde oturursa otursunlar beni gözleyip duruyorlardı - her görüş açısını kullanıyorlardı, omuzlarının üzerinden, koltuk altından, diz altından; onları açıkça görüyordum bunu yaparken. Jandarma biraz çekinerek yaklaştı bana; yağmurlu havadan bahsetti; sonra politikaya geçti, sonra sanata. Kaçakçının birinin neredeyse asıldığı sahneden geriye kalan tek şey olan sarı boyalı darağacımsı şeyi bile gösterdi bana. Bana biraz müteveffa Felix'i hatırla-

tıyordu: o tedbirli üslup, kendi yolunu kendi çizmiş adam sağduyusu. Burada en son ne zaman birisinin tutuklandığını sordum. Biraz düşündü ve altı yıl önce dedi, bir dalaşma sırasında bıçağını fazlasıyla serbest kullanıp sonra dağlara kaçan bir İspanyol'u yakalamışlardı. Bunun üzerine muhatabım bana o ormanlarda, bura kurtlarından kurtulmak için insan eliyle getirilmiş ayılar yaşadığını söylemeyi gerekli gördü, bu da komiğime gitti. Ama *o* gülmedi; sağ eliyle dalgın dalgın bıyığının sol ucunu bükerek ve modern eğitimden bahsetmeye başladı: "Beni alın mesela," dedi. "Coğrafya, aritmetik, savaş sanatı öğrendim; el yazım çok güzeldir..." "Peki ya acaba," diye sordum, "keman da çalıyor musunuz?" Üzgün üzgün başını salladı.

Şu anda buz gibi odamda titreyerek; havlayan köpeklere küfrederek; her dakika köşedeki fare kapanının küçük giyotininin inip meçhul bir farenin kafasını uçurmasını bekleyerek; ev sahibinin hasta gözüktüğümü düşünerek ve herhalde mahkemeden önce ölmem ihtimalinden korkarak getirmeyi görev bildiği mineçiçeği çayını iş olsun diye yudumlayarak; halihazırda, dedim ya, oturmuş şu çizgili kâğıda yazıyorum -köyde başkası bulunmuyor- sonra düşüncelere dalıyorum, sonra yeniden göz ucuyla fare kapanına bakıyorum. Çok şükür odada ayna yok, şükrettiğim Tanrı'nın da olmadığı gibi. Her şey karanlık, her şey korkunç ve bu karanlık, boşuna yaratılmış dünyada daha fazla oyalanmak için özel bir sebep göremiyorum. Kendimi öldürmeyi düşündüğümden değil: bu gereksiz bir masraf olurdu - hemen hemen her ülkede bir adama ölmekte yardımcı olan, maaşını devletin verdiği bir kişi bulunuyor. Sonra o boş ebediyetin dipsiz uğultusu. Ama belki de en çarpıcı olanı, bütün bunların gene de sona ermemesi ihtimali, yani beni infaz etmeyip ağır hapse mahkûm etmeleri; öyle ki bu durumda vakitlice bir affın yardımıyla Berlin'e dönüp ta en baştan çi-

kolata imal etmeye girişebilirim. Neden bilmiyorum - ama son derece gülünç geliyor.

Farz edelim, bir maymun öldürüyorum. Kimse dokunmaz bana. Diyelim son derece akıllı bir maymun olsun bu. Kimse kılıma dokunmaz. Yeni bir maymun olsun - kılsız, konuşan bir tür. Kimse kılıma dokunmaz. Bu nazik basamaklardan ihtiyatla çıkarak, Leibniz veya Shakespeare'e kadar tırmanıp onları da öldürebilirim, gene kimse dokunmaz bana, bir kere aşıldı mı sofistin başının belaya girdiği sınırın nerede aşıldığını kestirmek imkânsız çünkü.

Köpekler havlıyor. Üşüyorum. O ölümcül, içinden çıkılmaz acı... Değneğiyle işaret etti. Değnek. "Değnek"i sıksam ne kelimeler çıkar? Denek, kene, değ, de, ne, eğ, dek, denk. Berbat soğuk. Köpek havlamaları: biri başlıyor sonra bütün ötekiler ona katılıyor. Yağmur yağıyor. Buradaki elektrik lambaları solgun, sarı. Ben ne yaptım Tanrı aşkına?

1 Nisan.

Hikâyemin yozlaşarak bayat bir günlüğe dönüşme tehlikesi neyse ki giderildi. Demin benim gülünç jandarma buradaydı: görev havasına girmiş, kılıç kuşanmış; gözüme bakmadan kibarca belgelerimi görmek istedi. Tamam dedim, önümüzdeki günlerden birinde karakol işlemleri için uğrarım, ama halihazırda yataktan çıkamayacağım. Israr etti, pek medeniydi, özür diledi ... ısrar etmek zorundaydı. Yataktan çıktım ve ona pasaportumu verdim. Çıkarken kapının eşiğinde döndü ve (hep o aynı kibar sesle) evden dışarı çıkmamamı rica etti. Deme yaa!

Pencereye sokuldum ve perdeyi ihtiyatla kenara çektim. Sokak, orada durmuş ağızları açık bakan insanlarla dolu; yüz kelle kadar var bence ağızları açık pencereme bakan. Altında ihtiyatla beklediği çınar ağacının gölgesi, içinde bir

polis memuru bulunan tozlu bir arabayı gizler durumda. Benim jandarma kalabalığı yara yara ilerliyor. Bakmasam daha iyi.

Belki bütün bunlar varoluşun bir taklidinden, şeytani bir rüyadan ibaret; şimdi bir yerde uyanıvereceğim; Prag yakınlarında bir çimen parçasının üzerinde. Hiç değilse, bir an önce yakalanmış olmam iyi bir şey.

Bir daha dikizledim. Durmuş bakıyorlar. Yüzlercesi - mavili adamlar, siyahlı kadınlar, kasap çırakları, çiçekçi kızlar, bir papaz, iki rahibe, askerler, marangozlar, camcılar, postacılar, kâtipler, dükkâncılar... Ama sessizlik mutlak; bir tek nefes alışlarının hışırtısı var. Pencereyi açıp küçük bir konuşma yapmaya ne dersiniz...

"Fransızlar! Bu bir prova. O polisleri tutun. Birazdan ünlü bir sinema oyuncusu bu evden koşarak çıkacak. Büyük bir suçlu ama kaçması gerekiyor. Sizden istenen onların onu yakalamasını engellemeniz. Bu olay örgüsünün parçası. Fransız halkı! Sizden ona kapıdan arabaya kadar bir koridor oluşturmanızı istiyorum. Şoförü uzaklaştırın! Arabayı çalıştırın! Tutun o polisleri, devirin, üzerlerine oturun - onlara bunun için para veriyoruz. Bu bir Alman şirketi, o yüzden Fransızcamın kusuruna bakmayın. *Les preneurs de vues*, teknisyenlerim ve silahlı danışmanlarım aranızda. *Attention!* Temiz bir kaçış istiyorum. Hepsi bu. Teşekkür ederim. Şimdi çıkıyorum."